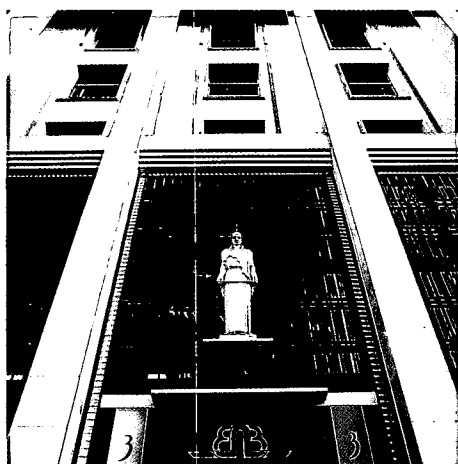

NATIONALE
BANK
VAN BELGIE

**BELGISCHE
ECONOMISCHE
STATISTIEKEN 1980 - 1990**

TOELICHTING

BELGISCHE ECONOMISCHE STATISTIEKEN 1980-1990

De Nationale Bank van België heeft in het verleden reeds zes maal een verzameling van Belgische economische statistieken gepubliceerd. De eerste had betrekking op de periode 1919 tot 1928. Deze zevende uitgave behandelt de periode 1980-1990; via het eerste jaar kan aldus het verband worden gelegd met het laatste jaar van de vorige uitgave.

Dit werk bestaat net als de vorige uitgaven uit twee boekdelen: het ene bevat de technische beschrijvingen en toelichtingen, het tweede de tabellen. Er zij evenwel op gewezen dat dit keer voor eentalige tabellen is geopteerd, wat aan de voorstelling ten goede komt.

Er is immers bijzondere zorg besteed aan de leesbaarheid. Zo is de structuur van de tabellen vereenvoudigd en de presentatie ervan geharmoniseerd, wat mogelijk werd gemaakt door de gegevensbank Belgostat. Die zorg stond eveneens centraal bij het opstellen van de technische beschrijvingen, waar gestreefd is naar duidelijkheid en beknoptheid. De geïnteresseerde lezer wordt, door middel van bibliografische referenties, verwezen naar meer gespecialiseerde publikaties.

Het werk bestaat uit twee delen: het eerste deel is gewijd aan de retrospectieve reeksen; het tweede deel — veruit het meest omvangrijke — heeft betrekking op de jaren tachtig. Voor dit laatste deel heeft men een geringer aantal tabellen geselecteerd, waarbij diegene de voorkeur genoten die de meest relevante informatie bevatten op het gebied van macro-economische en financiële statistieken. De vermenigvuldiging van het statistische materiaal in bepaalde domeinen maakt die selectie absoluut noodzakelijk. Zo zijn sommige gedetailleerde tabellen betreffende de buitenlandse handel en de betalingsbalans weggelaten, terwijl er nieuwe tabellen zijn opgenomen met betrekking tot de rekeningen van de niet-financiële ondernemingen en het Europees Monetair Stelsel.

De volgorde van de hoofdstukken is dezelfde als die in het huidige maandelijkse Tijdschrift. Zij wijkt derhalve enigszins af van die in de vorige uitgave. Dat is voornamelijk het geval in het financiële gedeelte. De resultaten van de gedurende het decennium uitgevoerde tellingen en onderzoeken zijn in deze uitgave niet opgenomen, maar de erop betrekking hebbende bibliografische referenties staan in de bijlage vermeld.

Er is voor de eerste maal ook een versie op geautomatiseerde drager beschikbaar. Het hele werk, dat wil zeggen de teksten en de tabellen met statistieken voor de periode 1980-1990, staat op een set van vijf diskettes, in een formaat dat door de meeste rekenbladen en grafische programma's te gebruiken is.

Voor de uitgave op papier gelden de volgende verkoopsvoorwaarden :

België	BEF 2.000 (plus 6 pct. BTW)
Luxemburg	BEF 2.000 ¹
EG-Lid-Staten	BEF 2.600 ¹
Overige landen, per gewone post ..	BEF 2.600
per luchtpost	BEF 3.000

Voor de uitgave op diskettes belooft de prijs BEF 5.000 (plus 6 pct. BTW voor België)¹.

Ter informatie volgen hierna de prijzen (te vermeerderen met 6 pct. BTW voor België)¹ waartegen de vorige uitgaven nog kunnen worden verkregen :

	België en Groot- hertogdom Luxemburg (in BEF)	Buitenland (gewone post) (in BEF)
1919-1928 (uitsluitend verkrijgbaar in het Frans)	100	100
1929-1940	250	250
1940-1950	400	450
1950-1960	500	600
1960-1970	1.000	1.100
1970-1980	2.000	2.600 (3.000, per luchtpost)

¹ Te vermeerderen met 6 pct. BTW voor de EG-landen, andere dan België, ingeval er geen BTW-nummer is meegedeeld.

INTEKENBILJET

OP HET WERK « BELGISCHE ECONOMISCHE STATISTIEKEN 1980-1990 »

Gewenste taal : NEDERLANDS — FRANS¹

Naam (in drukletters) :

Adres :

Registratienummer BTW :

De betaling² dient te gebeuren door storting of overschrijving op rekening :
100-0123913-78 - « T.B.W. - Uit te splitsen ontvangsten - Dienst Documentatie ».

(Handtekening)

¹ Doorhalen wat niet van toepassing is.

² Prijs : België : BEF 2.000 (plus 6 pct. BTW);
Luxemburg : BEF 2.000 (plus 6 pct. BTW, ingeval er geen BTW-nummer is meegedeeld);
EG-landen : BEF 2.600 (plus 6 pct. BTW, ingeval er geen BTW-nummer is meegedeeld);
Overige landen : gewone post : BEF 2.600;
 luchtpost : BEF 3.000.

Te sturen aan :

Nationale Bank van België
Dienst Documentatie
de Berlaimontlaan 14
B - 1000 BRUSSEL

ERRATA

TABELLEN

Bladzijden 6 en 7, kolom 6

lees **(duizenden)** i.p.v. (miljoenen)

Bladzijde 73

lees **(duizenden personen)** i.p.v. (miljarden personen)

TOELICHTING

Bladzijde 16, voorlaatste regel, linkse kolom

lees « **in duizenden** » i.p.v. « in miljoenen »

NATIONALE
BANK
VAN BELGIE

**BELGISCHE
ECONOMISCHE
STATISTIEKEN 1980 - 1990**

TOELICHTING

WOORD VOORAF

De Nationale Bank van België heeft in het verleden reeds zesmaal een verzameling van Belgische economische statistieken gepubliceerd. De eerste had betrekking op de periode 1919 tot 1928. Deze zevende uitgave behandelt de periode 1980-1990; via het eerste jaar kan aldus het verband worden gelegd met het laatste jaar van de vorige uitgave.

Dit werk bestaat net als de vorige uitgaven uit twee boekdelen: het ene bevat de technische beschrijvingen en toelichtingen, het tweede de tabellen. Er zij evenwel op gewezen dat deze keer voor eentalige tabellen is geopteerd, wat aan de voorstelling ten goede komt.

Er is immers bijzondere zorg besteed aan de leesbaarheid. Zo is de structuur van de tabellen vereenvoudigd en de presentatie ervan geharmoniseerd, wat mogelijk werd gemaakt door de gegevensbank Belgostat. Die zorg stond eveneens centraal bij het opstellen van de technische beschrijvingen, waar gestreefd is naar duidelijkheid en beknoptheid. De geïnteresseerde lezer wordt, door middel van bibliografische referenties, verwezen naar meer gespecialiseerde publikaties.

Om dezelfde reden is gekozen voor een geringer aantal tabellen, waarbij diegene de voorkeur geno-

ten die de meest relevante inlichtingen bevatten op het gebied van macro-economische en financiële statistieken. Een dergelijke selectie is onvermijdelijk wegens de grote hoeveelheid statistisch materiaal in bepaalde domeinen. Zo zijn sommige gedetailleerde tabellen betreffende de buitenlandse handel en de betalingsbalans weggelaten, terwijl er nieuwe tabellen zijn opgenomen met betrekking tot de rekeningen van de niet-financiële ondernemingen en het Europees Monetair Stelsel.

De volgorde van de hoofdstukken is dezelfde als in het huidige maandelijkse Tijdschrift. Zij wijkt derhalve enigszins af van die in de vorige uitgave. Dat is voornamelijk het geval in het financiële gedeelte.

De Bank dankt allen die hebben meegewerkt aan het opstellen en het tot stand brengen van deze verzameling, in het bijzonder het Nationaal Instituut voor de Statistiek, maar ook de overige Belgische openbare of particuliere instellingen die hun hulp hebben verleend, zoals het Ministerie van Financiën, het Ministerie van Economische Zaken, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, de financiële instellingen en de beroepsverenigingen.

INHOUDSOPGAVE

Bladzijde

Lijst van afkortingen	8
Deel 1 - statistieken 1920-1990	11
Retrospectieve reeksen	13
Deel 2 - statistieken 1980-1990	23
1. Nationale rekeningen	25
2. Bevolking, werkgelegenheid, werkloosheid	49
3. Landbouw, bosbouw en visserij	65
4. Nijverheid	71
5. Diensten	81
6. Inkomens	91
7. Prijzen	105
8. Buitenlandse handel van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie	115
9. Betalingsbalans van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie	129
10. Valuta- en goudmarkt	143
11. Overheidsfinanciën	153
12. Jaarrekeningen van de niet-financiële ondernemingen	163
13. Financiële rekeningen	173
14. Financiële instellingen	181
15. Financiële activa	201
16. Verplichtingen van de vennootschappen en de particulieren	209
17. Kapitaalmarkt	219
18. Geldmarkt	229
19. Rentetarieven	239
Bijlage : Belangrijkste tellingen en onderzoeken tijdens de periode 1980-1990	251

LIJST VAN AFKORTINGEN

ABEX	Associatie van Belgische Experts
ASLK	Algemene Spaar- en Lijfrentekas
BBP	Bruto binnenlands produkt
BCH	Bestuur der Postchecks
BEVAK	Beleggingsvennootschap met vast kapitaal
BEVEK	Beleggingsvennootschap met veranderlijk kapitaal
BLEU	Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BLWI	Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut
BNL	Nomenclatuur van de Benelux-landen
BRTN	Belgische Radio en Televisie, Nederlandse uitzendingen
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
BVB	Belgische Vereniging van Banken
CBF	Commissie voor het Bank- en Financiewezen
CDV	Controledienst voor de Verzekeringen
CGEC	Classificatie naar grote economische categorieën
CIF	Cost, insurance, freight
CLIO	Classificatie voor de input-outputtabellen
DOSZ	Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid
EFMS	Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking
EG	Europese Gemeenschap
EMS	Europees Monetair Stelsel
ESER	Europees Stelsel van Economische Rekeningen (EG)
EVA	Europese Vrijhandelsassociatie
FEBIAC	Belgische Federatie van de Automobiël- en Fietsindustrie
FNSW	Fonds voor de herstructurering van de nationale sectoren in het Waalse gewest
FOB	Free on board
FOREM	Office communautaire et régional de la formation professionnelle et de l'emploi en Wallonie
GKB	Gemeentekrediet van België
GN	Gecombineerde Nomenclatuur
GS	Geharmoniseerd Systeem inzake de omschrijving en codering van goederen
HFFHG	Hulpfonds Financieel Herstel van de Gemeenten
HVK	Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden (onder Belgische vlag)
HWI	Herdiscontering- en Waarborginstituut
ICB	Instelling voor Collectieve Belegging
IDRN	Nomenclatuur van de Internationale Douaneraad (vervangen door GS)
IMF	Internationaal Monetair Fonds
KB	Koninklijk besluit
KMO	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
MEZ	Ministerie van Economische Zaken
NACE	Algemene Systematische Bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschappen
NAVO	Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB	Nationale Bank van België

NIMEXE	Goederennomenclatuur voor de statistieken van de buitenlandse handel van de Gemeenschap en van de handel tussen de Lid-Statens (vervangen door NC)
NIS	Nationaal Instituut voor de Statistiek
NKBK	Nationale Kas voor Beroepskrediet
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NMH	Nationale Maatschappij voor de Huisvesting
NMKN	Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid
NPM	Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OLO	Lineaire obligatie
OPEC	Organisatie van Olie-exporterende landen
ORBEM	Office régional bruxellois de l'emploi
OSCE	Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen (Eurostat)
OVN	Organisatie der Verenigde Naties
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
RTBF	Radio-Télévision belge de la communauté culturelle française
RTT	Regie van Telegrafie en Telefonie
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
SNA	System of National Accounts
SDR	Special Drawing Rights (bijzondere trekkingsrechten)
SICAV	Société d'investissement à capital variable
TCIH	Type-Classificatie voor de Internationale Handel
USAF	Uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

CONVENTIONELE TEKENS

n.b.	niet beschikbaar
p.m.	pro memorie
%	procent
0 0,0	} nul of minder dan de helft van de laatst in aanmerking genomen eenheid

ALGEMENE OPMERKING

Ten gevolge van afrondingen kunnen de opgegeven totalen afwijken van de som van de rubrieken.

EERSTE DEEL

STATISTIEKEN 1920-1990

RETROSPECTIEVE REEKSEN

INLEIDING

Het leek zinvol om een aantal statistische reeksen die teruggaan tot vóór het begin van het beschouwde decennium in één enkele tabel samen te brengen. Zulks maakt het mogelijk het verloop van bepaalde variabelen over een langere periode te volgen en de ontwikkelingen tijdens de jaren '80 in een historisch perspectief te plaatsen.

Aangezien in de eerste uitgave van de Belgische economische statistieken de jaren '20 werden behandeld, is 1920 als beginjaar gekozen. Reeksen die op meerdere decennia betrekking hebben, zijn echter zeldzaam, want het statistische materiaal is ofwel niet voorhanden — zoals dat voor tal van reeksen van vóór en tijdens de tweede wereldoorlog het geval is —, ofwel meermaals gewijzigd, waardoor de continuïteit ervan niet meer gewaarborgd is.

Men mag immers niet uit het oog verliezen dat het moeilijk is volkomen homogene inlichtingen te verzamelen, want het grootste deel van de reeksen

heeft in de loop der jaren methodologische wijzigingen ondergaan die de veranderende economische werkelijkheid, of nog, de verbetering van de statistische technieken weerspiegelen. De selectie van de reeksen is dus het resultaat van een compromis tussen het belang van de informatie enerzijds en de beschikbaarheid en de continuïteit van de gegevens anderzijds.

In de hiernavolgende toelichting worden de transformaties van de reeksen tijdens de beschouwde periode zo nauwkeurig mogelijk beschreven. Bij gebrek aan een betere oplossing zijn in sommige gevallen weinig homogene deelreeksen aaneengeschakeld; die breuken in de continuïteit zijn in de tabel aangeduid met een streepje tussen de oude en de nieuwe gegevens. De reeksen zijn in een zelfde thematische volgorde voorgesteld als in het tweede deel van dit werk. De meeste ervan komen er overigens in voor.

Voor meer informatie over de historische gegevens wordt de geïnteresseerde lezer verwezen naar de vorige uitgaven van dit werk.

TOELICHTING

Belangrijkste rubrieken van de nationale rekeningen

De zes reeksen zijn overgenomen uit de volgens het traditionele systeem opgestelde nationale rekeningen vanuit bestedingsoogpunt tegen werkelijke prijzen, die sedert 1953 door het NIS worden gepubliceerd.

In de inleiding tot hoofdstuk 1 wordt een beknopte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken van dit systeem, waarvan de gedetailleerde methodologie door het NIS is gepubliceerd in Statistische Studiën nr. 4 van 1963. Die reeksen komen eveneens voor in tabel 1-7.

Bruto nationaal produkt tegen vaste prijzen

Deze reeks is eveneens afgeleid uit de door het NIS volgens het traditionele systeem opgestelde nationale rekeningen. Eerst werden de volume-indexcijfers van het nationaal produkt tegen prijzen van 1970 (1953-1970), tegen prijzen van 1980 (1970-1980) en tegen prijzen van 1985 (1980-1990) aaneengeschakeld. Vervolgens werd het aldus verkregen indexcijfer herleid tot basis 1980 = 100. Die werkwijze houdt in dat men ervan uitgaat dat de veranderingspercentages van het BNP-volume gelijk blijven, ongeacht of ze tegen prijzen van 1970, 1980 of 1985 worden berekend.

Netto nationaal inkomen

Van 1924 tot 1952 werden de gegevens door professor F. Baudhuin geraamd. De gebruikte methode werd gepubliceerd in een artikelenreeks in het Tijdschrift van het NIS getiteld « Prix, consommation, balance et revenu en 19... ». Het daarin gehanteerde concept van het nationale inkomen sluit nauw aan bij het concept dat het NIS daarna gebruikte. Vanaf 1953 hebben de gegevens betrekking op het netto nationaal inkomen vanuit verdelingsoogpunt tegen factorkosten en tegen werkelijke prijzen, dat door het NIS volgens het traditionele stelsel van de nationale rekeningen is berekend (zie inleiding tot hoofdstuk 1). Deze reeks komt eveneens voor in tabel 1-6.

Bevolking

Het betreft de berekende werkelijke bevolking aan het einde van het jaar, behalve in 1920, 1930, 1947, 1961 en 1970 waar het om de getelde bevolking gaat. De bevolking van de Oostkantons is niet begrepen in de cijfers voor de jaren 1940 tot 1943. Zie ook tabel 2-1.

Beroepsbevolking

De cijfergegevens van deze reeksen worden sedert 1953 opgesteld door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en hebben betrekking op de situatie op 30 juni van ieder jaar; voor die periode betreft de reeks « werkloosheid » de niet-werkende werzoekenden. Zie ook de tabellen 2-4 en 5.

Wat de werkloosheid vóór 1953 aangaat, dient met twee periodes rekening te worden gehouden :

- van 1920 tot en met 1934 zijn de cijfers afkomstig van het Ministerie van Nijverheid en Arbeid. Het betreft het gemiddelde van het aantal verzekerden die aan het einde van elk van de twaalf maanden van het jaar volledig of tijdelijk werkloos zijn. Er zij op gewezen dat de verzekering tegen onvrijwillige werkloosheid destijds niet verplicht was. Zo bedroeg het aantal ingeschreven verzekerden eind 1930 655.230, terwijl het totale aantal arbeiders en bedienden werkzaam in de handel en de nijverheid 1.850.272 beliep;
- van 1935 tot 1953 zijn de gegevens daggemiddelden van het aantal volledig en gedeeltelijk werklozen meegedeeld door de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.

Toegevoegde waarde van de land- en bosbouw en de visserij

Toegevoegde waarde tegen werkelijke prijzen van de land- en bosbouw en de visserij vanuit productie-oogpunt berekend door het NIS volgens het traditionele stelsel van de nationale rekeningen (zie inleiding tot hoofdstuk 1). Deze reeks komt eveneens voor in tabel 1-1.

Industriële produktie

Van 1920 tot en met 1957 werden die cijfers opgesteld door het Institut de Recherches Economiques et Sociales van de Universiteit van Leuven. Het betreft het jaargemiddelde van maandelijks indexcijfers.

De produktie-indexcijfers per produkt worden eerst samengenomen in zes categorieën van produkten en gewogen met de waarde die tijdens het produktieproces wordt toegevoegd.

Het algemene indexcijfer wordt vervolgens verkregen door het gewogen gemiddelde te berekenen van de indexcijfers per categorie aan de hand van de gewichten die zijn afgeleid uit de staat van het rendement der naamloze vennootschappen (1920 tot 1938), de bij de fabricage toegevoegde waarde in 1936-1938 (1939 tot 1948), in 1953 (1949 tot 1953) en in 1961 (1954 tot 1957).

Vanaf 1958 wordt het algemene indexcijfer (exclusief de bouwnijverheid) berekend door het NIS volgens de methode die in de toelichting bij tabel 4-1 wordt beschreven. De reeks is een aaneenschakeling van algemene indexcijfers, die vervolgens werden herleid tot basis 1980 = 100.

Bouwnijverheid

Het volume-indexcijfer van de bouwnijverheid wordt sedert 1958 door het NIS berekend volgens de in de toelichting bij tabel 4-9 beschreven methode; het is hier voorgesteld met basis 1980 = 100.

Elektriciteitsproductie

De jaarlijkse elektriciteitsproductie in België bestaat uit de productie van de centrales van de producenten die voor de stroomvoorziening zorgen en uit die van de centrales van de bedrijven die zelf hun energie opwekken. Tot 1946 betreft het de nettoproductie van centrales met een geïnstalleerd vermogen van meer dan 100 kw en de brutoproductie van centrales met een geringer vermogen. Vanaf 1947 gaat het om de nettovoortbrengst van alle installaties.

De nettoproductie is gelijk aan de brutoproductie aan de klemmen van de generator verminderd met het verbruik van de hulpringen. Van 1940 tot 1944 is de productie van drie elektrische centrales uit de Oostkantons niet in de statistieken opgenomen.

Ruwstaalproductie

Totale jaarlijkse productie van ruwstaal in België, exclusief het gietijzer van de hoogovens. Sedert augustus 1954 is het vloeibare staal voor de gietvormen bij de productie inbegrepen.

Kleinhandelsverkopen

De reeks is een aaneenschakeling van twee types van indexcijfers, die vervolgens op basis 1980 = 100 werden gebracht.

Van 1928 tot 1969 gaat het om het indexcijfer van de verkoop van verbruiksartikelen, dat door de Bank werd berekend op grond van de door het NIS opgestelde indexcijfers van drie soorten van distributiekanaalen, die als volgt gewogen zijn :

Warenhuizen	65
Winkels in voedingsmiddelen met bijhuizen	19
Coöperaties	16

Het indexcijfer van de warenhuizen is verkregen op basis van de verkoopcijfers inzake kleding, meubilering, huishoudartikelen en diversen. Dat van de winkels met bijhuizen is berekend op grond van de totale maandelijkse omzet en dat van de coöperaties heeft betrekking op de verkoopcijfers van bakkerijen, voedingsmiddelen en kleding.

Vanaf 1970 gaat het om het door het NIS opgestelde indexcijfer van de kleinhandelsverkopen. Dit indexcijfer bestaat uit een indexcijfer van de omzet van de grote distributiebedrijven en een indexcijfer van de omzet van de kleine detailhandelsondernemingen.

Bij de berekening van het indexcijfer van de omzet van de grote distributiebedrijven is uitgegaan van de omzet meegedeeld door iedere onderneming die tot die groep behoort. Het betreft derhalve een exhaustieve telling.

Wegens het te grote aantal kleine detailhandelsondernemingen bleek het noodzakelijk een steekproef te nemen. Deze laatste is gebaseerd op een staal van ongeveer 4.000 ondernemingen. Voor dertien handelscategorieën naargelang van het soort van verkochte produkten worden indexcijfers opgesteld. Vervolgens worden die indexcijfers herleid tot indexcijfers voor de vier grote groepen van produkten (voedingsmiddelen, textiel en kleding, meubilering- en huishoudartikelen en overige artikelen). De gehanteerde wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld op grond van de in het kader van de nationale rekeningen becijferde bestedingen voor particulier verbruik. De vier indexcijfers maken het vervolgens mogelijk een algemeen indexcijfer van de omzet in de kleine detailhandel te berekenen.

Het algemene indexcijfer van de omzet van de kleinhandelsondernemingen is een gemiddelde van de twee indexcijfers gewogen met het omzetcijfer. Het totale bedrag van de kleinhandelsverkopen is overgenomen uit de nationale rekeningen. Het verschil tussen dit bedrag en de totale omzet van de grote distributiebedrijven wordt als de omzet van de kleine detailhandelsondernemingen beschouwd.

Aantal banken en spaarbanken

Deze reeks verstrekt informatie over het aantal vestigingen die wettelijk als banken en spaarbanken zijn erkend. Vóór 1986 werden de spaarbanken « private spaarkassen » genoemd. Voor nadere bijzonderheden, zie de tabellen 5-5 en 14-3 en 4.

Verrekenkamers

De verrekenkamers hebben de verplichte vereffening tot doel van alle disponeringen betaalbaar op de dag zelf op alle instellingen die direct of indirect van de kamers deel uitmaken. Die disponeringen omvatten effecten, overheidspapier, coupons, giro's, cheques, wissels en in het algemeen alle stukken waarvan de boeking het werk van de deelnemers kan vergemakkelijken of verlichten.

Tot 1976 zijn ook de transacties op de daggeldmarkt in de statistieken begrepen alsook, van 27 februari 1956 tot 16 november 1959, het voor vijf en tien dagen uitgeleende en opgenomen geld. Vanaf 1974 is de uitwisselingstechniek erop vooruitgegaan dank zij de oprichting van het uitwisselingscentrum van te verrekenen verrichtingen van het Belgisch financieel systeem, beter bekend als het UCV. Het doel van die instelling is te zorgen voor de uitwisseling op magnetische drager van gegevens over te verrekenen middelenoverdrachten. De door de NBB opgestelde statistiek heeft uitsluitend betrekking op de debetzijde van de transacties. Het gaat om jaarlijks uitgewisselde bedragen in miljarden franken en het jaarlijkse aantal transacties in miljoenen.

Personenwagens

Deze statistiek, die aan het einde van het jaar door het NIS wordt opgesteld, heeft uitsluitend betrekking op particuliere wagens, taxi's en huurauto's met uitzondering van autobussen en voertuigen voor goederenvervoer.

Vanaf 1952 zijn niet alleen de voertuigen waarvoor verkeersbelasting wordt betaald in de statistiek opgenomen, maar ook die welke van die belasting zijn vrijgesteld.

Vanaf 1954 werden evenwel de voertuigen die voor zowel personen- als goederenvervoer kunnen dienen als particuliere wagens beschouwd.

Van 1942 tot 1944 komen de voertuigen uit de Oostkantons niet in deze statistiek voor.

Aantal NMBS-reizigers

Het aantal reizigers wordt geraamd op grond van het aantal afgeleverde biljetten en het gebruikelijke aantal reizen per soort van abonnement. Het gaat om jaarcijfers uitgedrukt in miljoenen personen. Deze reeks komt eveneens voor in tabel 5-7.

Aantal SABENA-passagiers

Het betreft het in miljoenen personen uitgedrukte jaarlijkse aantal betalende passagiers dat van het

regelmatige luchtverkeer van SABENA gebruik maakt. Deze reeks komt eveneens voor in tabel 5-7.

Verdeling van de inkomens

De drie reeksen van inkomens zijn overgenomen uit de nationale rekeningen vanuit verdelingsoogpunt, die door het NIS volgens het traditionele stelsel zijn opgesteld (zie inleiding tot hoofdstuk 1). Deze reeksen komen eveneens voor in tabel 1-6.

Gemiddelde brutoverdienste per gewerkt uur

Jaargemiddelde met basis 1980 = 100 van het indexcijfer van de gemiddelde brutoverdiensten van de arbeiders in de industrie, dat driemaandelijks door de Bank wordt opgesteld op basis van enquêtes. Sedert 1929 zijn achtereenvolgens drie types van indexcijfers gebruikt. Er bestaan geen gegevens voor de periode 1940-1946.

Die indexcijfers hadden steeds betrekking op de lonen in de industrie (met inbegrip van de vervoersector en de bouwnijverheid), exclusief de sociale lasten van de werkgevers, maar inclusief die voor rekening van de werknemers, alsook de premies, de diverse bijslagen, de loontoeslagen en de lonen voor niet gewerkte uren.

De sectorale indexcijfers zijn berekend als een gemiddelde van de individuele lonen die gewogen zijn (behalve van 1929 tot 1939) met de personeelssterkte van de ondervraagde ondernemingen. Vanaf 1987 wordt tevens rekening gehouden met de indeling van de ondernemingen naar hun omvang. Vervolgens wordt het algemene indexcijfer bepaald als een gewogen gemiddelde van de sectorale indexcijfers.

Van 1929 tot 1939 werden de indexcijfers berekend met basis 1933 = 100 en waren de sectorale wegingscoëfficiënten afhankelijk van het in 1930 getelde aantal arbeiders.

Van 1947 tot 1952 was de basisperiode 1936-1938 en waren de sectorale wegingscoëfficiënten afhankelijk van het aantal arbeiders dat in 1937 (van 1947 tot 1950) en in 1947 (1951 en 1952) was geteld.

Van 1953 tot 1987 waren er vijf basisperiodes: 1953, 1963, 1970, 1975 en 1987. De sectorale wegingscoëfficiënten waren afhankelijk van de in 1953 in iedere sector toegekende bezoldigingen en, vanaf 1964, van de in het voorgaande jaar toegekende bezoldigingen.

Dit indexcijfer komt ook voor in tabel 6-3.

Grondstoffenprijzen

Dit indexcijfer met basis 1980 = 100 is opgesteld door het HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung-

Hamburg. Er worden twee periodes onderscheiden :

- vóór 1970 diende het vroegere indexcijfer vooral als maatstaf voor het verloop van de grondstoffenprijzen op de wereldmarkten. Er werd gebruik gemaakt van wegingscoëfficiënten die op de periode 1952-1956 waren gebaseerd ;
- vanaf 1970 is het nieuwe indexcijfer veeleer een kostenindicator voor de in de industrielanden ingevoerde grondstoffen. De wegingscoëfficiënten zijn op de periode 1974-1976 gebaseerd en het gewicht van de energieprodukten is aanzienlijk verhoogd, terwijl een aantal landbouwprodukten waarvan de EG de markt heeft gereguleerd, niet meer in aanmerking worden genomen. Dit indexcijfer is het algemene indexcijfer inclusief de energieprodukten, dat in de toelichting bij tabel 7-1 wordt beschreven.

Produktieprijzen

Deze reeks met basis 1980 = 100 vormt de schakel tussen het vroegere indexcijfer van de groothandelsprijzen en het indexcijfer van de industriële produktieprijzen.

Er worden drie periodes onderscheiden :

- van 1921 tot 1940 is het door het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg berekende indexcijfer van de groothandelsprijzen

het eenvoudige meetkundige gemiddelde van de indexcijfers van 129 produkten die 200 handelskwaliteiten omvatten met basis 1914 = 100 ;

- van 1946 tot 1979 is het door het Ministerie van Economische Zaken berekende indexcijfer van de groothandelsprijzen het eenvoudige meetkundige gemiddelde van de indexcijfers van 135 artikelen die 272 handelskwaliteiten omvatten met basis 1936-1938 = 100 ;
- vanaf 1980 gaat het om het door het Ministerie van Economische Zaken berekende indexcijfer van de industriële produktieprijzen met basis 1980 = 100, dat in tabel 7-5 voorkomt.

Consumptieprijzen

Deze reeks is het resultaat van de aaneenschakeling van drie indexcijfers van kleinhandelsprijzen en vier indexcijfers van consumptieprijzen die werden herleid tot basis 1980 = 100. Hierna worden de hoofdkenmerken van al die indexcijfers vermeld, maar voor de volledige beschrijving van de methodologie wordt de lezer verwezen naar de gespecialiseerde publikaties van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg en van het Ministerie van Economische Zaken, die de indexcijfers hebben opgesteld. De laatste twee indexcijfers komen voor in de tabellen 7-7 tot 9.

Basisperiode	Indexcijfer van de kleinhandelsprijzen			Indexcijfer van de consumptieprijzen			
	April 1914	1936/1938	1953	1966	1971	Juli 1974/ Juni 1975	1981
Toepassingsperiode	Januari 1920 April 1939	Mei 1939 Juni 1955	Juli 1955 December 1967	Januari 1968 Februari 1972	Maart 1972 Mei 1976	Juni 1976 December 1983	Januari 1984
Aantal grote groepen	—	2	3	3	3	4	4
Aantal artikelen	56	56	79	147	149	358	401
Aantal bezochte centra	59	62	62	62	62	62	62
Weging van de centra volgens ...	—	telling 1930	telling 1947	bevolking 31 dec. 1965	bevolking 31 dec. 1965	bevolking 31 dec. 1974	telling 1981

Herbouwwaarde van een gebouw

Dit indexcijfer wordt opgesteld door de Associatie van Belgische Experts (ABEX) en geeft de geraamde waarde weer van de kosten voor de wederopbouw van typegebouwen. Het indexcijfer met basis 1914 = 1 is voorgesteld met basis 1980 = 100 ; het komt eveneens voor in tabel 7-6.

Buitenlandse handel van de BLEU

De gegevens zijn geput uit de statistieken van de buitenlandse handel, die door het NIS worden gepubliceerd en zijn opgesteld op grond van de door het Bestuur der Douane en Accijnzen verzamelde documenten. Sedert 1922 hebben de statistieken betrekking op de BLEU ; voordien handelden zij alleen over België.

Elk van de vijf reeksen van indexcijfers is verkregen door het aaneenschakelen van verschillende indexcijfers die respectievelijk 1925 = 100, 1938 = 100, 1963 = 100, 1970 = 100 en 1985 = 100 als basis hebben.

In alle gevallen worden eerst de basisindexcijfers per produkt ten opzichte van het voorgaande jaar becijferd. Het algemene indexcijfer wordt berekend met de formule van Laspeyres voor de volumes en met de formule van Paasche voor de eenheidswaarden, behalve wat het indexcijfer 1985 = 100 (vanaf 1980) betreft : voor het indexcijfer van de eenheidswaarden wordt de formule van Fisher gebruikt en het volume-indexcijfer is het quotiënt van het waarde-indexcijfer en het indexcijfer van de eenheidswaarden. Ten slotte wordt het algemene indexcijfer jaar per jaar aaneengeschakeld vanaf de basisperiode.

In hoofdstuk 8, en vooral in de toelichting bij de tabellen 8-1 en 2, treft men meer informatie over die reeksen aan.

Betalingsbalans van de BLEU

Tot en met 1969 hebben de reeksen betrekking op de betalingsbalans op kasbasis. Bij die voorstellingswijze wordt het goederenverkeer opgetekend in de vorm van betalingen, d.w.z. de geldelijke overdrachten waartoe dat verkeer aanleiding geeft. De bedragen kunnen derhalve worden beïnvloed door betalingen die uit speculatieve overwegingen zijn vervroegd of uitgesteld. Vanaf 1970 maakten verbeteringen in de statistische behandeling het mogelijk de betalingsbalans op transactiebasis op te stellen. Daarbij worden de transacties gecorrigeerd teneinde de invloed van de betalingstermijnen uit te schakelen (zie inleiding tot hoofdstuk 9). Sedertdien bestaat dan ook een afzonderlijke rubriek die met de bewegingen van de handelskredieten samenhangt en die hier in de reeks « kapitaalbewegingen van de ondernemingen en de particulieren » is opgenomen. Die reeksen komen eveneens voor in tabel 9-1. Er zij evenwel op gewezen dat de reeks « vergissingen en weglatingen » de tegenwaarden bevat van de vanaf 1987 verrichte operaties met betrekking tot de monetisatie en de demonetisatie van monetair goud.

Koers van de dollar van de Verenigde Staten

Het betreft het jaargemiddelde van de officiële koersen van de dollar van de Verenigde Staten. Vóór de oorlog werden de pariteiten van de Belgische frank t.o.v. de dollar van de Verenigde Staten gewijzigd op 25 oktober 1926, 1 februari 1934 en 30 maart 1935.

Van 9 mei 1940 tot 1 maart 1944 bestond er geen officiële koers. Vanaf mei 1944 tot 21 september 1949 gaat het om de door de NBB vastgestelde officiële koers.

De akkoorden van Bretton Woods, die in 1944 in werking traden, voorzagen in een vaste pariteit van de voornaamste valuta's, waaronder de Belgische frank, tegenover de dollar en het goud. In dat kader vonden drie wijzigingen van de pariteit van de Belgische frank ten opzichte van de dollar plaats : op 21 september 1949, op 20 december 1971 en op 14 februari 1973. Op 19 maart 1973 wordt de dollar een valuta die vrij zweeft tegenover de overige valuta's, wat het einde betekent van het stelsel van Bretton Woods.

Vanaf 30 november 1949 bevat de reeks de koersen die dagelijks door de in verrekenkamer vergaderde bankiers worden vastgesteld.

Koers van het pond sterling

Het betreft het jaargemiddelde van de officiële koersen van het pond sterling. Vóór de oorlog werden de pariteiten van de Belgische frank t.o.v. het pond sterling gewijzigd op 25 oktober 1926, op 21 september 1931 en op 30 maart 1935.

Van 9 mei 1940 tot 1 mei 1944 bestond er geen officiële koers. Van mei 1944 tot 21 september 1949 gaat het om de door de NBB vastgestelde officiële koers.

In het kader van de akkoorden van Bretton Woods vonden twee wijzigingen van de pariteit van de Belgische frank tegenover het pond sterling plaats : op 21 september 1949 en op 18 november 1967. Vanaf 23 juni 1972 zweeft de koers van het pond sterling vrij tegenover de Belgische frank en de overige valuta's.

Vanaf 17 december 1951 bevat de reeks de koersen die dagelijks door de in verrekenkamer vergaderde bankiers worden vastgesteld.

Goudnoteringen

Tot 25 oktober 1928 zijn de noteringen jaargemiddelden berekend op basis van de koers van de Belgische frank t.o.v. het pond sterling en van de goudprijs genoteerd te Londen.

Van 25 oktober 1926 tot maart 1940 betreft het geen waargenomen koers maar de wettelijke pariteit, die tijdens die periode zeer nauw aansloot bij de noteringen op de vrije markt. Van 1946 tot 1955 zijn de cijfergegevens jaarlijkse gemiddelden die

het verloop van de goudnotering op de parallelmarkt voorstellen.

Vanaf 1956 gaat het om het jaargemiddelde van de goudnoteringen op de Brusselse markt.

Belastingontvangsten van de Schatkist

Vóór 1970 betreft het de totale directe belastingen met inbegrip van de voorafbetalingen, de douanerechten, de accijnzen en de registratierechten. Dit totaal omvat noch de provinciale en gemeentelijke opcentiemen, noch de opbrengst van de muntsaneringsbelastingen en de voor rekening van de koloniën geïnde belastingopbrengsten, noch de belastingopbrengsten die direct aan de EG worden afgestaan. De fiscale hervormingen ingevoerd krachtens de wetten van 8 maart 1951 en 20 november 1962 bemoeilijken de vergelijking met de voorgaande jaren.

Vanaf 1970 betreft het de belastingontvangsten van de Schatkist met inbegrip van de aan de EG afgestane ontvangsten. Die gegevens stemmen overeen met de som van de lopende fiscale en kapitaalontvangsten in tabel 11-3.

Netto te financieren saldo van de Schatkist

Deze reeksen maken melding van het netto te financieren saldo van de Schatkist en van de wijze waarop dit saldo is gedekt. Het netto te financieren saldo stemt overeen met het saldo van de kasontvangsten en -uitgaven, die zijn verkregen volgens de in de toelichting bij tabel 11-2 beschreven methodologie.

Het beroep op de Nationale Bank in Belgische franken omvat de aan de Bank afgeleverde certificaten, de bijzondere bijstand van het Rentenfonds en de geconsolideerde vordering van de Bank op de Staat. Het beroep op de Nationale Bank in vreemde valuta's bestaat uit de kort- en langlopende leningen van de Schatkist in vreemde valuta's. De langlopende zijn evenwel gecorrigeerd voor wisselkoersverschillen.

Officiële schuld van de Schatkist

Het betreft de staat, aan het einde van het jaar, van de officiële schuld, die eveneens in tabel 11-1 voorkomt.

Er zij op gewezen dat de schuld vanaf 1928 niet langer de intergouvernementele schuld omvat die hoofdzakelijk uit de eerste wereldoorlog voortvloeide en die dat jaar 17 miljard bedroeg, en dat zij

vanaf 1948 de geconsolideerde vordering van de Bank op de Staat bevat.

Gezamenlijke overheid

Van 1952 tot 1969 gaat het om cijfers uit de volgens het traditionele stelsel opgestelde nationale rekeningen. Vanaf 1970 zijn deze laatste volgens de ESER-methodologie opgemaakt (zie inleiding tot hoofdstuk 1).

Die gegevens betreffen de drie subsectoren, te weten de centrale overheid, de lokale overheid en de sociale zekerheid (zie inleiding tot hoofdstuk 11).

De reeksen « netto financieringsbehoefte » en « rentelasten » komen voor in tabel 11-7, terwijl de nettoschuld in tabel 11-10 is opgenomen.

Goud- en deviezenreserves van de NBB

Deze reeks bevat de contante brutotegoeden op het buitenland van de Nationale Bank van België. Het betreft de bedragen aan het einde van het jaar die met de volgende balansposten overeenstemmen :

- Goudvoorraad
- Internationaal Monetair Fonds
- Vreemde valuta's
- Ecu's
- Internationale en multilaterale akkoorden

De inhoud en de waarderingsregels van de rubrieken worden beschreven in de toelichting bij de tabellen 14-1 en 2.

Totale algemene staat der banken

Deze reeks vermeldt de totale activa, aan het einde van het jaar, van het geheel van de kredietinstellingen die sedert de instelling van het banktoezicht in 1935 door de Commissie voor het Bank- en Financiewezen als bank worden beschouwd. Van 1939 tot 1945 zijn de buitenlandse bijbanken en filialen niet geglobaliseerd. Die cijfers komen eveneens voor in tabel 14-3.

Inlagen en spaarbons bij de ASLK

Saldi, aan het einde van het jaar, van de inlagen op boekjes van de particulieren bij de ASLK. In die inlagen is de gekapitaliseerde rente van het boekjaar begrepen. In 1965 omvatten zij een verdeling van een deel van het reservefonds van de

instelling. Vanaf 1968 is ook het nominale uitstaande bedrag van de door de ASLK uitgegeven spaarbons erin opgenomen.

Tegoeden van de particulieren bij het BCH

Tot 1924 gaat het om de tegoeden van de particulieren en de Rijksrekenplichtigen aan het einde van het jaar. Vanaf 1925 betreft het alleen de tegoeden van de particulieren. Van 1944 tot 1960 omvatten die tegoeden de effecten van de munt-saneringslening waarin de definitief geblokkeerde tegoeden werden omgezet. Vanaf 1974 maakt het tegoed van de NBB bij het BCH voor rekening van de Ministeries van Nationale opvoeding geen deel meer uit van de tegoeden van de particulieren. Deze reeks komt eveneens voor in tabel 14-6, waar zij in daggemiddelden is uitgedrukt.

Reserves van de levensverzekeringsmaatschappijen

Tot 1974 werd deze reeks opgesteld door het Ministerie van Economische Zaken en vanaf 1975 door de CDV. Zij bevat het bedrag, aan het einde van het jaar, van de technische voorzieningen, die bestaan uit de wiskundige reserves, de reserves voor te betalen schadegevallen, de reserves voor deelneming in de winsten alsook de garantiereserve. Deze reeks is eveneens vermeld in de laatste lijn van tabel 14-9.

Biljettenomloop

Bedragen overgenomen uit de overeenstemmende rubriek van de balansen van de NBB aan het einde van het jaar. De door de Schatkist uitgegeven biljetten zijn derhalve niet in deze reeks opgenomen. Zie ook tabel 14-10.

Geldhoeveelheid

Tot 1949 betreft het een reeks die is opgesteld door professor Dupriez en die is voortgezet om een vergelijking met de vooroorlogse jaren mogelijk te maken. De berekeningsmethode van deze oude reeks is toegelicht in het Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting van de NBB van april 1939.

Vanaf 1950 gaat het om de geldhoeveelheid bij de overwegend geldscheppende instellingen. Worden als zodanig beschouwd: de NBB, het BCH, het Belgisch Muntfonds voor een deel, het Gemeentekrediet voor een deel, het HWI voor een deel, de NKBK voor een deel (vóór 1963) en de door de CBF erkende depositobanken.

De geldhoeveelheid bestaat uit het girale geld in het bezit van de overheid en de monetaire kasmiddelen in het bezit van de bedrijven en de particulieren, die zij ofwel in chartale (biljetten van de NBB en biljetten en muntstukken van de Schatkist), ofwel in girale vorm (tegoeden in rekening-courant bij de overwegend geldscheppende instellingen) aanhouden.

Deze reeks heeft in de loop der jaren evenwel beduidende veranderingen ondergaan. Voor nadere bijzonderheden wordt de lezer verwezen naar de Tijdschriften van de NBB van december 1949, november 1955 en januari 1977. Er zij op gewezen dat in de loop van de jaren tachtig van het begrip overwegend geldscheppende instelling is afgestapt, waardoor de reeks na 1989 niet meer is voortgezet. De reeks stemt overigens niet overeen met de reeksen over de geldhoeveelheid die in hoofdstuk 15 voorkomen.

Financiële activa in het bezit van de bedrijven en de particulieren

Deze reeksen hebben betrekking op de bedragen die de bedrijven (inclusief de eenmanszaken) en de particulieren aan het einde van het jaar bij de nationale financiële instellingen hebben uitstaan, waarbij de activa volgens hun oorspronkelijke looptijd zijn ingedeeld. Informatie over die reeksen, die eveneens in tabel 15-8 voorkomen, treft men aan in de inleiding tot de hoofdstukken 13 en 15.

Hypothecaire inschrijvingen

Het bedrag van de hypothecaire inschrijvingen wordt berekend op grond van het inschrijvingsrecht. Dit recht, dat op 24 oktober 1919 op 0,25 pct. van het bedrag van de genomen of hernieuwde inschrijving is vastgesteld, werd op 13 januari 1926 verhoogd tot 0,3 pct., op 1 april 1932 tot 0,33 pct., op 16 januari 1933 tot 0,35 pct. en is sedert 8 augustus 1934 gelijk aan 0,2 pct. Het gaat om jaarlijkse bedragen; de maandgemiddelden komen voor in tabel 16-6.

Verplichtingen van de bedrijven en de particulieren

Deze reeks bevat het totale bedrag, aan het einde van het jaar, van de verplichtingen die de bedrijven (met inbegrip van de eenmanszaken) en de particulieren bij de nationale financiële instellingen hebben aangegaan. Het betreft de som van de rubrieken van tabel 16-2. Vóór 1969 waren de obligatieleningen van de bedrijven en de door de openbare

nutsbedrijven uitgegeven certificaten voor ten hoogste een jaar niet in deze reeks opgenomen.

Belgische aandelenkoersen

Deze reeks resulteert uit de aaneenschakeling van meerdere indexcijfers die zijn herleid tot basis 1980 = 100.

Tot 1927 betreft het het indexcijfer van de Belgische en de koloniale aandelenkoersen op de constantmarkt van de Brusselse beurs aan het begin van het volgende jaar, die in de *Moniteur des intérêts matériels* zijn gepubliceerd en met basis 31 december 1913 zijn opgesteld.

Tot 1940 gaat het om een soortgelijk indexcijfer dat door de NBB is berekend met basis 3 januari 1928. Vanaf 1941 betreft het een indexcijfer van de Belgische en de koloniale aandelenkoersen te Brussel en te Antwerpen dat door de NBB is opgesteld met als basis het gemiddelde van de jaren 1936 tot 1938.

Vanaf 1945 betreft het het laatste cijfer van het jaar van het maandelijkse indexcijfer dat door het NIS wordt berekend op grond van dezelfde aandelen maar met verschillende basissen : 1936 tot 1938 = 100 tot in 1953, 1953 = 100 van 1954 tot 1969 en 1970 = 100 vanaf 1970.

Er zij op gewezen dat de koloniale aandelen vanaf 1954 niet meer in het indexcijfer zijn opgenomen.

Ter beurze verhandelde kapitalen

Maandgemiddelde van de op de Brusselse beurs verhandelde kapitalen in de vorm van aandelen en obligaties van vennootschappen, exclusief de obligaties van de overheidsbedrijven. Die gegevens, die per beursdag zijn uitgedrukt, komen voor in tabel 17-1.

Overheidsobligaties

Deze reeksen bevatten de jaarlijkse bedragen van de uitgaven voor meer dan een jaar in Belgische frank en in vreemde valuta's, en dat niet alleen van de overheid zoals zij in hoofdstuk 11 is gedefinieerd, maar ook van de kredietinstellingen van de overheidssector en van de andere overheidsbedrijven. Het betreft de nominale waarde van de bruto-uitgaven die al dan niet voor iedere belegger toegankelijk zijn. Met doorlopend uitgegeven effecten is evenwel geen rekening gehouden.

Wat de uitgaven in vreemde valuta's betreft, zijn de bedragen de tegenwaarde in Belgische frank

berekend tegen de bij de uitgifte geldende wisselkoers.

De emissies in Kongolese frank van vóór de onafhankelijkheid op 30 juni 1960 worden als uitgaven in vreemde valuta's beschouwd.

Omzet op de daggeldmarkt

Deze tabel bevat het jaargemiddelde van de kapitalen die dagelijks op de daggeldmarkt worden verhandeld. Vóór 1965 werd bij het becijferen van de gemiddelden rekening gehouden met de werkdagen. Deze reeks komt eveneens voor in tabel 18-1.

Overheidseffecten voor ten hoogste een jaar

Uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, van de door de Schatkist en het Rentenfonds uitgegeven certificaten in Belgische frank. Deze reeks komt eveneens voor in tabel 18-2.

Discontovoet van de NBB

Tot 16 januari 1945 was de discontovoet het tarief voor geaccepteerde wissels. Vanaf die datum betreft het het tarief voor geaccepteerde, bij een bank gedomicilieerde wissels. Sedert 8 juli 1974 gaat het om het tarief voor de op het herdiscontoplaafond aangerekende effecten.

Tot 1988 werden alleen de wissels met een maximale looptijd van 120 dagen geherdisconteerd; sindsdien is de maximale resterende looptijd opgetrokken tot 1 jaar.

Het betreft gemiddelden van tarieven die zijn gewogen met het aantal dagen dat zij van kracht waren. Zie ook tabel 19-1.

Rente op schatkistcertificaten voor 3 maanden

Jaargemiddelden van de dagelijkse tarieven van de schatkistcertificaten voor 3 maanden. Zie ook tabel 19-6.

Rendement van de staatsleningen

Vóór 1952 betreft het het rekenkundige gemiddelde van maandelijkse percentages, die werden verkregen door de nominale rente van een staatslening te delen door het gemiddelde van de dagnoteringen. Tot 1934 was de beschouwde lening de Belgische schuld tegen 3 pct., 2de reeks (tot mei 1930 werd rekening gehouden met een belasting van

2 pct.) en nadien de geünificeerde schuld tegen 4 pct., 1ste reeks.

Van 1952 tot 1977 gaat het om het gemiddelde rendement voor de houder, vóór belastingheffing bij de bron, van de staatsleningen voor meer dan vijf en een half jaar, exclusief de altijddurende en de lotenleningen. Tot 1963 bevat de reeks het gemiddelde van de rendementen aan het begin van de maand van de op 1 december 1962 uitgegeven leningen. Vanaf 1964 worden alleen de na 1 december 1962 uitgegeven leningen in aanmerking

genomen. Bij de berekening is gebruik gemaakt van de theoretische aflossingstabel van iedere lening.

Vanaf 1978 wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen de staatsleningen en de overige door het Rentenfonds gecontroleerde uitgften en wordt er bij de berekening van de rendementen van uitgegaan dat het effect tot op de eindvervaldag wordt bewaard. Die rendementen komen eveneens voor in tabel 19-10.

TWEEDE DEEL

STATISTIEKEN 1980-1990

HOOFDSTUK 1 : NATIONALE REKENINGEN

INLEIDING

Dit eerste hoofdstuk is gewijd aan de nationale rekeningen die een algemeen overzicht geven van de economische activiteit in België; het bevat tevens een tabel met de totale energiebalans van het land. De nationale boekhouding berust, net als ieder ander type van boekhouding, op een stelsel en op afspraken die het mogelijk maken de economische realiteit voor te stellen in de vorm van een coherent kwantitatief schema.

Het NIS, dat belast is met de opstelling en de publikatie van de nationale rekeningen, maakte daartoe sedert 1953 gebruik van het standaardstelsel van nationale boekhouding van de OESO. Teneinde de statistische systemen beter op elkaar af te stemmen, schrijft de Europese richtlijn van 13 februari 1989 evenwel voor gebruik te maken van het Europees stelsel van economische rekeningen, ook nog ESER genaamd. Vanaf 1991 heeft het NIS het traditionele stelsel opgegeven in ruil voor het ESER. Het leek wel opportuun de belangrijkste statistieken van de nationale rekeningen volgens de beide stelsels te publiceren, zodanig dat gemakkelijker het verband kan worden gelegd tussen de vroegere en de huidige reeksen. Er zij op gewezen dat de eerste teruggaan tot 1953, terwijl de tweede pas in 1970 starten.

Het eerste gedeelte van het hoofdstuk (tabellen 1-1 tot 8) heeft betrekking op de nationale boekhouding volgens het oude stelsel, terwijl het tweede, meer gedetailleerde deel (tabellen 1-9 tot 35) volgens het nieuwe stelsel is opgesteld. Het is niet de bedoeling in deze publikatie een volledige beschrijving te geven van de methodologie volgens welke de nationale rekeningen zijn opgesteld. Voor die methodologie wordt de geïnteresseerde lezer naar meer gespecialiseerde werken verwezen (zie met name de Statistische Studiën nr. 4 van het NIS en het Europees Stelsel van Economische Rekeningen, gepubliceerd door het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen). Hierna worden niettemin enkele algemene begrippen toegelicht, waardoor het mogelijk moet worden een juiste kijk te krijgen op de belangrijkste verschillen tussen de twee gebruikte rekeningstelsels, op de volgorde van de tabellen en op het verband ertussen. Aanvullende informatie vindt u in de toelichting bij de respectieve tabellen.

Het nationaal produkt is het in geld uitgedrukte resultaat van de economische activiteit van de natie in een gekozen tijdsinterval, gewoonlijk een jaar.

Onder economische activiteit wordt iedere handeling verstaan die waarde schept of waarde toevoegt: de produktie en de distributie van goederen en de dienstverlening. Het gebruik van de waarde om de economische activiteit te meten, heeft als voordeel dat de resultaten voor verschillende soorten van economische activiteiten samengevoegd en vergeleken kunnen worden.

Het nationaal produkt wordt traditioneel gemeten volgens drie methoden, ook nog « invalshoeken » genaamd:

- door de waarde te bepalen van de in het jaar voortgebrachte goederen en diensten: « produktie »-methode;
- door de optelling van de inkomens toegekend aan de produktiefactoren voor hun deelneming aan het produktieproces: « inkomens »-methode;
- door de optelling van de waarde van de met het inkomen gekochte goederen en diensten: « bestedings »-methode, ook nog « uitgaven »-methode genaamd.

Theoretisch zouden de drie methoden identieke ramingen van het nationaal produkt moeten opleveren. Aangezien echter verschillende statistische bronnen zijn gebruikt, is het onvermijdelijk dat de drie verkregen totalen niet exact met elkaar overeenstemmen. Als finale raming geldt het gemiddelde van de volgens de drie invalshoeken verkregen resultaten. Dat impliceert dat men aan elke methode een correctie aanbrengt, « statistische aanpassing » genaamd, die bij sommige tabellen in een afzonderlijke rubriek is opgenomen. Om een schatting te maken van het verloop van het nationaal produkt in kwantitatieve termen, dat wil zeggen geen rekening houdend met het prijsverloop, kan het tegen vaste prijzen worden geraamd. Voor het beschouwde decennium heeft men het bij de tegen prijzen van 1985 geraamde tabellen gehouden.

Het ESER is ambitieuzer en vollediger dan het traditionele stelsel. Het is immers een samenhangend, gedetailleerd geheel van rekeningen en tabellen dat tot doel heeft een systematisch en zo volledig mogelijk overzicht van de economische activiteit te geven.

Het ESER wordt gekenmerkt door het gebruik van twee soorten eenheden en twee geheel verschillende indelingen van de volkshuishouding.

Voor de weergave van de produktieprocessen en het evenwicht tussen middelen en bestedingen van goederen en diensten is de voornaamste indeling die in branches. De branches groeperen zogeheten homogene produktie-eenheden waarvan de activiteit tot één produkt of één groep van produkten beperkt is. Door dergelijke eenheden te kiezen, kan een beeld worden verkregen van de technisch-economische relaties in het produktieproces, ongeacht het institutionele kader waarin dat proces verloopt.

Voor de beschrijving van de inkomens- en bestedingsstromen en de financiële stromen daarentegen maakt het stelsel gebruik van een indeling van de volkshuishouding in sectoren. Deze omvatten de zogenoemde institutionele eenheden, met al hun activiteiten. De keuze van dergelijke eenheden is noodzakelijk om de gedragsrelaties te doen uitkomen die bij het inkomen, de uiteindelijke besteding daarvan en de financiële transacties de belangrijkste rol spelen.

Het gaat om de volgende sectoren :

- Niet-financiële vennootschappen en quasi-vennootschappen
- Kredietinstellingen
- Verzekeringsinstellingen
- Overheid
- Privaatrechtelijke instellingen
- Gezinshuishoudingen
- Buitenland

Het ESER onderscheidt een groot aantal transacties overeenkomstig hun aard. Deze kunnen evenwel tot drie categorieën worden herleid.

- goederen- en dienstentransacties
Deze transacties hebben betrekking op de produktie, de handel en het gebruik van goederen en diensten door branches of sectoren. Zij omvatten transacties van tijdens de beschouwde periode geproduceerde goederen en diensten, alsmede transacties inzake bestaande goederen.
- verdelingstransacties
Deze transacties geven de verdeling van de door ingezet en niet-ingezet producenten tot stand gebrachte toegevoegde waarde weer, alsmede de herverdeling van inkomen en vermogen.
- financiële transacties
Deze komen in dit stelsel overeen met de wijzigingen in vorderingen en schulden van de verschillende sectoren.

Het ESER voorziet niet alleen in een indeling van de volkshuishouding in branches en sectoren en in een nomenclatuur van transacties, maar tevens in een groepering van deze transacties in verscheidene rekeningen. Elk van deze rekeningen heeft betrekking op een aspect van de economische kringloop en stelt transacties tegenover elkaar die met elkaar in evenwicht zijn, hetzij krachtens de gekozen definities, hetzij door middel van een saldo dat voor de economische analyse van betekenis is en naar de volgende rekening wordt overgeboekt.

Hieronder volgt een lijst van de in het ESER onderscheiden rekeningen en saldi van rekeningen.

Rekening	Saldo	Code
Rekeningen binnenland		
Goederen- en dienstenrekening	(rekening per definitie in evenwicht)	C0
Produktierekening	Toegevoegde waarde tegen marktprijzen (bruto/netto)	C1
Exploitatierekening	Exploitatieoverschot (bruto/netto)	C2
Inkomensrekening	Beschikbaar inkomen (bruto/netto)	C3
Inkomensbestedingsrekening	Besparingen (bruto/netto)	C4
Kapitaalrekening	Financieringstekort of -overschot	C5
Financiële rekening	Saldo van vorderingen en schulden	C6
Rekeningen buitenland		
Kapitaalrekening	Financieringstekort of -overschot van de volkshuishouding	C5
Financiële rekening	Saldo van vorderingen en schulden ten opzichte van het buitenland	C6
Rekening lopende transacties	Saldo van de lopende transacties met het buitenland	C7

In het ESER worden voor de gehele volkshuishouding ook alle genoemde rekeningen opgesteld. Te zamen vormen zij de rekeningen van de volkshuishouding. Zij geven enerzijds de relaties van de volkshuishouding met het buitenland weer en anderzijds de relaties tussen de verschillende totalen van het stelsel. Voor iedere sector van de volkshuishouding wordt in het ESER in beginsel een geheel van rekeningen opgesteld, namelijk van de produktierekening tot de financiële rekening.

Het is duidelijk dat de berekening van de totalen die overeenstemmen met de verschillende invalshoeken van het traditionele stelsel niet het enige noch het voornaamste doel van het ESER is. Men kan die totalen nochtans berekenen op basis van het ESER, zoals het NIS dat doet als bijlage bij de eigenlijke ESER-rekeningen. Verscheidene, op het ESER gebaseerde tabellen (tabellen 1-9, 10, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28) worden volgens die traditionele voorstellingswijze gepubliceerd, wat vergelijking met het traditionele stelsel vergemakkelijkt (tabellen 1-1, 2, 3, 6, 7, 8). Nochtans mogen de conceptuele verschillen tussen beide stelsels niet uit het oog worden verloren. Hieronder volgen de belangrijkste :

- Anders dan in het traditionele stelsel worden in het ESER de goederen- en dienststromen, beschouwd vanuit het oogpunt van de productie, geraamd exclusief de door de producent aangerekende BTW.
- In het traditionele stelsel wordt de Staat huur toegerekend voor het gebruik van zijn eigen school- en administratieve gebouwen ; dat is in het ESER niet het geval.
- Traditioneel zit het aan de finale bestedingen toegerekende gedeelte van de rentemarge i.v.m. de bancaire dienstverlening vervat in de toegevoegde waarde, terwijl ze in het ESER beschouwd wordt als intermediair verbruik en dus geen deel uitmaakt van de toegevoegde waarde.
- Sommige terugbetalingen door de Europese Economische Gemeenschap worden in het ESER als uitvoer en niet langer als overdrachten beschouwd.
- In het ESER wordt de invoer geraamd tegen zijn CIF-waarde, terwijl men in het traditionele stelsel de FOB-waarde gebruikt.
- In het traditionele stelsel werd enkel het saldo van het loonwerk opgetekend ; in het ESER worden de bewuste goederen zowel bij de invoer als bij de uitvoer geboekt.
- In het ESER worden de subsidies toegewezen aan de ontvangende branche, terwijl in het traditionele stelsel de rentesubsidies toegerekend

werden aan de kredietinstellingen en de subsidies aan de overheidsbedrijven beschouwd werden als overdrachten ten laste van de Staat.

Naast de drie invalshoeken in de beide stelsels, treft men enkel in het traditionele stelsel cijfers aan betreffende de toegevoegde waarde per gewest (tabellen 1-4, 5). Die gegevens zijn immers niet beschikbaar in het ESER. Dit laatste stelsel bevat gedetailleerde cijfers per branche (tabellen 1-11, 12, 14, 16, 20, 26), alsmede de rekeningen van de nationale volkshuishouding en van het buitenland (tabellen 1-29 tot 35), met uitzondering van de financiële rekeningen. In tabel 1-13 is een eveneens op het ESER gebaseerde trimestriële raming opgenomen van het binnenlands produkt tegen vaste prijzen.

Om materiële redenen zijn in deze publikatie niet de input-outputtabellen opgenomen die in het ESER alle goederen- en dienstentransacties tussen de respectieve branches weergeven. De meest recente versie van die tabellen heeft betrekking op 1980 en is door het NIS gepubliceerd in nr. 84 van de Statistische Studiën. De laatste tabel (1-36) bevat de energiebalans van België.

Bibliografie

Organisatie van de Verenigde Naties

- A system of national accounts, New York 1970

OESO

- National accounts of O.E.C.D. countries

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen

- Europees Stelsel van Economische Rekeningen, Luxemburg, 1979
- Principles and methods of the energy balance sheets, Luxembourg, 1988

NIS

- Statistisch Jaarverslag van België
- Regionaal Statistisch Jaarboek
- Statistische Studiën
- Statistisch Tijdschrift

Diversen

- Dornbusch R., Fischer S.; Macroeconomics, New York, McGraw Hill, 1987
- Leckmonde L., Falise M.; L'équilibre macroéconomique, Paris et Québec, Edition Cujas, 1976
- Van Rompuy P. e.a.; Inleiding tot de economie, Leuven, Universitaire Pers, 1988

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 1-1 Bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft de belangrijkste rubrieken weer die, vanuit het oogpunt van de produktie, de toegevoegde waarde tegen marktprijzen vormen. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het traditionele stelsel.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde van een bedrijfstak, dat wil zeggen de bijdrage ervan aan het nationaal produkt, is per definitie de supplementaire waarde die aan het bedrag van de gebruikte goederen en diensten wordt toegevoegd dank zij de inschakeling van de produktiefactoren (arbeid, kapitaal, ...). Zij stemt dus overeen met het verschil tussen de produktiewaarde (output) en de waarde van de verbruikte goederen en diensten (intermediaire input). De jaarlijkse enquêtes m.b.t. de produktie verschaffen de voornaamste benodigde gegevens. In de mate van het mogelijke wordt die methode toegepast om de toegevoegde waarde te ramen.

De toegevoegde waarde van de bedrijfstakken, waarvoor men niet over input- of outputcijfers beschikt, wordt berekend door de kosten van de produktiefactoren op te tellen (salarissen, huurgelden, interesten, ...). Bijvoorbeeld : de toegevoegde waarde van de overheid, die opgenomen is in rubriek « diensten », omvat de bezoldigingen en de pensioenen van het personeel en de toegerekende huur van de gebouwen van de Staat.

De waarde van de produktie en van de inputs wordt geraamd tegen marktprijzen, dat wil zeggen tegen prijzen die de gebruikers effectief hebben betaald, met inbegrip dus van de indirecte belastingen (inclusief BTW) en verminderd met de subsidies.

Houdt men bij de inputs geen rekening met de afschrijvingen en reserves die vereist zijn voor de instandhouding van het produktie-apparaat, dan spreekt men van bruto toegevoegde waarde ; in het tegenovergestelde geval gaat het om de netto toegevoegde waarde. Telt men de bruto toegevoegde waarden van de verschillende bedrijfstakken samen met de correcties voor investeringen en toegerekende interesten, dan krijgt men het bruto binnenlands produkt.

Dit laatste, vermeerderd met de door de nationale produktiefactoren in het buitenland verworven inkomens en verminderd met de aan de buitenlandse produktiefactoren uitgekeerde inkomens voor het gebruik ervan op het nationale grondgebied, is gelijk aan het bruto nationaal produkt.

Kenmerken :

De toegerekende interesten stemmen overeen met het verschil tussen de door de kredietinstellingen geïnde en betaalde interesten. In het traditionele stelsel zit enkel het gedeelte van de interesten dat tot het finale verbruik wordt gerekend, in de toegevoegde waarde vevat ; de aan het intermediaire verbruik toegerekende interesten mogen dus niet worden meegerekend.

Aangezien de investeringen niet als inputs worden beschouwd, zit de erop van toepassing zijnde BTW impliciet vevat in de bruto toegevoegde waarde van de bedrijfstak die er gebruik van maakt. Die BTW is overigens inbegrepen bij de bruto toegevoegde waarde van de bedrijfstak die ze voortbrengt en moet derhalve in mindering worden gebracht, wil men overlappingsen voorkomen.

De statistische aanpassing is het bedrag dat het mogelijk maakt de drie invalshoeken in het traditionele stelsel met elkaar in overeenstemming te brengen (zie inleiding).

Tabel 1-2 Bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-3 Bruto nationaal produkt tegen factorkosten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft de belangrijkste rubrieken weer die, vanuit het oogpunt van de produktie, de toegevoegde waarde tegen marktprijzen vormen. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het traditionele stelsel.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde tegen vaste prijzen is berekend volgens de in tabel 1-1 beschreven methode, maar iedere rubriek is gedefleerd aan de hand van het prijsverloop ervan. Dat verloop is berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor dat jaar zijn de cijfers in deze tabel gelijk aan die van tabel 1-1.

Kenmerken :

Zie tabel 1-1.

Inhoud :

De tabel geeft de belangrijkste rubrieken weer die, vanuit het oogpunt van de produktie, de toegevoegde waarde tegen factorkosten vormen. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het traditionele stelsel.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde is berekend volgens de principes die beschreven staan in tabel 1-1, behalve dat de waarde van de produktie geraamd wordt tegen factorkosten, dat wil zeggen dat er geen rekening wordt gehouden met de indirecte belastingen en de subsidies. In de toegevoegde waarde tegen marktprijzen worden de subsidies toegerekend aan de bedrijfstak die ze ontvangt, ongeacht welke bedrijfstak er uiteindelijk voordeel van trekt.

Kenmerken :

Aangezien de indirecte belastingen niet inbegrepen zijn bij de toegevoegde waarde tegen factorkosten, is er niet langer behoefte aan een correctierubriek voor de BTW op investeringen. Voor de overige kenmerken, zie tabel 1-1.

Tabel 1-4 Bruto toegevoegde waarde per gewest (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Regionaal Statistisch Jaarboek

Tabel 1-5 Bruto toegevoegde waarde per gewest (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Regionaal Statistisch Jaarboek

Inhoud :

De tabel geeft de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten weer, zoals die door de belangrijkste bedrijfstakken in elk van de drie gewesten tot stand is gebracht. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het traditionele stelsel.

Berekeningswijze :

De methode volgens welke de tabel is opgesteld, is dezelfde als die welke is toegepast voor de berekening van het bruto binnenlands produkt tegen factorkosten (zie tabel 1-3). De cijfers in deze tabel stellen de in elk gewest tot stand gebrachte bruto toegevoegde waarde voor. Zij drukken niet het inkomen van de inwoners van het gewest uit, want het is mogelijk dat deze laatsten inkomens innen die in een ander gewest tot stand zijn gekomen.

Het al dan niet tot een gewest behoren, is afhankelijk van het adres van de instelling waar de toegevoegde waarde wordt gecreëerd.

Kenmerken :

De rubriek « statistische aanpassing » omvat met name de statistische aanpassing die voor evenwicht zorgt tussen de drie invalshoeken en de toegerekende interessen.

De som van de toegevoegde waarden per gewest, die zich volledig onderaan de tabel bevindt, is in theorie gelijk aan het bruto binnenlands produkt tegen factorkosten. De kleine verschillen ten opzichte van het cijfer in tabel 1-3 zijn toe te schrijven aan het feit dat de cijfers per gewest nog voorlopig zijn.

De rekeningen per gewest zijn beschikbaar van 1955 tot 1988 ; de cijfers voor de daaropvolgende jaren zijn nog niet gepubliceerd.

Inhoud :

De tabel geeft de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten weer, zoals die door de belangrijkste bedrijfstakken in elk van de gewesten tot stand is gebracht. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het traditionele stelsel.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde tegen vaste prijzen is berekend volgens de in tabel 1-2 beschreven methode. De gebruikte prijzen zijn de nationale prijzen.

Kenmerken :

Zie tabel 1-4.

Tabel 1-6 Verdeling van het bruto nationaal produkt

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-7 Besteding van het bruto nationaal produkt (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft, volgens het traditionele stelsel, weer hoe het nationaal inkomen tegen werkelijke prijzen verdeeld wordt over de verschillende factoren die aan het produktieproces hebben deelgenomen.

Berekeningswijze :

Het netto nationaal inkomen wordt verkregen door de optelling van alle inkomens die toevloeien aan de nationale produktiefactoren in ruil voor hun deelname aan het produktieproces. Het gaat hier om het primaire inkomen, dat wil zeggen vóór belastingen. Dat is de reden waarom men eveneens rekening houdt met de gereserveerde winsten van de vennootschappen en met de overdrachten van deze laatste aan de Staat in de vorm van belastingen.

Het bruto nationaal inkomen wordt verkregen door toevoeging van de afschrijvingen die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het produktieapparaat.

Kenmerken :

Deze tabel bestaat enkel tegen werkelijke prijzen. De statistische aanpassingen (zie inleiding) zijn inbegrepen bij de bezoldiging van de loontrekkenden en bij het ondernemersinkomen. Hoofdstuk 6 bevat nadere details aangaande de inkomens.

Inhoud :

Deze tabel geeft, volgens het traditionele stelsel, de opsplitsing weer van het bruto nationaal produkt volgens de grote categorieën van in werkelijke prijzen uitgedrukte bestedingen.

Berekeningswijze :

De cijfers zijn berekend door de verschillende elementen van de tegen werkelijke prijzen gewaardeerde finale bestedingen op te tellen.

De cijfers betreffende de investeringen zijn verkregen op basis van meerdere informatiebronnen (jaarlijkse enquête betreffende de investeringen, begrotingen, BTW-statistieken, statistiek van de woningen, ...). Voor de uit- en invoer van goederen steunt men op de statistieken van de buitenlandse handel ; de cijfers betreffende de uit- en invoer van diensten worden opgesteld op basis van de gegevens inzake de betalingsbalans van de BLEU. In enkele gevallen worden de verbruiksuitgaven rechtstreeks geraamd (b.v. : de aankopen van voertuigen volgens de registratienummers, de alcoholhoudende dranken volgens de betaalde accijnzen), maar over het algemeen worden ze residueel berekend op basis van de volgende verhouding :

$$\text{Verbruik} = \text{Produktie} + \text{Invoer} - \text{Uitvoer}.$$

Kenmerken :

De binnenlandse bruto kapitaalvorming betreft niet enkel de investeringen, maar ook de voorraadwijzigingen. Deze laatste omvatten de wijzigingen in de veestapel, de grondstoffen en de afgewerkte produkten.

De particuliere consumptie en de kapitaalvorming bevatten statistische aanpassingen (zie inleiding).

Tabel 1-8 Besteding van het bruto nationaal produkt (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-9 Bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft, volgens het traditionele stelsel, de opsplitsing weer van het bruto nationaal produkt volgens de grote categorieën van in prijzen van 1985 uitgedrukte bestedingen.

Berekeningswijze :

De bestedingen tegen werkelijke prijzen zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van die rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor dat jaar stemmen de gegevens van deze tabel overeen met die van tabel 1-7. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-7.

Kenmerken :

Zie tabel 1-7.

Inhoud :

De tabel geeft de belangrijkste rubrieken weer die, vanuit het oogpunt van de produktie, de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen vormen. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De goederen- en dienstenstromen zijn gewaardeerd exclusief BTW, dat wil zeggen zonder de door de producent in rekening gebrachte BTW en zonder de aftrekbare BTW voor de intermediaire inputs. De toegevoegde waarde per branche omvat dus niet de BTW in verband met de produktie; deze laatste staat als totaal in een afzonderlijke rubriek vermeld. Dat geldt eveneens voor de nettobelastingen in verband met de produktie, een rubriek die de douanerechten omvat, verminderd met de invoersubsidies. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-1 en ook de inleiding tot dit hoofdstuk.

Kenmerken :

Het intermediaire verbruik van toegerekende interesten dekt hier het totale verschil tussen de door de kredietinstellingen geïnde en uitgekeerde interesten.

Voor de overige gegevens, zie tabel 1-1.

Tabel 1-10 Bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-11 Bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen per branche (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft de belangrijkste rubrieken weer die, vanuit het oogpunt van de produktie, de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen vormen. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde tegen werkelijke prijzen is berekend volgens de in tabel 1-9 beschreven methode, maar iedere rubriek is gedefleerd aan de hand van het prijsverloop ervan. Dat verloop is berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor dat jaar zijn de cijfers in deze tabel gelijk aan die van tabel 1-9.

Kenmerken :

Zie tabel 1-9.

Inhoud :

De tabel bevat een opsplitsing naar branche, volgens het ESER, van de tegen werkelijke prijzen geraamde toegevoegde waarde tegen marktprijzen.

Berekeningswijze :

De branche bestaat uit een aantal produktie-eenheden. Voor de beschrijving van het geheel van de activiteiten die binnen het domein van een branche vallen, wordt verwezen naar een nomenclatuur van goederen en/of diensten. De branche produceert uitsluitend de opgesomde goederen en diensten. De nomenclatuur van de branches is de NA-CE/CLIO die eveneens wordt gebruikt voor de opstelling van de input-outputtabellen. Iedere branche stemt overeen met een of meerdere groepen van die classificatie. De toegevoegde waarde van een branche is gelijk aan de som van de toegevoegde waarden van de verschillende groepen die samen de branche vormen.

Voor de overige gegevens, zie tabel 1-9.

Kenmerken :

De overige verhandelbare diensten omvatten met name de verhuur van onroerende en roerende goederen, de aankopen van diensten van consultancy en onderzoek en ontwikkeling, dienstverlening inzake gezondheidszorg en dienstverlening op het gebied van recreatie en cultuur.

De overige niet-verhandelbare diensten omvatten onder meer de sociale organisaties en de sportieve en culturele verenigingen, ...

Tabel 1-12 Bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen per branche (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel bevat een opsplitsing naar branche, volgens het ESER, van de tegen prijzen van 1985 geraamde toegevoegde waarde tegen marktprijzen.

Berekeningswijze :

De toegevoegde waarde tegen vaste prijzen is berekend volgens de in tabel 1-11 beschreven methode, maar iedere rubriek is gedefleerd aan de hand van het prijsverloop ervan. Dat verloop is berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor dat jaar zijn de cijfers in deze tabel gelijk aan die van tabel 1-11.

Kenmerken :

Zie tabel 1-11.

Tabel 1-13 Driemaandelijks bruto binnenlands produkt (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een raming van het driemaandelijks BBP tegen prijzen van 1985, al dan niet seizoen-gezuiverd.

Berekeningswijze :

Voor een twintigtal branches is het kwartaalverloop van de toegevoegde waarde tegen prijzen van 1985 geraamd op basis van indicatoren die in hoofdzaak afkomstig zijn van BTW-cijfers (omzet), van gegevens inzake de industriële produktie en van indexcijfers m.b.t. de produktie- of consumptieprijzen. Uit de relevante driemaandelijks indicatoren heeft men die gekozen welke het best overeenstemmen met de door het NIS gepubliceerde nationale jaarrekeningen.

Voor bepaalde branches beschikt men niet over goede driemaandelijks indicatoren. In dat geval zijn de jaarcijfers door middel van een afvlakings-procedure eenvoudigweg over de verschillende kwartalen verdeeld. Dat geldt inzonderheid voor de landbouw, de gezondheidszorg en de statistische aanpassingen.

De seizoengezuiverde driemaandelijks BBP-ramingen zijn verkregen door op de oorspronkelijke gegevens de door het US Bureau of Census ontwikkelde « CENSUS 10-11 »-methode toe te passen.

Kenmerken :

De driemaandelijks BBP-ramingen zijn bedoeld om in de mate van het mogelijke het groeipatroon in de loop van het jaar te volgen. Die ramingen zijn gesteund op de door het NIS gepubliceerde nationale jaarrekeningen. Hun eerste vereiste is dat ze voor ieder jaar een BBP opleveren dat identiek is met dat wat door het NIS is geraamd.

De driemaandelijks BBP-ramingen zijn uitsluitend gemaakt vanuit het oogpunt van de « produktie » tegen prijzen van 1985. Een beoordeling van de activiteit per kwartaal op basis van de verschillende

categorieën van bestedingen is immers onmogelijk gebleken. Behalve de informatie over de particuliere consumptie en de investeringen, zijn de indicatoren m.b.t. de bestedingen ofwel onregelmatig, b.v. wat de in- en uitvoer betreft, ofwel eenvoudigweg onbestaand, met name wat de in termen van conjunctuurschommelingen zeer belangrijke voorraadwijzigingen betreft.

Tabel 1-14 Bruto binnenlands produkt tegen factorkosten per branche

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Opsplitsing naar branche, volgens het ESER, van de toegevoegde waarde tegen factorkosten vanuit het oogpunt van de produktie. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in aanmerking genomen waarde van de produktie omvat noch de indirecte belastingen, noch de subsidies. Anders dan in het traditionele stelsel, zijn de subsidies afgetrokken van de branche die er effectief profijt van trekt en niet van de branche waarlangs die subsidies eventueel voorbijkomen.

Voor de definitie van de branches, zie tabel 1-11 ; voor de overige gegevens, zie tabel 1-9.

Tabel 1-15 Verdeling van het bruto nationaal produkt

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-16 Bezoldiging van de werknemers per branche

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Deze tabel geeft, volgens het ESER, weer hoe het nationaal inkomen tegen werkelijke prijzen verdeeld wordt over de verschillende factoren die aan het produktieproces hebben deelgenomen.

Berekeningswijze :

Het netto nationaal inkomen wordt verkregen door de optelling van alle inkomens die toevloeien aan de nationale produktiefactoren in ruil voor hun deelname aan het produktieproces. Men houdt eveneens rekening met de gereserveerde winsten van de vennootschappen en met de overdrachten van deze laatste aan de Staat in de vorm van belastingen. Het bruto nationaal inkomen wordt verkregen door toevoeging van de afschrijvingen die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het produktie-apparaat. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-14.

Kenmerken :

Anders dan in het traditionele stelsel omvatten de aan de Staat toevloeiende inkomens uit vermogen niet de aan de Staat toegerekende huur voor het gebruik van zijn eigen gebouwen. De in mindering te brengen interesten omvatten niet enkel de rente op de overheidsschuld, maar ook de in het kader van het verbruikskrediet betaalde interesten. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-14 en de inleiding tot dit hoofdstuk.

Voor nadere details, zie eveneens hoofdstuk 6.

Inhoud :

Opsplitsing van de bezoldiging van de werknemers naar branche.

Berekeningswijze :

De tabel heeft enkel betrekking op de bezoldiging van de binnenlandse loonarbeid, terwijl de cijfers van de rubriek « inkomen uit bezoldigde arbeid » in tabel 1-15 de nationale loonarbeid betreffen. Beide begrippen worden toegelicht in tabel 2-5. Voor de definitie van de branches, zie tabel 1-11 ; voor de overige gegevens, zie tabel 1-15.

Kenmerken :

De bezoldiging van de werknemers omvat de aan de werknemers uitgekeerde brutolonen, de door de werkgevers betaalde sociale-zekerheidsbijdragen alsmede de fictieve sociale bijdragen die overeenstemmen met de aan de staatsambtenaren toegekende sociale voorzieningen.

Het verschil tussen de cijfers van deze tabel en die van tabel 1-14 is gelijk aan het bruto exploitatieoverschot per branche.

Tabel 1-17 Besteding van het bruto nationaal produkt (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-18 Particuliere consumptie (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft, volgens het ESER, de opsplitsing weer van het bruto nationaal produkt volgens de grote categorieën van in werkelijke prijzen uitgedrukte bestedingen.

Berekeningswijze :

De berekeningswijze en de gebruikte bronnen stemmen in grote lijnen overeen met die in het traditionele stelsel (zie tabel 1-7). Er zijn echter methodologische verschillen waarvan de voornaamste in de gedetailleerde tabellen (tabellen 1-18 tot 1-22) vermeld staan.

Kenmerken :

Zie tabel 1-7.

Inhoud :

Opsplitsing van de particuliere consumptie volgens de belangrijkste rubrieken. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

Bepaalde rubrieken zijn rechtstreeks geraamd op basis van specifieke statistische bronnen, zoals de aankopen van voertuigen volgens de registratienummers, de alcoholhoudende dranken en tabak volgens de accijnzen, het waterverbruik en het telefoonverkeer volgens de bij de respectieve verantwoordelijke maatschappijen ingewonnen cijfers. Voor de overige produkten wordt de consumptie evenwel residueel geraamd op basis van de verhouding :

$$\text{Verbruik} = \text{Productie} + \text{Invoer} - \text{Uitvoer}.$$

Anders dan in het traditionele stelsel, behoren in het ESER niet tot het particuliere verbruik de toegerekende huur voor het gebruik van de eigen gebouwen van het vrij onderwijs en de afschrijvingen voor die gebouwen, het gedeelte van de rente dat in het traditionele stelsel tot het finale verbruik wordt gerekend en de niet-persoonlijke uitgaven van niet-ingezetenen.

Kenmerken :

De gezondheidszorg zit vervat in de rubriek « persoonlijke verzorging en hygiëne ».

Het vervoer omvat terzelfder tijd de aankoop en de kosten verbonden aan het gebruik van personenwagens alsmede de uitgaven voor het gebruik van het openbaar vervoer.

De verbruiksuitgaven in de « horeca »-sector behoren tot de rubriek « vrijetijdsbesteding ».

Tabel 1-19 Overheidsconsumptie (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-20 Bruto-investeringen in vaste activa per branche (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste bestanddelen van de overheidsconsumptie. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De belangrijkste informatiebronnen voor de berekening van de overheidsconsumptie zijn de begrotingen van de verschillende overheidsinstanties. Anders dan in het traditionele stelsel, bevat de overheidsconsumptie in het ESER niet de aan de Staat toegerekende huur voor het gebruik van zijn eigen school- en administratieve gebouwen.

Kenmerken :

De afschrijving van het meubilair en het materieel van de overheid, andere dan de centrale overheid, wordt niet in aanmerking genomen.

Inhoud :

Opsplitsing, naar branche, van de bruto-investeringen in vaste activa. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

Voor de verwerkende nijverheid, de energiesector en de diensten van de kredietinstellingen en de verzekeringsmaatschappijen zijn de gegevens afkomstig van de jaarlijkse enquête betreffende de investeringen van het NIS, waaraan alle bedrijven met meer dan 20 werknemers verplicht moeten meewerken. De resultaten worden vervolgens geëxtrapoleerd tot het geheel van elk van die branches. Voor het vervoer en het verkeer in de overheidssector en voor de niet-verhandelbare diensten steunt men op begrotingscijfers. De investeringen van de landbouwsector worden geraamd door het Ministerie van Landbouw. De bruto-investeringen in woongebouwen worden vastgesteld op basis van de statistiek van de woningen in aanbouw. Voor de overige gegevens gebruikt men de statistieken afkomstig van de BTW-aangiften (zie tabel 4-7). Tot de bruto-investeringen in vaste activa behoren niet de desinvesteringen in de vorm van verkoop, vernietiging of buitengebruikstelling. De afschrijvingen maken er echter wel deel van uit. Voor de definitie van de branches, zie tabel 1-11.

Kenmerken :

De investeringen van de niet-verhandelbare diensten bevatten uitsluitend die welke zijn gedaan door de overheid.

Tabel 1-21 Bruto-investeringen in vaste activa per produkt (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-22 Netto-uitvoer (tegen werkelijke prijzen)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Opsplitsing van de vaste activa. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De investeringen die volgens de in tabel 1-20 beschreven methode zijn berekend, zijn gerangschikt volgens het bewuste type van produkt.

Kenmerken :

De kosten verbonden aan de aankoop van vastgoed, met name notariskosten en registratierechten, behoren tot de rubriek « bouwnijverheid » en de twee bijbehorende subrubrieken.

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste uitvoer- en invoer-rubrieken. Ramingen tegen werkelijke prijzen, volgens het ESER. Het verschil tussen de uitvoer en de invoer wordt netto-uitvoer genoemd.

Berekeningswijze :

De opgetekende uitvoer en invoer van goederen zijn die van de bijzondere handel. De goederenuitvoer wordt gewaardeerd tegen FOB-waarde die, behalve de prijs van de goederen, ook de vervoerskosten tot aan de grens, de laadkosten en de eventuele uitvoerbelastingen omvat. De goedereninvoer wordt gewaardeerd tegen CIF-waarde die de volgende bestanddelen omvat : de FOB-waarde van de goederen aan de grens van het uitvoerland, de vervoers- en verzekeringskosten tussen de grens van het uitvoerende land en de grens van het invoerende land.

In het traditionele stelsel werden de veredelingsbewerkingen enkel als saldo bij de dienstverlening opgetekend. In het ESER worden de weer uitgevoerde of weer ingevoerde goederen die in een ander land dan het land van herkomst een toegevoegde waarde hebben gekregen, zowel bij de invoer als bij de uitvoer opgetekend. Sedert 1987 worden die transacties opgenomen in de rubriek « goederen », tevoren was dat bij de « diensten ».

De niet-persoonlijke uitgaven van niet-ingezetenen in België en van ingezetenen in het buitenland worden opgetekend als uitvoer of invoer van diensten.

Kenmerken :

De overige inkomens omvatten de inkomens uit beleggingen (dividenden, interesten), maar ook de inkomens uit onlichamelijke zaken zoals auteursrechten, octrooien, royalties, ...

Tabel 1-23 Besteding van het bruto nationaal produkt (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-24 Particuliere consumptie (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft, volgens het ESER, de opsplitsing weer van het bruto nationaal produkt volgens de grote categorieën van tegen prijzen van 1985 geraamde bestedingen.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van die rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-17.

Kenmerken :

Zie tabel 1-17.

Inhoud :

Opsplitsing van de particuliere consumptie volgens de belangrijkste rubrieken. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van die rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-18.

Kenmerken :

Zie tabel 1-18.

Tabel 1-25 Overheidsconsumptie (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-26 Bruto-investeringen in vaste activa per branche (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste bestanddelen van de overheidsconsumptie. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van die rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-19.

Kenmerken :

Zie tabel 1-19.

Inhoud :

Opsplitsing van de bruto-investeringen in vaste activa per branche. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van die rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-20.

Kenmerken :

Zie tabel 1-20.

Tabel 1-27 Bruto-investeringen in vaste activa per produkt (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-28 Netto-uitvoer (tegen prijzen van 1985)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Opsplitsing, per branche, van de vaste activa. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van de rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-21.

Kenmerken :

Zie tabel 1-21.

Inhoud :

De tabel bevat het saldo van de in- en uitvoer, alsook de belangrijkste in- en uitvoerrubrieken. Ramingen tegen prijzen van 1985, volgens het ESER.

Berekeningswijze :

De in werkelijke prijzen uitgedrukte gegevens zijn, rubriek per rubriek, gedefleerd aan de hand van het prijsverloop van elk van de rubrieken. Dat verloop wordt berekend op basis van de in 1985 opgetekende prijs. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-22.

Kenmerken :

Zie tabel 1-22.

Tabel 1-29 Produktierekening van de nationale economie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-30 Exploitatierekening van de nationale economie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Produktierekening, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C1 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening omvat de transacties die het eigenlijke productieproces vormen. De middelen en de bestedingen van goederen en diensten zijn boekhoudkundig met elkaar in evenwicht. Daartoe moet men echter het intermediaire verbruik van de nationale volkshuishouding kennen, dat wil zeggen dat gedeelte van de produktie dat niet voor de finale vraag bestemd is en dat als input voor de branches dient. In België wordt dat intermediaire verbruik enkel geraamd bij de opstelling van de input-outputtabellen. De meest recente van die tabellen dateert van 1980, wat meteen de reden is waarom de produktierekening alleen maar voor dat jaar volledig is.

Kenmerken :

De pro memorie vermelde afschrijvingen stemmen overeen met de afschrijvingen en de reserves die benodigd zijn voor de instandhouding van het productie-apparaat. Trekt men die rubriek af van het bruto binnenlands produkt, dan verkrijgt men het netto binnenlands produkt.

Inhoud :

Exploitatierekening, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C2 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening registreert de verdelingstransacties die rechtstreeks met het productieproces verband houden. Het aggregaat dat de rekening sluitend maakt, is het bruto exploitatieoverschot.

Kenmerken :

Trekt men de afschrijvingen (tabel 1-29) af van het bruto exploitatieoverschot, dan verkrijgt men het netto exploitatieoverschot, dat overeenkomt met het inkomen uit vermogen en ondernemersactiviteit.

Tabel 1-31 Inkomensrekening van de nationale economie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-32 Inkomensbestedingsrekening van de nationale economie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Inkomensrekening, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C3 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening registreert de diverse transacties inzake verdeling en herverdeling van inkomen (rente, uitgekeerde winst, overdrachten, ...) tussen de verschillende sectoren van de nationale volkshuishouding. Het saldo van de inkomensrekening is het bruto beschikbare inkomen.

Kenmerken :

De indirecte belastingen omvatten met name de BTW in verband met de produktie, de accijnzen, de registratierechten op de aankoop van onroerende goederen, de belastingen op kansspelen en op verzekeringspremies, de douanerechten, de bij de invoer geheven compenserende bedragen, ...

Inhoud :

Inkomensbestedingsrekening, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C4 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening toont aan hoe het bruto beschikbare inkomen wordt verdeeld over finaal verbruik en besparingen.

Kenmerken :

De veranderingen in de wiskundige pensioenreserves zijn gelijkgesteld met de besparingen. Zij worden pro memorie vermeld, want voor België worden zij niet gemeten.

Tabel 1-33 Kapitaalrekening van de nationale economie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Tabel 1-34 Kapitaalrekening met het buitenland

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Kapitaalrekening, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C5 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening registreert de transacties in verband met investeringen in niet-financiële activa en de kapitaaloverdrachten, die worden beschouwd als transacties ter verdeling van het vermogen. Het evenwicht tussen de bestedingen en de middelen wordt bereikt via het financieringsoverschot of -tekort van de Belgische economie.

Kenmerken :

De onlichamelijke zaken behelzen octrooien, handelsmerken, auteursrechten, concessies, ...

Inhoud :

Kapitaalrekening met het buitenland, opgesteld volgens het ESER waarin ze de code C5 draagt.

Berekeningswijze :

Het buitenland wordt gedefinieerd als het geheel van niet-ingezetene economische subjecten voor zover zij transacties verrichten met ingezetene economische subjecten.

Voor de overige gegevens, zie tabel 1-33.

Kenmerken :

De investeringsbijdragen worden beschouwd als een kapitaaloverdracht. Voor de overige gegevens, zie tabel 1-33.

Tabel 1-35 Rekening van de lopende transacties met het buitenland

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

Rekening van de lopende transacties, opgesteld volgens het ESER waarin zij de code C7 draagt.

Berekeningswijze :

Deze rekening bevat de verschillende lopende transacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen economische subjecten.

Het saldo van deze rekening maakt het mogelijk het saldo te bepalen van de lopende transacties van de natie t.o.v. het buitenland.

Kenmerken :

De rubriek « overige inkomensoverdrachten » bevat met name de rechten en vergoedingen die gezins-huishoudingen aan de overheid betalen (gerechtskosten, vergoedingen voor paspoorten, bekeuringen), de studiebeurzen en de occasioneel door de overheid toegekende premies.

Tabel 1-36 Totale energiebalans

Eenheid : warmte-equivalent van één ton ruwe aardolie, duizenden

Frequentie : jaarlijks

Bron : Ministerie van Economische Zaken

Inhoud :

Een in evenwicht zijnde tabel van de in België in de loop van een jaar geproduceerde, verwerkte en verbruikte energiestromen.

Berekeningswijze :

Voor iedere energiebron wordt een balans opgesteld waarin de bestedingen en de middelen in primaire eenheden (kg, liter, kWh, ...) met elkaar in evenwicht zijn. Vervolgens worden die balansen aan de hand van aangepaste factoren omgezet in gestandaardiseerde eenheden, nl. de warmte-equivalent van één ton ruwe aardolie, die volgens overeenkomst gelijk is aan 41,8 miljoen kilojoules of 10 miljoen kilocalorieën. Deze statistiek wordt sedert 1948 opgemaakt door het Bestuur van de Energie.

Kenmerken :

Primaire energie is, per definitie, de energie die men in natuurlijke toestand aantreft.

Het begrip « primaire produktie van energie » omvat dan, per definitie, iedere winning van primaire energie in de natuur : steenkolenlaag, gas- of aardolieveld, waarneembare warmte opgeslagen in de bodem, het water of de lucht, radioactieve mineralen, waterkracht, getijdenenergie, hout, wind, zonnestraling. Bij uitbreiding omvat de primaire produktie van energie bovendien sommige afgeleide energievormen die niet opgenomen zijn in de afgeleide produktie van energie : die welke afkomstig zijn van waterkracht- en geothermische centrales.

De (bruto) energiebronnen bestaan uit de primaire produktie van energie en de invoer van energieprodukten. Deze primaire energie wordt gedeeltelijk geleverd aan de binnenlandse eindverbruikers en aan het buitenland en gedeeltelijk aan de bedrijfstakken waarvan de voornaamste activiteit bestaat in het omzetten van primaire in afgeleide energie.

Deze laatste verwerking (evenals de voorziening in energie) heeft niet alleen geleid tot een autoconsumptie, maar veroorzaakt ook verwerkingsverliezen. Het verschil tussen de verwerkingsinputs en -outputs leidt doorgaans tot een kwantitatief verlies, ongeacht de eventuele kwaliteitswinst.

Het evenwicht tussen de middelen en de leveringen aan binnen- en buitenland wordt bereikt aan de hand van de rubriek « diversen », die de voorraadwijzigingen, het bunkeren en de statistische afwijkingen omvat.

HOOFDSTUK 2 : BEVOLKING, WERKGELEGENHEID, WERKLOOSHEID

INLEIDING

De statistische gegevens in dit hoofdstuk betreffen de bevolking van het Rijk en haar situatie ten opzichte van de arbeidsmarkt. Alle tabellen, behalve die over de arbeidsduur, hebben betrekking op personen. In het eerste deel wordt de bevolking in haar geheel beschouwd, het tweede deel beperkt zich tot de werkzame personen en in het derde deel, ten slotte, wordt nader ingegaan op de werkloze bevolking in ruime zin, d.w.z. niet alleen de werkzoekenden maar ook de personen die deelnemen aan een programma dat hun uittreding uit de arbeidsmarkt beoogt.

De demografische gegevens (tabellen 2-1,2,3) betreffen de werkelijke bevolking, d.w.z. het geheel van de Belgen en de vreemdelingen die hun gewone hoofdverblijfplaats in België hebben, ongeacht of ze aanwezig of tijdelijk afwezig zijn. De gewone hoofdverblijfplaats wordt vastgesteld op basis van de inschrijving in de bevolkingsregisters of in de vreemdelingenregisters. De werkelijke bevolking verschilt van de feitelijke bevolking, die bestaat uit personen van wie de aanwezigheid op het grondgebied op een bepaald ogenblik is vastgesteld.

Het NIS organiseert om de tien jaar een algemene volkstelling die het mogelijk maakt de registers te controleren en desnoods te corrigeren; de volkstelling van het beschouwde decennium vond plaats op 1 maart 1981. De tabellen bevatten de opsplitsingen van de bevolking naar gewest, nationaliteit, leeftijd en geslacht alsook gegevens over de oorsprong van de demografische bewegingen.

Tabel 2-4 geeft vervolgens het verband weer tussen de ontwikkeling van de demografische gegevens en die betreffende de beroepsbevolking. De daarna volgende tabellen (2-5 tot 10) verschaffen statistieken over de werkzame bevolking volgens de sectoren, de gewesten en het statuut, alsook over de arbeidsduur.

Alle werkgelegenheidsgegevens zijn gebaseerd op de toestand van de beroepsbevolking op 30 juni die elk jaar door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid wordt opgemaakt.

Tabel 2-10 betreffende het aanbod van arbeidsplaatsen en alle tabellen over de werkloosheid die daarna volgen, zijn aan de RVA ontleend. Er zij op gewezen dat die instelling sedert 1989 geregiona-

liseerd is en de gegevensverzameling gebeurt via de regionale diensten: de BGDA (Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling), de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) en de FOREM (Office communautaire et régional de la formation professionnelle et de l'emploi) voor Wallonië. Voorts moet worden aangestipt dat in de loop van dit decennium aanzienlijke aanpassingen zijn aangebracht in de Belgische wetgeving, waardoor niet alleen de categorieën van werkzoekenden die naast de eigenlijke werklozen voorkomen, vermenigvuldigd zijn, maar ook stimulansen tot uittreding uit de arbeidsmarkt zijn ingevoerd. Naast nationale maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid zijn ook op het niveau van de gewesten gelijksoortige initiatieven genomen.

Na een samenvattende tabel (tabel 2-11) die betrekking heeft op de verschillende categorieën van werkzoekenden, volgen meer gedetailleerde tabellen die opsplitsingen naar gewest, bedrijfstak, leeftijd en geslacht bevatten voor het geheel van de werkzoekenden en voor de belangrijkste categorie, met name de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen. De laatste drie tabellen geven het verloop weer van het aantal uit de arbeidsmarkt getreden personen volgens de verschillende sociale stelsels. Hoewel het maandgegevens betreft, bevatten de meeste tabellen cijfers per 30 juni, wat een vergelijking met de werkgelegenheidsgegevens mogelijk maakt.

Bibliografie

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen

- Bevolkingsstatistiek (jaarlijks)
- Werkgelegenheid en werkloosheid (jaarlijks)
- Enquêtes naar de arbeidskrachten (jaarlijks)
- Definitie van de ingeschreven werklozen - 1982
- Statistieken over de arbeidsduur - Methodologie - 1984
- Werkgelegenheidsstatistieken - Methoden en definitie - 1988

Belgisch Staatsblad

- Officiële staat van de bevolking op 31 december

Internationaal Arbeidsbureau

- Year Book of Labour Statistics

NIS

- Statistisch Jaarboek van België
- Bevolkingsstatistieken
- Sociale Statistieken
- Statistisch Tijdschrift
- Algemene telling van de bevolking op 1 maart 1981
- Statistische Studiën

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

- Beroepsbevolking van België - Toestand op 30 juni (jaarlijks)
- De beroepsbevolking in België, methodologische nota, 1992

RVA

- Jaarverslag
- Maandelijks Bulletin
- Maandelijkse Mededeling
- Jaarlijkse telling per 30 juni van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen

RSZ

- Jaarverslag

Vereniging voor economie

- Zestiende Vlaams Wetenschappelijk Economisch Congres - Gent, 29-30 april 1983 - Werkgelegenheid voor de jaren tachtig

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 2-1 Bevolking per gewest en nationaliteit

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistisch Jaarboek van België

Tabel 2-2 Algemene demografische bewegingen

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistisch Jaarboek van België

Inhoud :

Deze tabel geeft de geraamde bevolking per gewest en per nationaliteit op 31 december van elk jaar weer.

Berekeningswijze :

De bevolking op 31 december van het jaar dat volgt op een telling wordt berekend door aan het cijfer van de getelde bevolking de bewegingen toe te voegen (zie tabel 2-2). Aldus wordt het cijfer van de berekende bevolking verkregen dat het volgende jaar als basis voor dezelfde berekening zal dienen.

Sedert 1977 wordt de berekende bevolking op 31 december voorgesteld als de bevolking op 1 januari van het volgende jaar.

De Belgische en de buitenlandse bevolking worden berekend aan de hand van respectievelijk de bevolkingsregisters en de vreemdelingenregisters van elke gemeente.

Kenmerken :

De vreemdelingen dienen zich bij het gemeentebestuur van hun verblijfplaats aan te melden binnen de acht werkdagen na hun aankomst in het Rijk. Indien het een verblijf van niet meer dan drie maanden betreft, vindt er geen inschrijving plaats. Vrijgesteld van die verplichting zijn de grensarbeiders, die worden verondersteld regelmatig naar huis te gaan, de zeelieden, het diplomatiek personeel en dat van de Europese Gemeenschap alsook hun gezin, en de militairen van de NAVO-basissen.

Inhoud :

De tabel geeft de algemene demografische bewegingen in het Rijk weer, d.w.z. enerzijds de natuurlijke bewegingen en anderzijds de migraties die in de loop van elk jaar zijn vastgesteld.

Berekeningswijze :

De genoteerde bewegingen zijn die welke voortvloeien uit de inschrijvingen in de bevolkings- of vreemdelingenregisters.

Bij de telling van 1 maart 1981 werd een aanzienlijk verschil tussen de ingeschreven bevolking en de getelde bevolking vastgesteld ; in dat jaar werd dus een aanpassing aangebracht. Sedert 1988 worden de gegevens niet meer verschaft door de gemeenteregisters, maar wel door het Nationaal Register. De discrepantie tussen beide bronnen heeft ook in 1988 en 1989 tot een aanpassing geleid.

Kenmerken :

De geboortencijfers omvatten niet de als levenloos aangegeven kinderen, die evenmin in de registers worden ingeschreven.

De doodgeboren kinderen worden evenmin in de tabel opgenomen, noch bij de geboorten, noch bij de sterfgevallen.

De werkelijke geboorten worden gerangschikt naar de gemeente van gewoon verblijf van de moeder. De werkelijke sterfgevallen hebben betrekking op personen die in de bevolkings- of vreemdelingenregisters zijn ingeschreven.

De binnenlandse migratie is de beweging (verhuizing) van Belgische en buitenlandse ingezetenen naar een andere gemeente in het Rijk. Het binnenlandse migratiesaldo zou logischerwijs nul moeten zijn, maar om diverse redenen (tijdsverschil tussen inschrijving in het register en uitschrijving, vergis-

singen bij de inschrijving, ...) is dit niet zo. Sedert 1988 wordt evenwel rekening gehouden met de gegevens van het Nationaal Register, waarin de gelijkheid automatisch wordt verkregen, zodat het nodig was een aanpassing aan te brengen, nl. door de cijfers uit de gemeenteregisters te wijzigen.

De buitenlandse migratie is de beweging van Belgische en buitenlandse ingezetenen naar het buitenland (emigratie), enerzijds, en de beweging van Belgische en buitenlandse niet-ingezetenen naar België (immigratie), anderzijds. Het verschil tussen beide bewegingen vormt het buitenlandse migratiesaldo.

De personen die vertrokken zijn zonder een adres op te geven, worden verondersteld het Rijk te hebben verlaten, ook al zouden sommigen nog in België woonachtig kunnen zijn.

Tabel 2-3 Bevolking naar geslacht en leeftijdsklasse

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistisch Jaarboek van België

Inhoud :

De tabel geeft de opsplitsing naar geslacht en naar leeftijdsklasse van de berekende bevolking op 31 december van elk jaar, met uitzondering van 1981. Voor dat jaar hebben de cijfers betrekking op de getelde bevolking op 1 maart.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-1.

Kenmerken :

Wegens de telling van 1 maart 1981 zijn de bevolkingsstatistieken per leeftijdsklasse voor 31 december 1980 niet berekend.

Tabel 2-4 Vraag naar en aanbod van arbeidsplaatsen

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, NIS en RVA

Tabel 2-5 Werkgelegenheid per grote sector

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, De beroepsbevolking in België. Raming op 30 juni

Inhoud :

Deze tabel brengt enkele kerngegevens samen betreffende de beroepsbevolking en de situatie op de arbeidsmarkt op 30 juni van elk jaar. Voor ieder jaar wordt de vraag naar arbeidsplaatsen (zoals die tot uiting komt in de omvang van de totale netto beroepsbevolking) vergeleken met het aanbod van arbeidsplaatsen (uitgedrukt door de werkzame beroepsbevolking of de totale werkgelegenheid). Het verschil waarmee de vraag het aanbod overtreft, stemt overeen met het aantal werklozen.

Berekeningswijze :

De bevolking op arbeidsleeftijd omvat alle mannen en vrouwen tussen 15 en 64 jaar en is een cijfer dat aan de bevolkingsstatistieken is ontleend.

De netto beroepsbevolking is de som van de in België en in het buitenland werkzame bevolking, de dienstplichtigen en de werkloze bevolking.

De bruto beroepsbevolking is samengesteld uit de netto beroepsbevolking en het aantal personen dat gebruik maakt van vervroegde- of tijdelijke-uittreidingsregelingen. Als tijdelijke- en vervroegde-uittreidingsstelsels worden in deze tabel beschouwd : de diverse brugpensioenregelingen (conventioneel brugpensioen, brugrustpensioen, wettelijk en bijzonder brugpensioen), de voltijdse loopbaanonderbreking, de oudere werklozen die krachtens het koninklijk besluit van 29 december 1984 niet meer als werkzoekenden worden beschouwd en de werkloosheidsonderbrekingen wegens sociale of gezinsomstandigheden.

Kenmerken :

De gegevens betreffende de werkloosheid hebben betrekking op de niet-werkende werkzoekenden, waarin naast de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen ook andere categorieën van werkzoekenden zijn begrepen (zie tabel 2-11).

Inhoud :

De tabel geeft een indeling per sector van de werkgelegenheid op 30 juni van elk jaar.

Berekeningswijze :

De statistieken betreffende de werkgelegenheid, opgesteld door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, zijn hoofdzakelijk afkomstig van administratieve bronnen (sociale-zekerheidsinstellingen, Ministerie van Financiën, het Openbaar Ambt, ...)

Op basis van gegevens uit de algemene volkstellingen, enquêtes naar de arbeidskrachten en landbouwtellingen worden de administratieve cijfers gecorrigeerd : enerzijds worden ontbrekende of slecht gedefinieerde beroepsgroepen toegevoegd en anderzijds worden dubbeltellingen van bepaalde categorieën van werknemers weggewerkt.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de gehanteerde berekeningswijze, zie « De beroepsbevolking in België - Methodologische nota » in de reeks « Kijk op de arbeidsmarkt » van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

De door het Ministerie gepubliceerde statistieken betreffende de werkgelegenheid gaan terug tot 1970. De gegevens zijn gekwantificeerd conform de definities opgesteld door organisaties als de Europese Gemeenschap, het Internationaal Arbeidsbureau en de OESO, zodat zij vergelijkbaar zijn op internationaal niveau, zowel binnen de Europese Gemeenschap als mondiaal.

Kenmerken :

De binnenlandse werkgelegenheid omvat alle personen die werkzaam zijn in een op nationaal economisch grondgebied gevestigde produktie-eenheid.

De totale werkgelegenheid stemt overeen met de nationale werkgelegenheid en omvat alle personen die in juridisch opzicht in België wonen en die werkzaam zijn in een produktie-eenheid, ongeacht of deze in België of in het buitenland is gevestigd. De totale (nationale) werkgelegenheid stemt aldus overeen met het totaal van de ingezetenen die werkzaam zijn in zowel ingezetenen als niet-ingezetenen produktie-eenheden. De totale (nationale) werkgelegenheid is het resultaat van de samenvoeging van de binnenlandse werkgelegenheid en het saldo van de grensarbeid.

Het saldo van de grensarbeid is de uitgaande grensarbeid verminderd met de ingaande grensarbeid. De uitgaande grensarbeid omvat alle ingezetenen die werkzaam zijn in niet-ingezetenen produktie-eenheden. Analooft hiermee bestaat de ingaande grensarbeid uit alle personen die in het buitenland wonen maar die werkzaam zijn in ingezetenen produktie-eenheden.

De overheidssector omvat alle personen die werkzaam zijn in het algemeen overheidsbestuur, het onderwijs en de krijgsmacht, alsook de dienstplichtigen, met inbegrip van de personen die tewerkgesteld zijn in het kader van de speciale tewerkstellingsprogramma's (tabel 2-6).

De overheidsbedrijven (die tot de sector van de ondernemingen behoren) brengen alle personen samen die werkzaam zijn in de openbare sector, met uitzondering van de personen die in de overheidssector werken (zie supra).

Voor de gehanteerde definitie van loontrekkenden en zelfstandigen in de particuliere sector, zie « De beroepsbevolking in België - Methodologische nota », 1992, Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

Tabel 2-6 Speciale tewerkstellingsprogramma's

Eenheid :	duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden
Frequentie :	jaarlijks ; met uitzondering van de « gesubsidieerde contractuelen » is de oorspronkelijke frequentie maandelijks
Bronnen :	RVA, Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

Inhoud :

Deze tabel geeft de ontwikkeling van het aantal personen dat op 30 juni van elk jaar tewerkgesteld is in de speciale programma's, opgesplitst in programma's in de overheidssector en in de particuliere sector.

Berekeningswijze :

Samenvoeging van het aantal personen dat deelneemt aan de speciale tewerkstellingsprogramma's, meer bepaald :

- in de overheidssector :
 - de tewerkgestelde werklozen (met inbegrip van de tewerkgestelde werklozen die personen in loopbaanonderbreking vervangen) ;
 - het bijzonder tijdelijk kader ;
 - het derde arbeidscircuit ;
 - de gesubsidieerde contractuelen.

Eind 1986 werd het stelsel van de gesubsidieerde contractuelen van toepassing in de overheidssector, zodat personen werkzaam in het bijzonder tijdelijk kader en het derde arbeidscircuit alsook de tewerkgestelde werklozen geleidelijk aan naar dat statuut konden overschakelen.

- in de particuliere sector :
 - alleen het programma in het kader van het KB nr. 123 (werklozen tewerkgesteld in KMO-projecten) wordt in aanmerking genomen.

Kenmerken :

In tegenstelling tot het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid beschouwt men in deze tabel niet als speciale tewerkstellingsprogramma's :

- stage van jongeren ;
- interdepartementeel begrotingsfonds ;
- KMO-project (KB nr. 258).

Tabel 2-7 Werkgelegenheid volgens het beroepsstatuut per NACE-klasse

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, De beroepsbevolking in België - Raming op 30 juni

Tabel 2-8 Verplicht verzekerden

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : RSZ, Aantal op 30 juni in de sociale zekerheid opgenomen werkgevers en werknemers

Inhoud :

De tabel bevat gegevens betreffende de binnenlandse werkgelegenheid op 30 juni, opgesplitst naar bedrijfstak en naar beroepsstatuut.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-5.

Kenmerken :

De indeling naar bedrijfstak berust op de NACE-nomenclatuur. Ieder bedrijf is ondergebracht in een bedrijfstak overeenkomstig zijn belangrijkste economische activiteit. De indeling van de werknemers geschiedt volgens de classificatie van de werkgever of van de instelling waarbij ze in dienst zijn, en niet volgens het beroep dat zij zelf uitoefenen.

De indeling naar beroepsstatuut maakt een onderscheid tussen :

- loontrekkenden en gelijkgestelden ;
- zelfstandigen en helpers (onbezoldigde medewerkende gezinsleden).

Inhoud :

De tabel geeft een opsplitsing, per 30 juni van elk jaar, van de verplicht verzekerden naar categorie en naar geslacht. Deze gegevens zijn ontleend aan de jaarlijkse tellingen van de RSZ.

Berekeningswijze :

De waarnemingssfeer van de statistiek van de onder de RSZ ressorterende werkgevers en werknemers is rechtstreeks verbonden met het toepassingsgebied van de sociale zekerheid zoals het wordt afgebakend door de wetgeving inzake verzekeringsplicht. De in het toepassingsgebied aangebrachte wijzigingen, die in de jaarverslagen zijn opgenomen, mogen niet uit het oog worden verloren bij de vergelijking met de voor de voorafgaande jaren opgemaakte statistieken en bij de interpretatie ervan.

Het toepassingsgebied is vanaf 1 oktober 1987 uitgebreid tot de werknemers die gewoonlijk niet langer dan twee uur per dag werken. Er wordt aan herinnerd dat daarin onder meer gewezen uitkeringsgerechtigde volledig werklozen zijn opgenomen die, in het kader van maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid, bij overeenkomst werden in dienst genomen en waarvan de statistische bijzonderheden later worden behandeld. Het betreft :

- sedert 1978, werknemers van het « bijzonder tijdelijk kader » in dienst genomen met een arbeidsovereenkomst voor arbeiders of bedienden zowel door de overheid (Staat, provincies, gemeenten, instellingen van openbaar nut, enz.) als door sommige verenigingen van personen, voor het uitvoeren van taken met een collectief belang ;
- sedert 1982, de werknemers uit het « derde arbeidscircuit » in dienst genomen met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur door de overheid of door verenigingen van personen

zonder winstoogmerk, voor de verwezenlijking van taken in de niet-commerciële sector ;

- sedert 1984, de stagiairs tewerkgesteld met een stageovereenkomst door overheidsbedrijven waarop een saneringsplan van toepassing is.

De veralgemening sinds 1989 van het stelsel van gesubsidieerde contractuelen in de overheidssector heeft enerzijds tot gevolg dat de personen met een overeenkomst in het « bijzonder tijdelijk kader » of in het « derde arbeidscircuit » van statuut kunnen veranderen en anderzijds dat de « tewerkgestelde werklozen » die krachtens hun statuut niet in de sociale zekerheid waren opgenomen, dat nu wel zijn vanaf het ogenblik dat zij als gesubsidieerde contractuelen tewerkgesteld zijn.

Teneinde allesomvattende statistieken van de in de sociale zekerheid opgenomen werkgevers en werknemers te verkrijgen, worden bij de gegevens van de RSZ ook die van het NPM en van de RSZPPO gevoegd, alsook, in sommige tabellen, die van het HVKZ.

Het totaal van de tabel verschilt van het aantal loontrekkenden opgenomen in de tabellen 2-5 en 7 om methodologische redenen die bij tabel 2-5 zijn toegelicht.

Kenmerken :

De gesubsidieerde contractuelen die onder de RSZPPO ressorteren, worden in de statistiek bij de hoofdarbeiders geteld, aangezien de RSZPPO voor die groep geen onderscheid maakt tussen hand- en hoofdarbeiders.

Tabel 2-9 Arbeidsduur in de industrie

Eenheid : aantal uren per week en per werknemer

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks (april, oktober)

Bron : NIS, Sociale Statistieken

Inhoud :

Deze tabel geeft de wekelijkse gemiddelde arbeidsduur voor de werknemers in de industrie, vastgesteld in oktober van elk jaar, volgens 4 verschillende invalshoeken :

- de arbeidsduur per ingeschreven arbeider ;
- de arbeidsduur per aanwezige arbeider ;
- de aangeboden arbeidsduur per arbeider ;
- de normale arbeidsduur voor de bedienden.

Berekeningswijze :

De arbeidsduur wordt berekend op basis van gegevens uit de halfjaarlijkse enquête naar de wekelijkse gemiddelde arbeidsduur in de nijverheid, die het NIS sinds 1961 in april en oktober organiseert. De wegingscoëfficiënten worden ontleend aan de resultaten van de enquête naar de structuur van de lonen, die op hetzelfde ogenblik wordt gehouden. Voor meer details, zie R. Dereymaeker, « Statistieken ten dienste van de bedrijven. Hun beschrijving en methodologie », in Statistisch Tijdschrift 1979, nr. 12 en 1980, nr. 1 en Statistische Studiën nr. 58, 1980.

Kenmerken :

De statistiek bestaat vanaf 1961 voor de arbeidsduur per ingeschreven en per aanwezige arbeider, en vanaf 1966 voor de aangeboden arbeidsduur per arbeider en de normale arbeidsduur voor de bedienden. Het NIS publiceert eveneens de gegevens inzake de arbeidsduur naar NACE-klassen en -groepen. De resultaten betreffende de ingeschreven en de aanwezige arbeiders alsmede de bedienden houden geen rekening met de steenkoolmijnen en de ijzer- en staalindustrie. De gegevens betreffende de arbeiders van de sector « gas en elektriciteit » zijn opgenomen in die met betrekking tot de bedienden.

Tabel 2-10 Aanbod van arbeidsplaatsen

Eenheid : duizenden aanbiedingen ; de
oorspronkelijke gegevens luiden
in eenheden

Frequentie : maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Tabel 2-11 Werkzoekenden naar categorie
en naar geslacht

Eenheid : duizenden personen ; de oor-
spronkelijke gegevens luiden in
eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke fre-
quentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

Deze tabel bevat enerzijds het aantal vacatures dat in de loop van de maand door de diensten voor arbeidsbemiddeling is ontvangen en anderzijds het aantal aanbiedingen van de werkgevers waaraan niet kon worden voldaan en die aan het einde van elke maand openstaan.

Berekeningswijze :

Telling en samenvoeging van de aanbiedingen die tot 1989 door de diensten van de RVA en nadien door de BGDA, de VDAB en de FOREM zijn geregistreerd.

Kenmerken :

De RVA publiceert maandelijks het aanbod per beroepsgroep en (sub)regionale arbeidsbemiddelingsdienst. De gegevens omvatten eveneens de vacatures die betrekking hebben op hertewerkstellingsprogramma's, zoals onder meer het bijzonder tijdelijk kader, het derde arbeidscircuit, de stage van jongeren en de gesubsidieerde contractuelen.

Inhoud :

De tabel geeft het aantal ingeschreven werkzoekenden op 30 juni van elk jaar weer, opgesplitst naar geslacht volgens de diverse administratieve categorieën.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

De werkzoekenden kunnen in twee groepen worden ingedeeld : de werkende en de niet-werkende werkzoekenden.

De ingeschreven niet-werkende werkzoekende stemt overeen met het door het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen gehanteerde, geharmoniseerde begrip van « werkloze », dat in principe betrekking heeft op personen zonder werk die op zoek zijn naar een baan en onmiddellijk beschikbaar zijn. Deze groep omvat vier administratieve categorieën :

- uitkeringsgerechtigde volledig werklozen : werklozen die niet door een arbeidsovereenkomst gebonden zijn, een werkloosheids- of wachtuitkering ontvangen en een voltijdse betrekking zoeken. In deze categorie vindt men de werknemers wier arbeidsovereenkomst een einde heeft genomen en jonge werknemers (minder dan 30 jaar) die hun wachttijd voltooid hebben en in aanmerking komen voor een wachtuitkering op basis van de door hen gedane studies ;
- jongeren in hun wachttijd : jongeren die onmiddellijk na hun studie gedurende een bepaalde periode (77 à 310 dagen, afhankelijk van hun leeftijd) ingeschreven moeten zijn vooraleer zij in aanmerking komen voor een uitkering ;
- vrij ingeschrevenen : niet-uitkeringsgerechtigde, niet-werkzame personen die een baan zoeken ;

- overige niet-werkende werkzoekenden : onder meer tijdelijk uitgesloten werklozen, personen verwezen door de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn en personen die afhangen van het Rijksfonds voor Sociale Reclassering van de Mindervaliden.

De tweede groep, nl. die van de werkende werkzoekenden, omvat eveneens vier categorieën :

- personen die deeltijds werken om aan de werkloosheid te ontsnappen : onvrijwillig deeltijds tewerkgestelden die een voltijdse betrekking zoeken ;
- deeltijds tewerkgestelde jongeren in hun wachttijd ;
- overige werkende werkzoekenden : onder meer werklozen tewerkgesteld in een beschermde werkplaats ;
- vrij ingeschreven werknemers : personen die een andere betrekking zoeken dan die welke zij reeds vervullen en die zich vrijwillig inschrijven.

Vóór 1982 kunnen de categorieën « overige niet-werkende werkzoekenden », « deeltijds tewerkgestelde jongeren in hun wachttijd », « onvrijwillig deeltijds tewerkgestelden » en « overige werkende werkzoekenden » niet worden onderscheiden.

Tabel 2-12 Niet-werkende werkzoekenden per gewest

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

De tabel toont het verloop van het aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden aan het einde van elke maand voor het Rijk en voor elk van de gewesten.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Zie tabel 2-10.

Tabel 2-13 Niet-werkende werkzoekenden
per bedrijfstak

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Tabel 2-14 Niet-werkende werkzoekenden
naar leeftijdsklasse

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

Indeling van het aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden op 30 juni per bedrijfstak.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

De bedrijfstak waartoe de werkzoekende behoort, is die waarin hij het laatst werkzaam was, ongeacht zijn oorspronkelijke beroep. De indeling per bedrijfstak is opgesteld op basis van het eigen classificatieschema van de RVA. De rubriek « onnauwkeurig bepaalde en onbekende activiteiten » omvat hoofdzakelijk jongeren die nog niet hebben gewerkt.

Deze indeling is beschikbaar vanaf 1982. Voor de overige gegevens, zie tabel 2-10.

Inhoud :

Opsplitsing van het aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden op 30 juni naar leeftijds-klasse.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Deze opsplitsing is beschikbaar vanaf 1982. Voor de overige gegevens, zie tabel 2-10.

Tabel 2-15 Uitkeringsgerechtigde volledig
werklozen per gewest

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

De tabel geeft de ontwikkeling weer van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen aan het einde van elke maand voor het Rijk en voor elk van de gewesten.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Zie tabel 2-10.

Tabel 2-16 Uitkeringsgerechtigde volledig
werklozen per bedrijfstak

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

Opsplitsing van het aantal ingeschreven uitkeringsgerechtigde volledig werklozen op 30 juni naar bedrijfstak.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Zie tabel 2-13.

Tabel 2-17 Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen naar geslacht en leeftijdsklasse

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Tabel 2-18 Bruggpensioen en oudere werklozen

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

Kruiselingse opsplitsing van het aantal ingeschreven uitkeringsgerechtigde volledig werklozen op 30 juni naar geslacht en naar leeftijdsklasse.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Zie tabel 2-10.

Inhoud :

De tabel bevat het aantal personen dat op 30 juni van elk jaar in aanmerking komt voor specifieke stelsels opgezet voor oudere personen die uit de arbeidsmarkt treden.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Het conventionele bruggpensioen voorziet in een vergoeding als aanvulling op de werkloosheidsuitkering. Het vindt zijn oorsprong in de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 17 van 19 december 1974 ; vervolgens is het aangepast door overeenkomsten die in een aantal paritaire comités zijn gesloten. Dit stelsel biedt oudere werknemers die ontslagen zijn een uitkering ter aanvulling van hun werkloosheidsuitkering, ten laste van de werkgever. De minimumleeftijd voor het conventionele bruggpensioen was oorspronkelijk vastgesteld op 60 jaar. Dat plafond is vervolgens door verscheidene koninklijke besluiten verlaagd mits specifieke voorwaarden zijn vervuld (lange loopbaan, ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering). De bruggepensioneerde dient zich niet als werkzoekende in te schrijven.

Het bruggpensioen voor grensarbeiders is een soortgelijk stelsel, ingevoerd door de wet van 8 augustus 1980, bestemd voor Belgische grensarbeiders ; de berekeningswijze van de uitkeringen verschilt van die met betrekking tot het conventionele bruggpensioen.

Het wettelijke bruggpensioen ingevoerd door de wet van 12 december 1977 biedt een werknemer ouder dan 60 jaar indien het een man betreft, en ouder dan 55 jaar indien het een vrouw betreft, de mogelijkheid om op eigen verzoek een bruggpensioen te genieten waaraan uitkeringen ten laste van de

Schatkist zijn verbonden. De werkgever dient die werknemer te vervangen door een jonge werknemer (minder dan 30 jaar). Dit stelsel werd op 1 januari 1983 opgeheven, maar sorteert nog effect tot het ogenblik waarop alle rechthebbenden de normale pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt.

Het brugrustpensioen vervangt sedert januari 1983 (KB nr. 95 van 28 september 1982) het stelsel van het wettelijke brugpensioen. Het brugrustpensioen is beperkt tot mannelijke werknemers ouder dan 60 jaar die een vervroegd pensioen aanvragen. De werkgever dient een werkzoekende in dienst te nemen, maar in dit geval is geen leeftijdsgrens van toepassing.

De oudere werklozen zijn uitkeringsgerechtigde werklozen die, krachtens het KB van 29 december 1984, voor het statuut van niet-werkzoekende hebben gekozen. Sedert april 1985 worden deze personen, hoewel zij een werkloosheidsuitkering ontvangen, niet meer in de statistieken van de werkzoekenden opgenomen.

Tabel 2-19 Loopbaanonderbreking

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijks Bulletin

Inhoud :

De tabel bevat het aantal personen dat in aanmerking komt voor een onderbrekingsuitkering op 30 juni van elk jaar, ingedeeld volgens de sector van de voormalige werkgever.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

De mogelijkheid om de loopbaan tijdelijk te onderbreken en daarbij een uitkering te ontvangen, werd ingevoerd door de herstellwet van 22 januari 1985. De onderbreking kan volledig zijn of bestaan uit een vermindering van de prestaties met 50 pct. indien het een voltijdwerker betreft.

De minimumduur van de onderbreking bedraagt 6 tot 12 maanden. Tijdens de loopbaan kunnen meerdere onderbrekingen worden genomen, op voorwaarde dat de gecumuleerde duur minder dan 5 jaar bedraagt. De werkgever moet de loopbaanonderbreker vervangen door een uitkeringsgerechtigde werkloze in dienst te nemen. De bedragen van de uitkeringen en de voorwaarden voor de vervanging verschillen naargelang het gaat om een volledige of gedeeltelijke onderbreking, en naargelang zij plaatsvindt in de particuliere sector, de openbare sector of het onderwijs ...

Tabel 2-20 Werkloosheidsonderbrekingen

Eenheid : duizenden personen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : RVA, Maandelijkse mededeling

Inhoud :

Opsplitsing van het aantal vrijgestelde werklozen naar geslacht.

Berekeningswijze :

Zie tabel 2-10.

Kenmerken :

Krachtens het koninklijk besluit van 27 februari 1985 kunnen de volledig werklozen op hun verzoek worden vrijgesteld van de inschrijving als werkzoekende op voorwaarde dat zij sociale of gezinsmoeilijkheden als reden kunnen opgeven. Gedurende deze in de tijd beperkte vrijstelling blijven zij een verminderde werkloosheidsuitkering ontvangen.

HOOFDSTUK 3 : LANDBOUW, BOSBOUW EN VISSERIJ

INLEIDING

Dit hoofdstuk is opgesplitst in drie delen. Het eerste en belangrijkste deel is gewijd aan de landbouw en de tuinbouw (tabellen 3-1 tot 4). Het bevat tabellen over de bedrijven, de soorten van verbouwde gewassen en teelten alsook de waarde van die produktie. Aangezien er een sterk verband bestaat tussen de landbouwactiviteit en de geografische ligging, zijn de gegevens voorgesteld door middel van een opsplitsing per gewest indien die beschikbaar was.

Het tweede deel omvat alleen tabel 3-5 over de bosbouw, en het derde deel brengt de gegevens betreffende de zeevisserij en de vissersvloot samen (tabellen 3-6 en 7).

De tabellen lichten de belangrijkste ontwikkelingen in die bedrijfstakken toe, maar geven geen details. De geïnteresseerde lezer kan meer gegevens over deze bedrijfstakken vinden in hoofdstuk 1 (toegevoegde waarde), hoofdstuk 2 (werkgelegenheid), hoofdstuk 7 (prijzen) en hoofdstuk 8 (buitenlandse handel).

De hierna in de bibliografie vermelde publikaties verschaffen meer details.

Bibliografie

Europese Gemeenschappen

- De toestand van de landbouw in de Gemeenschap

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen

- Landbouwinkomen (jaarlijks)
- Land- en bosbouwrekeningen (jaarlijks)
- Landbouw : Statistisch jaarboek
- Structuur van de landbouwbedrijven - Enquêtes van 1979-1980, 1983, 1985 en 1987

NIS

- Algemene landbouw- en bosbouwstellingen
- Statistisch Jaarboek van België
- Regionaal Statistisch Jaarboek
- Statistisch Tijdschrift
- Landbouwstatistieken
- Weekbericht

Ministerie van Landbouw

- Landbouwtijdschrift
- Statistieken van het Landbouw-Economisch Instituut
- Evolutie van de land- en tuinbouw - Verslag aan de Regering (jaarlijks)
- Verslag van de Dienst voor de Zeevisserij

Ministerie van Financiën, Administratie van het kadaster

- Statistiek van de bodembezetting (jaarlijks)

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 3-1 Aantal bedrijven in land- en tuinbouw naar de oppervlakte cultuurgrond

Eenheid : eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Regionaal Statistisch Jaarboek

Inhoud :

De statistieken geven voor elk gewest en voor het Rijk de opsplitsing van het aantal bedrijven volgens de gebruikte oppervlakte bij de telling op 15 mei van elk jaar.

Berekeningswijze :

De telling heeft betrekking op de natuurlijke of rechtspersonen die op 15 mei van het jaar hun bedrijfszetel (in het algemeen hun voornaamste bedrijfsgebouw) in België hadden. De tellingen vinden plaats sedert 1941. Sinds 1970 betreffen zij de volgende categorieën :

- alle exploitanten, d.w.z. beroepsproducenten of andere, die dierlijke of plantaardige produkten

voortbrengen voor de verkoop, inclusief de personen die bij contract voor rekening van anderen produceren ;

- alle strafinrichtingen, religieuze gemeenschappen, onderzoekstations, aanplantingsdiensten, tehuizen en andere indien zij een terrein van ten minste 1 are uitbaten of hoevedieren houden, ook al produceren zij niet voor de verkoop ;
- alle personen of instellingen die werkzaamheden in de land- of tuinbouw verrichten voor rekening van producenten, of landbouw- of tuinbouwmachines ter beschikking stellen van deze personen ;
- alle coöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- of tuinbouwmachines.

De getelde gronden moeten in België of in de grensgemeenten gelegen zijn of op minder dan 5,5 km in vogelvlucht van de grens. De vragenlijsten worden door het NIS verschaft, maar het zijn de burgemeesters die met de telling belast zijn en er verantwoordelijk voor zijn.

Kenmerken :

Er zij op gewezen dat het NIS naast die jaarlijkse tellingen van 15 mei tevens algemene landbouw- en bosbouwtellingen heeft laten uitvoeren in 1866, 1888, 1895, 1910, 1929, 1950, 1959 en 1970.

Tabel 3-2 Oppervlakte cultuurgrond

Eenheid : duizenden hectaren ; de oorspronkelijke gegevens luiden in hectaren

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Regionaal Statistisch Jaarboek

Tabel 3-3 Hoevedieren

Eenheid : duizenden eenheden ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Regionaal Statistisch Jaarboek

Inhoud :

De tabel bevat de indeling van de gebruikte landbouwoppervlakte naar teeltsoort op 15 mei van elk jaar voor de twee belangrijkste gewesten en voor het Rijk.

Berekeningswijze :

Zie tabel 3-1.

Kenmerken :

De gedetailleerde gegevens voor het Brusselse gewest bestaan, maar werden wegens hun zeer geringe belangrijkheid niet gepubliceerd.

De overige graangewassen omvatten onder meer rogge, spelt, gerst en haver. In de overige industriegewassen zijn onder meer vlas, tabak, koolzaad en cichorei begrepen.

De overige teelten omvatten onder meer groenvoeder, groenten, fruit, bloemen en boomkwekerijen.

Inhoud :

De tabel geeft de ontwikkeling van het aantal van sommige hoevedieren op 15 mei van elk jaar voor de twee belangrijkste gewesten en voor het Rijk.

Berekeningswijze :

Zie tabel 3-1.

Kenmerken :

De gegevens voor het Brusselse gewest bestaan, maar werden wegens hun zeer geringe belangrijkheid niet gepubliceerd.

Tabel 3-4 Waarde van de land- en tuinbouwproductie

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft het waardeverloop van de bruto plantaardige, dierlijke en tuinbouwproductie.

Berekeningswijze :

De waarde van de plantaardige produktie is gebaseerd op de prijzen van de verschillende produkten op de representatieve markten. De waarde van de dierlijke produktie steunt eveneens op de prijzen op de officiële markten, met uitzondering van de wolproduktie, waarvoor een raming is gemaakt.

De waarde van de tuinbouwproductie wordt geraamd aan de hand van de gebruikte oppervlakte, de verkoopprijzen op de veilingen en de prijzen van de buitenlandse handel.

Zie ook hoofdstuk 1.

Kenmerken :

In de produktie is het door het gezin van de exploitant verbruikte deel begrepen, maar niet het gedeelte dat door de dieren van het bedrijf wordt verbruikt.

De dierlijke produktie omvat vlees, melk, boter, eieren en wol.

De dierlijke produktie houdt rekening met de jaarlijkse wijziging in de veestapel. De waarde van die wijziging wordt berekend door de verschillen tussen de grootte van de veestapel te vermenigvuldigen met de eenheidsprijs van elke diersoort.

Tabel 3-5 Bosbouw

Eenheid : oppervlakte, duizenden hectaren ; de oorspronkelijke gegevens luiden in hectaren ; inkomen, miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : Ministerie van Financiën, Administratie van het kadaster
NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft de bosoppervlakte volgens de kadastrale leggers en het inkomen uit de bosexploitatie.

Berekeningswijze :

Het kadaster inventariseert alle percelen van het grondgebied en de wijzigingen in hun bestemming. Het bosinkomen is aan de nationale rekeningen ontleend.

Kenmerken :

Sedert 1980 publiceert het kadaster in samenwerking met het NIS een statistiek van de bodembestemming, waaraan deze statistiek is ontleend. Voor de gehanteerde methodologie, zie die publikatie.

Het inkomen uit de bosexploitatie betreft het netto-inkomen uit bossen die niet onder het bosbeheer ressorteren. Het bosbeheer, dat betrekking heeft op bijna het geheel van de bossen die eigendom zijn van de overheid, strekte zich in 1980 over 279.000 hectare uit.

Tabel 3-6 Belgische vissersvloot

Eenheid : aantal vaartuigen, zeedagen op de visgronden en aantal reizen, in eenheden ; tonnage in bruto-tonnenmaat

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : Ministerie van Landbouw,
Dienst voor de Zeevisserij

Tabel 3-7 In de Belgische havens aangevoerde vis

Eenheid : hoeveelheid in duizenden tonnen, waarde in miljoenen franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in tonnen en in duizenden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS

Inhoud :

De tabel omvat het aantal vissersboten op 1 januari van elk jaar, hun gemiddelde tonnage, het aantal keren dat zij in de loop van het jaar zijn uitgevaren en het aantal zeedagen op de visgronden.

Berekeningswijze :

Het gemiddelde tonnage is het rekenkundige gemiddelde van de geregistreerde brutotonnages van de vaartuigen op 1 januari van elk jaar. De bruto-tonnenmaat stemt overeen met 100 kubieke Engelse voet, d.i. 2,83 m³.

Wat betreft het aantal visdagen voegt men aan het aantal volledige zeedagen op de visgronden 1 of 2 dagen toe naargelang de som van de visuren tijdens de dag van vertrek en de dag van aankomst samen meer dan respectievelijk 12 of 36 uur bedraagt, behalve bij de garnalen- en de haringvangst, waar men 1 dag toevoegt voor visperiodes van minder dan 24 uur en 2 dagen voor een langere periode.

De statistieken in verband met de visserij worden verzameld door de Dienst voor de Zeevisserij te Oostende, in samenwerking met de vismijnen van de kusthavens.

Inhoud :

Hoeveelheid en waarde van de vis die jaarlijks in de Belgische havens door Belgische vaartuigen wordt aangevoerd, volgens drie grote categorieën.

Berekeningswijze :

Statistieken opgesteld door het NIS op basis van gegevens meegedeeld door de Dienst voor de Zeevisserij te Oostende in samenwerking met de vismijnen van de kusthavens.

Kenmerken :

De bodemvis omvat onder meer kabeljauw, schelvis, wijting, tong en tarbot.

De pelagische vis is vis die gewoonlijk op gemiddelde diepte en in banken zwemt en omvat onder meer haring en makreel.

HOOFDSTUK 4 : NIJVERHEID

INLEIDING

Dit hoofdstuk over de nijverheid heeft niet tot doel alle gegevens betreffende de industrie, die ook elders in deze publikatie zijn vervat, samen te brengen. De lezer die een meer volledig overzicht wenst, wordt verwezen naar hoofdstuk 1 wat betreft de toegevoegde waarde, de bezoldiging van de werknemers en de bruto-investeringen in vaste activa zoals die in de nationale rekeningen zijn opgenomen, alsook naar de hoofdstukken 2 (werkgelegenheid), 6 (inkomens), 8 (buitenlandse handel) en 12 (jaarrekeningen van niet-financiële ondernemingen).

Hoofdstuk 4 bevat hoofdzakelijk de statistieken over de industriële produktie (tabellen 4-1 tot 6)

die successievelijk ingedeeld zijn naar de bestemming van de produkten en de gewesten.

Vervolgens worden de statistische reeksen over de investeringen op basis van de BTW-aangiften (tabel 4-7) en over de bezettingsgraad van het produktievermogen (tabel 4-8) opgenomen.

Tabel 4-9, ten slotte, is aan de bouwnijverheid gewijd.

Bibliografie

NIS

- Statistisch Jaarboek van België
- Weekbericht

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 4-1 Industriële productie - Samenvattende tabel

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : maandelijks en jaarlijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel geeft het verloop weer van de productie in het geheel van de nijverheid, enerzijds exclusief de bouwnijverheid en anderzijds inclusief die bedrijfstak. Het jaarcijfer is het rekenkundige gemiddelde van 12 maanden.

Berekeningswijze :

Het NIS houdt sedert 1948 maandelijks tellingen, in principe bij alle industriële ondernemingen of hun beroepsorganisaties. Het antwoord is verplichtend.

De deelindexcijfers van de productie van de verschillende maanden van het beschouwde jaar worden berekend ten opzichte van de maandgemiddelden van het voorafgaande jaar. Op basis van die enkelvoudige indexcijfers worden samengestelde indexcijfers berekend door middel van wegingscoëfficiënten ontleend aan de gegevens van het laatste jaar waarvoor definitieve resultaten beschik-

baar zijn. De indexcijfers op vaste basis worden verkregen door vermenigvuldiging van de opeenvolgende kettingindexcijfers vanaf het basisjaar.

De formule van het indexcijfer van Laspeyres ziet er voor elke bedrijfstak als volgt uit :

$$\frac{\sum_i w_{i0} \frac{q_{i1}}{q_{i0}}}{\sum_i w_{i0}}$$

— $\frac{q_{i1}}{q_{i0}}$ is het enkelvoudige productie-indexcijfer van de beschouwde maand (bijvoorbeeld december 1985) ten opzichte van het maandgemiddelde van het voorgaande jaar (bijvoorbeeld 1984) voor het produkt of de groep van produkten i ;

— w_{i0} is de wegingscoëfficiënt van i tijdens het laatste jaar waarvoor definitieve resultaten beschikbaar zijn.

Dezelfde formule wordt gebruikt om uit de indexcijfers van de bedrijfstakken het totale indexcijfer voor het geheel van die bedrijfstakken te berekenen. Drie soorten van wegingscoëfficiënten worden gebruikt om dat totale indexcijfer te berekenen : de bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten (op het niveau van de bedrijfstak), de uren-arbeiders (voor de onderverdelingen van de bedrijfstakken) en de waarde van de productie (op het niveau van de produkten).

De coëfficiënten, die in principe om de twee jaar worden aangepast, zijn voor het algemene indexcijfer exclusief de bouwnijverheid :

	1980-1981	1982-1983	1984-1985	1986-1987	1988-1990
Extractieve nijverheid	3,4	3,2	2,8	2,7	2,3
Verwerkende nijverheid	96,6	96,8	97,2	97,3	97,7
Voedingsmiddelen, dranken	9,2	9,0	8,9	9,6	9,9
Tabak	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Textiel	5,9	4,9	5,3	5,0	5,2
Kleding en schoeisel	3,7	3,2	2,7	2,9	2,5
Hout en meubelen	4,9	4,7	5,0	4,6	4,3
Leder	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1
Papier, drukkerij, uitgeverij	2,2	2,3	2,3	2,5	2,4
Chemie en rubber	12,9	13,0	14,8	15,0	17,5
Petroleum- en steenkoolderivaten	0,4	0,8	1,4	1,4	1,0
Niet-metaalhoudende mineralen	5,1	5,0	5,3	4,8	4,7
Basismetalenijverheid	10,8	10,4	9,8	10,2	10,3
Metaalverwerkende nijverheid	31,8	32,8	29,7	30,3	27,8
Elektriciteit	6,9	7,8	8,9	8,1	9,2
Waterdistributie	1,7	1,9	2,1	2,1	2,2
Algemeen indexcijfer	100	100	100	100	100

Het algemene indexcijfer inclusief de bouwnijverheid heeft de volgende wegingen :

	1980-1981	1982-1983	1984-1985	1986-1987	1988-1990
Extractieve en verwerkende nijverheid	78,7	77,9	76,5	79,4	81,1
Bouwnijverheid	21,3	22,1	23,5	20,6	18,9

Wat betreft de berekeningswijzen voor een aantal takken, dient het volgende te worden opgemerkt :

- voor de hout- en de confectienijverheid worden de indexcijfers berekend op basis van de waarde van de leveringen tegen vaste prijzen (aangezien gegevens over de produktie ontbreken) ;
- voor de metaalverwerkende nijverheid wordt een indexcijfer berekend per groep van produkten op basis van de leveringen in hoeveelheid en tegen vaste prijzen enerzijds en op basis van het aantal uren-arbeiders anderzijds ;
- voor de bouwnijverheid, zie tabel 4-9.

Kenmerken :

Het NIS berekent nog drie andere reeksen maandelijkse indexcijfers van de industriële produktie :

- gecorrigeerd voor de ongelijke samenstelling van de maanden ;
- gezuiverd voor seizoeninvloeden ;
- gezuiverd voor seizoeninvloeden en toevallige factoren (trend-cycle).

Tabel 4-2 Industriële produktie per categorie van bestemming

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

Opsplitsing van het jaargemiddelde van de maandelijks indexcijfers van de industriële produktie naar de bestemming van de produkten.

Berekeningswijze :

Het relatieve belang van de verschillende bedrijfstakken in de diverse categorieën van bestemming wordt geraamd op basis van de input-outputtabellen voor België.

De wegingscoëfficiënten hebben het volgende verloop vertoond (zie ook tabel 4-1) :

	1980-1981	1982-1983	1984-1985	1986-1987	1988-1990
Grondstoffen en halffabrikaten	56,1	56,0	57,5	56,3	56,9
Investeringsgoederen	12,9	13,3	12,1	12,2	19,4
Niet-duurzame consumptiegoederen	16,6	16,9	17,3	18,4	12,5
Duurzame consumptiegoederen	14,4	13,8	13,1	13,1	11,2

Kenmerken :

Wat betreft de samenstelling van de verschillende categorieën van goederen kan de volgende beschrijving worden gegeven.

De categorie « grondstoffen en halffabrikaten » omvat de steenkoolwinning en andere extractieve industrieën, delen van de voedingsmiddelen-, de textiel-, de hout-, papier- en kartonnijverheid, van de chemische halffabrikaten en van de rubbernijverheid, de industrie van de petroleum- en steenkoolderivaten, de industrie van de niet-metaalhoudende mineralen, de basismetalenindustrie en een deel van de water- en elektriciteitsdistributie.

De « niet-duurzame consumptiegoederen » omvatten het grootste deel van de voedingsmiddelenin-

dustrie, de bereiding van dranken en de tabaksindustrie, en een belangrijk deel van de petroleumnijverheid, van de elektriciteit en van de waterdistributie.

De rubriek « duurzame consumptiegoederen » heeft betrekking op een klein deel van de textielnijverheid, de kledingindustrie en de lederartikelen, de meubelindustrie, de lederindustrie, een deel van de glas- en ceramieknijverheid, de industrie van elektrische huishoudapparaten en de auto-, motorrijwielen- en fietsnijverheid.

De rubriek « investeringsgoederen exclusief de bouwnijverheid », ten slotte, omvat de metaalverwerkende industrie, de niet-elektrische machines, de elektrische machines, het transportmaterieel en de precisie-instrumenten.

Tabel 4-3 Industriële produktie per bedrijfstak - Rijk

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Tabel 4-4 Industriële produktie per bedrijfstak - Brussels gewest

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel geeft het verloop weer van de produktie in de verschillende takken van de extractieve en de verwerkende nijverheid. Het betreft het jaargemiddelde van maandelijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

De classificatie per bedrijfstak is eigen aan het NIS.

Zie ook tabel 4-1.

Kenmerken :

Het algemene indexcijfer stemt overeen met dat in tabel 4-1. Zie ook de toelichtingen bij die tabel. Een opsplitsing per gewest van die gegevens wordt in de tabellen 4-4 tot 6 gegeven.

Inhoud :

De tabel geeft de indeling per bedrijfstak van de produktie van het Brussels gewest. Het betreft het jaargemiddelde van maandelijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

De classificatie per gewest stemt sedert 1979 overeen met de definitie van artikel 1 van de wet tot oprichting van voorlopige gemeenschaps- en gewestinstellingen, gecoördineerd op 20 juli 1979.

Zie ook tabel 4-1 voor de algemene methodologie en 4-3 voor de classificatie per bedrijfstak.

Kenmerken :

Zie tabel 4-3.

Tabel 4-5 Industriële produktie per bedrijfstak - Vlaams gewest

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Tabel 4-6 Industriële produktie per bedrijfstak - Waals gewest

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel geeft de opsplitsing per bedrijfstak van de produktie van het Vlaamse gewest. Het betreft een jaargemiddelde van maandelijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

Zie tabel 4-1 voor de algemene methodologie en 4-3 voor de classificatie.

Kenmerken :

Zie tabel 4-3.

Inhoud :

De tabel geeft de opsplitsing per bedrijfstak van de produktie van het Waalse gewest. Het betreft een jaargemiddelde van maandelijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

Zie tabel 4-1 voor de algemene methodologie en 4-3 voor de classificatie.

Kenmerken :

Zie tabel 4-3.

Tabel 4-7 Investerings van de verwerkende nijverheid op basis van de BTW-aangiften

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel geeft het waardeverloop weer van de investeringen in de verschillende takken van de verwerkende nijverheid.

Berekeningswijze :

Deze statistiek is gebaseerd op de maandelijks of driemaandelijks aangiften die alle gegevens bevatten die nodig zijn om de belasting te berekenen van de ondernemingen waarop de BTW van toepassing is, en waarvan een afzonderlijke rubriek betrekking heeft op de investeringen.

De bedrijven waarvan het jaarlijkse omzetcijfer een bepaald plafond exclusief BTW overschrijdt (5 miljoen bij de inwerkingtreding van de wet in 1971, 7,5 miljoen vanaf 1 april 1973 en 10 miljoen sedert 1 januari 1976), moeten een maandelijks aangifte indienen. De overige ondernemingen vullen een driemaandelijks aangifte in, hoewel voor hen speciale maatregelen en uitzonderingen kunnen gelden.

De statistiek over de investeringen is bijgevolg nagenoeg exhaustief, aangezien het geheel van de activiteiten in de verwerkende en de ambachtelijke nijverheid, ongeacht of zij door een natuurlijke of een rechtspersoon worden verricht, betrekking heeft op transacties die tot het toepassingsgebied van de belasting over de toegevoegde waarde behoren. Niet opgenomen zijn evenwel de investeringen van nieuwe bedrijven die de activiteit waarvoor zij zijn opgericht, tijdens het beschouwde jaar nog niet hebben uitgeoefend.

Sedert 1 juli 1980 is de belasting over de toegevoegde waarde op de investeringen volledig aftrek-

baar ; de ondernemingen zijn evenwel verplicht de overeenstemmende investeringen aan te geven om de betaalde belasting terug te krijgen.

Aangezien die gegevens voor fiscale doeleinden zijn verzameld, berusten de definitie en de afbakening van de als investeringen aan te geven transacties op wetteksten en niet op economische overwegingen ; een transactie die overeenstemt met een investering in de economische betekenis van het woord, wordt slechts als investering aangegeven op voorwaarde dat zij aanleiding geeft tot de heffing van belasting over de toegevoegde waarde. De aankopen van bestaande gebouwen of terreinen, alsook van klein materieel, klein gereedschap en kantoorbenodigdheden als de prijs ervan minder dan 1.000 frank per eenheid bedraagt, worden daardoor niet in de BTW-statistiek opgenomen, hoewel ze in principe in aanmerking worden genomen door andere bronnen.

De aangevers vermelden in principe het geheel van de investeringen waarvoor zij in de door de aangifte gedekte periode een factuur ontvingen. De datum waarop de investeringen zijn geregistreerd, stemt derhalve niet overeen met het tijdstip waarop de onderneming in het bezit kwam van de investeringen of het ogenblik waarop deze laatste werden geleverd.

De indeling per bedrijfstak is gebaseerd op de NACE-nomenclatuur.

Kenmerken :

Deze statistiek bestaat ook voor de niet-industriële ondernemingen.

De voornaamste overige statistieken betreffende de investeringen zijn :

- de bruto-investeringen in vaste activa (zie hoofdstuk 1) ;
- de jaarstatistiek van de industriële investeringen waarop het NIS zich grotendeels baseert om de vorenvermelde statistiek op te stellen ;
- de driemaandelijks investeringsenquête van de NBB.

De belangrijkste verschillen tussen de diverse bronnen zijn toegelicht in het Tijdschrift van de Nationale Bank van België van juni 1986.

Tabel 4-8 Bezettingsgraad van het produktievermogen in de verwerkende nijverheid

Eenheid : procenten

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De gemiddelde bezettingsgraad, d.w.z. de procentuele verhouding tussen de bezetting van het produktievermogen en het totale aanwezige produktievermogen tijdens de beschouwde maand, wordt per bedrijfstak weergegeven. De jaarcijfers zijn het rekenkundige gemiddelde van de kwartaalgegevens.

Berekeningswijze :

De resultaten betreffende de bezetting van het produktievermogen worden verkregen uit de enquêtes die de NBB sedert 1962 in de verwerkende nijverheid houdt. Tot mei 1978 was de frequentie viermaandelijks (januari, mei, oktober). Vanaf september 1978 is zij driemaandelijks : maart, juni, september, december.

De berekening van de gemiddelde bezettingsgraad van het produktievermogen steunt op een trapsgewijze weging : de voor ieder produkt (of iedere groep produkten) vermelde percentages zijn gewogen met de omzet van het bedrijf voor dat produkt (of die groep produkten). Om de gemiddelde bezettingsgraad van een sector te bepalen, worden de verkregen percentages gewogen door de verhouding te berekenen tussen de toegevoegde waarde van het produkt (of de groep produkten), volgens de nationale rekeningen, en de totale toegevoegde waarde van de sector. De toegevoegde waarde van die sectoren wordt dan gebruikt om de gemiddelde bezettingsgraad van het produktievermogen te berekenen.

Kenmerken :

De bedrijfstakken, waarvan sommige slechts sedert de jaren zeventig in de enquête zijn opgenomen, zijn de volgende : de textielnijverheid, de schoenen kledingnijverheid, de hout- en meubelnijverheid, de papier- en kartonnijverheid, de ledernijverheid, de plasticverwerkende industrie, de petroleumindustrie, de vervaardiging en eerste verwerking van ferro- en non-ferrometalen, de vervaardiging van kunstmatige en synthetische vezels, de vervaardiging van metaalprodukten, de machinebouw, de elektronische industrie, de autobouwwerk en de overige transportmiddelenfabricage.

Tabel 4-9 Bouwnijverheid

Eenheid : aantal in eenheden ; volume in duizenden m³ ; produktie met indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel geeft het verloop weer van de bouwvergunningen en van de gebouwen waarvan de constructie of de verbouwing in de loop van het jaar is begonnen, alsook het indexcijfer van de produktie van deze sector. Het betreft jaargemiddelden van maandelijks gegevens.

Berekeningswijze :

Het gebouw is de statistische basiseenheid van de telling. Het omvat, naast het hoofdgebouw, de bijgebouwen en aanhorigheden die met het hoofdgebouw een geheel vormen op hetzelfde perceel.

Deze statistieken worden ingedeeld naar het stadium van de werken :

- bouwvergunning. Het betreft bouw- of verbouwingsprojecten waarvoor een vergunning is uitgereikt krachtens een bouwreglementering. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 29 maart 1962 worden de bouwvergunningen uitgereikt door de colleges van burgemeester en schepenen, behalve voor de gebouwen die door de administratieve of militaire overheidsdiensten worden opgetrokken. In dit laatste geval worden de vergunningen uitgereikt door het Bestuur van Stedebouw en Ruimtelijke Ordening ;
- begonnen gebouwen. Zij worden als begonnen beschouwd zodra, na de voorbereiding en het opmaken van de plannen, de eerste werkzaamheden op de werf zelf worden uitgevoerd (levering op de werf van materiaal en gereedschap, eerste graafwerken, enz.).

Voor elke subrubriek wordt niet alleen het aantal gebouwen of woningen, maar ook het volume van

de gebouwen vermeld. Dit laatste wordt verkregen door de oppervlakte ervan, met inbegrip van de buitenmuren, te vermenigvuldigen met de hoogte berekend vanaf de bovenzijde van de vloer van de benedenverdieping tot de halve hoogte van het dak of, als het om een plat dak gaat, tot de bovenzijde van het dak. Het volume van de kelders, bijgebouwen en aanhorigheden dient op dezelfde wijze te worden berekend en bij het totaal gevoegd. De niet-overdekte binnenruimten worden niet bij het totaal geteld.

De indexcijfers van de produktie van de bouwnijverheid worden maandelijks berekend aan de hand van de uren-arbeiders. Om de produktiviteit in aanmerking te nemen, worden zij gecorrigeerd met een coëfficiënt die wordt verkregen door, voor een gegeven jaar, het indexcijfer van de output van de bouwnijverheid tegen vaste prijzen, dat aan de nationale rekeningen is ontleend, te delen door het gemiddelde van de voornoemde maandelijks indexcijfers. Het jaarindexcijfer is het gemiddelde van de niet voor het seizoen, maar wel voor de ongelijke samenstelling van de maanden gecorrigeerde indexcijfers van de produktie van de twaalf overeenstemmende maanden, en niet het gemiddelde van de bruto maandindexcijfers.

Kenmerken :

Men maakt een onderscheid tussen woongebouwen en niet-woongebouwen :

- de woongebouwen zijn gebouwen die hoofdzakelijk voor huisvesting zijn bestemd, d.w.z. dat meer dan 50 pct. van de oppervlakte als woning wordt gebruikt. Zij kunnen meerdere woonruimten omvatten die een onafhankelijke ingang dienen te hebben, die toegankelijk is via de straat of via een gemeenschappelijke doorgang in het gebouw ;
- de niet-woongebouwen of overige gebouwen zijn hoofdzakelijk voor een ander gebruik dan huisvesting bestemd, d.w.z. dat meer dan 50 pct. van de oppervlakte voor dit gebruik wordt aangewend en de rest wordt ingenomen door woonruimten voor personen die doorgaans een bedrijvigheid in het betrokken gebouw uitoefenen (conservator, directeur, toezichter, huisbewaarder, enz.).

HOOFDSTUK 5 : DIENSTEN

INLEIDING

Net als het vorige hoofdstuk bevat dit hoofdstuk, dat aan de dienstensector is gewijd, niet alle statistische reeksen over die sector. Sommige gegevens aangaande de dienstensector worden onder meer behandeld in hoofdstuk 1 (toegevoegde waarde, bruto kapitaalvorming), 2 (werkgelegenheid) en 12 (jaarrekeningen van de niet-financiële ondernemingen).

Dit hoofdstuk bevat eerst een algemeen overzicht van het verloop van de diensten dat gesteund is op van de BTW-aangiften afkomstige gegevens over de omzet van niet-industriële ondernemingen (tabellen 5-1 tot 3).

Dan volgen diverse statistische reeksen die een gedetailleerder beeld geven van bepaalde categorieën van diensten, zonder evenwel volledigheid na te streven. Het betreft met name de inschrijvingen van nieuwe personenwagens (tabel 5-4), de financiële diensten (tabellen 5-5 en 6), vervoer (tabel 5-11), medische diensten (tabel 5-12) en toerisme (tabel 5-13).

Bibliografie

NIS

- Statistisch Jaarboek van België
- Statistisch Tijdschrift
- Statistieken van binnenlandse handel en vervoer
- Weekbericht

FEBIAC

- Statistische Berichten

Controledienst voor de Verzekeringen

- Jaarverslag

Commissie voor het Bank- en Financiewezen

- Jaarverslag

Belgische Vereniging van Banken

- Jaarverslag

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 5-1 Omzet van de niet-industriële bedrijven volgens de BTW-aangiften

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

Voor de verschillende niet-industriële sectoren geeft de statistiek in de vorm van indexcijfers de omzet weer zoals hij aan de BTW-administratie werd aangegeven.

Berekeningswijze :

Deze statistiek, die sinds 1971 bestaat, heeft dezelfde basis als tabel 4-7. Voor meer informatie over ondernemingen die een maandelijks of drie-maandelijks BTW-aangifte indienen, wordt naar die tabel verwezen.

De omzet van een BTW-plichtige onderneming is de som van de waarde, BTW niet inbegrepen, van haar leveringen van goederen en diensten waarop de BTW van toepassing is, en van haar export- en daarmee gelijkgestelde operaties, verminderd met het bedrag van haar creditnota's met betrekking tot die operaties.

Voor de kleine ondernemingen die een omzet boeken van maximaal tien miljoen en tot een twintigtal sectoren behoren (slagers, kappers, schoenlappers, enz.) wordt de omzet gemakshalve berekend op basis van het inkoopcijfer. Daartoe wordt bij de inkoopprijs een voor elk van die sectoren vastgestelde gemiddelde winstmarge gevoegd.

De kleinhandelaars van vijf sectoren (voeding, schoeisel, textiel, papierwaren, drogisterij en onderhoudsprodukten) moeten geen aangifte indienen als hun inkoopcijfer aan goederen niet méér dan 2 of 3 miljoen frank per jaar bedraagt, afhankelijk van de sector. Zij maken derhalve geen deel uit van de statistiek.

Het indexcijfer van het totaal is gelijk aan de som van de absolute waarden van alle gegevens. Het NIS publiceert maandcijfers, die gecorrigeerd werden om rekening te houden met de transacties van ondernemingen die een kwartaalaangifte indienen, behalve wanneer die transacties relatief weinig belangrijk zijn.

De indeling naar activiteitsklasse is gesteund op de NACE-nomenclatuur.

Kenmerken :

Landbouwers en diensten die van BTW vrijgesteld zijn, bijvoorbeeld die van notarissen, advocaten, geneesheren en andere, komen niet in de statistiek voor. Niettemin omvat de statistiek bepaalde diensten waarop geen BTW wordt geheven, zoals juridische en medische diensten en diensten in het vlak van onderwijs en verzekeringen.

Tabel 5-2 Omzet van de kleinhandel

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Tabel 5-3 Omzet van de groothandel

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistisch Tijdschrift

Inhoud :

De tabel bevat een opsplitsing, volgens het type van kleinhandel, van de omzet op basis van de BTW-aangiften.

Berekeningswijze :

Zie tabel 5-1.

Kenmerken :

Zie tabel 5-1.

Inhoud :

De tabel bevat een opsplitsing, volgens het type van groothandel, van de omzet op basis van de BTW-aangiften.

Berekeningswijze :

Zie tabel 5-1.

Kenmerken :

Zie tabel 5-1.

Tabel 5-4 Inschrijving van nieuwe personenwagens

Eenheid : eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bronnen : NIS, Statistisch Tijdschrift
FEBIAC, Statistische Berichten

Inhoud :

De tabel bevat twee reeksen van het aantal nieuwe personenwagens die in de loop van het jaar in verkeer zijn gesteld ; een reeks transit inbegrepen en een reeks transit niet inbegrepen.

Berekeningswijze :

De twee reeksen zijn gebaseerd op gegevens van het Ministerie van Verkeerswezen. De basisstatistieken zijn zeer gedetailleerd (indeling naar de aard van het voertuig, het merk, het type, de gemeente) en zijn niet beperkt tot nieuwe personenwagens. De oorspronkelijke statistieken hebben betrekking op alle door het Bestuur van het Vervoer ingeschreven voertuigen, ongeacht of zij al dan niet een fiscaal kenteken hebben.

Kenmerken :

Beide reeksen houden geen rekening met de voertuigen van het leger en de Rijkswacht en evenmin met sommige voertuigen die worden gebruikt door de Regie der Posterijen, de NMBS en de openbare diensten (politie, brandweer, gezondheidsdiensten, enz.). Het onderscheid tussen beide reeksen ligt in het al dan niet inbegrepen zijn van de personenwagens in transit. Onder transit wordt verstaan : een tijdelijke inschrijving van het voertuig die volgens de douanereglementeringen wordt toegestaan aan niet-ingezetenen en aan leden van diplomatieke en daarmee gelijkgestelde vertegenwoordigingen.

De NIS-gegevens bestaan sedert 1925 voor de personenwagens, de autobussen en autocars en de vrachtwagens samen ; sedert 1931 voor de personenwagens afzonderlijk.

Tabel 5-5 Depositobanken en spaarbanken

Eenheid : ingeschreven banken en hun vestigingen, eenheden
beheerde rekeningen en depositoboekjes, miljoenen
uitgeschreven cheques, miljoenen
garantiekaarten in omloop, duizenden
spaarbanken, eenheden
boekjes, miljoenen

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : Commissie voor het Bank- en Financiewezen
Belgische Vereniging van Banken

Inhoud :

Deze tabel verstrekt gegevens over de activiteit van de banken (aantal ingeschreven banken en hun vestigingen, aantal rekeningen en depositoboekjes, aantal cheques, aantal garantiekaarten) en van de spaarbanken (aantal spaarbanken en aantal depositoboekjes en/of -rekeningen) met betrekking tot de situatie aan het einde van het jaar ; voor de cheques gaat het echter om een jaarlijkse stroom.

Berekeningswijze :

Ingeschreven banken : om in België als bank te worden erkend, is een onderneming, op grond van artikel 2 van het KB nr. 185 van 9 juli 1935 inzake de bankcontrole en de emissiewijze van effecten en waarden, verplicht zich bij de Commissie voor het Bank- en Financiewezen te laten inschrijven. De lijst van de banken en alle wijzigingen die in de loop van het jaar in de lijst zijn aangebracht, wordt elk jaar in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd.

Ingeschreven spaarbanken : om in België als spaarkas te worden erkend, is een onderneming, op grond van artikel 3 van de op 23 juni 1967 gecoördineerde bepalingen inzake de controle van de privé-spaarkassen, gewijzigd door artikel 6 van de wet van 17 juli 1985, verplicht zich te laten inschrijven bij de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. De lijst van de spaarbanken en alle wijzigingen die in de loop van het jaar in de lijst zijn aangebracht, worden elk jaar in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De C.V. Cera en de Raiffeisenkassen, die onder toezicht van de C.V. Cera staan, worden als één eenheid aangerekend.

Kenmerken :

Historische start van de verschillende statistische reeksen : ingeschreven banken en hun vestigingen; privé-spaarkassen : 1936; rekeningen en depositoboekjes : 31 december 1965; uitgeschreven cheques : november 1980, van 1970 tot 1980 werd het aantal uitgereikte cheques vermeld; garantiekaarten in omloop (banken) : 31 december 1970; boekjes en/of deposito's bij spaarkassen : 31 december 1947.

Vestigingen : de telling wordt jaarlijks uitgevoerd door de CBF. Vestigingen zijn zetels, filialen, agentschappen of kantoren, inclusief niet-doorlopend functionerende agentschappen of wisselkantoren. Indien op hetzelfde adres tegelijk een zetel (of filiaal) en een agentschap zijn gevestigd, wordt slechts één vestiging vermeld.

Rekeningen en depositoboekjes, uitgereikte cheques en chequegarantiekaarten in omloop : voor de banken wordt de telling jaarlijks uitgevoerd door de Belgische Vereniging van Banken. Bij de verkregen totalen wordt een raming geteld voor het geringe aantal banken die niet antwoorden. Als rekeningen of depositoboekjes worden beschouwd alle crediteurenrekeningen die gewoonlijk een creditsaldo vertonen, zelfs indien ze soms een debetsaldo vertonen, exclusief de bankiersrekeningen, maar inclusief de rekeningboekjes en de speciale rekeningen voor notarissen, curatoren, enz.

Tabel 5-6 Incasseringen in de voornaamste takken van het verzekeringswezen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : Controledienst voor de Verzekeringen, Jaarverslag

Inhoud :

Totaal van de jaarlijkse incasseringen van de verzekeringsondernemingen in België, ingedeeld naar de belangrijkste takken.

Berekeningswijze :

De bedragen betreffen de in België ontvangen en geboekte verzekeringspremies exclusief de premies die door de ondernemingen geïnd werden wegens herverzekeringsoperaties, alsook de taksen en andere lasten die de overheid aan de premies toevoegt. De gegevens worden verzameld en opgesteld door de Controledienst voor de Verzekeringen (CDV).

Kenmerken :

De aangeduide takken zijn hoofdrubrieken of groeperingen van subrubrieken in de nomenclatuur van de verzekerbare risico's, opgesteld door de CDV. De tak « verschillende ongevalverzekeringen » omvat de subrubrieken « waarborgen i.v.m. de voertuigen die onder de wet van 1 juli 1956 vallen, behalve de burgerrechtelijke aansprakelijkheid » (bijzondere tegenverzekering voertuigen en rechtsbijstand), « Burgerrechtelijke aansprakelijkheid privé-leven », en « burgerrechtelijke aansprakelijkheid exploitatie en andere ». De tak « brand » omvat de subrubrieken « brand - gewone risico's », « brand - industriële risico's » en « andere schade aan goederen ». De tak « andere takken », ten slotte, bevat de subrubrieken « krediet en borgtocht », « transportverzekering » en « andere diverse takken ».

De statistiek is pas vanaf 1980 in haar huidige vorm vergelijkbaar.

Tabel 5-7 Activiteit van de NMBS en SABENA

Eenheid : reizigers-km : miljoenen
ton-km : miljoenen
goederen : duizenden tonnen
voor de NMBS en miljoenen
voor SABENA

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bronnen : NMBS, SABENA

Inhoud :

De tabel bevat diverse statistieken betreffende het personen- en goederenvervoer via de spoorwegen en het luchtverkeer. Het gaat om jaargemiddelden van maandcijfers.

Berekeningswijze :

Voor het reizigersvervoer van de NMBS wordt het aantal reizigers vastgesteld op basis van het aantal afgeleverde biljetten en van het conventionele aantal reizen per soort van abonnement.

Het aantal reizigerskilometers wordt als volgt berekend :

- voor de reizigers met een gewoon biljet wordt de ontvangst per klas (eindtaks niet inbegrepen) gedeeld door de prijs van de reis per kilometer (deze prijs is constant, ongeacht het traject), eventueel met inachtneming van de in sommige gevallen toegestane verminderingen ;
- voor de reizigers met een gewoon abonnement met beperkt traject of een sociaal abonnement voor één of drie maanden, wordt het aantal kilometers waarvoor elk abonnement geldig is, vermenigvuldigd met het aantal reizen per maand. Dit is een getrapte gemiddelde dat verandert naargelang van de afstand ;
- voor de reizigers met een sociaal weekabonnement wordt het gemiddelde traject vermenigvuldigd met het gemiddelde aantal reizen per week, dat verandert naargelang van de geldigheidsdagen van de abonnementen ;

- voor de reizigers met een schoolabonnement wordt het aantal kilometers waarvoor ieder abonnement geldig is, vermenigvuldigd met het aantal reizen per maand, dat verandert naargelang van het aantal per week toegestane reizen ;
- voor de reizigers met een netabonnement wordt het gemiddelde traject vermenigvuldigd met het gemiddelde aantal reizen per maand.

Deelt men het aantal reizigerskilometers door het aantal reizigers, dan verkrijgt men de gemiddeld afgelegde afstand per reiziger.

Het aantal vervoerde tonnen betreft het nettogewicht (na aftrek van de tarra) van de wagons die volledig geladen zijn (5.000 kg en meer). Het vervoer van kleinhandelswaren komt in deze statistische reeks niet voor.

De berekening van de ton-kilometers van goederen gebeurt als volgt :

- voor de stukgoedzendingen : direct produkt van de aangerekende tonnages en de door steekproeven vastgestelde gemiddelde trajecten ;
- voor de zendingen van volle wagonladingen (5.000 kg en meer) : direct produkt van de aangerekende tonnages en de bevrachte trajecten.

Het luchtverkeer wordt uitgedrukt in brutocijfers en in kilometers. Het brutoverkeer stemt overeen met het begrip van « lading » : het wordt uitgedrukt in aantal passagiers, in tonnenmaat vracht of post, in aantal vliegreizen, in afgelegde kilometers. Gelet op het belang van de gewichtsfactor bij het luchtverkeer, kan het gezamenlijke verkeer (passagiers, vracht, post) eveneens in tonnenmaat worden geschat, door voor elke passagier met zijn bagage een gewicht van 100 kg te tellen.

Het kilometerverkeer, dat het meest overeenstemt met het begrip van bewezen diensten, wordt gemeten in passagiers-kilometers en in ton-kilometers vracht of post. Het is de som van de afstanden in kilometers die door elke reiziger of door iedere ton vracht of post zijn afgelegd.

Kenmerken :

Voor de spoorwegen zijn jaarlijkse gegevens beschikbaar vanaf 1878. Voor het luchtverkeer van SABENA zijn statistieken beschikbaar vanaf 1924.

Tabel 5-8 Zeehavens

Eenheid : laadvermogen van de schepen, duizenden bruto-registertonnen goederen, duizenden metrieke tonnen

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van binnenlandse handel en vervoer

Inhoud :

De tabel vermeldt respectievelijk het laadvermogen van de schepen die de havens zijn binnengelopen alsook de goederen die de havens van Antwerpen, Gent, Brugge en Zeebrugge zijn binnengekomen en uitgegaan. Het gaat om jaargemiddelden van maandcijfers.

Berekeningswijze :

De reeks over het laadvermogen wordt uitgedrukt in bruto-registerton. De bruto-tonnenmaat (duizenden registertonnen) is het totale volume van het binnenruim van het schip. Een register-ton = 100 kubieke Engelse voet = 2,83 m³. Vóór 1978 drukte de reeks het laadvermogen uit in netto-tonnenmaat ; de netto-tonnenmaat is gelijk aan de bruto-tonnenmaat verminderd met de machine- en stuurruimte.

Het internationale verkeer wordt ingedeeld in binnengekomen en uitgaande goederen (lossingen en ladingen). Het verkeer wordt geregistreerd door het Bestuur der Douanen en ingedeeld naar haven, naar vervoerwijze en naar in-, uit- of doorvoer.

Kenmerken :

De oorspronkelijke statistieken maken een verdere indeling mogelijk naar het land van de commerciële herkomst of bestemming of naar de behandelingswijze van de goederen.

De statistiek bestaat sedert 1929. Sommige gegevens betreffende het aantal, de tonnenmaat en de lading van de binnengekomen en uitgaande schepen zijn vanaf 1840 bekend.

Tabel 5-9 Binnenscheepvaart

Eenheid : aantal, eenheid laadvermogen, duizenden bruto-registertonnen hoeveelheid, duizenden metrieke tonnen kilometer-tonnenmaat, miljoenen ton-kilometers

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : Ministerie van Verkeerswezen

Inhoud :

Deze tabel bevat gegevens over het laadvermogen van de binnenvloot aan het einde van elk jaar, en over de binnenscheepvaart, zowel nationaal als internationaal. In het laatste geval gaat het om een jaargemiddelde van maandcijfers.

Berekeningswijze :

De gegevens over de binnenvloot betreffen de Belgische boten met of zonder motor. Tot deze laatste behoren de sleepboten en de duwbakken.

Het aantal boten van de Belgische vloot kan niet rechtstreeks worden vergeleken met de beweging van de binnenscheepvaart. Terwijl Belgische boten gedurende verscheidene maanden goederen vervoeren in het buitenland, is het immers mogelijk dat vreemde schepen bij het Belgische vervoer betrokken zijn.

De statistieken over de activiteit (het verkeer) van de binnenscheepvaart steunen op de aangiften die de schippers voor iedere verplaatsing van hun schip op het net van de Belgische bevaarbare waterwegen moeten doen in de ontvangkantoren van de scheepvaartrechten of, bij ontstentenis daarvan, in de kantoren van de Dienst voor regeling van de binnenscheepvaart. De basisdocumenten voor de statistiek zijn de « Vaarvergunningen » die worden opgesteld door de inningskantoren ; na afloop van de reis waarvoor zij werden uitgeschreven, worden zij « statistische documenten ».

De statistiek van de binnenscheepvaart neemt de beweging op van alle binnenschepen die de Belgische waterwegen bevaren, met uitzondering van bootjes die minder dan drie ton wegen en plezierboten.

De beweging in de havens omvat het binnenlandse verkeer, de invoer, de uitvoer en de doorvoer.

Onder in- en uitvoer wordt begrepen al hetgeen de grens overschrijdt, met uitzondering van de internationale doorvoer per binnenschip zonder overlading. Goederen die in België per schip worden ingevoerd en met een ander transportmiddel worden uitgevoerd (zeeschip, spoorweg), worden in de statistiek van de binnenscheepvaart opgenomen onder invoer. Goederen die België per schip verlaten en waarvoor een ander transportmiddel werd aangewend bij de invoer in het land, worden beschouwd als uitvoer.

Goederen die langs een bepaalde waterweg uit België vertrekken en langs een andere terug in het land komen, worden in de in- en uitvoer opgenomen.

Het NIS maakt een onderscheid tussen binnenlands verkeer, invoer, uitvoer en doorvoer, geeft indelingen naar de nationaliteit van de scheepseigenaar en het laadvermogen van de schepen en houdt een statistiek bij van de ladingen in de havens.

Kenmerken :

Een statistiek van de binnenscheepvaart werd opgelegd door de Richtlijn 80/1119 van de Europese Ministerraad (Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen van 15 december 1980).

Tabel 5-10 Goederenvervoer over de weg

Eenheid : hoeveelheden, miljoenen tonnen kilometer-tonnenmaat, miljoenen ton-kilometers
Frequentie : jaarlijks
Bron : NIS, Statistiek van binnenlandse handel en vervoer

Inhoud :

Deze tabel bevat de jaarlijkse statistieken van het binnenlandse en internationale vervoer over de weg wat de vervoerde hoeveelheden en de kilometer-tonnenmaten betreft.

Berekeningswijze :

Deze statistiek resulteert uit een steekproef die betrekking heeft op de vervoerprestaties van de Belgische voertuigen voor goederenvervoer die een laadvermogen hebben van ten minste 1 ton. Van het totale wegvoertuigpark wordt slechts een fractie aan het onderzoek onderworpen (ongeveer 55.000 voertuigen).

Elke week van het jaar worden inlichtingen ingewonnen over 1/52 van de voertuigen die in de steekproef zijn opgenomen. De statistiek wordt verkregen door de resultaten in de ruimte en de tijd te extrapoleren tot het volledige park van voertuigen met een laadvermogen van ten minste 1 ton.

Kenmerken :

Het NIS geeft nog andere indelingen, namelijk het goederenvervoer over de weg ingedeeld naar gewoon vervoer, ophalingen en afleveringen en pendelreizen, het goederenvervoer over de weg ingedeeld naar de aard van het voertuig en de aard van het vervoer, en het goederenvervoer over de weg ingedeeld naar de aard van de vervoerde goederen.

De statistiek steunt op het koninklijk besluit van 23 maart 1965 (Belgisch Staatsblad van 11 juni 1965) en de richtlijn 78/546 van 12 juni 1978 van de Europese Ministerraad (Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen van 26 juni 1978).

Tabel 5-11 Vrije beroepen

Eenheid : eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : medisch en paramedisch personeel : Ministerie van Volksgezondheid
notarissen en advocaten : Ministerie van Justitie
architecten en ingenieurs-architecten : Nationale Raad van de Orde van Architecten

Inhoud :

Deze tabel verstrekt informatie over het aantal beoefenaars van sommige vrije beroepen, in principe conform de situatie aan het einde van het jaar.

Berekeningswijze :

Wat het medische en paramedische personeel betreft, gaat het in principe om gegevens aan het einde van het jaar.

Het aantal dokters in de geneeskunde/licentiaten in de tandheelkunde is wel opgenomen in de reeks over het aantal dokters in de geneeskunde, maar niet in de reeks over het aantal licentiaten in de tandheelkunde.

De gegevens over het aantal notarissen en advocaten betreffen de rechtbanken van eerste aanleg. Een keer per jaar wordt door de griffiers een verslag uitgebracht aan de Minister van Justitie. De statistische staten worden aan het NIS ter depouillering overhandigd.

Het aantal architecten en ingenieurs betreft het aantal in de Orde van Architecten ingeschreven leden (zowel van Belgische als van vreemde nationaliteit, inclusief stagiairs). De ereleden van de Orde van Architecten worden niet in aanmerking genomen.

Apothekers en veeartsen die in het buitenland wonen, worden niet in de statistiek opgenomen.

Voor verschillende van deze gegevens bestaan meer gedetailleerde reeksen in het Statistisch Jaarboek van België.

Kenmerken :

Er bestaan vergelijkbare cijfers sedert 1974, behalve met betrekking tot de architecten.

Tabel 5-12 Verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit

Eenheid : miljoenen ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering

Inhoud :

Inlichtingen over het aantal rechthebbenden per 30 juni, alsook over het jaarlijkse aantal tegemoetkomingen voor raadplegingen, verpleegdagen en het aantal vergoede dagen in het kader van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit.

Berekeningswijze :

Het aantal rechthebbenden bevat zowel de gerechtigden als de personen ten laste in de algemene regeling en de regeling van de zelfstandigen.

Onder speciale verzorging wordt verstaan : lichamelijke of professionele wederaanpassingsverpleging.

De tegemoetkomingen in het kader van de dagen ziekenhuisverpleging omvatten de tegemoetkomingen voor heelkundige ingrepen, niet-heelkundige ingrepen, moederschap en pretuberculose.

Kenmerken :

De oorspronkelijke statistieken bevatten meer details. Onder meer een eventuele splitsing naar « algemene regeling » en « regeling van de zelfstandigen ».

Tabel 5-13 Overnachtingen van toeristen in België

Eenheid : duizenden ; de oorspronkelijke gegevens luiden in eenheden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Sociale statistieken

Inhoud :

Inlichtingen over het aantal overnachtingen van toeristen in België in de loop van het jaar, volgens de plaats van het verblijf.

Berekeningswijze :

De eenheden hebben betrekking op Belgische en buitenlandse toeristen die tijdelijk en tegen betaling buiten hun gewone verblijfplaats geherbergd worden in hotels, pensions, herbergen, kuurinrichtingen, vakantiehuisen, villa's, appartementen en op kampeerterreinen. Als overnachtingen in gemeubelde villa's en appartementen worden alleen overnachtingen van toeristen voor een vrij korte periode opgetekend.

Van deze statistiek maken geen deel uit :

- studenten, wat de gewone huisvesting voor hun studie betreft ;
- jongelui op internaat in onderwijsinstellingen ;
- bedienden en werklui die wegens hun beroeps-werkzaamheden bij particulieren inwonen of aan wie de werkgever onderdak ter beschikking stelt ;
- personen die in hospitalen, ziekenhuizen, kraaminrichtingen, asielen en sanatoria verblijven.

Behalve een indeling tussen overnachtingen van Belgische toeristen en van buitenlandse toeristen, geeft de tabel ook een indeling van het aantal overnachtingen per toeristische streek. De kunststeden zijn Antwerpen, Brugge, Brussel, Doornik, Gent, Leuven, Luik en Mechelen.

Kenmerken :

De oorspronkelijke statistiek verstrekt nog :

- gegevens over het aantal overnachtingen, ingedeeld naar de categorie van toeristische instellingen ;
- een indeling van de buitenlandse toeristen volgens het land van hun gewone verblijfplaats.

De statistiek bestaat sedert 1935.

HOOFDSTUK 6 : INKOMENS

INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van het inkomensverloop in België tussen 1980 en 1990 op basis van gegevens uit de nationale rekeningen opgesteld vanuit verdelingsoogpunt (zie hoofdstuk 1). De klemtoon wordt daarbij vooral gelegd op het gezinsinkomen en de verschillende bestanddelen ervan. Nadere bijzonderheden over de overheidsinkomsten worden verstrekt in hoofdstuk 11. De inkomens van de vennootschappen worden uitvoerig behandeld in de hoofdstukken 14 of 12 naargelang het financiële of niet-financiële vennootschappen betreft.

Tabel 6-1 biedt een overzicht van de inkomens van de verschillende sectoren tegen werkelijke prijzen. Zij is opgemaakt en voorgesteld volgens het ESER-systeem. De tabellen 6-2, 9 en 10, waarin de drie bestanddelen van het inkomen van de particulieren in detail worden besproken, zijn berekend volgens het ESER-systeem maar voorgesteld volgens het traditionele systeem. De eventuele aanpassingen die noodzakelijk waren om beide systemen met elkaar in overeenstemming te brengen, worden omstandig beschreven in de toelichting bij tabel 6-1 alsook in de inleiding van hoofdstuk 1.

Die benadering van de inkomens wordt aangevuld met informatie over de ontwikkeling van de loonkosten. Men behandelt o.m. de verschillende enquêtes om de lonen en de salarissen in de industrie te ramen (tabellen 6-3 tot 5), de arbeidskosten in de industrie (tabel 6-6) en de tarieven van de sociale-zekerheidsbijdragen ten laste van de werknemers en de werkgevers (tabellen 6-7 en 8).

In een laatste tabel (6-11) is de ontwikkeling van de structuur van het gezinsinkomen per inkomens-

klasse in de loop van de jaren tachtig weergegeven. Daartoe is uitgegaan van het verloop van de inkomens die onder de personenbelasting vallen.

Bibliografie

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen

- Verdiensten in de industrie en de diensten, Eurostat, thema 3, reeks c
- Enquête naar de arbeidskosten

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

- Arbeidsblad

NIS

- Statistische studiën
- Financiële statistieken
- Sociale statistieken
- Weekbericht

RSZ

- Jaarverslag

NBB

- Jaarverslag
- Tijdschrift van de NBB

VERLAETEN, M.P.

- Aspects méthodologiques de la statistique des salaires en Belgique, Ministerie van Economische Zaken, 1976

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 6-1 Inkomensrekening van de verschillende sectoren tegen werkelijke prijzen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft de verdeling weer van het bruto nationale inkomen over de drie grote binnenlandse sectoren — d.w.z. de particulieren, de vennootschappen en de overheid — en het buitenland op basis van de gegevens uit de nationale rekeningen opgesteld volgens het ESER-systeem.

Berekeningswijze :

Voor iedere binnenlandse sector wordt een onderscheid gemaakt tussen het primaire en het beschikbare inkomen ; voor het buitenland daarentegen is alleen het beschikbare inkomen vermeld. Het beschikbare inkomen is net als het primaire inkomen een bruto-inkomen, wat betekent dat de afschrijvingen erin begrepen zijn.

Het primaire bruto-inkomen van een sector is het inkomen dat de produktiefactoren van die sector in het kader van het produktieproces tot stand hebben gebracht. Algemeen beschouwd bevat het dus het arbeidsinkomen, het bruto exploitatieoverschot, het inkomen uit vermogen en de afschrijvingen. Die diverse inkomens worden in aanmerking genomen vóór iedere fiscale of parafiscale heffing. De som van de primaire bruto-inkomens van de binnenlandse sectoren is gelijk aan het bruto nationaal produkt.

Het beschikbare bruto-inkomen van de binnenlandse sectoren wordt verkregen door het primaire inkomen te vermeerderen met het saldo van de schadeverzekeringstransacties en de lopende netto-overdrachten met andere sectoren. De som van de beschikbare bruto-inkomens van de binnenlandse sectoren en van het buitenland stemt overeen met het beschikbare bruto nationaal inkomen, dat zelf gelijk is aan het bruto nationaal produkt.

In tegenstelling tot de reeksen uit de detailtabellen (6-2, 9, 10) zijn de in deze tabel voorkomende sectorgegevens berekend exclusief statistische aanpassingen ; deze laatste zijn samengenomen in een afzonderlijke, algemene rubriek.

Particulieren

Het primaire inkomen van de particulieren is gelijk aan de som van de bezoldigingen van de werknemers, het ondernemersinkomen van de zelfstandigen en het inkomen uit vermogen.

De bezoldigingen van de werknemers bestaan uit de bij wijze van beloning voor gepresteerde arbeid door de werkgevers verrichte betalingen en verstrekte voordelen. Het betreft met name de brutolonen en -salarissen en de sociale-zekerheidsbijdragen ten laste van de werkgevers. Op de statistische aanpassingen na, stemmen die gegevens overeen met die in tabel 6-2.

Het ondernemersinkomen van de zelfstandigen komt niet als dusdanig in de eigenlijke ESER-rekeningen voor. Het maakt deel uit van het bruto exploitatieoverschot van de gezinnen, dat onder meer ook de huurgelden en de afschrijvingen omvat. Bij de traditionele voorstelling van de nationale rekeningen worden de belangrijkste elementen om dat inkomen vanuit ESER-oogpunt te ramen evenwel afzonderlijk behandeld (zie tabel 6-9).

Het ondernemersinkomen van de zelfstandigen bestaat uit de inkomens die in detail in tabel 6-9 zijn vermeld, met uitzondering van het inkomen van de personenvennootschappen, dat in de ESER-voorstelling met een vorm van dividend is gelijkgesteld en bij het inkomen uit vermogen is ondergebracht. Daar het om een bruto-inkomen gaat, is eveneens rekening gehouden met een raming van de afschrijvingen van de gezinnen die het NIS aan de zelfstandigen toewijst.

Het inkomen uit vermogen van de particulieren bevat hoofdzakelijk de — ontvangen of toegerekende — rente-inkomens, huurgelden en dividenden, na aftrek van de soortgelijke inkomens die aan andere sectoren zijn betaald. Die reeks kan worden geconstrueerd op basis van de gedetailleerde gegevens uit tabel 6-10. Daarbij dient evenwel het inkomen van de personenvennootschappen te worden geteld — dat in de ESER-methodologie als aan de particulieren toevloeiende dividenden wordt beschouwd —, alsook de debetrente op de consumentenkredieten en de door het NIS geraamde waarde van de afschrijvingen van de gezinnen, na aftrek van die welke aan de zelfstandigen zijn toegerekend.

Vennootschappen

Het primaire bruto-inkomen van de vennootschappen stemt overeen met het verschil tussen het bruto-overschot dat hun activiteit oplevert — dit overschot is globaal genomen gelijk aan het verschil tussen de bruto toegevoegde waarde en de bezoldiging van de werknemers van de sector — en de aan de overige sectoren betaalde netto-inkomens uit vermogen (interessen, dividenden, huur- gelden, enz.).

Overheid

Het primaire bruto-inkomen van de overheid be- staat uit de met de produktie en de invoer samen- hangende belastingen verminderd met de exploi- tatie- en importsubsidies, het bruto exploitatieover- schot van de overheidsinstellingen en de door de Staat geïnde inkomens uit vermogen (interessen, dividenden, enz.) — die grotendeels afkomstig zijn van de financiële instellingen van de overheidssec- tor (met inbegrip van de Nationale Bank van Bel- gië) —, verminderd met de aan de overige secto- ren betaalde inkomens uit vermogen, voornamelijk de interesten op de overheidsschuld.

Buitenland

Het beschikbare inkomen van het buitenland stemt overeen met de bijdrage van België tot de vorming van dat inkomen. Het is gelijk aan het totale saldo van de schadeverzekeringstransacties en de over- drachten tussen de binnenlandse sectoren en het buitenland. Hier worden onder meer de internatio- nale particuliere overdrachten ondergebracht, als- ook de overdrachten die met de lopende internatio- nale samenwerking verband houden, de aan de internationale instellingen overgedragen middelen en de subsidies die deze instellingen aan de Bel- gische economische subjecten verstrekken.

Kenmerken :

De schadeverzekeringstransacties die in de over- eenkomstig het ESER opgestelde nationale reke- ningen voorkomen, zijn transacties met betrekking tot de dekking van risico's zoals bijvoorbeeld wet- telijke aansprakelijkheid, brand, overstroming, on- geval, diefstal, enz. Er wordt een onderscheid ge- maakt tussen de nettopremies en de schadeverze- keringsuitkeringen.

De overdrachten hebben uitsluitend betrekking op de lopende overdrachten van en aan andere sec- toren.

Tabel 6-2 Bezoldiging van de werknemers

Eenheid : miljarden franken ; de oorspron- kelijke gegevens luiden in mil- joenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel geeft een indeling van de bezoldigingen van de ingezeten werknemers volgens het sociale- zekerheidsstelsel waaronder zij vallen.

Berekeningswijze :

Lonen en salarissen van de werknemers aangeslo- ten bij de sociale zekerheid

Het betreft de totale bezoldigingen toegekend aan de arbeiders en bedienden verbonden door een arbeidsovereenkomst en aangesloten bij ofwel het algemene sociale-zekerheidsstelsel, ofwel het bij- zondere stelsel voor de mijnwerkers en ermee ge- lijkgestelden en voor de zeelieden ter koopvaardij. De lonen en salarissen van de tijdelijk of contrac- tueel tewerkgestelden bij de Staat, de provincies en de gemeenten alsook van het personeel van bepaalde parastatale instellingen worden eveneens in aanmerking genomen. Het gaat om brutobezol- digingen, d.w.z. vóór belastingen (bedrijfsvoorhef- fing) en sociale-zekerheidsbijdragen ten laste van de werknemers.

De basisgegevens, die afkomstig zijn van de RSZ, het Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers (NPM), de Hulp- en Voorzorgkas voor Zeevarenden onder Belgische Vlag (HVKZ) en de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO), zijn door het NIS aangevuld en gecorrigeerd (zie verder).

Bezoldiging van de werknemers voor wie sommige bepalingen van de sociale zekerheid gelden

Voor het huis- en dienstpersoneel (dat niet verze- kerd is voor de takken « werkloosheid » en « kin- derbijslag » van het algemene sociale-zekerheids- stelsel) beschikt men niet over dezelfde inlichtingen als voor de overige werknemers. Wat het tegen arbeidsongevallen verzekerde personeel betreft, be- rusten de in de tabel vermelde gegevens op sta- tistieken van het Ministerie van Sociale Voorzorg. Voor de niet tegen arbeidsongevallen verzekerden

gaat het om ramingen gebaseerd op een steekproef die in 1970 door het NIS is uitgevoerd in het kader van het sociaal-economische onderzoek.

Sociale-zekerheidsbijdrage van de werkgevers

In deze rubriek worden de gezamenlijke verplichte sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers vermeld die geïnd werden of nog te innen zijn (de oninbare vorderingen zijn dus niet meegeteld) door respectievelijk de RSZ, het NPM, de HVKZ en de RSZPPO. De werkgeversbijdragen voor de tak « jaarlijkse vakantie » worden hier niet opgenomen, maar maken deel uit van de lonen van de arbeiders. In deze rubriek komen ook de indexsprongen voor van de periode 1984-1987 die het gevolg waren van de loonmatigingsmaatregelen van toepassing op de werknemers aangesloten bij het algemene sociale-zekerheidsstelsel.

Voor sommige categorieën werknemers, onder meer uit de diamant- en binnenscheepvaartsector, worden de werkgeversbijdragen (geheel, ten dele of enkel de aanvullende) in afzonderlijke kassen gestort wegens de bijzondere sociale-zekerheidsstelsels die op die werknemers van toepassing zijn.

De gegevens betreffende de werkgeversbijdragen voor de verzekering tegen arbeidsongevallen worden verstrekt door het Ministerie van Sociale Voorzorg.

Zie ook de tabellen 6-7 en 8.

Bezoldiging van de overige niet bij het algemene sociale-zekerheidsstelsel aangesloten werknemers

Het gaat hier om de bezoldigingen van de vastbenoemde en stagedoende personeelsleden van de centrale en lagere overheid (inclusief het vrije onderwijs en de overheidsbedrijven en -instellingen). De bezoldigingen van de tijdelijken en de contractuelen — die onder het algemene stelsel ressorteren — zijn evenwel opgenomen in de rubriek « lonen en salarissen van de werknemers aangesloten bij de sociale zekerheid ».

De in deze rubriek vermelde gegevens zijn gebaseerd op de rekeningen en de begrotingen van het Rijk, de provincies en de gemeenten of werden door de betrokken overheidsbedrijven medege-deeld.

Tijdens de periode 1984-1987 werden de indexsprongen als gevolg van de loonmatigingsmaatregelen direct van de bezoldigingen van de niet bij het algemene stelsel aangesloten werknemers afgehouden, wat tot uiting komt in een evenredige vermindering van het totaal van de rubriek.

De sociale-zekerheidsbijdragen, de pensioenen en andere sociale voordelen (lasten) zijn bij de uitbetaalde lonen en salarissen gevoegd en niet in de rubriek « sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers » ondergebracht.

Aanvullingen en correcties

Het grootste deel van de aanvullingen en correcties bestaat uit de niet aan de sociale zekerheid aangegeven inkomsten; men raamt die inkomsten op een bepaald percentage van de totale aangegeven inkomsten (1 pct. voor de jaren 1980 en 1981; 2 pct. voor 1982; 3 pct. voor de periode 1983-1985; 4 pct. voor 1986; 3,5 pct. voor 1987 en 1988; 2,5 pct. voor 1989 en 1990).

Tevens zijn bepaalde forfaitair aangegeven bezoldigingen (van de met fooien bezoldigde werknemers, van de land- en tuinbouwers, van de zeeleden, enz.) verhoogd teneinde ze dichter bij de werkelijke bezoldigingen te laten aansluiten.

Kenmerken :

De bezoldigingen omvatten de vergoedingen van de loon- en salaristrekkeners alsook de door de werkgever verstrekte voordelen in natura (huisvesting, kleding, voedsel, enz.) voor zover zij voor de werknemer een nettovoordeel vormen, de fooien toegekend aan de werknemers die op deze wijze vergoed worden, de toelagen en de overige aan de werknemers uitgekeerde winstaandelen.

In de vergoedingen zijn daarentegen niet begrepen : de betalingen aan helpers die deel uitmaken van het gezin van een zelfstandige (tenzij ze werkelijk een loon of salaris ontvangen) en de door de werkgever terugbetaalde reis- en andere kosten van de werknemer.

Het totaal van deze tabel komt voor in de overeenstemmende rubriek van tabel 1-15.

Tabel 6-3 Indexcijfers van de bezoldigingen

Eenheid : indexcijfers 1987 = 100

Frequentie : driemaandelijks

Bronnen : bezoldigingen van de arbeiders
in de industrie, NBB
regelingslonen, Ministerie van
Tewerkstelling en Arbeid, Arbeidsblad

Inhoud :

De in de tabel opgenomen indexcijfers hebben betrekking op het verloop van, enerzijds, de bezoldigingen van de arbeiders in de industrie en het vervoer en, anderzijds, de bij wet of collectieve arbeidsovereenkomst vastgelegde brutolonen voor de meerderjarige arbeiders uit de privé-sector.

Berekeningswijze :

Bezoldigingen van de arbeiders in de industrie

De Bank zamelt die gegevens in middels een enquête bij een staal van zowat tweehonderd ondernemingen die behoren tot de sectoren industrie, bouwnijverheid en vervoer. In 1986 werden de ondernemingen per klasse ingedeeld naargelang van hun omvang teneinde rekening te houden met de loonverschillen tussen de grote en de kleine ondernemingen.

De eerste reeks betreft de gemiddelde brutoverdienste per gewerkt uur van de arbeiders. Het gaat om de verhouding tussen de som van de tijdens de beschouwde maand uitbetaalde bezoldigingen en het aantal werkuren dat tijdens diezelfde periode is gepresteerd.

De tweede reeks stemt overeen met het type-uurloon van de geschoolde arbeiders. Het betreft het bruto uurloon verhoogd met alle conventionele premies, doch exclusief de voordelen in natura en de individuele of uitzonderlijke premies : op dit brutoloon is geen enkele afhouding toegepast.

Voor ieder type van bezoldiging wordt volgens de hiernavolgende methode een algemeen indexcijfer berekend :

- per onderneming berekent men een individueel indexcijfer, dat wordt verkregen door de bezoldiging in franken tijdens de beschouwde maand te delen door die welke tijdens de basisperiode is opgetekend. Momenteel worden de berekeningen verricht met basis 1987 = 100 ;

- vervolgens worden de ondernemingen gegroepeerd per bedrijfstak en per klasse volgens het aantal arbeiders dat zij in dienst hebben. Het indexcijfer van iedere sector is het rekenkundige gemiddelde van de individuele indexcijfers van de ondernemingen gewogen met het relatieve gewicht van de klasse waartoe zij behoren. De jaarlijkse RSZ-statistieken bevatten een opsplitsing van het arbeidersbestand per sector en per klasse, wat het mogelijk maakt de benodigde gewichten te bepalen ;
- het algemene indexcijfer is het gewogen rekenkundige gemiddelde van de sectorale indexcijfers. De wegingscoëfficiënt van een sector is gelijk aan het aandeel dat de door die sector aan de arbeiders uitbetaalde lonen vertegenwoordigen in het totaal van de lonen dat door het geheel van de beschouwde sectoren aan de arbeiders is uitbetaald. Die gewichten zijn afgeleid uit de loonstatistieken van de RSZ.

Regelingslonen

Het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid stelt een driemaandelijks statistiek op van het regelingsloon van de meerderjarige arbeiders en bedienden uit de privé-sector.

Voor de arbeiders evenals de bedienden worden de specifieke indexcijfers berekend per paritair comité en per geslacht. De groeperingen per bedrijfstakken en -sectoren worden verkregen door de deelindexcijfers te wegen aan de hand van het relatieve belang van het aantal leden van ieder comité in de beschouwde tak of sector. Het indexcijfer van de verwerkende nijverheid is het gewogen gemiddelde van de indexcijfers van de bedrijfstakken die vallen onder de NACE-codes 2, 3 en 4.

De wegeningen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op de resultaten van de algemene volkstellingen. Tot en met het laatste kwartaal van 1987 (indexcijfers 1975 = 100) was dit de volkstelling van 1971, nadien (indexcijfers 1987 = 100) de volkstelling van 1981.

Kenmerken :

De brutoverdienste omvat, benevens de eigenlijke lonen, de premies (de eindejaarspremie, de verdienste- of produktiviteitspremie en het dubbele vakantiegeld zijn over het hele jaar verdeeld), de bijslagen en gratificaties in contanten, de toelagen voor nacht- en zondagsarbeid en voor overuren en de betaalde lonen voor feestdagen (die bij het berekenen van het aantal gepresteerde uren evenwel

buiten beschouwing zijn gelaten). Met de sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers is geen rekening gehouden; daartegenover staat dat de sociale-zekerheidsbijdragen van de werknemers en de bedrijfsvoorheffing niet in mindering werden gebracht. Per onderneming is het totale bedrag van de bezoldigingen die aan het gehele personeelsbestand (zonder onderscheid van geslacht, opleidingsniveau, leeftijdsgroep, enz.) zijn uitbetaald in aanmerking genomen. De gegevens zijn beschikbaar vanaf 1929, maar wegens een herziening van de enquête heeft zich in 1957 een breuk in de reeks voorgedaan.

Het regelingsloon van de arbeider en het regelings-salaris van de bediende zijn gedefinieerd als het minimum uurloon respectievelijk het minimum maandsalaris dat de werkgever uitbetaalt aan de loontrekkende respectievelijk de bediende krachtens een akkoord bereikt in het kader van de binnen de paritaire comités afgesloten collectieve overeenkomsten. Daar het om basisbedragen gaat, is bij de berekening van de regelingslonen geen rekening gehouden met de verschillende premies, bijvoorbeeld de dertiende maand, de vakbondspremie en het winstaandeel. Daartegenover staat dat het regelingsloon van de arbeiders verhoudingsgewijze is aangepast bij een reglementaire of krachtens een CAO ingevoerde vermindering van de arbeidsduur met behoud van het wekelijkse inkomen. Met de beslissingen op ondernemingsniveau is evenmin rekening gehouden. Van januari 1959 tot maart 1964 zijn de gegevens maandelijks beschikbaar, daarna driemaandelijks.

Tabel 6-4 Gemiddelde bruto uurlonen van de arbeiders per bedrijfstak

Eenheid : franken
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks (april, oktober)
 Bron : NIS, Sociale Statistieken

Inhoud :

Deze tabel bevat de gemiddelde bruto uurlonen in franken die de arbeiders in de industrie in oktober van ieder jaar hebben verdiend.

Berekeningswijze :

De vestigingen en de arbeiders worden geselecteerd aan de hand van een steekproef. Deze laatste is derwijze opgezet dat een voldoende aantal werknemers in het onderzoek is betrokken om representatieve cijfers per bedrijfstak te verkrijgen. Er werd gestratificeerd per bedrijfsgroep en de steekproefverhouding voor elke bedrijfstak werd afzonderlijk bepaald.

Bij deze enquête zijn alle grote vestigingen (200 werknemers en meer) betrokken, een aantal middelgrote vestigingen (50 tot 199 werknemers) — voor beide categorieën wordt met slechts een gedeelte van hun personeelssterkte rekening gehouden — en ten slotte een aantal kleine vestigingen (10 tot 49 werknemers) die inlichtingen verstrekken over hun volledige personeelsbestand. De medewerking is verplicht.

Het door elke arbeider tijdens de beschouwde betalingsperiode verdiende brutoloon wordt gedeeld door het aantal tijdens die periode gewerkte uren, zodat men het verdiende bruto uurloon per arbeider verkrijgt.

Voor elke bedrijfsgroep (volgens de NACE-classificatie) wordt eerst het gemiddelde bruto uurloon berekend voor, enerzijds, de meerderjarige mannen en vrouwen en, anderzijds, de minderjarige mannen en vrouwen per leeftijdjaar. Deze gemiddelden worden verkregen door de som van de verdiende bruto uurlonen te delen door het aantal arbeiders in de overeenkomstige geslachts- en leeftijdsgroep.

Door die gegevens te wegen met het aantal arbeiders van iedere leeftijds- en geslachtsgroep verkrijgt men de gemiddelde bruto uurlonen voor de

hele bedrijfsgroep (zonder onderscheid van geslacht en leeftijdsgroep).

Het gemiddelde bruto uurloon per bedrijfsklasse, per bedrijfstak en voor het geheel van de industrie is de resultante van het gewogen gemiddelde van het gemiddelde bruto uurloon van iedere hierin begrepen bedrijfsgroep. De wegingscoëfficiënten berusten op gegevens afkomstig van de enquêtes naar de structuur en de indeling van de lonen.

Kenmerken :

Die inlichtingen bestaan sedert oktober 1958 en zijn eveneens op regionaal niveau beschikbaar.

Onder verdiend brutoloon dient elke vergoeding in contanten te worden verstaan die de werknemer van zijn werkgever heeft ontvangen voor het tijdens de beschouwde betalingsperiode verrichte werk, met name :

- het contractuele maandsalaris ;
- het per uur, dag of week overeengekomen loon ;
- de toeslagen voor ploegenarbeid of normale continu-arbeid ;
- het loon voor in verband met de verkorting van de wekelijkse arbeidsduur niet gewerkte uren.

In het verdiende brutoloon zijn niet begrepen :

- de wettelijke kinderbijslagen ;
- de uitkeringen voor persoonlijke bijstand ;
- de vergoedingen voor slijtage van werkkleding of gereedschap ;
- de reis- en verblijfkosten ;
- de premies, gratificaties of winstaandelen die niet bij iedere betalingsperiode worden uitgekeerd ;
- de loonuitkeringen in verband met de wet op het gewaarborgd weekloon en het kort verzuim.

Van het verdiende brutoloon zijn niet afgetrokken :

- het bedrag van de door de werkgever voor rekening van de arbeider en de bediende aan de bron ingehouden belastingen en sociale lasten ;
- de boeten.

De gepresteerde arbeidsuren stemmen overeen met de som van de normale werkuren, de overuren en de nacht- of zondagsarbeid. In geval van laatstgenoemde drie soorten van arbeidsuren en tevens bij ploegenarbeid wordt alleen rekening gehouden met de werkelijk aan de arbeid bestede uren en niet met de fictieve uren die aan de arbeider worden toegekend voor de berekening van de loonbijslag voor werk dat in dergelijke omstandigheden is verricht.

Tabel 6-5 Gemiddelde bruto maandsalarissen van de bedienden per bedrijfstak

Eenheid : duizenden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks (april, oktober)

Bron : NIS, Sociale Statistieken

Inhoud :

Deze tabel bevat de gemiddelde bruto maandsalarissen in duizenden franken die de bedienden in de industrie in de maand oktober van ieder jaar hebben verdiend.

Berekeningswijze :

Het staal van ondernemingen is hetzelfde als dat van de enquête naar de gemiddelde brutoverdiensten van de arbeiders (tabel 6-4).

De groepering per bedrijfsklasse, per bedrijfstak en voor het geheel van de industrie geschiedt op dezelfde wijze als voor de berekening van de gemiddelde bruto uurlonen van de arbeiders, behalve dat er geen onderscheid per leeftijdsgroep is gemaakt. De gehanteerde coëfficiënten berusten op het percentage bedienden per bedrijfspgroep, dat is verstrekt door de enquêtes naar de structuur en de indeling van de salarissen van de bedienden.

Kenmerken :

Het gemiddelde bruto maandsalaris van de bediende wordt verkregen door het totale bedrag van de brutosalarissen te delen door het aantal bedienden dat tijdens de beschouwde periode werkzaam was, eventueel gecorrigeerd voor deeltijders.

Die gegevens bestaan sedert oktober 1972 en zijn eveneens op regionaal niveau beschikbaar.

Sedert oktober 1976 zijn de gegevens over de arbeiders in de sector gas en elektriciteit samengevoegd met die over de bedienden uit die sector.

Tabel 6-6 Gemiddelde uurarbeidskosten in de industrie

Eenheid : franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : Eurostat, Verdiensten in de industrie en de diensten

Inhoud :

De in de tabel opgenomen gegevens stellen het verloop voor van de gemiddelde loonkosten per uur van de arbeiders en de bedienden in het geheel van de industrie enerzijds en in de ondernemingen van de extractieve nijverheid, de verwerkende nijverheid en de bouwnijverheid en de sector van de wegen- en waterbouwkundige werken anderzijds.

Berekeningswijze :

De gegevens zijn geput uit door het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen geharmoniseerde enquêtes, die voor België door het NIS worden uitgevoerd.

Tot 1984 werden de eigenlijke enquêtes naar de arbeidskosten om de drie jaar gehouden. Sindsdien vinden zij om de vier jaar plaats. Tijdens de beschouwde periode werden drie enquêtes verricht : de eerste in 1981, de tweede in 1984 en de derde in 1988.

Er is evenwel een extrapolatie gemaakt teneinde tussen twee enquêtes in de ontwikkeling van het loonkostenpeil op korte termijn te kunnen volgen. Daartoe is een beroep gedaan op de halfjaarlijkse geharmoniseerde statistieken (april-oktober) van de verdiensten (brutolonen), alsook op het door het NIS vastgestelde verloop van de zogenaamde additionele kosten (= arbeidskosten minus eigenlijk loon).

De uurarbeidskosten hebben betrekking op zowel de arbeiders als de bedienden werkzaam in instellingen die 10 werknemers en meer in dienst hebben.

Kenmerken :

Benevens het eigenlijke loon voor de gewerkte, normale arbeidsuren omvatten de arbeidskosten de volgende elementen :

- de vergoedingen voor overuren ;
- de premies, gratificaties en uitkeringen voor vermogensvorming van de werknemers ;
- de voordelen in natura en aanverwante vergoedingen ;
- de uitkeringen voor niet-gewerkte dagen (feestdagen, betaalde vakantie, ontslagvergoedingen, enz.) ;
- de sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers (wettelijke en bovenwettelijke) ;
- de overige uitgaven van sociale aard ;
- de kosten voor beroepsopleiding ;
- de belastingen en de bijlagen van sociale aard.

De uurarbeidskosten resulteren uit de deling van de totale arbeidskosten door de som van de door de arbeiders gepresteerde uren en de conventioneel of gebruikelijk door de bedienden gewerkte uren.

Die gegevens worden gepubliceerd in de nationale munteenheid van het land waarop zij betrekking hebben en voor iedere lidstaat ook in ecu's.

Tabel 6-7 Tarieven van de sociale-zekerheidsbijdragen voor de arbeiders

Eenheid : procenten
Frequentie : data van wijziging
Bron : RSZ, Jaarverslag

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste tarieven van de sociale-zekerheidsbijdragen verschuldigd door de werkgevers en de werknemers op de aan de RSZ aangegeven lonen van de arbeiders die onder het algemene sociale-zekerheidsstelsel ressorteren.

Berekeningswijze :

De bijdragen hebben betrekking op de bezoldigingen en de inkomens, zowel in contanten als in natura, die aan de arbeiders worden toegekend als beloning voor hun arbeid, vóór iedere fiscale aftrek. De tarieven worden bij koninklijk besluit vastgesteld en gelden voor een kwartaal.

De wet voorziet in afwijkingen bij de berekening van de bijdragen. Die afwijkingen betreffen, enerzijds, de met fooien of per dienst bezoldigde werknemers, de zeevissers en de bezoldigde sportbeoefenaars waarvoor de bijdragen noch op basis van het loon, noch op basis van de werkelijk toegekende voordelen worden vastgesteld maar op grond van forfaitaire bezoldigingen en, anderzijds, sommige binnenschippers, sommige leerlingen alsmede de werknemers uit de overheidssector die uitsluitend bij de tak « geneeskundige verzorging » zijn aangesloten.

Voor het vierde kwartaal van 1982 waren sommige tarieven van toepassing op geplafonneerde bezoldigingen die regelmatig werden gewijzigd.

Kenmerken :

In het algemene sociale-zekerheidsstelsel is een verzekering verplicht voor de volgende takken : rust- en overlevingspensioenen, ziekte en invaliditeit, werkloosheid, kinderbijslag, arbeidsongevallen, beroepsziekten en jaarlijkse vakantie (alleen voor arbeiders).

Daar het gewone vakantiegeld van de handarbeiders in de grondslag van de bijdragen is opgenomen, moeten alle bijdragetarieven die op de door de werkgever aan de handarbeider uitbetaalde be-

zoldigingen worden toegepast, worden verhoogd met een fictief percentage van 8 pct. als het vakantiegeld door een vakantiekas wordt uitbetaald.

Vanaf 1 januari 1984 bevat het tarief van de werkgeversbijdragen met betrekking tot de tak werkloosheid voor de werknemers die onder de wetgeving met betrekking tot de jaarlijkse vakantie in de privé-sector vallen een supplementaire bijdrage van 1,60 pct. die is opgelegd aan de werkgevers die op 30 juni van het voorafgaande jaar ten minste 10 personen in dienst hadden. Dit tarief van 1,60 pct. wordt bovendien slechts toegepast op de werknemers voor wie de vanaf 1 januari 1987 van kracht zijnde loonmatigingsbijdrage niet verschuldigd is; anders wordt het met 1,69 pct. verhoogd.

De werkgeversbijdrage « jaarlijkse vakantie » is enkel verschuldigd voor de handarbeiders, aangezien het vakantiegeld door een vakantiekas en niet door de werkgever zelf wordt uitbetaald. Die bijdrage maakt het voorwerp uit van bijzondere berekenings- en heffingsmethodes.

De rubriek « overige bijdragen » bestaat uit de bijdragen met betrekking tot het stelsel voor arbeidsongevallen en, vanaf 1 januari 1987, de loonmatigingsbijdragen die alle werkgevers verschuldigd zijn voor de werknemers die onder ten minste een van de volgende sociale-zekerheidsstelsels ressorteren: pensioenen, werkloosheid, ziekte- en invaliditeitsverzekering (geneeskundige verzorging of uitkeringen). Voor de werknemers die niet onder alle sociale-zekerheidsstelsels vallen, ligt het tarief van die loonmatigingsbijdrage lager dan het tarief in de tabel. Zie ook tabel 6-2.

Noch de bijdragen « sluiting van ondernemingen » en « uurkredieten » of « betaald educatief verlof », noch de afhouding op het dubbele vakantiegeld zijn in de tabel opgenomen. De verlagingen van de sociale-zekerheidsbijdragen die voortvloeien uit het programma tot herverdeling van de sociale lasten ten gunste van de KMO's, de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid en de Maribel-operatie zijn evenmin in aanmerking genomen. Laatstgenoemde operatie, die is ingevoerd krachtens de wet van 29 juni 1981, heeft alleen betrekking op bepaalde sectoren die aan internationale concurrentie zijn blootgesteld.

Tabel 6-8 Tarieven van de sociale-zekerheidsbijdragen voor de bedienden

Eenheid : procenten
Frequentie : data van wijziging
Bron : RSZ, Jaarverslag

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste tarieven van de sociale-zekerheidsbijdragen verschuldigd door de werkgevers en de werknemers op de aan de RSZ aangegeven salarissen van de bedienden die onder het algemene sociale-zekerheidsstelsel vallen.

Berekeningswijze :

Zie tabel 6-7.

Kenmerken :

De bedienden hoeven geen bijdragen inzake jaarlijkse vakantie te betalen, wat meebrengt dat de daaruit voortvloeiende bijdrageverhogingen niet op hen van toepassing zijn.

Voor het overige, zie tabel 6-7.

Tabel 6-9 Ondernemersinkomen van zelfstandigen en personenvennootschappen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
 Frequentie : jaarlijks
 Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel bevat voor de diverse categorieën van zelfstandigen en personenvennootschappen de inkomens (vóór heffing van de directe belastingen) bestaande uit, enerzijds, de winst in de strikte betekenis en, anderzijds, een vergoeding voor de arbeid van de ondernemer (en de niet-bezoldigde leden van zijn gezin) alsook voor het door de ondernemer in zijn zaak geïnvesteerde kapitaal.

Berekeningswijze :

Land-, tuin- en bosbouw

Het inkomen van de land- en tuinbouwers wordt verkregen door de brutowaarde van de land- en tuinbouwproductie (die het resultaat is van de vermenigvuldiging van de gemiddelde prijzen met de hoeveelheden die buiten de bedrijfstak zijn verkocht of door de exploitant zelf zijn verbruikt, op basis van de landbouwtellingen van het NIS) te verminderen met de bedrijfslasten (onder meer pachtgelden, lonen en sociale lasten, interesten op het geleende kapitaal, taksen en belastingen, afschrijvingen en andere met de activiteit samenhangende kosten, enz.). Voor de bosbouw, zie tabel 3-5.

Vrije beroepen

Het inkomen van de geneesheren en de tandartsen wordt vastgesteld op basis van de gegevens van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering betreffende de terugbetalingen voor geneeskundige verzorging aan de verplicht verzekerden. De aldus verkregen resultaten worden geëxtrapoleerd teneinde rekening te houden met de geneeskundige verzorging van de vrijwillig verzekerden, van de personen die een speciaal verzorgingsstelsel genieten en van de niet-verzekerden. Ten slotte wordt het verschil tussen de werkelijk betaalde erelonen en de terugbetalingen door de verzekeringsinstellingen toegevoegd. Het netto-inkomen ver-

krijgt men door de resultaten van hogervermelde berekening te verminderen met de geraamde bedrijfslasten.

Voor de apothekers wordt een zelfde werkwijze gevolgd uitgaande van de gegevens betreffende de verkoop van farmaceutische specialiteiten op de Belgische markt. Desbetreffend moeten immers aangiften bij het Ministerie van Economische Zaken worden ingediend. De verkregen resultaten worden ten slotte verhoogd teneinde rekening te houden met de winst voortvloeiend uit de verkoop van farmaceutische producten zonder voorschrift of waarop het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering niets terugbetaalt enerzijds en parafarmaceutische producten anderzijds.

Het aantal advocaten, pleitbezorgers en notarissen en hun gemiddeld belastbaar inkomen worden afgeleid uit respectievelijk de algemene volkstellingen en de fiscale statistieken. Op dit inkomen zijn twee verhogingen toegepast : een eerste om het inkomen vóór belastingen te verkrijgen en een tweede teneinde rekening te houden met de systematische onderschatting van de gegevens uit de fiscale statistieken.

Voor de berekening van het aantal personen dat een ander vrij beroep beoefent — d.w.z. een activiteit die volgens de fiscale wetgeving noch bij de handel, noch bij de industrie kan worden gerangschikt — en hun inkomen worden dezelfde bronnen en correctieprocedures gehanteerd als voor de advocaten, pleitbezorgers en notarissen.

Handelaars en ambachtslieden

Onder deze rubriek vallen alle zelfstandigen die hun activiteit als hoofdberoep of als bijberoep uitoefenen en die niet in één van beide hogerge-noemde categorieën begrepen zijn ; zij omvat eveneens de bedrijven die niet één van de juridische vormen bezitten vastgelegd door de wetgeving op de handelsvennootschappen. Hun aantal en gemiddelde inkomen zijn op dezelfde wijze berekend als voor de advocaten, pleitbezorgers en notarissen ; dezelfde correcties zijn toegepast.

Personenvennootschappen

Daarmee worden bedoeld : de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid (de grootste groep), de vennootschappen onder firma, de eenvoudige commanditaire vennootschappen en de coöperatieve vennootschappen. Het ondernemersinkomen voor het jaar 1950, dat is berekend op basis van een niet-gepubliceerde fiscale statistiek, diende als vertrekpunt ; voor de volgende ja-

ren werd aangenomen dat het inkomensverloop halverwege dit van de winst van de handelaars en ambachtslieden en dat van de winst van de vennootschappen op aandelen lag.

Kenmerken :

Bij het inkomen is eveneens rekening gehouden met het deel van de winst van het beschouwde jaar dat de ondernemer in zijn bedrijf investeert. Inkomens uit bebouwde of onbebouwde eigendommen of uit financiële tegoeden zijn er echter niet in begrepen; dit komt erop neer dat het inkomen van de zelfstandigen en van de personenvennootschappen als een inkomen na betaling van rente of huur werd geboekt.

Het totaal van deze tabel komt voor in de overeenstemmende rubriek van tabel 1-15.

Tabel 6-10 Inkomen uit vermogen toevloeiend aan particulieren

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Statistische Studiën

Inhoud :

De tabel heeft betrekking op de werkelijke en toegerekende betalingen aan particulieren en verenigingen zonder winstoogmerk die worden beschouwd in hun hoedanigheid van eigenaars van financiële tegoeden of van al dan niet bebouwde eigendommen. Inzake beleggingen in effecten en onroerende goederen worden de zelfstandigen gelijkgesteld met de particulieren, uitgezonderd wat betreft het in de eigen onderneming geïnvesteerde kapitaal.

Berekeningswijze :

Interesten

In deze rubriek zijn alle interesten opgenomen die worden uitgekeerd of geboekt ten voordele van de particulieren en de verenigingen zonder winstoogmerk. Het totale bedrag van de uitgekeerde interesten is bekend dank zij de informatie verstrekt door de financiële instellingen, de officiële controleorganen en sommige openbare besturen. Het aandeel van de particulieren in dat totale bedrag berust evenwel grotendeels op ramingen.

De geboekte interesten omvatten, benevens de geïncapitaliseerde interesten, de op de individuele levensverzekeringspremie geïnde rente waarvan wordt aangenomen dat zij integraal naar de particulieren gaat. Deze renteopbrengsten worden geraamd door toepassing van een gemiddeld rentetarief op de gevormde reserves, die door de CDV worden geïnventariseerd.

Huur

Het betreft hier zowel de werkelijk ontvangen huur als de toegerekende huur van de (al dan niet bebouwde) door de eigenaar zelf gebruikte eigendommen.

Het inkomen uit woongebouwen wordt berekend door een gemiddelde huurprijs te vermenigvuldigen

met het aantal betrokken woningen. Bij de berekening van de gemiddelde huurprijs houdt men rekening met de toenemende verbetering van de kwaliteit van de gemiddelde woning (daartoe wordt gebruik gemaakt van een jaarlijkse verbeteringscoëfficiënt van 1,5 pct.).

Het bruto-inkomen uit landbouwbedrijfsgebouwen en onbebouwde eigendommen wordt geraamd in het kader van het landbouwincome.

Dividenden, tantièmes, giften

Het totaal van de dividenden uitgekeerd door de Belgische vennootschappen (met hoofdactiviteit in België of in het buitenland) wordt door het NIS berekend aan de hand van de balansen gepubliceerd in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad of neergelegd bij de Balanscentrale van de Nationale Bank van België.

Op basis van informatie ingezameld door het NIS of de Commissie voor het Bank- en Financiewezen in verband met de samenstelling van het kapitaal van de Belgische vennootschappen op aandelen is het deel van de dividenden geraamd dat aan vennootschappen op aandelen en aan het buitenland werd uitgekeerd. Per saldo verkrijgt men het deel dat aan de particulieren is toegekend.

De inkomens uit investeringen in het buitenland omvatten benevens de dividenden die door de buitenlandse vennootschappen met activiteit in het buitenland aan in België verblijvende particulieren worden uitgekeerd, ook de interesten en inkomens uit onroerende goederen afkomstig van het buitenland. Hiertoe is gebruik gemaakt van de inlichtingen betreffende de inkomens uit investeringen die in de betalingsbalans van de BLEU zijn opgenomen. Daarop zijn tal van correcties toegepast teneinde het aandeel van België te ramen. Het aandeel van

de particulieren in de aldus verkregen resultaten is geraamd op grond van gegevens betreffende de samenstelling van het aandeelhouderschap van de vennootschappen met activiteit in het buitenland.

Het bedrag van de uitbetaalde tantièmes is gebaseerd op de rendementsstatistieken van het NIS en, sedert de afschaffing ervan, op de indexcijfers van het verloop van dat bedrag, die berekend zijn op grond van de balansen van de vennootschappen. Die bedragen zijn verhoogd om beter aan te sluiten bij de gegevens uit de fiscale statistieken.

De giften van vennootschappen aan particulieren of aan verenigingen zonder winstoogmerk die ten dienste staan van de particulieren worden hier geboekt, met uitzondering evenwel van de gratificaties en bonificaties aan loontrekkenden. Het gaat dus in hoofdzaak om giften aan bepaalde instellingen.

Aangezien geen inlichtingen omtrent de omvang van die giften voorhanden zijn, werden deze op 2 pct. van de nettowinst geraamd.

Kenmerken :

De van de huur af te trekken lasten zijn onder meer de afschrijvingen en de onderhoudskosten (waarvan het verloop wordt geraamd op basis van toepasselijke indexcijfers, met name uitgaande van bepaalde bestanddelen van het indexcijfer van de consumptieprijzen en van gegevens over het vastgoedbestand), alsmede het bedrag van de interesten van de hypothecaire leningen die door de bedoelde goederen gewaarborgd zijn.

Het totaal van deze tabel komt voor in de overeenstemmende rubriek van tabel 1-15.

Tabel 6-11 Indeling van de inkomens waarop de personenbelasting van toepassing is

Eenheid : aantal aangiften, duizenden
 inkomensgrens, miljoenen fran-
 ken
 aangegeven inkomens, miljar-
 den franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Financiële Statistieken

Inhoud :

Naast het aantal belastingaangiften van de natuurlijke personen bevat de tabel een indeling per deciel van het totale netto belastbare inkomen, alsook de bovengrenzen van dat inkomen die met ieder deciel overeenstemmen.

Berekeningswijze :

Voor het berekenen van de decielen worden de aangiften in stijgende orde van het totale netto belastbare inkomen gerangschikt. Vervolgens wordt de aldus verkregen reeks in tien gelijke delen of decielen onderverdeeld. Voor ieder deciel is de bovenste inkomensgrens vermeld, behalve voor het tiende deciel teneinde het statistische geheim te respecteren.

Kenmerken :

Onder netto belastbaar inkomen verstaat men het geheel van de samengevoegde (in hoofdzaak de bedrijfsinkomsten en de inkomsten uit roerende en onroerende goederen) en afzonderlijk belastbare (sommige met de bedrijfsinkomsten verwante inkomsten — onder meer achterstallen, vooraf betaald vakantiegeld, enz. — en bepaalde diverse inkomsten, zoals meerwaarden op onroerende goederen of op belangrijke participaties, enz.) inkomsten die tijdens het jaar dat aan het aanslagjaar voorafgaat werden verworven en zijn verminderd met de in de fiscale wetgeving vastgelegde bedrijfslasten en belastingaftrekken, en waarop de personenbelasting wordt geheven.

Er zij op gewezen dat de resultaten nauw samenhangen met de ontwikkeling van het belastingstelsel (cumulatie, belastingaftrekken).

De resultaten in de statistiek hebben alleen betrekking op de ingekohierde inkomens, d.w.z. de inkomens die zijn verworven tijdens het jaar dat aan het aanslagjaar voorafgaat en die voor eind juni van het jaar volgend op het aanslagjaar in het kohier werden ingeschreven. Een aantal belastingplichtigen die gezien hun inkomens en wegens hun gezinslasten geen personenbelasting moeten betalen, komen niet in deze statistiek voor. Wanneer op de inkomens van een van belasting vrijgestelde belastingplichtige een terugbetaalbare voorheffing of voorafbetaling is gebeurd, worden die inkomens om regularisatieredenen toch in het kohier opgenomen en komen ze wel in de statistiek voor.

HOOFDSTUK 7 : PRIJZEN

INLEIDING

Hoofdstuk 7 geeft een uitgebreid overzicht van het verloop van diverse prijzen, die alle in de vorm van een indexcijfer zijn uitgedrukt.

De eerste tabellen (7-1 en 2) hebben betrekking op de grondstoffenprijzen op de wereldmarkten. De volgende behandelen de binnenlandse prijsontwikkeling; eerst komt het indexcijfer der produktie- en invoerprijzen (7-3) dat het verouderde indexcijfer van de groothandelsprijzen vervangt aan de orde, daarna de prijsindexcijfers van de landbouwprodukten (tabel 7-4), van de industriële produktie (tabel 7-5) en van de bouwvoorwaarden (tabel 7-6). Het hoofdstuk wordt afgesloten met het indexcijfer van de consumptieprijzen, dat volgens zijn verschillende indelingen wordt voorgesteld (tabellen 7-7 tot 9).

In vergelijking met vorige uitgaven hebben zich een aantal ingrijpende veranderingen voorgedaan. De deflatoren van de toegevoegde waarde zijn niet meer in het hoofdstuk opgenomen, maar de geïnteresseerde lezer kan ze afleiden uit tabellen van hoofdstuk 1. De toelichting bij hoofdstuk 7 is in het algemeen vereenvoudigd, maar er wordt wel melding in gemaakt van de gespecialiseerde publika-

ties die additionele informatie, zoals bijvoorbeeld de gedetailleerde beschrijving van de wegingscoëfficiënten, verstrekken.

Bibliografie

Ministerie van Landbouw, Landbouw-Economisch Instituut

- Nieuwe indexcijfers van de land- en tuinbouw-prijzen — samenstelling en methoden — LEI-schrift van december 1979

Ministerie van Economische Zaken

- Het indexcijfer van de industriële produktieprijzen (basis 1980) — Voorstelling en resultaten 1980-19..
- De hervorming van het indexcijfer der consumptieprijzen in 1976
- Het nieuwe indexcijfer der consumptieprijzen Basis 1981 = 100

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, augustus-september 1989

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 7-1 Grondstoffenprijzen - HWWA

Eenheid : indexcijfers 1975 = 100
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks
 Bron : HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung - Hamburg

Inhoud :

De oorspronkelijke titel luidt « HWWA-Index der Weltmarktpreise für Rohstoffe auf Dollarbasis ». De bedoeling van dit indexcijfer is de in dollars van de Verenigde Staten uitgedrukte kosten weer te geven van de ingevoerde, onbewerkte grondstoffen van de westerse industrielanden. Het gaat om een jaargemiddelde van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

Bij de samenstelling van de basisgegevens zijn eerst de dagelijks bepaalde prijzen van gestandaardiseerde goederen kwaliteiten op de internationale grondstoffenbeurzen (in hoofdzaak Londen, New York en Chicago) overgenomen. Daar vele voor de industrielanden van belang zijnde grondstoffen echter niet op die beurzen worden verhandeld, baseert men zich gedeeltelijk op prijsopgaven van producenten en invoerbedrijven. Aangezien de prijzen in de diverse handelscentra nogal van elkaar kunnen afwijken, is voor een aantal grondstoffen rekening gehouden met twee representatieve prijzen. Wegens de grote kwaliteitsverschillen zijn voor ruwe aardolie zelfs vier prijzen in aanmerking genomen. Het algemene indexcijfer bevat zodoende 31 grondstoffen en 48 prijzen.

Teneinde voor de indexberekening met een gemeenschappelijke noemer te kunnen werken, zijn alle gebruikte prijzen in dollars van de Verenigde Staten uitgedrukt.

Om van de partiële prijsindexcijfers tot een gewogen gemiddeld prijsindexcijfer te komen, is de formule van Laspeyres gebruikt :

$$P_t = \sum_i w_{oi} \cdot I_{ti}$$

waarin

P_t staat voor het gewogen gemiddelde prijsindexcijfer in periode t,

w_{oi} het procentuele aandeel is van grondstof i in de totale invoer van de in het indexcijfer opgenomen grondstoffen in basisperiode o en

I_{ti} het prijsindexcijfer van grondstof i is in periode t.

Het algemene indexcijfer is een gewogen gemiddelde van de drie deelindexcijfers (levensmiddelen-, industriële en energiegrondstoffen). Het algemene indexcijfer exclusief energie is alleen gewogen met de levensmiddelen- en industriegrondstoffenindexcijfers. De drie deelindexcijfers zijn op hun beurt gewogen gemiddelden van andere deelindexcijfers (zie onderstaande tabel van de wegingscoëfficiënten).

De wegingscoëfficiënten w_{oi} van de diverse grondstoffen zijn berekend op basis van het gemiddelde aandeel van iedere grondstof in de invoer van de westerse industrielanden in de basisperiode 1974-1976, waarbij de invoer van 1974 en 1976 tegen prijzen van 1975 is gewaardeerd.

Die wegingscoëfficiënten luiden als volgt :

Algemeen indexcijfer	100,0
(Algemeen indexcijfer exclusief energie)	(36,8)
Levensmiddelengrondstoffen	15,9
Graan	4,7
Oliezaden en olie	2,9
Genotmiddelen en suiker	8,3
Industriële grondstoffen	20,9
Agrarische grondstoffen	10,1
Non-ferrometalen	6,1
IJzererts en schroot	4,7
Energiegrondstoffen	63,2
Steenkool	5,5
Ruwe aardolie	57,7

Kenmerken :

Deze gegevens worden dagelijks in « Die Welt » gepubliceerd, wekelijks door de « Abteilung Weltkonjunktur » van het HWWA-Institut en driemaandelijks in « Weltkonjunkturdienst » van hetzelfde instituut. De volledige historische reeks (jaarcijfers vanaf 1970) is gepubliceerd in « Konjunktur von Morgen », nr. 568, 7. August 1980, 23. Jahrgang. Daarnaast zijn vanaf 1974 ook maandcijfers bij het HWWA-Institut verkrijgbaar.

Tabel 7-2 Grondstoffenprijzen - Economist
Commodity Price Indicator

Eenheid : indexcijfers 1980 = 100
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is wekelijks
Bron : The Economist

Inhoud :

Verloop van de wereldgrondstoffenprijzen in dollars van de Verenigde Staten. Het betreft een gemiddelde van maandelijks gegevens.

Berekeningswijze :

Het prijsindexcijfer « totaal » is een gewogen rekenkundig gemiddelde van de deelindexcijfers « industriële produkten » en « levensmiddelen ». Beide deelindexcijfers zijn op hun beurt samengesteld op grond van een gewogen rekenkundig gemiddelde van 28 grondstoffen.

De « Economist Commodity Price Indicator » wordt berekend aan de hand van de prijzen genoteerd op de Amerikaanse en Britse grondstoffenmarkten voor de 28 beschouwde produkten.

De omzetting van de partiële prijsindexcijfers in een gewogen gemiddeld prijsindexcijfer geschiedt op basis van wegingscoëfficiënten die de vorm aannemen van een glijdend gemiddelde over 3 jaar :

$$P_t = \sum_i \frac{w_{ni} + w_{n-1,i} + w_{n-2,i}}{3} \cdot I_{ti}$$

waarin

P_t het gewogen gemiddelde prijsindexcijfer in periode t is

I_{ti} het prijsindexcijfer van grondstof i in periode t is

w_{ni} het procentuele aandeel is van grondstof i in de totale invoer van de grondstoffen die zijn opgenomen in het indexcijfer van het jaar n, n-1 en n-2.

De wegingscoëfficiënten worden in beginsel ieder jaar opnieuw berekend op basis van de invoer van de OESO-landen. Hierbij is « n » steeds het meest recente jaar waarvoor de gegevens volledig bekend zijn. De gewichten zijn de jongste jaren echter niet meer gewijzigd.

	1980	1981	1982	1983	1984-1990
Levensmiddelen	47,4	48,8	49,3	48,9	49,8
Industriële produkten . .	52,6	(51,2)	(50,7)	(51,1)	(50,2)
Metalen	n.b.	30,0	30,1	30,1	29,3
Industriële agrarische produkten	n.b.	21,0	20,6	21,0	20,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Grondstoffen waarvan de prijzen geheel of gedeeltelijk worden vastgesteld (waarvoor de vrije markt dus beperkt is), zijn niet opgenomen. Dat verklaart waarom ruwe aardolie geen deel uitmaakt van het indexcijfer. Dit principe is dan weer niet volledig gevolgd, aangezien suiker wel in de berekening is opgenomen.

De genoteerde prijzen zijn opgenomen in dollars van de Verenigde Staten.

Kenmerken :

In « The Economist » van 2 maart 1974 en 6 september 1975 werden historische reeksen (jaargemiddelden vanaf 1860) gepubliceerd. In dezelfde nummers verschenen ook reeksen van maand- en kwartaalgemiddelden vanaf 1971 en weekgegevens vanaf 1973. « The Economist » publiceert eenmaal per jaar (in januari) een overzicht van de weekgegevens en de maand-, kwartaal- en jaargemiddelden.

Datzelfde tijdschrift publiceert nog twee andere deelindexcijfers als onderdeel van het indexcijfer « industriële produkten », namelijk « metalen » en « vezels ».

Tabel 7-3 Produktie- en invoerprijzen

Eenheid : indexcijfers 1980 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Tabel 7-4 Land- en tuinbouwprijzen

Eenheid : indexcijfers 1974-76 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : Ministerie van Landbouw,
Schriften van het Landbouw-
Economisch Instituut**Inhoud :**

In de tabel komt het indexcijfer der produktie- en invoerprijzen voor dat het verloop weergeeft van de prijzen die in de eerste fase van het op de markt brengen van de industriële en landbouwprodukten in België worden toegepast. Het betreft een jaargemiddelde van maandelijks gegevens.

Berekeningswijze :

De beschouwde produkten zijn het resultaat van de activiteiten die in de NACE-indelingen 0 tot 4 zijn gedefinieerd.

Het indexcijfer der produktie- en invoerprijzen is het gewogen rekenkundige gemiddelde van drie deelindexcijfers :

- het indexcijfer van de land- en tuinbouwprodukten van het Ministerie van Landbouw (zie tabel 7-4) ;
- het indexcijfer van de industriële produktieprijzen van het Ministerie van Economische Zaken (zie tabel 7-5) ;
- het indexcijfer van de eenheidswaarden van de in de BLEU ingevoerde produkten, uitgezonderd diamant (zie tabel 8-7).

De wegingscoëfficiënten zijn berekend op basis van de input-outputtabellen. Zij vertegenwoordigen het aandeel van de desbetreffende transacties in de binnenlandse leveringen. Op grond van de tabel voor 1980 zijn de volgende wegeningen verkregen :

Nationale landbouwprodukten	5 pct.
Nationale industriële produkten	40 pct.
Ingevoerde produkten	55 pct.

Kenmerken :

Het indexcijfer der produktie- en invoerprijzen vangt het vroegere indexcijfer van de groothandelsprijzen, dat tot 1988 door het Ministerie van Economische Zaken werd gepubliceerd en in het Tijdschrift van de Bank was opgenomen. Het is beschikbaar vanaf 1980. Voor nadere inlichtingen, zie het Tijdschrift van de Bank van augustus-september 1989.

Inhoud :

Verloop van de aan de land- en tuinbouwers betaalde verkoopprijzen en verloop van de aankoop-prijzen van de door de land- en tuinbouwers aangewende produktiemiddelen. Het betreft een jaargemiddelde van maandelijks gegevens.

Berekeningswijze :

De referentieprijzen van de verschillende produkten en produktiemiddelen zijn berekend over de periode 1974, 1975 en 1976. Voor elk van de drie jaren is rekening gehouden met de maandelijks verdeling van de verkochte of aangekochte hoeveelheden van ieder produkt om de gemiddelde jaar-prijzen te bepalen. Deze laatste zijn op hun beurt gewogen volgens het relatieve belang van de drie jaren om de referentieprijs te verkrijgen.

Het maandelijks indexcijfer voor ieder aangekocht of verkocht produkt is berekend door de prijs van de maand te delen door de referentieprijs. Het resultaat is vermenigvuldigd met 100.

Het maandelijks indexcijfer van een groep van produkten en het totale indexcijfer van alle produkten zijn verkregen door het gewogen rekenkundige gemiddelde te berekenen van de indexcijfers van de verschillende produkten van de groep en het gewogen gemiddelde van alle gebruikte produkten. Om de wegingscoëfficiënten van de verkochte produkten te bepalen, is uitgegaan van de gemiddelde jaarlijkse waarden van de verkopen gedurende de drie referentie-jaren (1974 tot 1976) en om die van de produktiefactoren te berekenen, is vertrokken van de gemiddelde jaarlijkse waarden van de tijdens diezelfde periode gedane uitgaven. Voor de verkochte produkten komen de in aanmerking genomen verkoopwaarden overeen met de berekende eindwaarden van de produkties, die zijn becijferd in de landbouwrekeningen, en waarvan, indien nodig, de waarde van de produktie voor het eigen verbruik van de producenten is afgetrokken.

De formule die is gehanteerd om het indexcijfer van het type Laspeyres van een groep van produkten te berekenen, luidt derhalve als volgt :

$$I_{ti} = \frac{\sum_j \frac{P_{tj} \cdot W_j}{P_{oj}}}{\sum_j W_j} \cdot 100$$

waarin

- I_{ti} het indexcijfer is van groep i in de beschouwde periode t
- j een produkt is van groep i
- P_{tj} de prijs is van produkt j in de beschouwde periode t
- P_{oj} de prijs is van produkt j gedurende referentieperiode o (basisprijs)
- W_j de weging is (gemiddelde waarde van de verkopen of van de uitgaven gedurende de basisperiode).

Wegens het seizoengebonden karakter van de tuinbouwprodukten is voor het bepalen van de maandelijkse indexcijfers van de groepen van produkten (groenten, fruit, snijbloemen en andere oneetbare produkten) van de methode van de « veranderlijke korven » gebruik gemaakt. Alleen de produkten die tijdens de beschouwde maand van de referentieperiode in de handel zijn gebracht, zijn voor het berekenen van het indexcijfer van de groep in aanmerking genomen. De wegingscoëfficiënten van de

tuinbouwprodukten in de groep van produkten variëren dus elke maand. Zij zijn evenwel gelijk voor een zelfde maand van ieder jaar. De gewichten van de groepen van produkten worden constant gehouden.

De samenstelling van de indexcijfers ziet eruit als volgt :

- Aan de land- en tuinbouwers betaalde prijzen (in procenten van het indexcijfer van de land- en tuinbouwprodukten)

Landbouwprodukten	81,60
Plantaardige produkten	13,72
Dierlijke produkten	67,88
Zuivelprodukten	15,69
Dieren	46,94
Eieren	5,25
Tuinbouwprodukten	18,40

- Aankoopprijzen van de produktiemiddelen (in procenten van het indexcijfer van de door de land- en tuinbouwers betaalde prijzen)

Intermediaire consumptie	82,63
Investerings (afschrijvingen)	8,43
Lonen	3,01
Pachten	4,49
Interesten	1,44

Kenmerken :

De huidige indexcijfers van de land- en tuinbouw-prijzen zijn beschikbaar sedert 1979.

Tabel 7-5 Industriële productieprijsen

Eenheid : indexcijfers 1980 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : MEZ - Maandelijkse publikatie

Inhoud :

De tabel verstrekt een indexcijfer van de binnenlandse industriële productieprijsen in de eerste fase van het op de markt brengen van de produkten in België, opgesplitst volgens het gebruik van de produkten, het type van industrie of van produkten. Het gaat om een jaargemiddelde van maandelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

Dit indexcijfer is opgesteld door het Ministerie van Economische Zaken en heeft geen betrekking op de verkoop op de buitenlandse markten en evenmin op de verkoop van ingevoerde produkten.

Het indexcijfer van de industriële productieprijsen is berekend volgens de formule van Laspeyres in de vorm van een gewogen rekenkundig gemiddelde van basisindexcijfers.

De basisindexcijfers van ieder produkt worden verkregen door iedere maand de bij de produktie-ondernemingen opgenomen prijzen te delen door de gemiddelde prijs van de twaalf maanden van 1980. Het aan ieder produkt toegekende gewicht stemt overeen met de verhouding tussen de omzet van dat produkt op de Belgische markt in 1980 en de omzet van het geheel van de industriële produkten.

Naast het algemene indexcijfer en de deelindexcijfers op de verschillende aggregatieniveaus van de industriële productie per type van produkt, bestaan nog drie andere aggregatieniveaus :

- één waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen consumptiegoederen, investeringsgoederen en halffabrikaten ;
- één waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen produkten van de extractieve nijverheid en produkten van de verwerkende nijverheid ;
- één waarin het geheel van de energiesector is opgenomen, met inbegrip van de aardolieprodukten.

Kenmerken :

De opgenomen prijzen zijn nettoprijzen, d.w.z. exclusief BTW en na aftrek van eventuele kortingen. Met de prijzen van de transacties tussen vestigingen van een zelfde categorie, die enkel boekhoudkundige prijzen of eenheidswaarden voorstellen, hoeft geen rekening te worden gehouden.

Tabel 7-6 Bouwprizen

Eenheid : Indexcijfer S : 1985 = 100
Indexcijfer I : 1985 = 100
ABEX-indexcijfer : 1914 = 1

Frequentie : Indexcijfer S : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie was maandelijks tot in 1989, sedertdien is zij driemaandelijks
Indexcijfer I : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
ABEX-indexcijfer : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks vanaf 1963

Bronnen : Indexcijfers S en I : Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf
ABEX-indexcijfer : Associatie van Belgische Experts

Inhoud :

De tabel bevat drie indexcijfers met betrekking tot de bouwprizen :

- Indexcijfer S : (gemiddelde uurlonen met inbegrip van de sociale lasten voor geschoolde arbeiders in de bouwnijverheid). Het betreft het jaargemiddelde van maandelijks en later driemaandelijks indexcijfers.
- Indexcijfer I : (prijzen van de belangrijkste bouwmaterialen zoals die zijn voorgeschreven in de door het Ministerie van Openbare Werken opgestelde bestekken). Het betreft het jaargemiddelde van maandelijks indexcijfers.
- ABEX-indexcijfers : (gemiddelde bouwkosten, inclusief belastingen, van bepaalde typegebouwen). Het betreft het jaargemiddelde van de halfjaarlijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

- Indexcijfer S : rekenkundig gemiddelde van het basisuurloon van ongeschoolde arbeiders, ge-

specialiseerde arbeiders en geschoolde arbeiders van 1ste en 2de categorie, vermeerderd met de sociale lasten van de werkgevers. Voor de na 11 juli 1981 gesloten contracten liggen de lasten minder hoog in uitvoering van het Maribel-plan ;

- Indexcijfer I : rekenkundig gemiddelde van de prijzen van één of meer soorten van de volgende bouwmaterialen (wegingscoëfficiënten tussen haakjes) : porfier (1,46), zandsteen (0,31), staal (21,93), grind en zand (7,14), hout (21,67), baksteen (1,39), cement (25,25), teer (0,96), petroleumprodukten (6,93) en non-ferrometalen (12,96) ;
- ABEX-indexcijfer : tweemaal per jaar komt een comité van deskundigen bijeen om de recentste kostenontwikkeling van een gebouw te onderzoeken. Zij hebben daartoe drie typegebouwen gekozen : een arbeiderswoning, een huurhuis en een handelshuis. Voor elk van deze drie soorten van gebouwen hebben zij een gedetailleerde en volledige inventaris opgesteld van alle werken met betrekking tot de ruwbouw en de afwerking die voor de oprichting van ieder gebouw nodig zijn. De inventaris omvat studiekosten, ruwbouw, afwerking, winst van de aannemer en belasting over de toegevoegde waarde. Al die kostenfactoren worden eveneens tweemaal per jaar op vastgestelde tijdstippen (1 mei en 1 november) bepaald op grond van de bestekken van de diverse ambachten, en het bedrag ervan wordt gedeeld door dat van een soortgelijk bestek van 1939, wat het indexcijfer oplevert.

Kenmerken :

De indexcijfers S en I dienen voor het opmaken en herzien van bouwcontracten.

Het ABEX-indexcijfer bestaat sedert 1914. Het wordt o.m. gebruikt door verzekeringsmaatschappijen die het stelsel van op de herbouwwaarde geïndexeerde brandpolissen toepassen. Er is tevens een indexcijfer exclusief belastingen voorhanden.

Tabel 7-7 Consumptieprijzen

Eenheid : indexcijfers juli 1974-juni
1975 = 100 tot december 1983,
1981 = 100 vanaf januari 1984

Frequentie : maandelijks en jaarlijks

Bronnen : Belgisch Staatsblad
NIS, Sociale Statistieken

Inhoud :

Officieel indexcijfer van de consumptieprijzen. Dit indexcijfer geeft de prijsontwikkeling t.o.v. een referentieperiode weer van een korf van goederen en produkten die representatief wordt geacht voor de gezinsconsumptie.

Berekeningswijze :

Het indexcijfer van de consumptiegoederen wordt berekend door het Ministerie van Economische Zaken volgens de formule van Laspeyres en neemt de vorm aan van een gewogen rekenkundig gemiddelde van basisindexcijfers.

De basisindexcijfers zijn per artikel en per centrum opgesteld door het gewone gemiddelde van de tijdens een gegeven maand op de verkooppunten opgenomen prijzen te delen door het overeenkomstige gemiddelde van de referentieperiode.

De artikelenindexcijfers voor het Rijk zijn berekend aan de hand van een gewogen gemiddelde van de basisindexcijfers. Het gewicht van de opnamecentra is toegekend op basis van de bevolkingscijfers.

Het algemene indexcijfer is berekend aan de hand van een gewogen gemiddelde van de indexcijfers per artikel, waarbij de gewichten van de artikelen in hoofdzaak zijn toegekend op basis van de resultaten met betrekking tot de uitgavenposten van het gezinsbudgetonderzoek georganiseerd door het NIS.

Bij sommige artikelen is afgeweken van het algemene schema. Dat is onder meer het geval voor groenten en fruit. Teneinde prijscommelingen uit te schakelen maar toch trouw te blijven aan het

seizoengebonden patroon van het gezinsverbruik varieert de samenstelling van de fruit- en groentenkorven maandelijks alsook de weging van de produkten waaruit zij bestaan. Het totale gewicht van de korven blijft constant.

Om de invloed van de weersomstandigheden af te zwakken, zijn de basisindexcijfers van die produkten bovendien berekend op basis van het glijdende gemiddelde van de prijzen van de laatste drie maanden.

Tijdens het decennium 1980-1990 is de basisperiode en de definitie van de representanten van het indexcijfer van de consumptieprijzen eenmaal gewijzigd. Tot december 1983 diende de periode juli 1974-juni 1975 als basis, steunde de weging van de 358 in aanmerking genomen rubrieken op het gezinsbudgetonderzoek maart 1973-maart 1974 en berustte de geografische coëfficiënt van de 62 centra op de bevolkingscijfers van 31 december 1974. Sedert januari 1984 wordt het indexcijfer opgesteld op grond van de prijzen van 1981 voor 401 representanten die geselecteerd en gewogen zijn op basis van de resultaten van het gezinsbudgetonderzoek van oktober 1978-september 1979. De lijst van de opnamecentra bleef onveranderd, maar de gewichten werden aangepast op grond van de volkstelling van 1981.

Kenmerken :

Om van de ene basis naar de andere over te gaan, zijn op het algemene indexcijfer de volgende omzettingcoëfficiënten toegepast :

Basisperiode	1981	1974-75
1981	—	1,5401
1974-75	0,6493	—

Meer informatie over dit indexcijfer treft de lezer aan in de publikaties van het Ministerie van Economische Zaken die in de bibliografie zijn vermeld. De tabellen 7-8 en 9 bevatten een indeling van die indexcijfers.

Tabel 7-8 Consumptieprijsen naar de aard van de produkten

Eenheid : indexcijfers juli 1974-juni 1975 = 100 tot in december 1983, 1981 = 100 vanaf januari 1984

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Sociale Statistieken

Basisperiode	1974-75	1981
Gewicht		
Voedingsmiddelen	25,15	221,45
Niet-voedingsmiddelen	42,79	427,92
Diensten	27,06	286,60
Huur	5,00	64,00
	100,00	1.000,00

Kenmerken :

De volgende coëfficiënten maken het mogelijk de gegevens van de ene basis in de andere om te zetten :

	Reeksen met basis 1981 = 100 om te zetten in basis 1974-75 = 100	Reeksen met basis 1974-75 = 100 om te zetten in basis 1981 = 100
Voedingsmiddelen	1,41248	0,70797
Niet-voedingsmiddelen	1,51287	0,66099
Diensten	1,68324	0,59409
Huur	1,63501	0,61162

Inhoud :

Deelindexcijfers van het algemene indexcijfer van de consumptieprijsen, die zijn berekend voor vier groepen van artikelen die naar hun aard zijn ingedeeld. Het betreft een jaargemiddelde van maandelijks indexcijfers.

Berekeningswijze :

Voor de berekening van de basisindexcijfers, zie tabel 7-7.

De vier groepen van artikelen en hun respectieve gewichten in het algemene indexcijfer zijn :

Tabel 7-9 Consumptieprijzen volgens de klassering van het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen

Eenheid : indexcijfers juli 1974-juni 1975 = 100 tot in december 1983, 1981 = 100 vanaf januari 1984

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Sociale Statistieken

Inhoud :

Deelindexcijfers van het indexcijfer van de consumptieprijzen, die zijn berekend voor acht groepen die door het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen zijn gedefinieerd. Het betreft het jaargemiddelde van maandelijkse indexcijfers.

Berekeningswijze :

Voor de berekening van de basisindexcijfers, zie tabel 7-7.

De acht groepen van artikelen en hun respectieve gewichten in het algemene indexcijfer zijn :

Gewichten	Basisperiode	1974-75	1981
Voedingsmiddelen, dranken en tabak		26,42	223,10
Kleding en schoeisel		9,61	82,25
Huur en supplementaire lasten, verwarming en verlichting		15,14	195,75
Meubelen, huishoudelijke apparaten en gereedschappen, dagelijks onderhoud ..		10,46	94,50
Uitgaven voor gezondheidszorg		3,98	39,95
Vervoer en verkeer		14,21	154,50
Cultuur en ontspanning		7,61	81,65
Overige goederen en diensten		12,57	118,30
		100,00	1.000,00

Kenmerken :

De omzettingsscoëfficiënten van de groepen voor de twee basisperioden luiden als volgt :

	Reeksen met basis 1981 = 100 om te zetten in basis 1974-75 = 100	Reeksen met basis 1974-75 = 100 om te zetten in basis 1981 = 100
Voedingsmiddelen, dranken en tabak	1,42854	0,70001
Kleding en schoeisel	1,38578	0,72162
Huur en supplementaire lasten, verwarming en verlichting	1,90506	0,52492
Meubelen, huishoudelijke apparaten en gereedschappen, dagelijks onderhoud ..	1,30977	0,76349
Uitgaven voor gezondheidszorg	1,55434	0,64336
Vervoer en verkeer	1,66447	0,60079
Cultuur en ontspanning	1,36607	0,73203
Overige goederen en diensten	1,60504	0,62290

HOOFDSTUK 8 : BUITENLANDSE HANDEL VAN DE BELGISCH-LUXEMBURGSE ECONOMISCHE UNIE

INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste aspecten van de buitenlandse handel van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) belicht. De statistiek wordt opgemaakt door het NIS op grond van inlichtingen die voornamelijk geput worden uit de door het Bestuur der Douane en Accijnzen verzamelde documenten, en die betrekking hebben op het goederenverkeer aan de buitengrens van de BLEU. Het waarnemingsgebied van de douanestatistieken omvat, sedert 1 mei 1922, het grondgebied van België en het Groothertogdom Luxemburg, die beide de conventie van 25 juli 1921 hebben ondertekend, waarbij tussen de twee landen een Economische Unie werd opgericht.

Het internationale goederenverkeer slaat op invoer, uitvoer, opslag in douane-entrepots en doorvoer. Dit hoofdstuk handelt evenwel uitsluitend over de invoer en de uitvoer. De douanestatistieken van de BLEU worden zoals in de meeste landen, alsook in de EG, opgesteld volgens het stelsel van de « bijzondere handel » (in tegenstelling tot de « algemene handel »).

De bijzondere invoerhandel omvat de goederen die :

- voor het verbruik of gebruik worden aangegeven bij hun binnenkomst in het BLEU-douanegebied ;
- tijdelijk in de BLEU worden ingevoerd om er een veredeling (bijkomende bewerking, verwerking of herstelling) te ondergaan met de bedoeling wederuitgevoerd te worden ;
- worden wederingevoerd na veredeling voor de welke zij tijdelijk naar het buitenland werden uitgevoerd ;
- na het verlaten van het entrepot, voor gebruik, verbruik of veredeling in de BLEU, worden aangegeven.

De bijzondere uitvoerhandel omvat de goederen :

- van Belgische of Luxemburgse oorsprong of herkomst, die definitief het BLEU-douanegebied verlaten ;
- die worden uitgevoerd na de veredeling te hebben ondergaan waarvoor zij tijdelijk in de BLEU waren ingevoerd ;

- die tijdelijk worden uitgevoerd teneinde in het buitenland een bewerking te ondergaan, en daarna terug in de BLEU zullen worden ingevoerd.

Vallen daarentegen buiten het waarnemingsveld van de statistiek de goederenbewegingen die betrekking hebben op transacties die, vanuit handelsoogpunt, van geen belang zijn. Die transacties worden opgesomd in de artikelen 22, 24, 27, 28, 29, 30, 31 en 32 van de EG-verordening 1736/75 van 24 juni 1975, betreffende de statistiek van de buitenlandse handel van de Gemeenschap en van de handel tussen de Lid-Staten. Het gaat hier o.a. over bankbiljetten, goederenverkeer waarvan de hoeveelheid of de waarde als verwaarloosbaar wordt beschouwd (sedert 1.1.1988 : fr. 25.000 en/of 1000 kg wat België betreft en fr. 14.500 en/of 1000 kg wat Luxemburg aangaat), uitvoer of herinvoer van goederen die bestemd zijn voor buiten de BLEU gelegerde eigen strijdkrachten en het monetaire goud. De geïnteresseerde lezer vindt hierover meer bijzonderheden in de methodologische publikatie van het NIS zoals vermeld in de bibliografie, voornamelijk in de jaarlijkse brochure « De statistieken over de buitenlandse handel en het internationaal goederenvervoer van de BLEU ».

De in dit hoofdstuk besproken statistieken van de buitenlandse handel vermelden niet alleen de totale waarden van de in- en uitvoer — uitgedrukt in geldeenheden —, maar ook een aanduiding nopens de evolutie — in de vorm van indexcijfers — van de gemiddelde waarden per eenheid en nopens de verhandelde hoeveelheden. Ze verschaffen tevens daarvan afgeleide informatie, zoals het saldo van de handelsbalans en de ruilvoet.

De gegevens zijn op jaar- en maandbasis wat betreft de transacties van de BLEU beschouwd in hun geheel (tabellen 8-1 en 2). De volgende tabellen bevatten meer gedetailleerde cijfers, maar zijn op jaarbasis. De tabellen 8-3 tot 8 delen de transacties in volgens de aard van de verhandelde producten, bepaald op grond van de type-classificatie voor de internationale handel (TCIH), de tabellen 8-9 tot 11 volgens de aanwending van de verhandelde goederen, zoals in de classificatie naar grote economische categorieën (CGEC), en de tabellen 8-12 tot 17 volgens de activiteitsbranches in de nomenclatuur van de economische activiteit in de Europese Gemeenschap (NACE).

In tabel 8-18 ten slotte worden de in- en uitvoer van goederen ingedeeld respectievelijk volgens het land van bestemming en van herkomst.

Behalve de hier gepubliceerde gegevens bestaan er andere statistieken aangaande de internationale handel van de BLEU, gepubliceerd door het NIS, o.a. over de ontvangen douanerechten, de doorvoer, de vervoerwijzen ...

Hoofdstuk 9 bevat eveneens statistieken over de in- en uitvoer van de BLEU, zoals die tot uiting komen in de betalingsbalans.

Bibliografie

VN

- Statistisch Jaarboek van de internationale handel
- Type-Classificatie voor de Internationale Handel (tweede herziene versie), 1976
- Type-Classificatie voor de Internationale Handel (derde herziene versie), 1986

IMF

- Direction of Trade Statistics

OESO

- Monthly Statistics of Foreign Trade - Series A
- Statistics of Foreign Trade - Trade by commodities - Series C

EUROSTAT

- Buitenlandse handel, maandstatistieken

NIS

- Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU
- Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU : gedetailleerde tabellen
- Statistiek van het Vervoer
- Statistisch Tijdschrift
- Weekbericht
- De statistieken over de buitenlandse handel en het internationaal goederenvervoer van de BLEU

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, augustus-september 1989, september 1991 en juli-augustus 1993

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 8-1 Synthese van de buitenlandse handel

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken

Frequentie : jaarlijks en maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De statistieken geven de waarde van de in- en uitvoer en van het saldo van de gezamenlijke buitenlandse handel van de BLEU.

Berekeningswijze :

Alle goederenverkeer dient te worden gedekt door ofwel een douanedocument ofwel een statistisch formulier. In het eerste geval betreft dit, sedert 1 januari 1988, het Enige Europese Document dat in de plaats getreden is van alle bestaande nationale douanedocumenten. Het tweede geval betreft het intra-Benelux goederenverkeer, waarvoor sedert 1 juli 1984 de opgave Benelux 50 gebruikt wordt. Sinds 1988 is dit laatste document zowel naar inhoud als naar lay-out aangepast aan het Enige Europese Document. Daarenboven bestaat er tussen het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in Nederland en het NIS een samenwerkingsakkoord dat inhoudt dat zowel het CBS als het NIS, wat de intra-Benelux handel betreft, nog uitsluitend de uitvoer registreren en die informatie wederzijds uitwisselen. Ten slotte is het sommige ondernemingen toegestaan, mits zij bepaalde voorwaarden in acht nemen, rechtstreeks aan het NIS statistische informatie te verstrekken aan de hand van periodieke aangiften.

Voor alle goederentransacties dienen verschillende statistische gegevens te worden geregistreerd :

- het land van oorsprong en van herkomst bij de invoer ;
- het land van bestemming bij de uitvoer ;
- het gewicht van de goederen ;
- de aanvullende eenheden ;
- de vervoerwijze ;
- de geïnde invoerrechten ;
- de los- of laadplaatsen ;

- de statistiekwaarde ;
- het identificatienummer van het produkt.

Enkel de laatste twee gegevens worden hier toegelicht, de andere begrippen zullen in de toelichting bij de tabel waar ze voor het eerst in voorkomen, worden uitgelegd.

De statistiekwaarde is zowel bij invoer als bij uitvoer gelijk aan de verkoopprijs van de goederen vermeerderd met de vervoer- en verzekeringskosten tot aan de grens van de BLEU. Bij uitvoer gaat het bijgevolg om de FOB-prijs, dus ZONDER de vervoer- en verzekeringskosten voor het buitenlandse traject, terwijl het bij invoer de CIF-prijs is, waarbij de vervoer- en verzekeringskosten voor het buitenlandse traject WEL zijn inbegrepen. In deze context is de verkoopprijs de voor de goederen werkelijk betaalde of te betalen prijs, steeds exclusief taksen of subsidies (invoerrechten, landbouwheffingen, restituties of monetaire compenserende bedragen), ofschoon de verkoopprijs er wel fundamenteel door kan worden beïnvloed. Voor andere transacties dan « verkoop », waarbij al dan niet een betaling plaatsvindt, moet de statistiekwaarde worden bepaald als gold het een verkoop, waarbij steeds de totale waarde van het in- of uitgevoerde goed op zich, in aanmerking moet worden genomen. Zo dient b.v. bij wederinvoer na loonveredeling of na herstelling in het buitenland, de statistiekwaarde, naast de kosten voor loonveredeling of herstelling (cf. factuurprijs) ook de waarde van het initieel uitgevoerde produkt te bevatten.

Zijn sommige elementen voor het bepalen van de statistische waarde van de goederen in een andere munteenheid uitgedrukt, dan wordt de toe te passen wisselkoers bepaald door de verkoopkoers genoteerd op de gereguleerde valutamarkt van de Beurs te Brussel de dag vóór de aangifte van de goederen.

Tot 31 december 1987 diende elk in- of uitgevoerd produkt geregistreerd te worden door een identificatienummer met 7 cijfers. De eerste vier cijfers hadden betrekking op het rubrieknummer in de « Nomenclatuur van de Internationale Douaneraad » (IDR-NOM). Voegde men daar 2 posities aan toe, dan verkreeg men het rubrieknummer in de Goederennomenclatuur voor de statistieken van de buitenlandse handel van de Gemeenschap en de handel tussen de Lid-Staten (NIMEXE). Een zevende cijfer, eigen aan de BLEU, maakte het ten slotte mogelijk de goederen te klasseren volgens de nomenclatuur van de Benelux-landen (BNL) ; dank zij de cijfercodes met 7 posities kon een onderscheid worden gemaakt tussen zowat 8.000 produkten.

Van 1 januari 1988 af wordt de IDR-NOM in alle Lid-Staten van de Europese Gemeenschap vervangen door het « Geharmoniseerd Systeem inzake de omschrijving en codering van goederen » (GS). Krachtens de EG-verordening 2558/87 van 23 juli 1987 treedt van 1 januari 1988 af de Gecombineerde Nomenclatuur (voor tarief en statistieken voor de buitenlandse handel van de Gemeenschap en van de handel tussen de Lid-Staten) (GN) in werking, en vervangt aldus de voormalige NIMEXE-nomenclatuur. De BNL telt voortaan 9 cijfers : de eerste zes maken de identificatie van de rubriek GS mogelijk, de volgende twee leveren de aanvulling om de GN-classificatie te verkrijgen, het laatste cijfer voorziet in nationale behoeften. Het aantal rubrieken van de BNL-classificatie benadert thans ongeveer 10.000 eenheden.

De eerste versies van de door het NIS meegedeelde cijfergegevens hebben betrekking op voorlopige resultaten ; ze worden maandelijks herzien en dit gedurende 12 maanden.

Kenmerken :

De nomenclatuurwijziging vanaf 1 januari 1988 bleef niet zonder gevolg voor de continuïteit van de gepubliceerde reeksen : er werden conversiecoëfficiënten berekend die de best mogelijke aansluiting van de nieuwe op de oude reeks moeten verzekeren. Bepaalde breuken in de tijdreeksen kunnen evenwel belangrijk blijven, wanneer het verloop van de gegevens op een doorgedreven gesaggregeerd niveau wordt bestudeerd.

Tabel 8-2 Algemene indexcijfers van de buitenlandse handel

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks en maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel geeft het verloop weer van de gemiddelde waarden per eenheid en van de verhandelde volumes, zowel wat de uitvoer als de invoer betreft voor de gezamenlijke buitenlandse handel van de BLEU.

Berekeningswijze :

De verzameling van de gegevens en de identificatie ervan gebeuren zoals in de beschrijving ten behoeve van tabel 8-1.

Naast de waarde van iedere handelstransactie wordt tevens de verhandelde kwantiteit (of volume) opgetekend volgens de in kilogram uitgedrukte nettomassa of half-nettomassa van de goederen. De nettomassa is het eigen gewicht van de goederen ontdaan van alle verpakkingen. Voor bepaalde goederen geschiedt de opname volgens de half-nettomassa, d.i. het gewicht van de goederen vermeerderd met dat van de verpakkingen die bij de verkoop in het klein gewoonlijk in de handen van de koper overgaan.

Voor bepaalde goederen moeten de in- en uitgevoerde hoeveelheden, naast het gewicht, in een andere meeteenheid worden uitgedrukt (aantal hoofden, stuks, liters, m², m³ ...). Die eenheden worden aanvullende eenheden genoemd. Eind 1990 werden ongeveer 120 produkten gemeten in aanvullende eenheden ; de belangrijkste betreffen diamant (in karaat), elektrische energie (in duizenden kWh), aardgas (in duizenden m³), water en bier (in liter).

De prijs van de verhandelde goederen wordt bij de registratie niet gemeld. Om die prijs bij benadering te kennen, wordt een eenheidswaarde berekend door de waarde van elke elementaire rubriek in de BNL-nomenclatuur te delen door de hoeveelheid (in kg of aanvullende eenheid).

Voor een gegeven periode i, geeft dat

$$P_i = \frac{V_i}{Q_i}$$

P_i = eenheidswaarde

V_i = verhandelde waarde

Q_i = verhandeld volume.

Het verloop van de hoeveelheden (of volumes) en van de prijzen (of gemiddelde eenheidswaarden) van de buitenlandse handel wordt weergegeven in de vorm van indexcijfers. De berekening daarvan is gestoeld op een steekproef die iedere maand plaatsvindt en die betrekking heeft op ongeveer 96 pct. van het goederenverkeer, zowel aan de uit- als aan de invoerzijde. Bepaalde goederencategorieën worden inderdaad a priori niet in aanmerking genomen (zoals schilderijen, beeldhouwwerken, antiquiteiten, postzegels, oorlogswapens, ...), terwijl andere niet meegeteld worden omdat de handel erin zo onbeduidend is of omdat het verloop ervan als misleidend beoordeeld wordt.

De indexcijfers van de gemiddelde eenheidswaarden zijn van het Fisher-type; het Fisher-indexcijfer is het meetkundig gemiddelde van de overeenkomstige Laspeyres- en Paasche-indexcijfers. Het heeft het voordeel een stabiel verloop te vertonen dan de twee indexcijfers waaruit het is samengesteld.

Het indexcijfer van de gemiddelde eenheidswaarde I_p wordt als volgt berekend :

$$I_p = 100 \cdot \sqrt{\frac{\sum P_1 Q_1}{\sum P_0 Q_1} \cdot \frac{\sum P_1 Q_0}{\sum P_0 Q_0}}$$

P_1 = eenheidswaarde tijdens de berekeningsperiode

P_0 = eenheidswaarde tijdens de basisperiode

Q_1 = hoeveelheid tijdens de berekeningsperiode

Q_0 = hoeveelheid tijdens de basisperiode.

De optelling heeft betrekking op het geheel van de opgenomen elementaire rubrieken.

De maandelijkse en jaarlijkse indexcijfers worden berekend door de eenheidswaarden van de maand of het jaar te vergelijken met de gemiddelde eenheidswaarden van de voorgaande maand of het voorgaande jaar; zij worden vervolgens aaneengeschakeld om ze op een vaste basis te brengen, in dit geval het gemiddelde van het jaar 1985.

De volume-indexcijfers worden berekend door het verloop in waarde te delen door het indexcijfer van de eenheidswaarde; het gaat hier dus niet over een indexcijfer dat opgemaakt wordt door de waargenomen volumes te wegen.

De berekening geschiedt zowel voor de uitvoer als voor de invoer. De verhouding tussen de indexcijfers van de gemiddelde eenheidswaarden bij de uitvoer en bij de invoer, vermenigvuldigd met 100, levert de « nettoruilvoet » op. Indien die verhouding groter is dan 100 betekent dit dat het indexcijfer van de gemiddelde eenheidswaarde bij de uitvoer hoger is dan dat bij de invoer, of nog dat de gemiddelde uitvoer-« prijzen » in vergelijking met de basisperiode sterker stegen dan de gemiddelde invoer-« prijzen ».

De verhouding tussen de indexcijfers van het volume bij de uitvoer en bij de invoer, vermenigvuldigd met 100, is de « brutoruilvoet »; deze laatste wordt ook « dekkingsgraad in volume » genoemd.

Er zij aan herinnerd dat het gemiddelde van de maandelijkse indexcijfers niet overeenstemt met het jaar-indexcijfer en dit, ten eerste, omdat gewerkt wordt met voorlopige gegevens en, ten tweede, omdat de samenstelling van de steekproef m.b.t. het jaar kan verschillen van die m.b.t. elke maand afzonderlijk.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen aangaat, zie tabel 8-1.

Tabel 8-3 Uitvoer volgens de TCIH-classificatie

Eenheid :	miljarden franken ; de oorspronkelijke bedragen luiden in duizenden franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron :	NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel bevat de waarde van de uitvoer van de BLEU volgens de aard van de verhandelde producten, met name voor de 10 secties van de TCIH-classificatie, alsook voor vier groeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

De wijze waarop de gegevens verzameld en geïdentificeerd worden, alsook de notie van waarde van de uitvoer, zijn uiteengezet in tabel 8-1.

De BNL-classificatie maakt het mogelijk het internationale handelsverkeer van goederen te klasseren volgens de aard der goederen, dank zij haar overeenstemming met de TCIH-classificatie. De door de VN opgestelde TCIH omvat 10 goederensecties (genummerd van 0 tot 9), die uit analyse-overwegingen vaak gehergroepeerd worden in vier grote categorieën, namelijk :

- voedingswaren, dranken en tabak (secties 0 en 1) ;
- grondstoffen, exclusief minerale brandstoffen, en oliën en vetten (secties 2 en 4) ;

- minerale brandstoffen (sectie 3) ;
- produkten van de verwerkende nijverheid (secties 5 tot 9).

De tweede herziene versie van deze classificatie werd gebruikt tot 1987 ; vanaf 1988 werd gebruik gemaakt van de derde herziene versie (voor meer details, zie de VN-publikaties vermeld in de bibliografie).

Kenmerken :

Wegens de belangrijkheid van diamant in het internationale handelsverkeer van de BLEU, meer bepaald de plaats die de diamanthandel er inneemt in vergelijking met de voornaamste handelspartners, en gelet op het feit dat de gemiddelde eenheidswaarde van dit produkt — waarvoor er geen lineaire band is tussen de prijs en het eenheidsgewicht, de karaat — een onjuist beeld kan doen ontstaan nopens het werkelijke verloop van de marktprijzen, werden de reeksen m.b.t. de gezamenlijke buitenlandse handel en m.b.t. de produkten van de verwerkende nijverheid in twee gesplitst. De eerste versie toont de brutogegevens van de buitenlandse handel, de tweede werd gecorrigeerd door de internationale diamanthandel uit de reeks te verwijderen. De diamant werd ondergebracht in sectie 6 van de TCIH.

De niet elders gerangschikte goederen en transacties omvatten o.m. de niet per categorie geklasseerde postpakketten, de munten die geen wettig betaalmiddel zijn en het niet-monetaire goud. Ingevolge de heterogene aard van dergelijke produkten kunnen de indexcijfers van het volume en van de gemiddelde eenheidswaarden die typisch zijn voor deze sectie een profiel vertonen dat een veel wispelturiger verloop te zien geeft dan dat van de andere goederencategorieën.

Wat de breuken in de reeksen betreft, wordt verwezen naar tabel 8-1.

Tabel 8-4 Eenheidswaarden bij de uitvoer volgens de TCIH-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-5 Uitvoervolume volgens de TCIH-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

Het betreft hier de jaarlijkse ontwikkeling van de eenheidswaarden van de uitvoer van de BLEU volgens de aard van de goederen, dat wil zeggen voor de 10 secties van de TCIH, alsook voor vier hergroeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Gemiddelde eenheidswaarde en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

TCIH-nomenclatuur : zie tabel 8-3.

Kenmerken :

De bemerkingen bij tabel 8-3 betreffende diamant en sectie 9 gelden ook hier.

Breuk in de reeksen : zie tabel 8-1.

Inhoud :

De tabel geeft de jaarlijkse ontwikkeling te zien van de door de BLEU uitgevoerde hoeveelheden volgens de aard van de producten, dat wil zeggen voor de 10 secties van de TCIH en voor vier hergroeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarde : zie tabel 8-1.

Volume en berekening van indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-3.

Kenmerken :

Zie tabel 8-1 (breuk in de reeksen), tabel 8-3 (diamant en sectie 9).

Tabel 8-6 Invoer volgens de TCIH-classificatie

Eenheid : miljarden franken, de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel geeft de waarde van de invoer van de BLEU, volgens de aard van de verhandelde producten, dat wil zeggen voor de 10 secties van de TCIH, alsook voor vier hergroeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarde : zie tabel 8-1.

Nomenclatuur : zie tabel 8-3.

Kenmerken :

Zie tabel 8-1 (breuk in de reeksen) en tabel 8-3 (diamant).

Tabel 8-7 Eenheidswaarden bij de invoer volgens de TCIH-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De ontwikkeling van de jaarlijkse eenheidswaarden van de invoer van de BLEU wordt hier weergegeven volgens de aard van de producten, dat wil zeggen voor de 10 secties van de TCIH en voor vier hergroeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Gemiddelde eenheidswaarden en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-3.

Kenmerken :

Zie tabel 8-1 (breuk in de reeksen), tabel 8-3 (diamant en sectie 9).

Tabel 8-8 Invoervolume volgens de TCIH-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-9 Uit- en invoer volgens het gebruik van de goederen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de ingevoerde hoeveelheden door de BLEU volgens de aard van de produkten, dat wil zeggen voor de 10 secties van de TCIH en voor vier hergroeperingen van die secties.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Volume en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-3.

Kenmerken :

Zie tabel 8-1 (breuk in de reeksen), tabel 8-3 (diamant en sectie 9).

Inhoud :

De tabel toont de waarde van de uitvoer en de invoer van de BLEU, ingedeeld volgens de aanwending van de goederen op grond van de classificatie naar grote economische categorieën (CGEC).

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarde : zie tabel 8-1.

De gegevens in deze tabel, alsook in de tabellen 8-10 en 8-11, zijn ingedeeld in categorieën die ongeveer overeenkomen met de drie fundamentele goederenklassen van het Stelsel van Nationale Rekeningen (SNR), nl. de uitrustings-, de intermediaire en de consumptiegoederen. De indeling gebeurde op grond van een hergroepering van de categorieën van verhandelde goederen overeenkomstig de CGEC-classificatie van de Verenigde Naties, herzien op basis van de wijzigingen aangebracht n.a.v. de derde herziening van de TCIH.

Zowel bij de uitvoer als bij de invoer wordt daarboven een vierde categorie van goederen toegevoegd die de niet elders gerangschikte goederen bevat. Wegens hun belangrijkheid in de internationale handel, werden hier de personenwagens en de motorbrandstof afzonderlijk vermeld. De laatste twee produkten kunnen evengoed aangewend worden in de industrie als voor gezinsconsumptie ; daarom werden ze niet in een fundamentele klasse van het SNR ondergebracht.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Diamant werd geklasseerd als intermediair goed (zie ook tabel 8-3).

Tabel 8-10 Eenheidswaarden volgens het gebruik van de goederen

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-11 Volume volgens het gebruik van de goederen

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel toont de jaarlijkse ontwikkeling van de eenheidswaarden bij de uitvoer en de invoer van de buitenlandse handel van de BLEU, ingedeeld volgens het gebruik van de goederen op grond van de CGEC.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Gemiddelde eenheidswaarde en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-9.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de door de BLEU ingevoerde en uitgevoerde volumes, ingedeeld volgens het gebruik van de goederen op grond van de CGEC.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Volume en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-9.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Tabel 8-12 Uitvoer volgens de NACE-classificatie

Eenheid : miljarden franken, de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-13 Eenheidswaarden bij de uitvoer volgens de NACE-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel bevat de waarde van de uitvoer van de BLEU, geklasseerd per economische activiteit, volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen in de Nomenclatuur van de algemene systematische bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschap (NACE).

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarde : zie tabel 8-1.

De nomenclaturen inzake de economische activiteit zijn geen nomenclaturen per produkt. Zij werden ontworpen om de rangschikking van economische gegevens mogelijk te maken volgens activiteitsbranches die min of meer homogeen zijn uit het oogpunt van de geproduceerde goederen of de verleende diensten, de aanwending ervan, de gebruikte produktiefactoren en produktietechnieken. Het voordeel van deze voorstellingswijze is dat ze het mogelijk maakt voor elke activiteitsbranche de uitvoer en de invoer te vergelijken met de overeenstemmende totale produktie.

Er zijn geen moeilijkheden om de gegevens van de in- en uitvoer van de BLEU onder te brengen in NACE-branches of -activiteitsgroepen ; zij werden immers gedefinieerd, wat de goederen betreft (de NACE omvat ook de diensten-activiteiten), naar analogie met de NIMEXE tot 1987 en met de GN (zie tabel 8-1) sedert 1988.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Diamant werd geklasseerd bij de « overige industrie » (zie eveneens tabel 8-3).

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de gemiddelde eenheidswaarden bij de uitvoer van de BLEU geklasseerd per economische activiteit, dat wil zeggen volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen van de NACE.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Gemiddelde eenheidswaarden en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-12.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Tabel 8-14 Uitvoervolume volgens de NACE-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-15 Invoer volgens de NACE-classificatie

Eenheid : miljarden franken, de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de uitgevoerde hoeveelheden door de BLEU, geklasseerd per economische activiteit, dat wil zeggen volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen van de NACE.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Volume en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-12.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Inhoud :

De tabel bevat de waarden van de invoer van de BLEU, geklasseerd per economische activiteit, dat wil zeggen volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen van de NACE.

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarde : zie tabel 8-1.

Nomenclatuur : zie tabel 8-12.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Tabel 8-16 Eenheidswaarden bij de invoer volgens de NACE-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Tabel 8-17 Invoervolume volgens de NACE-classificatie

Eenheid : indexcijfers 1985 = 100

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NIS, Statistieken van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de gemiddelde eenheidswaarden bij de invoer van de BLEU geklasseerd per economische activiteit, dat wil zeggen volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen van de NACE.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Gemiddelde eenheidswaarde en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-12.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Inhoud :

De tabel bevat de jaarlijkse ontwikkeling van de door de BLEU ingevoerde hoeveelheden, geklasseerd per economische activiteit, dat wil zeggen volgens de 8 belangrijkste activiteitsbranches m.b.t. de goederen van de NACE.

Berekeningswijze :

Verzameling en identificatie : zie tabel 8-1.

Volume en berekening van de indexcijfers : zie tabel 8-2.

Nomenclatuur : zie tabel 8-12.

Kenmerken :

Wat de breuken in de reeksen betreft, zie tabel 8-1.

Tabel 8-18 Geografische spreiding van de buitenlandse handel

Eenheid :	miljarden franken, de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks
Bron :	NIS, Statistiek van de buitenlandse handel van de BLEU

Inhoud :

De tabel geeft het handelsverkeer van de BLEU in waarde te zien, per land en landengroepen.

Berekeningswijze :

Verzameling, identificatie en waarden : zie tabel 8-1.

De geografische spreiding van de buitenlandse handel wordt mogelijk gemaakt dank zij de melding, n.a.v. de registratie, van het land van herkomst wat de invoer betreft en van het land van bestemming wat de uitvoer aangaat.

Met land van herkomst bedoelt men het land van waaruit de goederen naar de BLEU werden verstuurd. Dat is dus het land waar, ter uitvoering van het aankoopcontract, de verzending oorspronkelijk is begonnen ongeacht doorheen welke landen het vervoer is gebeurd. Hebben de goederen even-

wel vóór hun aankomst in de BLEU, in één of meer tussenliggende landen het voorwerp uitgemaakt van een oponthoud of een rechtshandeling die geen verband houdt met het vervoer, dan geldt als land van herkomst het laatste land waar het oponthoud of de rechtshandeling heeft plaatsgevonden. Het land van herkomst is dus niet hetzelfde als « het land van oorsprong », zijnde het land waar de goederen werden geproduceerd.

Het land van bestemming is het land dat op het ogenblik van de uitvoer bekend is als het land waarheen de goederen uiteindelijk werden verstuurd.

Kenmerken :

De hier gebruikte nomenclatuur ten behoeve van de spreiding is de landen-nomenclatuur van de EG (Geonomenclatuur).

De republieken van de voormalige Sovjet-Unie en de landen van Oost-Europa, met inbegrip van de ex-DDR, maken een aparte groep uit, zoals de landen van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC).

De rubriek « andere EG-landen » omvat Denemarken, Ierland, Portugal en Griekenland.

De landen van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) zijn Oostenrijk, Noorwegen, Zweden, Finland, IJsland en Zwitserland.

De rubriek « andere OESO-landen » omvat Canada, Turkije, Australië en Nieuw-Zeeland.

HOOFDSTUK 9 : BETALINGSBALANS VAN DE BELGISCH-LUXEMBURGSE ECONOMISCHE UNIE

INLEIDING

De betalingsbalans van de BLEU is de statistiek waarin, voor de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, alle transacties worden opgetekend, zowel in franken (Belgische of Luxemburgse) als in buitenlandse valuta's, die in de loop van een bepaalde periode plaatshadden tussen ingezetenen van de BLEU en niet-ingezetenen. Zij is ingedeeld naar soort van operatie, alsook naar land of groep van landen. Laatstvermelde indeling is in deze publicatie niet opgenomen. De geografische betalingsbalans wordt evenwel periodiek, in principe eenmaal per jaar, gepubliceerd als bijlage bij een artikel in het Tijdschrift van de Nationale Bank van België.

De betalingsbalans van de BLEU wordt door de NBB opgesteld. Dat gebeurde voor het eerst in 1948; zij had betrekking op het jaar 1947 en steunde op de richtlijnen die vervat waren in het eerste « Balance of Payments Manual » van het IMF.

De belangrijkste informatiebron waarvan de NBB gebruik maakt om de betalingsbalans van de BLEU op te stellen, zijn de gegevens die worden verzameld door het BLWI. Dat is een instelling die bij besluitwet van 6 oktober 1944 werd opgericht om de voorschriften uit te vaardigen die voor de toepassing van de deviezencontrole in de BLEU vereist waren. De verzamelde gegevens betreffen de financiële operaties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen die via Belgische en Luxemburgse kredietinstellingen gebeuren. De kredietinstellingen van de BLEU die het BLWI heeft erkend als tussenpersoon in het verkeer met het buitenland, zijn gehouden de staten en bewijsstukken van hun operaties periodiek aan het BLWI te doen toekomen.

De gegevens worden meegedeeld in munteenheden (franken of vreemde valuta's) en eventueel in franken omgezet tegen de gemiddelde wisselkoers van de maand.

In 1987 werden de modaliteiten van de valuta-reglementering gewijzigd; dat leidde tot enkele aanpassingen aan de wijze waarop de balans op transactiebasis wordt opgesteld.

De statistische gegevens die op deze manier beschikbaar komen, worden verbeterd en aangevuld om de betalingsbalans van de BLEU zo nauw mo-

gelijk te laten aansluiten bij de beginselen van de in 1977 gepubliceerde vierde uitgave van het « Balance of Payments Manual » van het IMF.

Balansen op kasbasis en op transactiebasis

Het goederenverkeer kan in de betalingsbalans op twee manieren worden geboekt. Volgens een eerste boekingsmethode — die op kasbasis — worden de betalingen opgetekend waartoe het goederenverkeer met het buitenland aanleiding heeft gegeven. Gelet op het bestaan van betaaltermijnen, stemt het ogenblik van de betaling meestal niet overeen met het tijdstip waarop de transactie plaatsvond. De betalingsbalans op kasbasis van de BLEU bevat daarenboven bepaalde transacties die geen aanleiding gaven tot een betaling, bijvoorbeeld giften in natura of transacties waarvan de betalingen werden gecompenseerd.

De tweede boekingsmethode — die op transactiebasis — registreert daarentegen in principe alle goederentransacties op het tijdstip van de eigendomsoverdracht, ongeacht of die transacties al dan niet aanleiding geven tot een betaling en ongeacht de toegepaste betaaltermijn. Het is deze laatste boekingsmethode die het IMF in zijn « Balance of Payments Manual » aanbeveelt omdat zij vanuit economisch standpunt zinnvoller is: zij weerspiegelt beter de invloed van de buitenlandse relaties op de economische activiteit en de werkgelegenheid.

De registratie door het BLWI heeft per definitie betrekking op de betalingen waartoe de transacties aanleiding geven, en niet op de transacties zelf. Om gegevens op transactiebasis te verkrijgen, moet de invloed van betaaltermijnen dus worden uitgeschakeld. Daartoe wordt elke individuele betaling die op goederenverkeer betrekking heeft, geherklasseerd volgens de maand waarin de transactie plaatsvond, dat wil zeggen volgens de inklaingsdatum tot 1986 of volgens de factuurdatum vanaf 1987.

Het grote voordeel van zulk een klassering van de betalingen is dat er geen statistische afwijking wordt gecreëerd tussen de gegevens op kasbasis en die op transactiebasis. Het verschil tussen beide reeksen heeft uitsluitend betrekking op het verloop van het handelskrediet. Een dergelijke statistische ecart zou bijvoorbeeld onvermijdelijk zijn geweest, indien de douanestatistieken in de betalingsbalans zouden worden verwerkt. Een nadeel van de me-

thode van herschikking is evenwel dat zij, wat de uitgestelde betalingen betreft, slechts kan worden toegepast als de betalingen hebben plaatsgehad. Daardoor is de definitieve balans op transactiebasis pas met veel vertraging beschikbaar, aangezien sommige invoer- en uitvoertransacties op middel-lange en lange termijn worden betaald.

Daarom vindt reeds een voorlopige herschikking plaats op basis van de betalingen van de jongste zes maanden. Een laatste en definitieve herklassering wordt uitgevoerd zodra men over gegevens voor twaalf maanden beschikt. Die geherklasseerde gegevens bevatten tevens die in verband met de vooruitbetalingen. Deze laatste, die gemiddeld slechts 2 à 3 pct. van het totale goederenverkeer betreffen en vaak slechts op een korte periode betrekking hebben, worden ter vereenvoudiging systematisch in de volgende maand geregistreerd. Aldus kunnen, naargelang men beschikt over gegevens voor zes of twaalf maanden, respectievelijk 92 en 99 pct. van de betalingen geherklasseerd worden volgens de overeenstemmende transactiedatum. De overige transacties, die dus welke na twaalf maanden (tussen zes en elf maanden voor de voorlopige gegevens) nog geen aanleiding hebben gegeven tot een betaling, worden verondersteld gelijk te zijn aan de betalingen die tijdens de beschouwde periode niet opnieuw konden worden ingedeeld.

De hoofdrubrieken van de betalingsbalans

In de betalingsbalans worden niet enkel aan- en verkopen van goederen en diensten tegen financiële activa opgetekend (omwisseling van goederen en diensten tegen vorderingen), maar eveneens ruilhandel (omwisseling van goederen en diensten tegen andere goederen en diensten), omwisseling van financiële activa tegen andere financiële activa (bijvoorbeeld, verkoop van effecten tegen contanten) en het afstaan of het verkrijgen van goederen, diensten of financiële activa zonder tegenpost (bijvoorbeeld, giften in natura of in contanten).

Deze categorieën van economische transacties veroorzaken reële of financiële stromen. Meestal worden zij ondergebracht in drie hoofdrubrieken :

- transacties in verband met goederen en diensten (inclusief de diensten van de produktiefactoren), dat wil zeggen de stromen van reële middelen ;
- overdrachten, dat wil zeggen de inschrijvingen die de boekhoudkundige tegenpost vormen van kosteloze dienstverleningen (zonder economische tegenpost) die elders in de betalingsbalans worden opgenomen, namelijk goederen, diensten en financiële activa ;

- kapitaalverkeer, dat wil zeggen de transacties met betrekking tot financiële activa.

Het « saldo » van de betalingsbalans

Aangezien de statistiek van de betalingsbalans opgebouwd is als een stelsel van dubbele boekhouding moeten voor iedere geregistreeerde transactie twee strikt gelijke maar tegengestelde inschrijvingen plaatshebben, de ene positief (credit), de andere negatief (debet). Het nettototaal van alle positieve en negatieve inschrijvingen is bijgevolg in beginsel gelijk aan nul en de transacties houden elkaar dus in evenwicht ; ieder verschil dat in de praktijk tot uiting komt, is toe te schrijven aan statistische vergissingen en weglatingen.

Om op de betalingsbalans een overschot of een tekort te doen uitkomen, moet dus een deel van de operaties, waarvan de som wordt beschouwd als zijnde « het saldo » van de betalingsbalans, worden afgezonderd. Aangezien de totale balans in evenwicht is door de aard zelf van haar constructie, heeft het saldo van de overige transacties dezelfde absolute waarde maar met tegengesteld teken. Gewoonlijk wordt tussen de twee soorten van operaties een horizontale lijn getrokken waardoor de betalingsbalans ingedeeld wordt in rubrieken « boven de lijn » en rubrieken « onder de lijn ».

Het begrip overschot of tekort op de betalingsbalans kan dus worden gedefinieerd als ofwel de categorie van transacties « boven de lijn » ofwel de categorie van transacties « onder de lijn ». Als het saldo van de groep « boven de lijn » (of « onder de lijn ») gelijk is aan nul, is de betalingsbalans, volgens de in aanmerking genomen definitie, « in evenwicht ». Door de lijn te verschuiven, kan men de aandacht vestigen op verscheidene, van elkaar verschillende saldi.

- De handelsbalans omvat de in- en uitvoer van goederen.
- De balans van het goederen- en dienstenverkeer omvat de handelsbalans en het dienstenverkeer (inclusief de factordiensten). Het saldo van deze balans geeft de netto-overdracht weer van reële middelen bestemd voor of afkomstig van het buitenland.
- De lopende rekening wordt gewoonlijk gedefinieerd als de som van de balans van het goederen- en dienstenverkeer en van de overdrachten. Het saldo van deze balans vertegenwoordigt de transacties die de hoeveelheid financiële nettotoegoeden tegenover het buitenland van een economie vergroten of verminderen. Uit het oogpunt van de besparingen, toont de lopende rekening in welke mate een land binnenlandse

besparingen uitvoert of een beroep doet op buitenlandse besparingen.

- « Boven de lijn » stemt de balans van de niet-monetaire bewegingen overeen met de som van de lopende rekening en van het niet-monetaire kapitaalverkeer (inclusief de rubriek « vergissingen en weglatingen »). « Onder de lijn » is zij gelijk aan de som van de bewegingen van de netto buitenlandse tegoeden van de overwegend geldscheppende instellingen en de veranderingen in de goud- en deviezenreserves van de NBB. Deze balans is een indicator van de weerslag van de operaties met het buitenland op de binnenlandse liquiditeit; het is deze voorstellingswijze die in het traditionele schema in aanmerking is genomen (tabellen 9-1 en 2).
- In de balans van de officiële betalingen tekent men « onder de lijn » niet enkel de wijzigingen in de officiële reserves op, maar eveneens het kapitaalverkeer in vreemde valuta's van de overheid. In een stelsel van vaste wisselkoersen zijn dat immers de operaties waardoor de monetaire overheid het evenwicht op de valutamarkten kan herstellen wanneer de transacties « boven de lijn » — die welke niet van de monetaire overheid uitgaan — niet in evenwicht zijn. Het is deze balans die in het verruimde schema in aanmerking is genomen (tabellen 9-3 tot 5).

Traditioneel en verruimd schema van de betalingsbalans

Volgens de methodologische aanbevelingen van het IMF moeten als kapitaaltransacties in de betalingsbalans alleen maar de contante transacties, zowel in nationale munt als in vreemde valuta's, tussen de ingezetenen en het buitenland, worden opgetekend. Het traditionele schema van de betalingsbalans is uit dat oogpunt opgemaakt.

Ter wille van de analyse stelt de NBB evenwel ook een zogeheten « verruimd » versie van de betalingsbalans op die verschilt van die welke volgens de aanbevelingen van het Fonds is opgesteld. De reden daarvan is dat bepaalde contante transacties met het buitenland, met name die in vreemde valuta's van de ingezetenen, grotendeels het tegenwicht zijn van contante valutatransacties met niet-bancaire ingezetenen — overheid of ondernemingen en particulieren — of van deviezentransacties op termijn met die ingezetenen en met niet-ingezetenen. Bijvoorbeeld, als een bank haar tegoeden in vreemde valuta's à contant tegenover het buitenland opvoert, is dat, in principe, slechts bedoeld als dekking voor het feit dat ondernemingen en particulieren hun tegoeden in vreemde valuta's à contant bij haar hebben vermeerderd, ofwel

dat ingezetenen of niet-ingezetenen van haar vreemde valuta's op termijn hebben gekocht tegen Belgische frank.

De optekening van termijntransacties, naast de transacties à contant met het buitenland, maakt het derhalve mogelijk de uit hoofde van de banken in het traditionele schema opgetekende kapitaalinvvoer of -uitvoer te schrappen en hem onder te brengen bij de sector die het initiatief ertoe heeft genomen: ingezetenen overheid, ingezetenen of niet-ingezetenen ondernemingen en particulieren. Door deze handelwijze wordt de economische werkelijkheid getrouwer weergegeven, wat de analyse van het verloop van het kapitaalverkeer vereenvoudigt.

Beide schema's verschillen nog op een tweede punt. De traditionele voorstellingswijze is namelijk ook traditioneel in die zin dat enkel de operaties van de banken en van de overige « overwegend geldscheppende instellingen » onder de lijn worden afgezonderd. Uit dat oogpunt worden de kredietinstellingen van de overheidssector en de spaarbanken gelijkgesteld met de overige, niet-bancaire ondernemingen.

De gelijkschakeling van de kredietinstellingen, andere dan banken, met de overige niet-bancaire ondernemingen was gerechtvaardigd zolang de activiteit van die instellingen voornamelijk beperkt bleef tot in franken luidende transacties met het buitenland en tot in het buitenland aangegane deviezenleningen waarvan de opbrengst onmiddellijk tegen Belgische frank op de valutamarkt werd afgestaan. In het beschouwde decennium zijn de kredietinstellingen van de overheidssector en de spaarbanken evenwel ook hun contante operaties in vreemde valuta's met ingezetenen, alsmede hun deviezentransacties op termijn, gaan uitbreiden. Uit het oogpunt van de deviezentransacties is de activiteit van die kredietinstellingen aldus steeds nauwer verwant geraakt met die van de banken. Daarom worden de kredietinstellingen van de overheidssector en de spaarbanken in het verruimde schema gelijkgesteld met de banken, in plaats van ze als niet-bancaire ondernemingen te blijven beschouwen.

Een derde verschil bestaat erin dat in het verruimde schema bepaalde kapitaalstromen, soms « carrousels » genoemd, niet opgenomen worden. Deze verhogen de ontvangsten en de uitgaven maar beïnvloeden nauwelijks de saldi.

De verschillen tussen beide benaderingswijzen, alsmede een schematische voorstelling van de overgang tussen het traditionele en het verruimde schema, zijn toegelicht in een artikel in het Tijdschrift van de NBB van augustus-september 1990.

In dit hoofdstuk wordt vooreerst de betalingsbalans voorgesteld volgens het traditionele schema, met een beknopte en een meer gedetailleerde tabel (tabellen 9-1 en 2). Dan volgt de balans volgens het verruimde schema met details betreffende het lopend verkeer en het kapitaalverkeer (tabellen 9-3 tot 5). Een laatste tabel (tabel 9-6), ten slotte, geeft een overzicht van de voor de betaling van in- en uitvoer gebruikte valuta's.

Bibliografie

Bureau voor de statistiek der Europese Gemeenschappen (Eurostat)

- Methodologie van de betalingsbalans van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, 1984
- Balances of Payments

IMF

- Balance of Payments Manual - Fourth edition, 1977
- Balance of Payments Statistics

OESO

- Balances of Payments of OECD Countries

NBB

- Jaarverslagen
- Tijdschrift van de NBB, maart 1983, september 1986, oktober 1988, augustus-september 1989, augustus-september 1990, oktober 1991

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 9-1 Beknopte betalingsbalans

Eenheid :	miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
Frequentie :	jaarlijks en driemaandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron :	NBB

Inhoud :

Deze tabel geeft, volgens het traditionele schema, per periode de saldi van de voornaamste rubrieken van de betalingsbalans van de BLEU op transactiebasis.

Berekeningswijze :

Goederenverkeer

Deze rubriek omvat uitvoer en invoer, loonwerk en driehoekshandel. De inhoud hiervan (en eveneens van de subrubrieken van de onderstaande rubrieken) wordt toegelicht in de berekeningswijze van tabel 9-2.

Dienstenverkeer

Deze operaties hebben niet alleen betrekking op de internationale uitwisseling van diensten in verband met vervoer, toerisme, verzekering, beheeroperaties en andere niet-factordiensten, maar eveneens op diensten van de produktiefactoren, namelijk arbeidsinkomen enerzijds en opbrengsten uit beleggingen en investeringen anderzijds.

Overdrachten

In deze rubriek zijn de boekingen samengebracht die de boekhoudkundige tegenpost vormen van kosteloze transacties (dat wil zeggen zonder economische tegenprestatie) die in de betalingsbalans elders zijn opgetekend : reële middelen (goederen, diensten) en financiële tegoeden die werden afgestaan of verkregen zonder dat daartegenover reële middelen of financiële tegoeden werden verkregen of gegeven ; dat is, onder meer, het geval met de giften in natura of in contanten. De overdrachten kunnen zowel van particulieren als van de overheid zijn.

Wijzigingen in de handelskredieten

In deze rubriek noteert men de veranderingen van de handelskredieten, met inbegrip van die welke bij Belgische of Luxemburgse banken gemobiliseerd zijn. Deze laatste werden vroeger opgenomen bij de netto buitenlandse tegoeden van de overwegend geldscheppende instellingen (zie tabel 9-2). Zie ook de inleiding tot dit hoofdstuk, waar er sprake is van balansen op kasbasis en op transactiebasis.

Overig kapitaalverkeer van de bedrijven en particulieren

De sector « bedrijven en particulieren » omvat alle bedrijven (behalve de zogeheten overwegend geldscheppende instellingen), zowel particuliere als openbare, en de particulieren.

Kapitaalverkeer van de overheid

Deze rubriek omvat de transacties van de economische subjecten die deel uitmaken van de sector « Staat » in de zin van de nationale rekeningen, namelijk het geheel bestaande uit de centrale overheid, de lokale overheid, de instellingen voor sociale zekerheid, de gemeenschappen en de gewesten en de overige overheid.

Vergissingen en weglatingen

Het betreft hier een aanpassingsrubriek die zorgt voor het boekhoudkundige evenwicht tussen, enerzijds, het totaal van de « boven de lijn » opgetekende transacties en, anderzijds, de financieringsposten van dit totaal. Deze rubriek omvat, naast de boekhoudkundige verschillen en de eigenlijke vergissingen en weglatingen, verschillende operaties die, omdat zij niet voldoende nauwkeurig konden worden geïdentificeerd, niet over de gepaste rubrieken van de betalingsbalans konden worden gespreid.

Tegenpost van monetisatie of demonetisatie van goud

Wanneer monetair goud gedemonetiseerd wordt, dat wil zeggen wanneer goud van een centrale bank verkocht wordt aan een economisch subject dat zelf geen centrale bank is, wordt de daling van de goud- en deviezenreserves tegengeboekt in de rubriek « tegenpost van monetisatie of demonetisatie van goud ». Indien de koper een niet-ingezetene is, zal men daarenboven een uitvoer van goederen boeken met als tegenpost een toename van de goud- en deviezenreserves.

Kenmerken :

Voor de kenmerken van het traditionele schema en voor het onderscheid tussen de balans op kasbasis en die op transactiebasis, zie inleiding.

Tabel 9-2 Algemene betalingsbalans op transactiebasis (traditioneel schema)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Deze tabel is een meer gedetailleerde versie van de betalingsbalans van de BLEU op transactiebasis volgens het traditionele schema.

Berekeningswijze :

Uitvoer en invoer

In deze rubriek zijn opgenomen de eigendoms-overdrachten tussen ingezetenen en niet-ingezetenen van roerende goederen — met inbegrip van goud, behalve als het gaat om een goudtransactie tussen de NBB en een niet-ingezetene (« monetair goud »). De goudaankopen of -verkoop die gedekt zijn door termijnverkoop of -aankopen van goud tegen vreemde valuta's, uitgevoerd door ingezeten banken, werden echter gelijkgesteld met wijzigingen in de buitenlandse deviezentegoeden van de banken.

De bedragen die in de rubriek « uitvoer en invoer » voorkomen, zijn gelijk aan de som :

- van de bankbetalingen betreffende de uitvoer en invoer, opgetekend door het BLWI en aangepast om er de invloed van de betalingstermijnen uit te weren ;
- van de door verrekening betaalde uit- en invoer ;
- van de giften in natura. Hierbij gaat het in hoofdzaak om leveranties door de Belgische regering in het kader van de voedselhulp aan ontwikkelingslanden. Als tegenpost voor de waarde van die leveranties wordt in de rubriek « overdrachten van de overheid » als uitgave een even groot bedrag ingeschreven ;
- van de aankoop en verkoop van goederen betaald door middel van bankbiljetten.

Loonwerk

In deze rubriek worden alle transacties geboekt met betrekking tot de verwerking — in de BLEU voor rekening van niet-ingezetenen en in het buitenland voor rekening van ingezetenen — van goederen die niet het voorwerp zijn geweest van eigendomsoverdrachten tussen ingezetenen en niet-ingezetenen.

Driehoekshandel (netto)

Het betreft door ingezetenen in het buitenland gekochte en aldaar opnieuw verkochte goederen, ongeacht of zij al dan niet over het grondgebied van de BLEU gaan.

Het saldo van deze rubriek is gelijk aan het verschil tussen, enerzijds, het bedrag van de verkopen aan het buitenland door ingezetenen en, anderzijds, de aankoopprijs van die goederen vermeerderd met de uitgaven in het buitenland welke die transacties voor ingezetenen meebrengen. Dat saldo omvat bijgevolg de winstmarge van de Belgische en Luxemburgse doorvoerhandelaars en de kosten die zij aan andere ingezetenen hebben betaald.

Vracht- en verzekeringskosten voor goederenverkeer

De ontvangsten en uitgaven in deze rubriek omvatten slechts dat deel van de vracht- en verzekeringskosten, ontvangen en betaald voor het transport van goederen, dat kon worden gescheiden van de ontvangsten voor uitvoer en de uitgaven voor invoer. Het andere deel, dat niet kon worden gescheiden van de in- en uitvoer waarop het betrekking heeft, is inbegrepen bij de rubriek « uitvoer en invoer ».

Voorts omvatten de ontvangsten sommige aan ingezetenen betaalde vracht- en verzekeringskosten die men normaal in mindering had moeten brengen van de uitgaven voor invoer : het gaat hier namelijk om terugbetaling door ingezeten importeurs aan buitenlandse exporteurs van de vracht- en verzekeringskosten die deze laatsten aan ingezeten vervoerders en verzekeraars hebben betaald. De nettoweerslag van deze boekingswijze op het geheel van het goederen- en dienstenverkeer is nihil (de uitgave in de rubriek « uitvoer en invoer » wordt gecompenseerd door een ontvangst in de rubriek « vracht- en verzekeringskosten voor goederenverkeer »), wat met de werkelijkheid strookt aangezien het vervoer en de verzekering van de import gebeurde door ingezetenen en dus normalerwijze geen aanleiding mag geven tot een boeking in de betalingsbalans.

Hetzelfde fenomeen, maar dan in omgekeerde zin, doet zich ook voor als de rubriek « uitvoer en invoer » ontvangsten omvat die de terugbetaling zijn door niet-ingezetenen importeurs van vracht- en verzekeringskosten die ingezeten exporteurs aan niet-ingezetenen vervoerders en verzekeraars hebben betaald. Ook hiervan is de nettoweerslag op het geheel van het goederen- en dienstenverkeer nihil (ontvangst in « uitvoer en invoer » en uitgave in « vracht- en verzekeringskosten voor goederenverkeer »), wat een juiste weergave van de werkelijkheid is aangezien uiteindelijk buitenlandse importeurs aan buitenlandse vervoerders en verzekeraars betalen. Op het niveau van het lopend verkeer wordt aldus geen fout gemaakt, maar de opsplitsing tussen de twee rubrieken is in een aantal gevallen onvolkomen.

Andere vervoerkosten

Deze rubriek omvat alle transacties in verband met vervoer, met uitzondering van het eigenlijke goederenvervoer, dat in de vorige rubriek is besproken. Het gaat om het vervoer van personen, de huur van schepen en vliegtuigen, de onderhouds- en herstellingskosten van schepen, de aan- en verkopen van bunkerleveranties voor schepen en vliegtuigen, de douane-, opslag-, los- en laad-, behandelings-, in- en uitklarings-, havenkosten en -rechten en de slepingskosten.

Reisverkeer

Deze rubriek schetst het verloop van de ontvangsten en de uitgaven met betrekking tot het reisverkeer, hoofdzakelijk het toerisme. De cijfers omvatten de opgetekende betalingen in verband met reiskosten (exclusief de vervoerkosten, opgetekend in de rubriek « andere vervoerkosten »), verblijf-, kuur-, studiekosten en in bankbiljetten betaalde operaties. Deze laatste zijn wel aangepast teneinde zoveel mogelijk het gebruik van bankbiljetten uit te schakelen voor de aan- en verkoop van goederen, de betaling van lonen van grensarbeiders, de inning van inkomsten uit beleggingen en investeringen en voor kapitaalverkeer. Deze rubriek omvat bovendien, bij de ontvangsten, de uitgaven voor technische bijstand van de Belgische regering bestemd voor de intellectuele (studiebeurzen) of professionele (stages) opleiding in de BLEU van ingezetenen van ontwikkelingslanden : men gaat er namelijk van uit dat de studenten en stagiairs die deze vorm van technische bijstand genieten, die middelen tijdens hun verblijf in de BLEU hebben uitgegeven.

Opbrengsten uit beleggingen en investeringen

In deze rubriek zijn de opbrengsten uit beleggingen en investeringen door ingezetenen in het buitenland en door niet-ingezetenen in de BLEU geboekt.

Er dient nochtans te worden op gewezen dat, zowel voor de uitgaven als voor de ontvangsten, de statistische gegevens niet alle beschouwde inkomens dekken.

- De uitgaven, met andere woorden de betalingen aan niet-ingezetenen, vertegenwoordigen slechts het gedeelte van de inkomens dat niet opnieuw werd geïnvesteerd in de bedrijven waaruit zij voortkomen. Zij dekken dus slechts het gedeelte dat effectief aan niet-ingezetenen werd uitbetaald.
- De ontvangsten omvatten slechts het deel van de opbrengsten uit Belgische en Luxemburgse beleggingen en investeringen in het buitenland dat naar de BLEU wordt gerepatrieerd in een vorm die het mogelijk maakt de aard van de transactie vast te stellen. Bij gebrek aan informatie dienaangaande zijn de niet-uitgekeerde winsten van de buitenlandse vennootschappen in de BLEU, die van de Belgische en Luxemburgse vennootschappen in het buitenland en de rente die ingezetenen in het buitenland gekapitaliseerd hebben, dus evenmin opgetekend.

Niet elders vermelde overheidstransacties

In deze restpost worden de transacties opgenomen in verband met goederen, diensten en opbrengsten van de overheid, voor zover zij niet elders geboekt zijn. Zo zijn de transacties met betrekking tot militair materieel of de interesten van buitenlandse staatsleningen geregistreerd in de passende rubrieken (goederenverkeer, opbrengsten uit beleggingen en investeringen). Met dat voorbehoud omvat deze rubriek alle door de Belgische en Luxemburgse regering gedane of ontvangen betalingen, alsook de betalingen ten gunste of afkomstig van buitenlandse regeringen of van internationale instellingen. Aan de zijde van de ontvangsten gaat het voornamelijk om lopende bedrijfsuitgaven, hoofdzakelijk salarissen, van in de BLEU gevestigde internationale instellingen. Die instellingen worden namelijk als niet-ingezetenen beschouwd, terwijl hun in de BLEU gevestigde personeel, ongeacht de nationaliteit ervan, wel degelijk als ingezetenen wordt beschouwd. Aan de zijde van de uitgaven gaat het voornamelijk om militaire uitgaven andere dan voor materieel.

Overige diensten

Ook dit is een restpost die alle goederen, diensten en inkomsten omvat die niet elders zijn ondergebracht.

Grensarbeiders

Bij het opmaken van de betalingsbalans worden de burgers van vreemde landen die in de BLEU werkzaam zijn, beschouwd als ingezetenen van hun land van oorsprong indien dit laatste een aan de BLEU grenzend land is (Nederland, Duitsland en Frankrijk) en als ingezetenen van de BLEU in het tegenovergestelde geval. Omgekeerd, worden de Belgische en Luxemburgse werknemers in het buitenland beschouwd als ingezetenen van de BLEU indien het land waarin ze werken aan de BLEU grenst. In het tegenovergestelde geval worden ze beschouwd als niet-ingezetenen.

De Belgische en Luxemburgse ingezetenen die werkzaam zijn in de aan de BLEU grenzende landen zijn immers meestal grensarbeiders die vaak terugkeren naar de BLEU, waar hun gezin verblijft, zodat men mag aannemen dat zij er hun « centrum van economische belangen » hebben behouden. Soortgelijke beschouwingen gelden ten aanzien van de buitenlandse werknemers afkomstig van aangrenzende landen die in de BLEU werkzaam zijn.

In deze rubriek worden aldus door het BLWI de betalingen opgetekend afkomstig van of met bestemming naar Frankrijk, Duitsland en Nederland, hoofdzakelijk in de vorm van lonen en salarissen, pensioenen (andere dan die van de Staat) en sociale voorzieningen.

Bij die betalingen worden, aan de zijde van de ontvangsten en uitgaven, de geraamde bedragen gevoegd van de gerepatrieerde lonen in de vorm van bankbiljetten afkomstig van of met bestemming naar de bovengenoemde, aangrenzende landen.

Overige

Deze post omvat onder meer ontvangsten en uitgaven in verband met aannemingscontracten, bankkosten, royalties voor films, octrooien en auteursrechten, makelaarslonen, commissies en diverse handelskosten, verzekeringspremies en -uitkeringen, met uitzondering van verzekeringen voor goederenvervoer, levens-, kapitalisatie- en kredietverzekeringen, die allemaal in de meer geëigende rubrieken ingeschreven worden.

Overdrachten van particulieren

Deze rubriek omvat uitsluitend de transacties tussen economische subjecten van de particuliere sector, met andere woorden in hoofdzaak de geldovermakingen vanwege buitenlandse werknemers naar hun land van oorsprong, de betalingen van lonen, salarissen en pensioenen (andere dan die van de Staat) door of aan niet-aangrenzende landen, de bezoldigingen waarover de Belgen die in ontwikkelingslanden technische bijstand verlenen in België beschikken, alsmede de particuliere giften en hulpverleningen van allerlei aard.

Overdrachten van de overheid

Deze rubriek omvat alle overheidsoverdrachten zonder tegenpost, dat wil zeggen de transacties tussen de Belgische of Luxemburgse regering en een buitenlandse regering (of een internationale organisatie), tussen de Belgische of Luxemburgse regering en andere niet-ingezetenen en tussen buitenlandse regeringen (of internationale organisaties) en andere ingezetenen dan de Belgische of Luxemburgse regering.

Zo worden in deze rubriek geboekt :

- de bijdragen van de Belgische of Luxemburgse Staat aan de Europese en internationale organisaties ;
- de uitgaven in verband met technische bijstand ten gunste van de ontwikkelingslanden ;
- de belastingen en boeten verschuldigd aan de Belgische en Luxemburgse Staat of aan buitenlandse Staten ;
- de giften verleend of ontvangen door de Belgische of Luxemburgse regering ;
- de overdrachten tussen ingezetenen en Europese instellingen.

Staat

Het kapitaalverkeer van de Staat bestaat hoofdzakelijk uit leningen, deelnemingen en leningen van de Schatkist (inclusief het Wegenfonds).

Verplichtingen

De verplichtingen van de Staat tegenover het buitenland bestaan aan de uitgavenzijde uit aflossingen van schulden en aan de ontvangstenzijde uit inkomsten voortvloeiend uit verplichtingen die door de Staat zijn aangegaan.

De beweging van de verplichtingen van de Staat tegenover het buitenland mag niet verward worden met die van de openbare schuld in vreemde valuta's. Enerzijds omvatten de verplichtingen van de Staat tegenover het buitenland de openbare schuld in franken waarvan men weet dat zij in het buitenland is ondergebracht. Anderzijds vertegenwoordigt de openbare schuld in vreemde valuta's niet voor het volle bedrag een verplichting van de Staat tegenover het buitenland, want een deel van die schuld is ondergebracht bij ingezeten financiële instellingen. Een dergelijke verplichting stemt overeen met een transactie tussen een ingezetene (de Staat) en andere ingezetenen (de financiële instellingen) ; derhalve wordt zij als dusdanig niet in de betalingsbalans opgetekend.

Tegoeden

De tegoeden van de Staat op het buitenland omvatten in hoofdzaak leningen aan buitenlandse Staten en deelnemingen in het kapitaal van internationale financiële instellingen (exclusief het IMF).

Andere overheid

Hiermee bedoelt men de lokale overheid (provincies, steden en gemeenten), de gemeenschappen en de gewesten, de instellingen voor sociale zekerheid en de overige overheid.

Handelskredieten

Zie tabel 9-1 en de inleiding.

Overheidsbedrijven

Deze rubriek omvat de niet-financiële overheidsbedrijven, dat wil zeggen de niet-financiële instellingen die een ondernemersactiviteit uitoefenen, maar die onder de voogdij of het gezag van de Staat of van de lagere overheid staan (bijvoorbeeld NMBS, SABENA, RTT).

De opgetekende transacties hebben, aan de zijde van de ontvangsten, in hoofdzaak betrekking op de opbrengst van de leningen die deze instellingen in het buitenland aangingen en, aan de zijde van de uitgaven, op de aflossingen van die leningen.

Financiële instellingen van de overheidssector

Deze rubriek omvat de wijzigingen in de tegoeden en verplichtingen in vreemde valuta's tegenover het buitenland van openbare kredietinstellingen die door het BLWI niet als erkende banken beschouwd

worden, en van de institutionele beleggers van de overheidssector.

Particuliere sector

De kapitaaltransacties van deze sector die alle particuliere bedrijven (behalve de erkende banken) alsmede de particulieren omvat, worden ingedeeld in, enerzijds, Belgisch-Luxemburgse investeringen en beleggingen in het buitenland en, anderzijds, buitenlandse investeringen en beleggingen in de BLEU. Beide stromen worden vervolgens opgesplitst over de subrubrieken « effecten », « directe investeringen », « onroerende goederen » en « overige ».

Er zij op gewezen dat, bij gebrek aan statistische gegevens, de kapitaalstromen ten gevolge van directe investeringen welke overeenkomen met de niet-uitgekeerde winsten van de vennootschappen, niet opgetekend zijn (zie rubriek « opbrengsten uit beleggingen en investeringen »).

Effecten (nettocijfers)

Deze rubrieken omvatten de zogenoemde portefeuille-investeringen. Deze categorie van beleggingen dekt alle aankopen en inschrijvingen, verkopen en aflossingen van buitenlandse of van Belgische en Luxemburgse effecten. Onder buitenlandse effecten dient men hier te verstaan de aandelen, deelbewijzen en obligaties uitgegeven door buitenlandse mogendheden, instellingen en vennootschappen of door internationale organisaties, ongeacht de valuta waarin die effecten zijn uitgegeven. Onder Belgische en Luxemburgse effecten dient men hier te verstaan de aandelen, deelbewijzen en obligaties uitgegeven door de Belgische of Luxemburgse particuliere sector, ongeacht de valuta waarin ze zijn uitgegeven, alsmede de in franken luidende obligaties die door de overheidssector zijn uitgegeven. De overige obligaties, uitgegeven door de Belgische of Luxemburgse overheidssector, worden, samen met het overige kapitaal van de overheidssector, opgetekend in de rubrieken « Staat », « andere overheid », « overheidsbedrijven » en « financiële instellingen van de overheidssector ».

De cijfers van de effectentransacties zijn nettocijfers : de bruto-ontvangsten en -uitgaven worden immers beïnvloed door de effectenarbitrages (gelijktijdige aan- en verkopen van verschillende effecten) die men niet gelijk kan stellen met nieuwe beleggingen, noch met repatriëring van kapitaal. Daaruit volgt dat, behalve indien men de omzet in effecten zou willen beoordelen, enkel de saldi van de rubrieken in aanmerking dienen te worden genomen.

Indien effectentransacties aangegeven worden als een aankoop of een afstand van deelnemingen, worden zij opgenomen in de rubrieken « directe investeringen ».

Directe investeringen

Deze rubrieken omvatten de overdrachten van midelen naar aanleiding van oprichtingen of vereffeningen van vennootschappen en het verwerven of afstaan van deelnemingen in vennootschappen.

Volgens de beginselen van het Balance of Payments Manual van het IMF dienen alle investeringen die bestemd zijn om een blijvende participatie in een bedrijf te nemen of te vermeerderen, als directe investeringen te worden beschouwd. De directe investering is dus gekenmerkt door het feit dat de investeerder een zekere controle heeft op het beheer van het bedrijf waarin hij investeerde.

De oprichtingen of vereffeningen van vennootschappen, alsmede het verwerven of het afstaan van deelnemingen vallen ongetwijfeld in deze categorie. Wat de toegestane leningen betreft, beschouwt het IMF al het kapitaal dat door de investeerder wordt verschaft, hetzij rechtstreeks of via geassocieerde bedrijven, als directe investeringen. De financiële leningen van hun kant, dat zijn die welke toegestaan worden door een financiële instelling en niet door een geassocieerd bedrijf (moedermaatschappij, filiaal of bijhuis), worden opgetekend in de rubrieken « overige ».

Onroerende goederen

In deze twee rubrieken worden alle aan- en verkopen van in het buitenland en in de BLEU gelegen onroerende goederen geboekt, zonder onderscheid wat het commerciële of niet-commerciële karakter van die onroerende goederen betreft.

Overige (nettocijfers)

Het overige kapitaalverkeer van de particuliere sector dat in deze twee rubrieken wordt ondergebracht, omvat in hoofdzaak de volgende transacties : vorming en repatriëring van deposito's (met uitzondering van deposito's bij banken in de BLEU), het aangaan van levensverzekeringen, kapitalisatieverzekeringen, kredietverzekeringen en het terugkoopkapitaal en de terugkoopwaarde van dergelijke verzekeringen ; de borgtochten, de pandgeving en waarborgen met betrekking tot kapitaaltransacties ; de leningen van financiële instellingen, met uitzondering van die van Belgische en Luxemburgse banken. Bovendien omvat deze rubriek de kapitaal-

doorvoertransacties via in het Groothertogdom Luxemburg gevestigde houdstermaatschappijen, alsmede de veranderingen in de tegoeden en verplichtingen in vreemde valuta's tegenover het buitenland van particuliere niet overwegend geldscheppende instellingen die door het BLWI als erkende banken worden beschouwd.

Omdat de optekening van de brutostromen voor het totale bovengenoemde kapitaalverkeer slechts weinig betekenis zou hebben, worden zij in de bewuste posten slechts opgetekend voor hun netto-bedrag.

Wijzigingen in het netto buitenlandse actief van de overwegend geldscheppende instellingen

De in deze rubriek opgenomen kapitaaltransacties worden opgetekend met het tegengestelde teken van datgene dat men zou gebruiken voor het « boven de lijn » geregistreerde kapitaalverkeer. Anders dan in de vorige uitgave worden de gemobiliseerde handelskredieten niet langer in deze rubriek opgenomen, maar wel in de rubriek « wijzigingen in de handelskredieten ».

Belgische en Luxemburgse banken

De in aanmerking genomen veranderingen in de tegoeden of verplichtingen in vreemde valuta's zijn die welke voortvloeien uit de operaties, omgezet in franken tegen de wisselkoers die op dat ogenblik van kracht was (eigenlijk de gemiddelde wisselkoers van de maand), en niet die welke voortvloeien uit herraaming van reeds uitstaande bedragen.

De buitenlandse schuldvorderingen van de banken bestaan uit buitenlandse leningen op lange termijn van de overheid, de particuliere bedrijven en instellingen, meestal luidend in vreemde valuta's, en uit andere schuldvorderingen zoals tegoeden op buitenlandse banken, moedermaatschappijen, bijhuizen en filialen.

De buitenlandse verplichtingen van de banken bestaan uit verplichtingen tegenover buitenlandse monetaire autoriteiten (regeringen, centrale banken, wisselinstituten) en uit andere verplichtingen, waar-

van die tegenover buitenlandse banken, moedermaatschappijen, bijhuizen en filialen het belangrijkst zijn.

Diverse instellingen

In deze rubriek worden de tegoeden in franken opgetekend die het Europees Ontwikkelingsfonds van de EG bij het BCH aanhoudt.

Wijzigingen in de netto goud- en deviezenreserves van de NBB

In deze rubriek worden de wijzigingen in het netto buitenlandse actief van de NBB geboekt. De in aanmerking genomen veranderingen in de tegoeden en verplichtingen uitgedrukt in vreemde valuta's, in BTR en in ecu's, en in de goudvoorraad zijn die welke voortvloeien uit transacties, omgezet in franken tegen de wisselkoers en tegen de goudprijs die gold op het ogenblik waarop de transacties plaatshadden, en niet die welke het gevolg zouden zijn van de weerslag van de wijzigingen in de wisselkoersen en in de goudprijs op de tegenwaarde van de uitstaande bedragen. Bovendien is geen rekening gehouden met de boekhoudkundige veranderingen die voortvloeien uit de toekenningen van BTR door het IMF, noch met die welke het gevolg zijn van de swap-krediettransacties uitgevoerd na de instelling van het EMS.

In de statistiek van de wijzigingen in de netto buitenlandse vorderingen van de NBB worden de toewijzingen van bijzondere trekkingsrechten door het IMF slechts « pro memorie » geboekt onderaan de betalingsbalans. Aldus wordt de versterking van de goud- en deviezenreserves opgetekend zonder te moeten voorzien in een tegenpost.

Kenmerken :

Zie inleiding voor de kenmerken van het traditionele schema en voor het begrip balans op transactiebasis.

Zie eveneens tabel 9-4 voor meer bijzonderheden in verband met het lopend verkeer.

Tabel 9-3 Algemene betalingsbalans op transactiebasis (verruimd schema)

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Betalingsbalans volgens het verruimde nationale schema waarbij rekening gehouden is met de contantoperaties van ingezetenen met het buitenland, met transacties in vreemde valuta's van ingezetenen met binnenlandse financiële instellingen en met de termijnvalutatransacties.

Berekeningswijze :

De transacties in vreemde valuta's van ingezetenen met Belgische of Luxemburgse kredietinstellingen en de termijnvalutatransacties zijn in het verruimde schema van de betalingsbalans van de BLEU in aanmerking genomen overeenkomstig de volgende algemene boekingsregels : de operaties in vreemde valuta's van kredietinstellingen met ingezetenen geven aanleiding tot twee boekingen, namelijk een bij de ingezetene, en een bij de kredietinstelling. De plaatsing van certificaten in vreemde valuta's door de Schatkist bij een kredietinstelling betekent, bijvoorbeeld, een ontvangst van middelen voor de Schatkist en een uitgave voor de kredietinstelling.

De termijntransacties worden geboekt volgens dezelfde regels als de contante transacties :

- wanneer de kredietinstellingen of de NBB termijntransacties aangaan met niet-ingezetenen, worden de door die instellingen te leveren of te ontvangen vreemde valuta's tegelijk geboekt met de door die instellingen te ontvangen of te leveren franken ;
- bij de termijntransacties van de kredietinstellingen of van de NBB met ingezetenen worden enkel de vreemde valuta's geboekt, maar zij worden tweemaal ingeschreven : eenmaal bij de door de ingezetenen te ontvangen, of te leveren, vreemde valuta's, en eenmaal bij de door de kredietinstellingen of de NBB te leveren, of te ontvangen, vreemde valuta's.

Hierna worden enkel de rubrieken toegelicht die verschillen van de rubrieken volgens het traditionele schema ; voor de overige wordt verwezen naar de berekeningswijze van de voorgaande tabellen.

Nettotegoeden in franken van niet-ingezetenen bij ingezeten kredietinstellingen

Deze bevatten de tegoeden en de verplichtingen op korte termijn in franken van — bancaire en niet-bancaire — niet-ingezetenen tegenover de Belgische of Luxemburgse kredietinstellingen.

Nettotegoeden van ingezeten ondernemingen en particulieren

Deze omvatten de deposito's in het buitenland alsmede die bij ingezeten kredietinstellingen ; deze laatste bevatten evenwel niet de tegoeden van bepaalde ingezeten instellingen die slechts als doorvoervaten dienen voor van het buitenland afkomstige of voor het buitenland bestemde middelen, meer bepaald de tegoeden van de Luxemburgse holdingmaatschappijen en die welke de instellingen voor collectieve belegging gevormd hebben als belegging van de middelen, afkomstig van de verkoop van deelbewijzen en aandelen aan niet-ingezetenen ; aangezien de tegoeden van die instellingen hier niet zijn opgetekend, zijn de ertegenover staande verplichtingen evenmin opgenomen in de rubriek « effecten », wat de instellingen voor collectieve belegging betreft, noch in de rubriek « directe investeringen », wat de overige instellingen betreft.

Effecten

Deze rubriek bevat het saldo van de tegoeden in buitenlandse effecten van ingezeten ondernemingen en particulieren en van de tegoeden in Belgisch-Luxemburgse effecten van niet-ingezetenen ; uit de tegoeden in effecten van niet-ingezetenen zijn evenwel de deelbewijzen en aandelen van instellingen voor collectieve belegging verwijderd in de mate dat die instellingen die middelen aanwenden om deposito's in vreemde valuta's te vormen bij ingezeten kredietinstellingen en om buitenlandse effecten aan te kopen ; deze laatste zijn eveneens verwijderd uit de tegoeden in buitenlandse effecten van ingezetenen.

Directe investeringen en daarmee verwant kapitaalverkeer

Deze rubriek bevat voornamelijk het nettosaldo van de directe investeringen, de financiële leningen en de aan- en verkoop van gebouwen.

Kapitaalverkeer in vreemde valuta's van de ingezeten kredietinstellingen

Deze gegevens stemmen overeen met de wijziging in de deviezenpositie à contant en op termijn van die instellingen, met uitzondering evenwel van de tegoeden (vastleggingen, participaties) en verplichtingen (kapitaal) die deze instellingen eerder als ondernemingen dan als financiële instellingen hebben.

Balans van de officiële betalingen

Deze rubriek omvat de wijziging in de goud- en deviezenreserves, à contant en op termijn, alsook de wijziging in het kapitaalverkeer in vreemde valuta's van de overheid.

Zie ook de inleiding.

Voor de rubrieken « vergissingen en weglatingen » en « tegenpost van monetisatie/demonetisatie van goud », zie tabel 9-1.

Kenmerken :

Zie inleiding voor de kenmerken van het verruimde schema.

Zie tabel 9-5 voor meer gedetailleerde cijfers.

Tabel 9-4 Specificatie van het lopend verkeer

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Ontvangsten, uitgaven en saldi van het lopend verkeer op kasbasis en op transactiebasis.

Berekeningswijze :

Zie tabel 9-2 voor de inhoud van de rubrieken.

Kenmerken :

Zie inleiding voor het onderscheid tussen de balans op kasbasis en die op transactiebasis.

Tabel 9-5 Specificatie van het kapitaalverkeer

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Deze tabel geeft een meer gedetailleerde indeling van de rubrieken van het kapitaalverkeer volgens het verruimde schema.

Berekeningswijze :

Zie inleiding voor een toelichting bij het verruimde schema en tabel 9-3 voor de rubrieken.

Kenmerken :

De opsplitsingen hebben onder meer betrekking op het onderscheid :

- ingezetenen en niet-ingezetenen ;
- à contant en op termijn ;
- Belgische en Luxemburgse franken en vreemde valuta's ;
- aandelen en vastrentende effecten.

Tabel 9-6 Valuta's gebruikt voor de betaling van in- en uitvoer

Eenheid : procenten

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Indeling per munt van de via een financiële instelling verrichte betalingen van eigenlijke in- en uitvoer van goederen.

Berekeningswijze :

De statistiek heeft betrekking op betalingen van meer dan 100.000 Belgische of Luxemburgse frank, die opgetekend werden in rubriek 90 « uit- en invoer » van het BLWI-repertoire, dus exclusief de driehoekshandel, het loonwerk en de operaties met betrekking tot niet-monetair goud of diamant.

Kenmerken :

Deze statistiek heeft evenmin betrekking op loonwerk.

HOOFDSTUK 10 : VALUTA- EN GOUDMARKT

INLEIDING

Om inzicht te verwerven in de ontwikkeling van de valutamarkt in België tijdens het voorbije decennium is het noodzakelijk te verwijzen naar de rol van het Europees Monetair Stelsel (EMS). Na de opheffing van de akkoorden van Bretton Woods en na diverse pogingen tot stabilisering van de koersen in de jaren zeventig werd op de Europese Raad van 6 en 7 juli 1978 in Bremen de oprichting van een duurzaam en doeltreffend Europees monetair stelsel voorgesteld, teneinde een nauwere monetaire samenwerking tot stand te brengen die binnen Europa tot een stabiliteitszone zou leiden.

Op 4 en 5 december van datzelfde jaar werd op de Europese Raad in Brussel de beginselbeslissing genomen voor de oprichting van een Europees Monetair Stelsel. Dit laatste zou op 1 januari 1979 in werking treden. Wegens een meningsverschil over de gevolgen van de toepassing van het EMS op het gemeenschappelijke landbouwbeleid, werd de inwerkingtreding evenwel uitgesteld tot 13 maart. Acht van de toenmalige negen leden van de EG, waaronder België, zijn tot het EMS toegetreden; het negende, in casu het Verenigd Koninkrijk, heeft zijn deelneming in beraad gehouden en afhankelijk gemaakt van de latere ontwikkeling van het EMS.

Het EMS bestaat uit vier componenten :

- het wisselkoersmechanisme, gebaseerd op een raster van spilkoersen en van verplichte interventies. De bilaterale spilkoersen die bij de aanvang van het EMS in aanmerking werden genomen, zijn, voor de valuta's die nog deelnamen aan het wisselkoersmechanisme van de « slang », de bilaterale spilkoersen die in de « slang » van kracht waren; de spilkoersen van de valuta's van de andere landen werden vastgelegd op basis van de marktkoersen op 12 maart 1979. De dagelijkse wisselkoersen tussen de valuta's van het EMS mogen rond die bilaterale spilkoersen schommelen binnen een marge van ongeveer 2,25 pct., behalve voor de Italiaanse lire waarvan de koersen, in elke andere valuta van het Stelsel, mogen schommelen tot ongeveer 6 pct. aan weerszijden van de bilaterale spilkoersen;
- het mechanisme van de afwijkingsindicator, dat bestemd is voor het opsporen van een afwijkend gedrag van elke valuta en dat gebaseerd is op de ecu. De afwijkingsindicator is gebaseerd op het verschil tussen de wisselkoers van

de ecu in een valuta en zijn vaste spilkoers in diezelfde valuta. Een negatieve (positieve) afwijking betekent dat de wisselkoers van de ecu in die valuta gedaald (gestegen) is ten opzichte van de spilkoers en, bijgevolg, dat de bewuste munt versterkt (verzwakt) is tegenover het gemiddelde van de communautaire valuta's;

- de intracommunautaire kredietmechanismen, die het mogelijk maken de financiering van de interventies in EMS-valuta's en de eventuele verlenging van die financiering op bepaalde voorwaarden te waarborgen;
- het verrekeningsmechanisme dat, althans ten dele, gebaseerd is op het gebruik van ecu's, dat wil zeggen van reserve-activa die gevormd zijn tegen afdracht van een deel van de goud- en dollarreserves.

Vanaf zijn ontstaan tot eind 1990 vonden binnen het EMS twaalf pariteitsherschikkingen plaats. Bovendien zijn twee nieuwe valuta's tot het wisselkoersmechanisme toegetreden, namelijk de Spaanse peseta en het pond sterling, respectievelijk op 19 juni 1989 en 8 oktober 1990. Geïnteresseerde lezers worden voor meer details verwezen naar de in de bibliografie vermelde artikels.

Gelet op de belangrijke rol van het EMS hebben verscheidene tabellen van dit hoofdstuk er rechtstreeks betrekking op. Zij betreffen de verschillende spilkoersen van het wisselkoersmechanisme (tabellen 10-3 tot 5), het agio of disagio ten opzichte van de Belgische frank (tabel 10-6), de afwijkingsindicatoren (tabel 10-7) en de samenstelling van de ecu (tabel 10-8).

De eerste twee tabellen van dit hoofdstuk tonen de wisselkoersen van diverse valuta's ten opzichte van de Belgische frank, zowel op de officiële als op de vrije markt. De dubbele valutamarkt is immers pas op 5 maart 1990 afgeschaft. Tabel 10-9 geeft de effectieve wisselkoers van de Belgische frank. Een laatste tabel, ten slotte, toont de ontwikkeling van de goudkoers te Brussel, ook al wordt de Belgische frank sedert de wet van 23 december 1988 niet meer genoteerd in verhouding tot het goud.

Bibliografie

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, mei 1977, juli-augustus 1979, september 1979, oktober 1981, februari 1982, juni 1982

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 10-1 Wisselkoersen op de officiële markt

Eenheid : Belgische franken per eenheid (of 100 eenheden) vreemde valuta's

Frequentie : maandelijks en jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : Koerslijst der Fondsen- en Wisselbeurs van Brussel

Inhoud :

De tabel geeft de waarde weer van een aantal vreemde valuta's uitgedrukt in Belgische franken vastgesteld op de officiële markt. Het gaat om jaar- en maandgemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

Tot 5 maart 1990 was in België een stelsel van dubbele valutamarkt van kracht. Op de officiële markt worden verplicht bepaalde transacties afgewikkeld, waarvan de meeste betrekking hebben op goederen en diensten, terwijl op de vrije markt vooral transacties betreffende financiële vorderingen en verplichtingen ten opzichte van het buitenland worden afgewikkeld. De NBB intervenueert enkel op de officiële markt teneinde de verplichtingen van België als lid van het EMS te respecteren.

De officiële koersen worden dagelijks op de Beurs van Brussel vastgesteld door de in de Verrekenkamer vergaderde afgevaardigden van de banken, onder toezicht en controle van de NBB en van de Beurscommissie. De koersvorming heeft hier uitsluitend betrekking op contant-transacties op de officiële valutamarkt. Deze officiële notering start elke werkdag vanaf 13.30 u. en moet normaliter afgewikkeld zijn uiterlijk om 14.15 u.

Kenmerken :

Voor de Nederlandse gulden, de Franse frank, het pond sterling en de Duitse valuta zijn de gegevens beschikbaar vanaf 1856.

Tabel 10-2 Wisselkoersen op de vrije markt

Eenheid : Belgische franken per eenheid (of 100 eenheden) vreemde valuta's

Frequentie : maandelijks en jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : uit particuliere bron

Inhoud :

De tabel geeft de waarde weer van een aantal vreemde valuta's uitgedrukt in Belgische franken vastgesteld op de vrije markt. Het gaat om jaar- en maandgemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

De koersen van de vrije valutamarkt worden dagelijks omstreeks 14.30 u. meegedeeld door makelaars. Het zijn koersen die van toepassing zijn op de tegoeden in rekening (overdrachten) op de vrije valutamarkt. Op die markt komen de koersen tot stand, buiten de Beurs van Brussel, door directe afspraken tussen de banken onderling of indirect via intermediatie door makelaars die aanbod en vraag centraliseren en aldus het vinden van een tegenpartij en van een evenwichtskoers vergemakkelijken. Deze markt is verdwenen met de afschaffing van de dubbele valutamarkt.

Voor de overige gegevens, zie tabel 10-1.

Kenmerken :

Hoewel de valutareglementering in 1944 werd ingesteld, bestaat er pas sedert 1955 een georganiseerde vrije markt.

Tabel 10-3 Spilkoersen van de ecu in de verschillende EMS-valuta's

Eenheid : eenheden van de nationale valuta

Frequentie : datum van wijziging

Bron : NBB

Tabel 10-4 Bilaterale spilkoersen en interventiekoersen van de Belgische frank tegenover de andere EMS-valuta's

Eenheid : Belgische franken voor 100 nationale munteenheden

Frequentie : datum van wijziging

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft de spilkoersen van de ecu in de verschillende nationale valuta's, zoals die van toepassing waren op 1 januari 1980, alsook alle wijzigingen tot 31 december 1990.

Berekeningswijze :

De ecu is een standaardvalutapakket dat is samengesteld uit een aantal munteenheden van de EG-Lid-Staten.

De spilkoers van de ecu is voor elke valuta gelijk aan het pakket van die valuta begrepen in de ecu plus de som van de tegenwaarden — berekend tegen de bilaterale spilkoersen — in die valuta, van de pakketten van elk van de andere valuta's waaruit de ecu is samengesteld. De samenstelling van de pakketten valuta's die de ecu vormen, vindt men terug in tabel 10-8. De bilaterale koersen die in deze publikatie zijn opgenomen, zijn enkel die van de Belgische frank en die tegenover de Belgische frank (zie tabellen 10-4 en 5).

Kenmerken :

De spilkoersen van de ecu betreffen uitsluitend de valuta's van de landen die zijn toegetreden tot het wisselkoersmechanisme van het EMS. Zo kreeg het pond sterling, ook al behoorde het sinds de oprichting van het EMS tot de muntkorf van de ecu, pas op 8 oktober 1990 een spilkoers ten opzichte van de ecu.

Inhoud :

De bilaterale spilkoersen, plafond- en bodemkoersen van de Belgische frank tegenover de verschillende valuta's die deelnemen aan het wisselkoersmechanisme van het EMS, zoals die van toepassing waren op 1 januari 1980, alsook alle wijzigingen tot 31 december 1990.

Berekeningswijze :

De spilkoersen worden gewijzigd door het Monetair Comité waarin voor elk land twee leden zitting hebben : een vertegenwoordigt de centrale bank en een ander de regering. De plafondkoersen (maxima) en de bodemkoersen (minima) worden berekend door op de spilkoersen van de verschillende valuta's die deel uitmaken van het wisselkoersmechanisme de afgesproken marge van 2,25 pct. (6 pct. voor de Italiaanse lire tot 7 januari 1990, 6 pct. voor het pond sterling en de Spaanse peseta) naar boven en onder toe te passen. Om rekenkundige redenen zijn die marges niet exact gelijk aan 2,25 pct. of 6 pct., maar wel aan 2,2753 pct. naar boven en 2,2247 pct. naar beneden voor de eerste marge en aan 6,17983 naar boven en 5,82017 naar beneden voor de tweede marge.

Kenmerken :

De spilkoersen zijn overeengekomen koersen waar rond de wisselkoersen van de markt moeten worden gestabiliseerd door de werking van het EMS. De dagelijkse wisselkoersen tussen de valuta's van het Stelsel mogen rond die bilaterale spilkoersen schommelen binnen de bovengenoemde marges van 2,25 of 6 pct. De toegestane schommelmarges geven voor elke centrale bank de verplichte interventiekoersen weer (plafondkoers en bodemkoers).

De centrale bank waarvan de valuta door een appreciatie de bovenste grens bereikt, verkoopt die valuta op verzoek van de markt tegen de verplichte

plafondkoers, in ruil voor de valuta die door een depreciatie de onderste grens heeft bereikt. De centrale bank waarvan de valuta de onderste grens heeft bereikt, verkoopt de valuta die door een appreciatie, op de markt van de eerste, de bovenste grens heeft bereikt. In overleg met alle partners kunnen echter ook interventies binnen de marges plaatsvinden.

Hierna volgt een overzicht van de belangrijkste wijzigingen die zich binnen het EMS, vanaf de oprichting ervan tot in 1990, in de bilaterale koersen hebben voorgedaan :

24 september 1979 : Revaluatie van de Duitse mark met 2 pct.
Devaluatie van de Deense kroon met 2,86 pct.

30 november 1979 : Devaluatie van de Deense kroon met 4,76 pct.

23 maart 1981 : Devaluatie van de Italiaanse lire met 6 pct.

5 oktober 1981 : Revaluatie van de Duitse mark en de Nederlandse gulden met 5,5 pct.
Devaluatie van de Franse frank en de Italiaanse lire met 3 pct.

22 februari 1982 : Devaluatie van de Belgische frank met 8,5 pct.
Devaluatie van de Deense kroon met 3 pct.

14 juni 1982 : Revaluatie van de Duitse mark en de Nederlandse gulden met 4,25 pct.
Devaluatie van de Franse frank met 5,75 pct.
Devaluatie van de Italiaanse lire met 2,75 pct.

21 maart 1983 : Revaluatie van de Duitse mark met 5,5 pct.
Revaluatie van de Nederlandse gulden met 3,5 pct.
Revaluatie van de Belgische frank met 1,5 pct.
Revaluatie van de Deense kroon met 2,5 pct.

Devaluatie van de Franse frank en de Italiaanse lire met 2,5 pct.
Devaluatie van het lers punt met 3,5 pct.

22 juli 1985 :

Revaluatie van de Duitse mark, de Nederlandse gulden, de Deense kroon, de Belgische frank, de Franse frank en het lers punt met 2 pct.
Devaluatie van de Italiaanse lire met 6 pct.

6 april 1986 :

Revaluatie van de Duitse mark en de Nederlandse gulden met 3 pct.
Revaluatie van de Belgische frank en de Deense kroon met 1 pct.
Devaluatie van de Franse frank met 3 pct.

4 augustus 1986 :

Devaluatie van het lers punt met 8 pct.

12 januari 1987 :

Revaluatie van de Duitse mark en de Nederlandse gulden met 3 pct.
Revaluatie van de Belgische frank met 2 pct.

19 juni 1989 :

Toetreding van de Spaanse peseta tot het EMS met een schommelingsmarge van 6 pct.

8 januari 1990 :

Devaluatie van de Italiaanse lire met 3,68 pct.
De schommelingsmarge van de Italiaanse lire wordt teruggebracht van 6 pct. naar 2,25 pct.

8 oktober 1990 :

Toetreding van het pond sterling tot het wisselkoersmechanisme van het EMS met een schommelingsmarge van 6 pct.

Tabel 10-5 Bilaterale spilkoersen en interventiekoersen van de andere EMS-valuta's ten opzichte van de Belgische frank

Eenheid : nationale munteenheid voor 100 Belgische franken
 Frequentie : datum van wijziging
 Bron : NBB

Tabel 10-6 Agio of disagio van de verschillende valuta's ten opzichte van de Belgische frank

Eenheid : procenten
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks
 Bron : NBB

Inhoud :

De bilaterale spilkoersen, plafond- en bodemkoersen, tegenover de Belgische frank, op de verschillende markten van de landen die zijn toegetreden tot het wisselkoersmechanisme van het EMS, zoals die van toepassing waren op 1 januari 1980, alsook alle wijzigingen tot 31 december 1990.

Berekeningswijze :

De gegevens van deze tabel stemmen overeen met de gegevens van tabel 10-4, maar ze zijn uitgedrukt in de respectieve valuta's. De reciproke koers van de spilkoers van een valuta uitgedrukt in Belgische franken (tabel 10-4) stemt overeen met de spilkoers van die munt tegenover de Belgische frank, en omgekeerd.

Het spiegelbeeld van de plafondkoers (bodemkoers) van een valuta uitgedrukt in Belgische franken stemt overeen met de bodemkoers (plafondkoers) van die munt tegenover de Belgische frank, en omgekeerd.

Kenmerken :

Zie tabel 10-4.

Inhoud :

De tabel toont het agio of disagio, ten opzichte van de Belgische frank, van verscheidene valuta's die deelnemen aan het wisselkoersmechanisme van het EMS. Het gaat om jaargemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

Het agio of disagio, ten opzichte van de Belgische frank, van elk der overige munten is berekend aan de hand van de volgende formule :

$$\frac{\left[\begin{array}{l} \text{koers van de vreemde munt} \\ \text{in Belgische franken} \end{array} - \begin{array}{l} \text{spilkoers van die munt} \\ \text{in Belgische franken} \end{array} \right]}{\text{spilkoers van die munt in Belgische franken}} \cdot 100$$

Deze formule geeft dus de procentuele afwijking weer van de marktwaarde van een munt tegenover haar spilkoers met de Belgische frank. Is die afwijking gelijk aan nul, dan heeft de munt dus een marktwaarde die exact overeenstemt met haar spilkoers ten opzichte van de Belgische frank. Wanneer een munt zich op haar plafondkoers (bodemkoers) tegenover de Belgische frank bevindt, bereikt het agio (disagio) een maximale (minimale) waarde van +2,25 (-2,25) of +6 (-6), afhankelijk van de munt.

De in aanmerking genomen wisselkoers is die van het overleg van 14.30 u. tussen de centrale banken.

Kenmerken :

Zie tabellen 10-3 tot 5.

Tabel 10-7 Afwijkingsindicator van de Belgische frank in het EMS

Eenheid : procenten

Frequentie : jaarlijks en maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Verloop van de in procenten berekende afwijkingsindicator van de Belgische frank op basis van de marktnoteringen voortvloeiend uit het centrale-bankoverleg van 14.30 u. Het gaat om jaar- en maandgemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

De afwijkingsindicator is gebaseerd op het verschil tussen de wisselkoers van de ecu in een valuta en zijn vaste spilkoers in diezelfde valuta. Is dat verschil gelijk aan nul, dan kan daaruit worden afgeleid dat het beloop van die valuta ten opzichte van de situatie op het ogenblik dat de koers van de ecu werd vastgesteld, overeenstemt met dat van het gewogen gemiddelde van de communautaire valuta's. Is er een verschil, dan kan dat negatief of positief zijn. Negatief betekent dat de wisselkoers van de ecu in die valuta gedaald is t.o.v. de spilkoers en, bijgevolg, dat de bewuste valuta ster-

ker is geworden t.o.v. het gemiddelde van de communautaire valuta's ; positief betekent dat de wisselkoers van de ecu in die valuta gestegen is t.o.v. de spilkoers en, bijgevolg, dat de valuta in kwestie verzwakt is in vergelijking met het gewogen gemiddelde van de communautaire valuta's.

De afwijkingsindicator is gelijk aan de verhouding, in procenten, van het verschil tussen de wisselkoers van de ecu uitgedrukt in die valuta en de spilkoers van de ecu in diezelfde valuta, enerzijds, en het maximale afwijkingsinterval van die valuta (zie tabel 10-8), anderzijds.

Kenmerken :

De afwijkingsdrempel wordt bereikt wanneer de afwijkingsindicator + 75 pct. of - 75 pct. bedraagt. Vanaf die drempel beginnen de autoriteiten in beginsel bepaalde maatregelen te nemen. Naast de verplichting voor de autoriteiten om automatisch op de valutamarkt te interveniëren zodra de bilaterale grenskoersen worden bereikt, houdt de afwijkingsindicator aldus ook een vermoeden van actie in vanwege die autoriteiten wanneer het koersverloop van de valuta van hun land afwijkt van dat van het merendeel van de andere communautaire valuta's. Bovendien maakt die indicator het mogelijk de sterkte of de zwakte van een valuta te beoordelen ten opzichte van het geheel van de communautaire valuta's, en niet op basis van haar bilaterale positie ten opzichte van één enkele van die valuta's.

Zie ook tabellen 10-3 tot 6.

Tabel 10-8 Samenstelling van de ecu en maximale afwijkingsintervallen

Eenheid :	pakketten, nationale munteenheden bilaterale spilkoersen en tegenwaarde van de pakketten, Belgische franken relatieve gewichten en maximale afwijkingsintervallen, procenten
Frequentie :	datum van wijziging
Bron :	NBB

Inhoud :

Deze tabel toont de samenstelling van de ecu in pakketten van nationale valuta's, de relatieve gewichten in Belgische franken en procenten en de maximale afwijkingsintervallen op 1 januari 1980. Zij bevat ook alle wijzigingen tot 31 december 1990.

Berekeningswijze :

De munteenheid « ecu » kan worden gedefinieerd als een geheel van valutapakketten van de EG-Lid-Staten, waarbij ieder pakket een aantal eenheden of fracties van een zelfde valuta omvat. De optelling van die valutapakketten, waardoor men de totale waarde van de korf, of van de ecu, in een van die valuta's — bijvoorbeeld de Belgische frank — moet kunnen verkrijgen, is uiteraard slechts mogelijk wanneer vooraf de tegenwaarde in die valuta — in casu de Belgische frank — wordt berekend van elk valutapakket waaruit de korf is samengesteld. Om die tegenwaarde te berekenen, kan men gebruik maken van de op de valutamarkten van kracht zijnde koersen; zo verkrijgt men de wisselkoers of marktkoers van de ecu in de valuta — in dit geval de Belgische frank — waarin de omrekeningen zijn gebeurd. Men kan die tegenwaarde ook berekenen op basis van de bilaterale spilkoersen (tabel 10-4): dan verkrijgt men, zoals hier het geval is, de spilkoers van de ecu uitgedrukt in Belgische franken. Voor de valuta's die wel tot de korf, maar niet tot het wisselkoersmechanisme van het EMS behoren, hanteert men een fictieve bilaterale wisselkoers ten opzichte van de Belgische frank (dat gold bijvoorbeeld voor het pond sterling vóór 8 oktober 1990, voor de Griekse drachme na 17 september 1984 en voor de Portugese escudo na 21 september 1989).

Het relatieve gewicht van elk valutapakket wordt verkregen door de tegenwaarde in Belgische franken van die pakketten te vergelijken met de spilkoers van de ecu in Belgische franken. Aanvankelijk werd het relatieve gewicht van elke valuta in de ecu bepaald op basis van drie criteria: het aandeel van de landen van de verschillende valuta's in de intra-communautaire handel, hun bruto nationaal produkt en hun quotum in de monetaire bijstand op korte termijn. De valutapakketten vormen een standaardkorf die steeds dezelfde blijft (behalve bij toetreding van een valuta); dat betekent dat, wanneer de wisselkoersen of de spilkoersen van de valuta's gewijzigd worden, niet de valutapakketten maar wel de relatieve gewichten dienovereenkomstig worden aangepast.

Toch wordt om de vijf jaar een onderzoek ingesteld naar het relatieve gewicht van elke valuta die deel uitmaakt van de ecu. De valutapakketten kunnen naar aanleiding daarvan eventueel worden gewijzigd, zoals het geval was op 17 september 1984 en op 21 september 1989. Die wijzigingen vinden ook plaats ingeval een nieuwe valuta tot de korf toetreedt. Beide mogelijkheden deden zich te zamen voor op 17 september 1984 met de opnemng van de Griekse drachme in de korf en op 21 september 1989 met de opnemng van de Spaanse peseta en de Portugese escudo. Om een breuk in de wisselkoersen te vermijden, wordt er in dat geval op gelet dat de spilkoers van de ecu die wordt berekend op basis van de nieuwe korf identiek is met die welke werd berekend op basis van de oude korf.

Om het maximale afwijkingsinterval te bepalen, berekent men voor elke munteenheid zowel de ongunstigste als de gunstigste wisselkoers die zij in het EMS kan bereiken. De ongunstigste koers van de Belgische frank zou bijvoorbeeld bereikt worden indien de Belgische frank zou depreciëren met 2,25 pct. — dat is de maximaal toegestane afwijking — tegenover elk van de overige valuta's. Het verschil tussen de wisselkoers van de ecu die overeenstemt met die ongunstigste of gunstigste koers en de spilkoers van de ecu geeft de maximale afwijking aan die de Belgische frank mag bereiken. Uitgedrukt in procenten van de spilkoers van de ecu in Belgische franken, heet ze maximaal afwijkingsinterval. Dit laatste bedraagt natuurlijk geen 2,25 pct. aan weerszijden van de spilkoers van de in Belgische franken uitgedrukte ecu, aangezien er rekening mee dient te worden gehouden dat de bewuste valuta — in dit geval de Belgische frank — zelf voor een zeker pakket deel uitmaakt van de ecu. Het zijn dus enkel de pakketten van de andere munteenheden waaruit de ecu is samengesteld die op maximum- of minimumkoersen worden gebracht; bijvoorbeeld, indien de Belgische

frank ongeveer 10 pct. weegt in de ecu, wordt slechts 90 pct. van de 2,25 pct. belopende marge boven — of onder — de Belgische frank genomen om de maximale afwijking van deze laatste te berekenen; aangezien 10 pct. vast en 90 pct. veranderlijk is, kan dat verschil dus geen 2,25 pct. bereiken. Aangezien het relatieve gewicht van elk valutapakket in de samenstelling van de ecu verschillend is, zal de fractie van de ecu, die bij de berekening van de wisselkoers van de ecu in een valuta ongewijzigd blijft, van de ene valuta tot de andere variëren. Daarom is het maximale afwijkingsinterval niet voor alle valuta's hetzelfde; het is des te hoger naargelang het relatieve gewicht van de valuta in de ecu-korf gering is: zo bedroeg het op 1 januari 1980 2,04 voor de Belgische frank en slechts 1,50 voor de Duitse mark.

Tabel 10-9 Effectieve wisselkoers van de Belgische frank

Eenheid : indexcijfers 1980 = 100
 Frequentie : maandelijks en jaarlijks
 Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat het indexcijfer van de effectieve wisselkoers van de Belgische frank, gewogen met de invoer of de uitvoer.

Berekeningswijze :

Voor iedere maand, ieder kwartaal en ieder jaar berekent men een eenvoudig rekenkundig gemiddelde van de dagelijkse koersen, uitgedrukt in Belgische franken, van de beschouwde valuta's. Men verkrijgt het indexcijfer van iedere valuta door het gemiddelde van de voorgaande periode (maand, kwartaal of jaar) te delen door dat van de lopende periode. Vervolgens berekent men het gewogen meetkundige gemiddelde van de aldus verkregen partiële indexcijfers door als wegingscoëfficiënt te gebruiken het relatieve aandeel — in de loop van het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn — van de landen van iedere valuta in de totale uitvoer, respectievelijk invoer, van de BLEU.

Die indexcijfers, berekend op basis van de voorgaande maand, het voorgaande kwartaal of het voorgaande jaar, worden ten slotte kettingsgewijs gekoppeld aan een vaste basisperiode, namelijk mei 1970. De schakels van de ketting zijn de maanden voor het maandindexcijfer, de kwartalen voor het kwartaalindexcijfer en de jaren voor het jaarindexcijfer. Die werkwijze heeft tot gevolg dat de indexcijfers verschillend kunnen evolueren afhankelijk van de frequentie waartegen ze berekend worden.

De valuta's waarvan de koersen voor de berekening in aanmerking zijn genomen, zijn die welke op de Beurs van Brussel worden genoteerd en die van de landen welke ten minste 0,5 pct. van de totale uitvoer, respectievelijk invoer, van de BLEU voor hun rekening nemen. Het gewicht van de landen waarvan de valuta's niet in aanmerking komen, wordt, afhankelijk van het geval, gekoppeld aan de Franse frank, het pond sterling of de U.S.-dollar. Bij de invoer omvat de wegingscoëfficiënt van de U.S.-dollar bovendien de invoer van de BLEU vanuit elk OPEC-land.

Ter informatie, de wegingscoëfficiënten die werden toegepast op 31 december 1990 zijn de volgende (in tienduizendsten) :

Valuta	Uitvoer	Invoer
U.S.-dollar	1.386	1.459
Duitse mark	1.890	2.352
Franse frank	2.144	1.577
Nederlandse gulden	1.371	1.759
Italiaanse lire	637	424
Deense kroon	89	59
Iers punt	36	71
Pond sterling	842	748
Griekse drachme	57	19
Spaanse peseta	233	142
Portugese escudo	65	38
Zwitserse frank	227	163
Japanse yen	131	227
Canadese dollar	48	67
Oostenrijkse schilling	104	79
Zweedse kroon	153	211
Noorse kroon	56	82
Finse mark	65	45
Zaire	32	88
Israëlsche shekel	153	65
Russische roebel	54	120
Indische roepie	162	72
Hongkong dollar	65	—
Zuidafrikaanse rand	—	74
Braziliaanse nieuwe cruzado	—	59

Kenmerken :

Dit indexcijfer heeft tot doel de pariteitswijziging aan te tonen die, hetzij voor de buitenlandse koper (gemiddelde uitvoerkoers), hetzij voor de koper in de BLEU (gemiddelde invoerkoers), in dezelfde mate als de wisselkoerswijzigingen de kosten zou beïnvloeden.

Voor meer details, zie het Tijdschrift van de NBB van mei 1977.

Tabel 10-10 Goudnoteringen te Brussel

Eenheid : Belgische franken per kilogram
 Frequentie : jaarlijks en maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks
 Bron : NBB

Inhoud :

Deze tabel geeft het prijsverloop weer van een kilogram goud met een gehalte van 1.000/1.000 te Brussel. Het gaat om jaar- en maandgemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

In Brussel functioneert sinds 1956 een goudmarkt waarop goudstaven en goudstukken worden verhandeld. Die transacties worden afgesloten tussen effectenmakelaars in het beursgebouw, iedere openingsdag tussen 10.30 u. en 13.30 u. De goudprijs die daarbij tot stand komt, wordt hoofdzakelijk beïnvloed door, enerzijds, de goudprijs op de fixing in London, die is uitgedrukt in dollars per ons zuiver goud (1 ons = 31,1034807 gram of 1 kilogram = 31,1507425 ons) en, anderzijds, de dollarkoers, uitgedrukt in Belgische franken, op de vrije valutamarkt.

Kenmerken :

De meest gangbare goudstaaf weegt 1 kilogram. Deze statistische reeks wordt bijgehouden sinds januari 1956.

HOOFDSTUK 11 : OVERHEIDSFINANCIËN

INLEIDING

De sector « Overheid », waarop de statistieken in dit hoofdstuk betrekking hebben, omvat in overeenstemming met de ESER-methodologie drie subsectoren :

- de centrale overheid (tabellen 11-1 tot 4), die de federale overheid en de gemeenschappen en de gewesten omvat. In de loop van het beschouwde decennium zijn de bevoegdheden en de financiële middelen van deze laatste sterk toegenomen, vooral door de institutionele hervormingen ingevoerd krachtens de speciale wetten van 8 augustus 1980 en 8 augustus 1988 en door de instelling van een financieringsmechanisme krachtens de speciale wet van 16 januari 1989. In de subsector « centrale overheid » zijn enerzijds de transacties opgenomen die het netto te financieren saldo van de Schatkist — het orgaan dat de thesaurie van de federale overheid en tot eind 1990 ook die van de gemeenschappen en de gewesten beheert — bepalen, en anderzijds de transacties van diverse fondsen en organen alsmede die welke voortvloeien uit debutgetteringen die zijn gefinancierd door nettomiddelen die het netto te financieren saldo van de Schatkist niet beïnvloeden ;
- de lokale overheid (tabel 11-5), die de provincies, de steden en gemeenten, de polders en waterschappen, de OCMW's, de organen die van de voornoemde instanties afhangen, en de intercommunales waarvan de activiteit niet bestaat uit de productie van verhandelbare diensten, omvat ;
- de sociale zekerheid (tabel 11-6), die alle centrale en lokale instellingen omvat waarvan de hoofdactiviteit bestaat uit het verstrekken van sociale uitkeringen en die hun middelen voornamelijk verkrijgen uit verplichte sociale-zekerheidsbijdragen. Deze subsector omvat de diverse takken van de sociale zekerheid voor de werknemers en de zelfstandigen, inclusief de arbeidsongevallenverzekering (maar met uitsluiting van de tak « jaarlijkse vakantie » en de stelsels van vrije verzekering), het stelsel van gewaarborgd inkomen voor bejaarden, de fondsen voor bestaanszekerheid en de DOSZ.

De gegevens met betrekking tot de gezamenlijke overheid, die deze drie subsectoren omvat, zijn opgenomen in de tabellen 11-7 tot 10. Soms hebben

zich tussen de subsectoren belangrijke verschuivingen voorgedaan die een invloed hebben op het verloop van hun respectieve saldi, maar niet op dat van het saldo van de gezamenlijke overheid.

Dit hoofdstuk is terzelfder tijd gewijd aan financiële gegevens — uitstaande schulden (tabellen 11-1 en 10) en financiële saldi (tabellen 11-2, 8 en 9) — en aan reële grootheden, ontvangsten, uitgaven en netto financieringsbehoeften (tabellen 11-2 tot 7). De netto financieringsbehoefte van de gezamenlijke overheid zou in principe precies gelijk moeten zijn aan het totale financieringstekort : het verschil dat tussen deze twee grootheden bestaat, kan voornamelijk worden verklaard door verschillen tussen beide invalshoeken met betrekking tot de datering en de registratie van de transacties, alsook door onvolkomenheden in de rapportering van de gegevens.

Voor meer informatie over de ESER-methodologie, op basis waarvan het merendeel van de reële gegevens is opgemaakt, wordt de lezer naar hoofdstuk 1 verwezen. De gegevens met betrekking tot de schuld kunnen worden vervolledigd door de informatie vervat in de hoofdstukken 17 (emissies en terugbetalingen van obligaties, houderschap van obligaties), 18 (effectentransacties op de secundaire markt) en 19 (rendementen).

Bibliografie

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen (Eurostat)

— Europees Stelsel van Economische Rekeningen, 1979

— Overheidsrekeningen en -statistieken

Ministerie van Financiën

— Conjunctuurnota

NIS

— Statistisch Jaarboek van België

— Statistische Studiën

NBB

— Tijdschrift van de Nationale Bank van België, juli-augustus 1980, mei 1988, juli-augustus 1993

— Jaarverslagen

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 11-1 Officiële schuld van de Schatkist

Eenheid :	miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron :	Ministerie van Financiën, Officiële Staat van de Rijksschuld

Inhoud :

De tabel bevat de verschillende componenten van het uitstaande bedrag van de officiële schuld van de Schatkist, de overheidsschuld genoemd, aan het einde van elk jaar.

Berekeningswijze :

De geconsolideerde schuld is samengesteld uit leningen waarvan de looptijd bij uitgifte langer is dan vijf jaar, de schuld op middellange termijn omvat de leningen voor minimaal 1 jaar en maximaal 5 jaar, terwijl de schuld op korte termijn wordt vertegenwoordigd door effecten met een looptijd van niet meer dan een jaar en door de tegoeden van de particulieren bij het BCH.

De langlopende schuld in vreemde valuta's wordt omgezet in franken op basis van de spelkoersen voor de valuta's die deel uitmaken van het wisselkoersmechanisme van het EMS en op basis van de koersen op de officiële valutamarkt van Brussel

voor de overige valuta's ; de gehanteerde koersen zijn die van de laatste dag van de maand of van het jaar. Voor de kortlopende schuld in vreemde valuta's is de gebruikte koers die welke bij de emissie van de effecten werd toegepast.

Kenmerken :

De geconsolideerde schuld, waarvan de opbrengsten van de emissies bestemd zijn voor de Rijks-middelenbegroting, geeft over het algemeen aanleiding tot contractuele aflossingen die worden uitgevoerd via jaarlijkse dotaties ingeschreven op de begroting van de overheidsschuld. In 1989 verschijnt een nieuw type van lening op de Belgische markt : de lineaire obligatie (OLO). Het gaat om een obligatie op lange termijn met een vaste rente, looptijd en terugbetalingswaarde, uitgegeven via maandelijksse tranches en waarvan de emissieprijs wordt bepaald door middel van een aanbestedingssysteem. Gegevens over de aanbestedingen zijn in tabel 17-8 opgenomen.

De schuld op middellange en korte termijn vormt de vlottende schuld, zo genoemd omdat zij niet wordt terugbetaald volgens een aflossingsschema. Alleen de op deze schuld te betalen interesten vormen het voorwerp van een inschrijving van kredieten op de begroting van de overheidsschuld. De opbrengsten van de emissies op korte termijn en hun terugbetaling worden daarentegen op een thesaurierekening geboekt.

Deze officiële overheidsschuld is beperkter dan de schuld van de gezamenlijke overheid (opgenomen in tabel 11-10) in die zin dat zij niet alle verbintenissen van de centrale overheid (in het bijzonder de gedebudgetteerde schuld) en evenmin de schuld van de lokale overheid en van de sociale zekerheid omvat.

Tabel 11-2 Nominale verandering van de officiële schuld en netto te financieren saldo van de Schatkist

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bronnen : Ministerie van Financiën, Conjunctuurnota
Berekeningen van de NBB

Inhoud :

De tabel geeft enerzijds de overgang weer van de nominale jaarlijkse verandering van de officiële schuld van de Schatkist (waarvan het uitstaande bedrag in tabel 11-1 is opgenomen) naar het netto te financieren saldo van de Schatkist, en anderzijds de samenstelling van dit netto te financieren saldo in termen van ontvangsten en uitgaven.

Berekeningswijze :

De overgang naar het netto te financieren saldo van de Schatkist uitgaande van de verandering van de officiële schuld wordt gemaakt door uit laatstgenoemde grootheid de volgende transacties te elimineren die geen aanleiding geven tot kasontvangsten of -uitgaven :

- de verandering in de portefeuille van door het IMF aangehouden schatkistcertificaten ;
- de wisselkoersverschillen met betrekking tot de geconsolideerde schuld in vreemde valuta's, die toe te schrijven zijn aan verschillen tussen de koersen van het ene jaareinde tot het andere ;
- de overname van schulden die geen aanleiding hebben gegeven tot middelenstromen ;
- de opbrengst van de emissies van regularisatieleningen bestemd voor de gedeeltelijke financiering van de rentelasten verschuldigd op bepaalde leningen van de Staat en van het Wegenfonds.

De gegevens over de voornaamste transacties van de Schatkist (lopende transacties en kapitaaltransacties, ontvangsten en uitgaven,...), waaruit het netto te financieren saldo van de Schatkist voortvloeit, hebben betrekking op zowel de federale overheid als de gemeenschappen en de gewesten. De consolidatie van die transacties impliceert dat :

- de ontvangsten niet alleen de Rijksmiddelenontvangsten omvatten, maar ook deze geïnd door de federale overheid en toegewezen aan de gemeenschappen en de gewesten, alsook de eigen ontvangsten van laatstgenoemde entiteiten ;
- de uitgaven gelijk zijn aan deze van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, verminderd met de betalingen van de federale overheid aan die gemeenschappen en gewesten (dotaties en ristorno's die werkelijk zijn uitgevoerd).

Om reeksen te verkrijgen die economisch zinvol zijn, d.w.z. die de totale ontvangsten- en uitgavenstromen weergeven, werden daarnaast de volgende twee elementen opgenomen, zowel bij de ontvangsten als bij de uitgaven (dus zonder invloed op het saldo) :

- de afgedragen ontvangsten, d.w.z. de douanerechten en het gedeelte van de BTW-ontvangsten dat rechtstreeks aan de EG toekomt in het kader van de eigen middelen van de EG ;
- de ontvangsten die direct geïmponeerd zijn voor bepaalde uitgaven. Het gaat voornamelijk om het gedeelte van de accijnzen en van de BTW-ontvangsten dat aan de sociale zekerheid (Maribel-operatie) is toegekend en om de successierechten die, tot in 1988, voor bepaalde uitgaven van de gewesten bestemd zijn.

Bij de indeling van het netto te financieren saldo van de Schatkist wordt een onderscheid gemaakt tussen de begrotingsoperaties en de andere operaties (soms aangeduid als kasoperaties). De samenstelling van deze andere operaties is herhaaldelijk aangepast ; om de invloed van deze wijzigingen te elimineren, is de definitie die sinds mei 1987 door het Ministerie van Financiën wordt gebruikt (waarin de uitgifte- en delgingsverschillen, de derdengelden en de kasoperaties zijn opgenomen) dan ook grotendeels behouden voor het geheel van de beschouwde periode.

Kenmerken :

De schulden opgenomen in de officiële schuld zijn de schulden van de intercommunes voor de aanleg van autosnelwegen (1982 en 1983), bepaalde schulden van de nationale sectoren (1985 en 1986), die van Réfribel (1987), van de N.V. Kanaal en Zeehaveninrichtingen van Brussel (1990) en van het Fonds Nothomb (1990).

Het netto te financieren saldo van de Schatkist is op dezelfde manier beperkt als het concept van de schuld opgenomen in tabel 11-1 in de zin dat

het slechts een gedeelte is van het algemenere en economisch meer relevante saldo van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten en, a fortiori, van het deficit van de gezamenlijke overheid (opgenomen in tabel 11-8). De verdeling van het netto te financieren saldo van de Schatkist over de federale overheid en de gemeenschappen en de gewesten is sinds 1984 beschikbaar.

De ontvangsten die worden geïnd door de federale overheid en geheel of gedeeltelijk worden toegewezen aan de gemeenschappen en de gewesten voor de financiering van de uitgaven die onder hun bevoegdheid vallen, zijn tot in 1988 vastgelegd door de wet van 9 augustus 1980; het gaat meer bepaald om het kijk- en luistergeld, de registratierechten, de onroerende voorheffing, de belastingen op spelen en weddenschappen en op automatische ontspanningstoestellen. Vanaf 1989 is een nieuw financieringsmechanisme voor de gemeenschappen en de gewesten in werking getreden door de speciale wet van 16 januari 1989; naast de voornoemde ontvangsten worden nu ook een deel van de ontvangsten van de personenbelasting en de BTW alsook de successierechten aan de gemeenschappen en de gewesten toegewezen.

De transacties van de Schatkist omvatten alle transacties van het kalenderjaar die werkelijk aanleiding hebben gegeven tot kasontvangsten of -uitgaven. Die transacties moeten worden onderscheiden van de gegevens van de nationale rekeningen, die op de economische classificatie zijn gebaseerd. Het verschil in invalshoek wordt vooral duidelijk op het niveau van de uitgaven die op basis van de ordonnanceringskredieten voor het begrotingsjaar worden opgemaakt.

Tabel 11-3 Ontvangsten van de Schatkist

Eenheid :	miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bronnen :	Ministerie van Financiën, Conjunctuurnota Berekeningen van de NBB

Inhoud :

De tabel bevat de voornaamste bestanddelen van de lopende en kapitaalontvangsten van de Schatkist alsook een opsplitsing van de totale ontvangsten naargelang het gaat om Rijksmiddelenontvangsten, ontvangsten van de gemeenschappen en de gewesten, aan de EG afgedragen ontvangsten of ontvangsten die aan de sociale zekerheid zijn toegewezen.

Berekeningswijze :

De belangrijkste rubriek van deze ontvangsten is samengesteld uit de fiscale ontvangsten die geïnd zijn door drie administraties : de Administratie van Directe Belastingen, de Administratie van Douane en Accijnzen en de Administratie van BTW, Registratie en Domeinen. Naast deze fiscale ontvangsten int de Schatkist ook ontvangsten van niet-fiscale oorsprong, voornamelijk via de Posterijen, Telegrafie en Telefonie, het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Verkeer.

De indeling van de totale ontvangsten volgens hun bestemming (Rijksmiddelen, toegewezen, afgedragen of geaffecteerde ontvangsten) wordt in tabel 11-2 toegelicht.

Kenmerken :

Directe belastingen

De rubriek « diversen » komt grotendeels overeen met de belasting op spelen en weddenschappen, deze op automatische ontspanningstoestellen en boetes met betrekking tot directe belastingen. Voor 1990 omvat deze rubriek daarnaast ook nog de ontvangsten die reeds zijn geïnd maar nog niet zijn ingedeeld in de onderscheiden categorieën van directe belastingen (boekhoudkundige vertraging).

Douanerechten en Accijnzen

De rubriek « diversen » omvat vooral de openingsbelasting, het vergunningsrecht en de taks voor vleeskeuring.

BTW, Registratie en Domeinen

In de rubriek « diversen » zijn onder meer opgenomen : de griffierechten, de hypotheekrechten en de belasting op verenigingen zonder winstoogmerk.

Fiscale kapitaalontvangsten

Het betreft de successierechten.

Niet-fiscale ontvangsten

De niet-fiscale lopende ontvangsten bestaan voornamelijk uit de inningskosten terugbetaald door de EG ten laste van de voor hun rekening geïnde ontvangsten, het aandeel van de Staat in de winsten van financiële instellingen (waaronder de NBB), het kijk- en luistergeld en de achterstallige interesten op belastingen.

De niet-fiscale kapitaalontvangsten betreffen hoofdzakelijk de opbrengsten van de verkoop van roerende en onroerende goederen en van deelnemingen in overheids- en privé-bedrijven.

Die indeling van de ontvangsten stemt niet volledig overeen met deze van de ESER-rekeningen die in de volgende tabellen wordt gebruikt. Meer in het bijzonder wordt het gedeelte van het kijk- en luistergeld dat aan de BRTN en de RTBF wordt overgemaakt, in de ESER-methodologie niet als een ontvangst van de overheid beschouwd. Op dezelfde wijze deelt het ESER de verkeersbelasting in en beschouwt het enkel het gedeelte dat door de gezinnen wordt betaald als een directe belasting, terwijl het aandeel van de bedrijven wordt opgenomen bij de belastingen met betrekking tot de productie.

Tabel 11-4 Ontvangsten, uitgaven en netto financieringsbehoefte van de centrale overheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : NIS, Statistische Studiën
Berekeningen van de NBB

Inhoud :

De tabel geeft een gedetailleerd overzicht van de ontvangsten en primaire uitgaven van de centrale overheid, waarvan het verschil haar primaire saldo bepaalt en, na aftrek van de rentelasten, haar netto financieringsbehoefte.

Berekeningswijze :

In de tabel zijn rubrieken samengebracht die zijn opgenomen in de rekeningen van de sectoren « centrale overheid » en « Europese Gemeenschapsinstellingen » opgemaakt door het NIS volgens de ESER-methodologie.

Kenmerken :

Ontvangsten

De directe belastingen komen overeen met de ESER-rubriek met de naam « belastingen op inkomen en vermogen » en de indirecte belastingen met de rubriek met dezelfde naam (niet alleen de indirecte belastingen die zijn opgenomen in de rekening « centrale overheid », maar ook die welke aan de EG zijn betaald). De sociale bijdragen hebben alleen betrekking op de werkelijke sociale verzekeringspremies. De kapitaalbelastingen verwijzen naar de rubriek « vermogensheffingen » en de niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten naar de rubriek « inkomen uit vermogen en ondernemersactiviteit ».

Primaire uitgaven

De bezoldigingen en de pensioenen komen overeen met de rubriek bezoldigingen van de werknemers ; de netto-aankopen van goederen en diensten worden verkregen door de lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten af te trekken van het intermediaire verbruik en er de saldi van

de schadeverzekeringstransacties aan toe te voegen.

De lopende overdrachten aan particulieren worden berekend door de som te maken van de sociale uitkeringen gekoppeld aan effectieve bijdragen, de andere uitkeringen, de inkomensoverdrachten aan privaatrechtelijke instellingen en de overige inkomensoverdrachten toegekend aan de gezinnen verminderd met de ontvangen inkomensoverdrachten. De lopende netto-overdrachten aan het buitenland komen overeen met de rubrieken « internationale samenwerking » en « diverse lopende overdrachten » verminderd met de middelen die onder deze noemer ontvangen werden, waaraan de aan de EG gestorte indirecte belastingen worden toegevoegd. De lopende netto-overdrachten aan de lokale overheid en aan de sociale zekerheid verwijzen naar de (netto)rubrieken met dezelfde naam.

De subsidies aan de bedrijven komen overeen met de rubriek « exploitatie- en invoersubsidies ».

De netto kapitaaloverdrachten zijn samengesteld uit de netto-aankopen van grond en onlichamelijke zaken, de investeringsbijdragen en de andere kapitaaloverdrachten verminderd met die welke werden ontvangen. De brutovorming van vast kapitaal verwijst naar de rubriek bruto-investeringen in vaste activa.

Tabel 11-5 Ontvangsten, uitgaven en netto financieringsbehoefte van de lokale overheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : NIS, Statistische Studiën
Berekeningen van de NBB

Inhoud :

De tabel geeft een gedetailleerd overzicht van de ontvangsten en de primaire uitgaven van de lokale overheidsinstanties, waarvan het verschil hun primaire saldo bepaalt en, na aftrek van de rentelasten, hun netto financieringsbehoefte.

Berekeningswijze :

In de tabel zijn rubrieken samengebracht die zijn opgenomen in de rekeningen van de subsector « lokale overheid » opgemaakt door het NIS volgens de ESER-methodologie.

Kenmerken :

Aangezien de lokale overheid geen belastingen aan de EG stort, hebben de gegevens betreffende de indirecte belastingen en lopende netto-overdrachten aan het buitenland slechts betrekking op hun subsector. Zie ook tabel 11-4.

Tabel 11-6 Ontvangsten, uitgaven en netto financieringsbehoefte van de sociale zekerheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : NIS, Statistische Studiën
Berekeningen van de NBB

Tabel 11-7 Ontvangsten, uitgaven en netto financieringsbehoefte van de gezamenlijke overheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : NIS, Statistische Studiën
Berekeningen van de NBB

Inhoud :

De tabel geeft een gedetailleerd overzicht van de ontvangsten en de primaire uitgaven van de sociale zekerheid, waarvan het verschil haar primaire saldo bepaalt en, na aftrek van de rentelasten, haar netto financieringsbehoefte.

Berekeningswijze :

In de tabel zijn rubrieken samengebracht die zijn opgenomen in de rekeningen van de sector « sociale zekerheid » opgemaakt door het NIS volgens de ESER-methodologie.

De talrijke maatregelen die de rekeningen van de sociale zekerheid in de jaren tachtig hebben beïnvloed, omvatten onder meer de indexsprongen (1984, 1985 en 1987) waarvan de opbrengst werd beschouwd als een sociale-zekerheidsbijdrage voor de werknemers van de particuliere sector en als een onmiddellijke besparing voor de overheid op de bezoldigingen die zij betaalt en, in voorkomend geval, op de overdrachten ten gunste van particulieren.

Kenmerken :

De opsplitsing van de inkomensoverdrachten aan particulieren volgens type van uitkering wordt opgesteld door het NIS, dat zich bij de berekening hoofdzakelijk baseert op de gegevens opgemaakt door het Ministerie van Sociale Voorzorg in zijn rapport over de sociale zekerheid. Zie ook tabel 11-4.

Inhoud :

De tabel geeft een gedetailleerd overzicht van de ontvangsten en de primaire uitgaven van de gezamenlijke overheid, waarvan het verschil haar primaire saldo bepaalt en, na aftrek van de rentelasten, haar netto financieringsbehoefte.

Berekeningswijze :

In de tabel zijn rubrieken samengebracht die zijn opgenomen in de rekeningen van de sectoren « overheid » en « Europese Gemeenschapsinstellingen » opgemaakt door het NIS volgens de ESER-methodologie. Zij bevat feitelijk een samenvoeging van de in de tabellen 11-4, 11-5 en 11-6 opgenomen gegevens van de onderscheiden subsectoren van de overheid, met weglating van de onderlinge overdrachten.

Kenmerken :

Zie de tabellen 11-4 tot 6.

Tabel 11-8 Financieel saldo van de gezamenlijke overheid

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft het netto financiële tekort of overschot van de subsectoren en van de gezamenlijke overheid weer.

Berekeningswijze :

Federale overheid, gemeenschappen en gewesten : het deficit van deze entiteiten wordt verkregen door de budgettaire kredietverlening en participaties van het netto te financieren saldo van de Schatkist (opgenomen in tabel 11-2) af te trekken en er het gedebudgetteerde saldo (rubriek « overige ») aan toe te voegen.

Lokale overheid : het deficit van de lokale overheid komt overeen met de verandering in hun verplichtingen bij het Gemeentekrediet van België en de overige financiële instellingen, verhoogd met hun netto-uitgiften van leningen en verminderd met de wijziging in hun deposito's bij het Gemeentekrediet en hun activa in portefeuille.

Sociale zekerheid : het financiële saldo van de sociale zekerheid, dat tussen 1982 en 1990 positief was, is het resultaat van het verschil tussen, enerzijds, de verandering in de beleggingen van de verschillende sociale instellingen en in de schuldvorderingen van de RSZ en, anderzijds, de verandering in de schulden aangegaan door hoofdzakelijk het RIZIV, het RSZV en de RVA en in de som-

men te betalen door het RIZIV aan de verzekeringsinstellingen.

Kenmerken :

Federale overheid, gemeenschappen en gewesten

Overeenkomstig de geharmoniseerde methodologie van de EG met betrekking tot de berekening van de netto financieringsbehoeften moeten de kredietverlening en participaties niet in rekening worden gebracht. Daarom worden deze budgettaire kredietverlening en participaties afgetrokken van het netto te financieren saldo van de Schatkist. De gegevens in de rubriek « overige » werden reeds gecorrigeerd bij de bron en voor deze rubriek is een soortgelijke correctie dus niet nodig.

Het gedebudgetteerde saldo komt overeen met het bedrag van de netto financiële middelen die de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten aanwenden om het gedeelte van hun deficit te dekken dat niet in rekening is gebracht in het netto te financieren saldo van de Schatkist. Het gaat voornamelijk om verplichtingen (waarvan de voorlopig aangehouden financiële activa zijn afgetrokken) van autonome fondsen en instellingen belast met het verrichten van bepaalde uitgaven ten laste van de entiteiten in kwestie en van vooruitfinancieringen uitgevoerd voor hun rekening door financiële instellingen (in het bijzonder deze toegestaan in het kader van leningen aan de lokale overheid en het verlenen van huisvestingspremies).

Sociale zekerheid

De schuldvorderingen van de RSZ vinden hun oorsprong in het feit dat, overeenkomstig de vigerende reglementering, een groot deel van de socialezekerheidsbijdragen met een zekere vertraging betaald worden na de periode waarop ze betrekking hebben, en dat daarnaast nog andere vertragingen in de stortingen voorkomen.

Tabel 11-9 Nieuwe verplichtingen en vorming van financiële activa door de gezamenlijke overheid

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Tabel 11-10 Uitstaande bedragen van de schulden en financiële activa van de gezamenlijke overheid

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel toont de manier waarop het financierings-saldo van de gezamenlijke overheid wordt gedekt.

Berekeningswijze :

De nieuwe verplichtingen en de vorming van financiële activa die voorkomen in de tabel zijn deze die, ingedeeld naar subsector, gebruikt werden bij het opmaken van de gegevens die in tabel 11-8 zijn opgenomen. De lezer wordt verwezen naar de toelichtingen die daar zijn gegeven.

Kenmerken :

De nieuwe verplichtingen in Belgische franken bij de NBB bestaan uit de veranderingen in de portefeuille van Belgische overheidseffecten (directe kredietlijn), enerzijds, en het uitstaande bedrag aan schatkistcertificaten dat het Rentenfonds financierde via de speciale kredietlijn bij de NBB (indirecte kredietlijn), anderzijds. Er zij op gewezen dat de kredietlijn van de Staat bij de NBB sterk werd verlaagd (te weten een kasfaciliteit van 15 miljard) bij de geldmarkthervorming van 29 januari 1991 en volledig werd afgeschaft vanaf 1 juli 1993.

De financiële activa omvatten eveneens de kredietverlening en de participaties.

Inhoud :

Deze tabel bevat een indeling van de aan het einde van het jaar uitstaande nettoschulden van de gezamenlijke overheid.

Berekeningswijze :

Het uitstaande bedrag van de nettoschulden wordt verkregen door het verschil te berekenen tussen de brutoschuld (inclusief de portefeuille schatkistcertificaten aangehouden door het IMF) en de activa (met uitsluiting van kredietverlening en participaties door de overheid). Zie ook tabel 11-1.

Kenmerken :

Het concept van de geharmoniseerde schuld, opgenomen pro memorie, stemt overeen met de voorgeschreven methodologie voor de toepassing van de convergentiecriteria vastgelegd in het Verdrag van Maastricht en is ook vergelijkbaar met de begrippen die in vele andere landen worden gebruikt. De belangrijkste verschillen met de brutoschuld hebben betrekking op de consolidatie van vorderingen en schulden tussen de onderscheiden subsectoren van de overheid, de uitsluiting van de schuld tegenover het IMF en de schulden die zijn aangegaan voor de financiering van de overheidsbedrijven.

HOOFDSTUK 12 : JAARREKENINGEN VAN DE NIET-FINANCIËLE ONDERNEMINGEN

INLEIDING

Dit hoofdstuk bevat statistische gegevens met een macro-economisch karakter over de structuur en de prestaties van de niet-financiële ondernemingen. De diverse sectorale groeperingen stemmen overeen met de traditionele grote sectoren van de economie; de lezer die geïnteresseerd is in meer gedetailleerde sectorale informatie, kan daartoe de door de Balanscentrale gepubliceerde statistieken raadplegen.

De statistische gegevens in de verschillende tabellen hebben betrekking op het geheel van de beschikbare jaarrekeningen; er wordt dus geen onderscheid gemaakt tussen grote ondernemingen (volledig schema) en KMO's (verkort schema).

De tabellen van dit hoofdstuk nemen een aanvang in 1984, hoewel de Balanscentrale sinds 1978 bestaat. Vanaf dat jaar kunnen echter geen homogene gegevens worden gepubliceerd, wegens de dubbele breuk die zich in 1984 in de statistieken van de jaarrekeningen heeft voorgedaan :

- de verplichting tot openbaarmaking van jaarrekeningen opgesteld volgens een gestandaardiseerd schema — waardoor zij in de statistische bestanden kunnen worden opgenomen — geldt voor de meeste ondernemingen slechts vanaf 1984;
- de ingrijpende wijziging in de inhoud en de voorstellingswijze van de gestandaardiseerde schema's, vanaf 1984.

Het hoofdstuk omvat veertien tabellen : een eerste tabel geeft een gedetailleerd beeld van de statistische ondernemingspopulatie. Daarna volgt voor

elk van de vier sectorale groeperingen (het geheel van de niet-financiële ondernemingen, de verwerkende nijverheid, de handel en de particuliere niet-financiële diensten) een reeks van drie tabellen.

De eerste reeks tabellen is opgesteld op basis van de gegevens van de jaarrekeningen en bevat alle rubrieken van de geglobaliseerde sectorale balans (tabellen 12-2, 5, 8 en 11). De tweede tabellenreeks toont de resultatenstromen voor het geheel van de gestandaardiseerde jaarrekeningen (tabellen 12-3, 6, 9 en 12). De laatste reeks tabellen geeft de belangrijkste investeringsstromen voor het geheel van de gestandaardiseerde rekeningen (tabellen 12-4, 7, 10 en 13). Al deze tabellen hebben betrekking op de enkelvoudige (niet-geconsolideerde) jaarrekeningen.

Een laatste tabel 12-14 bevat de statistieken betreffende de verdwijning van ondernemingen als gevolg van faillissement of gerechtelijk akkoord.

Bibliografie

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, september 1991
- Balanscentrale, Statistieken opgemaakt op basis van de jaarrekeningen voorgesteld volgens de schema's bepaald bij het K.B. van 8 oktober 1976, verklarende nota

Commissie van de boekhoudkundige normen

- Wet van 17 juli 1985 met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen en uitvoeringsbesluiten

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 12-1 Aantal ondernemingen opgenomen in de statistieken van de Balanscentrale

Eenheid : eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Het aantal jaarrekeningen dat elk jaar bij de Balanscentrale wordt neergelegd en het aantal (gestandaardiseerde) jaarrekeningen dat is opgenomen in de sectorale statistieken die door de Balanscentrale worden gepubliceerd. Indeling volgens sector en volgens het type van schema.

Berekeningswijze :

De jaarrekeningen die worden neergelegd door financiële ondernemingen (kredietinstellingen, verzekeringsmaatschappijen) en door buitenlandse ondernemingen, worden niet opgenomen in de statistieken van de Balanscentrale.

Een aantal gestandaardiseerde rekeningen neergelegd door niet-financiële ondernemingen worden evenmin statistisch verwerkt : het gaat om jaarrekeningen die te laat werden ingediend (afgesloten tijdens jaar N en neergelegd na februari van het jaar N+2), jaarrekeningen afkomstig van ondernemingen met een specifieke of onbepaalde activiteit (code van NACE-nomenclatuur 81, 82, 93, 94, 95, 96 en 99) of rekeningen van slechte kwaliteit.

Kenmerken :

De verwerkende nijverheid groepeert de ondernemingen die overeenstemmen met de afdelingen 2 tot 4 van de NACE-nomenclatuur.

De rubriek « handel » stemt overeen met de NACE-afdeling 6. Het onderscheid tussen industriële en commerciële activiteit is in theorie wel duidelijk, maar in de praktijk valt de grens vaak moeilijk te trekken. Er zijn alsmaar meer ondernemingen die niet alleen produceren of verwerken, maar die naast die industriële activiteit ook produkten op de markt brengen waaraan ze weinig of geen waarde

hebben toegevoegd. Bepalend voor de sectorale classificatie van de onderneming is de hoofdactiviteit die zij meedeelt.

De rubriek « particuliere niet-financiële diensten » dekt alle diensten van de NACE-afdelingen en -klassen 7 + 83 + 84 + 85 + 92 + 97 + 98, met uitsluiting van de overheidsinstellingen en de coördinatiecentra. Een coördinatiecentrum is een dienstverlenende vennootschap die belast is met de coördinatie van de activiteiten van de verschillende vennootschappen die behoren tot de multinationale groep waar zij deel van uitmaakt. Het statuut « coördinatiecentrum » is in België ingevoerd door het KB nr. 187 van 30 december 1982, met het doel een bepaald soort van buitenlandse investeringen in België te promoten ; voor zover aan bepaalde voorwaarden is voldaan en het coördinatiecentrum bij koninklijk besluit is erkend, brengt dat statuut aanzienlijke fiscale voordelen met zich. De coördinatiecentra worden uitgesloten omdat hun activiteiten voornamelijk bestaan uit het centraliseren en coördineren van financiële transacties binnen hun respectieve groepen ; de opname ervan in deze rubriek zou dus bepaalde gegevens betreffende de sector van de particuliere niet-financiële diensten kunnen vertekenen. Voor de overheidsinstellingen houdt de bijzondere aard van hun jaarrekeningen verband met het feit dat een belangrijk deel van hun middelen niet voortvloeit uit de verkoop van goederen, uit dienstverlening tegen de marktprijs of uit verbintenissen aangegaan tegen marktvoorwaarden, wat eveneens hun uitsluiting rechtvaardigt. Ondanks het feit dat die twee belangrijke categorieën van dienstverlenende ondernemingen niet in aanmerking worden genomen, blijven de « particuliere niet-financiële diensten » een erg heterogene groepering waarin door elkaar grote maatschappijen voor vervoer van personen of goederen, reisagentschappen, vastgoedmaatschappijen, uitzendbureaus en schoonmaakbedrijven voorkomen.

De « overige sectoren » groeperen de NACE-afdelingen 0 (landbouw, jacht, bosbouw en visserij), 1 (energie en water), 5 (bouwnijverheid en burgerlijke bouwkunde) alsook de coördinatiecentra en de overheidsinstellingen. Voor deze bijzonder heterogene restgroep worden geen afzonderlijke statistieken van jaarrekeningen opgesteld.

De rubriek « geheel van de niet-financiële ondernemingen » bestaat uit de vier voornoemde groepen. In 1990 vertegenwoordigden de eerste drie groepen samen 87 pct. van het aantal ondernemingen die in de algemene groepering zijn opgenomen, en 80 pct. van de totale toegevoegde waarde.

Tabel 12-2 Globalisatie van de balansen van de niet-financiële ondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Tabel 12-3 Globalisatie van de resultatenstromen van de niet-financiële ondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Globalisatie van de verschillende balansposten na winstverdeling van het geheel van de niet-financiële ondernemingen.

Berekeningswijze :

De gegevens worden verkregen door optelling van alle bedragen van de gelijknamige posten van de jaarrekeningen die in de sectorale groepering zijn opgenomen.

De balans wordt opgesteld na winstverdeling, dat wil zeggen nadat is beslist over de bestemming (toevoeging aan de reserve, verdeling of overdracht) van het saldo van de resultatenrekening en van het overgedragen resultaat.

Voor de overige gegevens, zie tabel 12-1.

Kenmerken :

De rubrieken in deze tabellen stemmen overeen met die van de balans in de gestandaardiseerde schema's ; het doel is de voornaamste soorten van activa en passiva te kwantificeren.

Het is niet de bedoeling in deze publikatie de inhoud van de boekhoudkundige rubrieken te beschrijven. De geïnteresseerde lezer kan in dat verband de in de bibliografie vermelde werken raadplegen.

Inhoud :

Geglobaliseerde gegevens die overeenstemmen met de rubrieken van de resultatenrekening van het geheel van de niet-financiële ondernemingen.

Berekeningswijze :

Voor de rubrieken die op « resultaten » betrekking hebben, kan naargelang van het geval, een positief of negatief bedrag vermeld staan. Het gaat om een nettobedrag dat het resultaat is van de compensatie van het totale positieve bedrag met het totale negatieve bedrag.

De resultatenrekening is voorgesteld in staffelvorm ; die voorstellingswijze heeft het voordeel duidelijk de verschillende stappen in de vorming van het resultaat tot uiting te brengen ; daarbij wordt de traditionele boekhoudkundige benadering gevolgd, die vooral een onderscheid maakt tussen bedrijfs-, financiële en uitzonderlijke kosten en opbrengsten. De tabel vertrekt van de toegevoegde waarde en leidt, langs het nettoresultaat na belasting, tot het te verwerken resultaat.

Worden enkel opgenomen de rubrieken die zowel in het volledige als in het verkorte schema voorkomen.

Voor de overige gegevens, zie tabel 12-1.

Kenmerken :

De toegevoegde waarde die wordt berekend op basis van de gemeenschappelijke rubrieken van beide schema's is een bruto toegevoegde waarde ; die stemt evenwel niet overeen met het concept « toegevoegde waarde tegen factorkosten », aangezien ze de indirecte belastingen andere dan de BTW bevat, en evenmin met het concept toegevoegde waarde tegen marktprijzen, in die zin dat ze niet de BTW, maar daarentegen wel de exploitatiesubsidies bevat.

Het nettoresultaat na belasting stemt overeen met het gebruikelijke begrip winst of verlies van het boekjaar.

Het te verwerken resultaat wordt verkregen door van het nettoresultaat van het boekjaar na belastingen, de netto-overboekingen naar de belastingvrije reserves en het eventuele uit het vorige boekjaar overgedragen verlies af te trekken en door er de winst die van het voorgaande boekjaar is overgedragen, bij te tellen.

De overboekingen naar de belastingvrije reserves stemmen overeen met de opbrengsten of het deel van de winst waarvoor een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van belastingen geldt op voorwaarde dat die overgeboekte bedragen in het vermogen van de onderneming opgenomen blijven in de rubriek « belastingvrije reserves ».

Het te verwerken resultaat legt de band met de middelen en aanwendungen, die in detail de resultaatverwerking tonen.

De inhoud en de voorstelling wijken hier af van die van de jaarrekeningschema's teneinde vooral de keuze te belichten die de bewuste sector heeft gemaakt tussen de twee mogelijke fundamentele bestemmingen die aan het resultaat kunnen worden gegeven : opname in het eigen vermogen, wat de financiële structuur verstevigt, of winstuitkering.

De operaties van resultaatverwerking worden daarom in drie rubrieken samengebracht :

- de netto-onttrekkingen aan het eigen vermogen of, omgekeerd, de nettotoevoegingen aan het eigen vermogen. Er is sprake van een nettotoevoeging aan het eigen vermogen, indien op het niveau van de sectorale groepering de rekenkundige som « toevoeging aan het kapitaal en aan de uitgiftepremies » + « toevoeging aan de wettelijke en overige reserves » + « over te

dragen winst » — « onttrekking aan het kapitaal en aan de uitgiftepremies » — « onttrekkingen aan de reserves » — « over te dragen verlies » positief is ; er is sprake van een netto-onttrekking indien die som negatief is ;

- de tussenkomst van de vennoten in het verlies. Deze tegemoetkoming wordt afzonderlijk vermeld omdat het een inbreng van nieuwe middelen vertegenwoordigt, in tegenstelling tot een onttrekking aan het eigen vermogen, die in feite alleen een boekhoudkundige operatie is, waardoor een verlies aan vermogen wordt bevestigd ;
- de uit te keren winst. Het bewuste bedrag kan uitgekeerd worden hetzij als vergoeding van het kapitaal (dividenden), hetzij aan bestuurders of zaakvoerders (tantièmes) of aan andere begunstigten (b.v. overdrachten van winsten naar de moedermaatschappij). Omdat de vergoeding van het kapitaal veruit de belangrijkste bestemming vormt van de te verdelen winst, wordt alleen zij afzonderlijk in de tabel vermeld.

Uit het oogpunt van de te verdelen stromen zijn de netto-onttrekkingen aan het eigen vermogen en de tussenkomst van de vennoten in het verlies te beschouwen als middelen ; ze krijgen dus een + teken in de tabel van de resultaatverwerking. De nettotoevoegingen aan het eigen vermogen en de uit te keren winst stemmen daarentegen overeen met aanwendungen ; daarom komen ze in de tabel met een — teken voor.

Daar de middelen en aanwendungen in het systeem van dubbel boekhouden per definitie in evenwicht zijn, is het totaal van de resultaatverwerking dan ook gelijk, doch met tegengesteld teken, aan het te bestemmen resultaat : een positief te bestemmen totaal resultaat (= middel) heeft als tegenpost een negatief totaal van resultaatverwerking (= aanwending).

Tabel 12-4 Globalisatie van de investeringsstromen van de niet-financiële ondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing van de jaarlijkse investeringsstromen van het geheel van de niet-financiële ondernemingen volgens de aard van de vaste activa.

Berekeningswijze :

Voor elk van de categorieën (materiële, immateriële en financiële vaste activa) worden in de tabellen twee grootheden vermeld, namelijk : de aanschaffingen, inclusief de geproduceerde vaste activa, en de overdrachten en buitengebruikstellingen.

De aanschaffingen van materiële vaste activa betreffen zowel nieuwe als reeds gebruikte investeringsgoederen ; gebruikte goederen worden naargelang van het geval verkocht of verworven ter gelegenheid van een inbreng, een overname of een fusie.

Binnen de aanschaffingen maakt het boekhoudschema geen onderscheid tussen die verschillende gevallen ; het is dus niet mogelijk systematisch de aanschaffingen van materiële vaste activa die deel uitmaken van de brutovorming van vast kapitaal, te onderscheiden van die welke met loutere eigendomsoverdrachten overeenstemmen en aldus oorzaak zijn van dubbeltellingen in de tijd. Aan de rubriek « aanschaffingen van materiële vaste activa » zijn evenwel twee soorten correcties aangebracht, met de bedoeling de inhoud ervan nauwer te doen aansluiten bij die van de brutovorming van vast kapitaal.

De correcties hebben betrekking op de aanschaffingen van vaste activa via inbreng, overname of fusie :

- wanneer dergelijke operaties duidelijk beschreven zijn in de jaarrekeningen, worden de aanschaffingen van materiële vaste activa die ermee gepaard gaan, afgetrokken van de door de overnemende vennootschap gemelde aanschaffingen en toegevoegd aan het nettobedrag van

haar vaste activa aan het eind van het vorige boekjaar. Zo hebben ze geen invloed meer op het totaal van de aanschaffingen van materiële vaste activa ;

- in het andere geval wordt een correctie toegepast op het niveau van de geaggregeerde gegevens ; ze bestaat erin het totale bedrag van de aanschaffingen van materiële vaste activa te vermeerderen met de naar aanleiding van inbrengen en fusies geboekte meerwaarden en te verminderen met de naar aanleiding van de zoëven vermelde operaties geboekte afschrijvingen. De aanschaffingen van materiële vaste activa die het gevolg zijn van een inbreng of een fusie, zijn aldus in het totaal nog slechts opgenomen ten belope van hun netto boekwaarde, die lager is dan de aanschaffingswaarde.

Op dit laatste voorbehoud na worden de aanschaffingen van vaste activa gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs ; het gaat dus om bruto-investeringen in de gangbare betekenis van het woord.

Inzake de aanschaffingen van financiële vaste activa moet vermeld worden dat daaronder zowel de aanschaffingen van participaties begrepen worden, als de vorming van financiële vorderingen op meer dan één jaar die als vaste activa worden beschouwd.

Door de bedragen van de overdrachten en de buitengebruikstellingen te vermelden, wil men een vergelijking mogelijk maken tussen de gegevens van de Balanscentrale m.b.t. de materiële vaste activa en die van de nationale rekeningen m.b.t. de brutovorming van vast kapitaal. Deze laatste wordt verkregen door de overdrachten af te trekken van de aanschaffingen van materiële vaste activa ; door die aftrek worden in principe de aanschaffingen van gebruikte kapitaalgoederen weggewerkt. Zo'n correctie veronderstelt dat de overdrachten, net als de aanschaffingen, gewaardeerd worden tegen de marktprijs. Bij gebrek aan inlichtingen omtrent die marktprijs in de jaarrekeningen, worden de overdrachten en buitengebruikstellingen in de statistieken van de Balanscentrale gewaardeerd op hun netto boekwaarde. Wegens dat verschil in waarderingswijze worden in de tabel de bedragen van de aanschaffingen en die van de overdrachten vermeld, en niet hun saldo.

Voor de overige gegevens, zie tabel 12-1.

Kenmerken :

Zie tabel 12-1.

Tabel 12-5 Globalisatie van de balanssen van de ondernemingen uit de verwerkende nijverheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Tabel 12-6 Globalisatie van de resultatenstromen van de ondernemingen uit de verwerkende nijverheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Globalisatie van de verschillende balansposten na winstverdeling van het geheel van de ondernemingen uit de sector van de verwerkende nijverheid.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-2.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-2.

Inhoud :

Geglobaliseerde cijfers die overeenstemmen met de rubrieken van de resultatenrekeningen van de ondernemingen uit de sector van de verwerkende nijverheid.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-3.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-3.

Tabel 12-7 Globalisatie van de investeringsstromen van de ondernemingen uit de verwerkende nijverheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Tabel 12-8 Globalisatie van de balansen van de handelsondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing van de jaarlijkse investeringsstromen van de ondernemingen uit de sector van de verwerkende nijverheid volgens de aard van de vaste activa.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-4.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-4.

Inhoud :

Globalisaties van de verschillende balansposten na winstverdeling van het geheel van de ondernemingen uit de handelssector.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-2.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-2.

Tabel 12-9 Globalisatie van de resultatenstromen van de handelsondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Tabel 12-10 Globalisatie van de investeringsstromen van de handelsondernemingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Geglobaliseerde gegevens die overeenstemmen met de rubrieken van de resultatenrekeningen van de ondernemingen uit de handelssector.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-3.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-3.

Inhoud :

Opsplitsing van de jaarlijkse investeringsstromen van de ondernemingen uit de handelssector volgens de aard van de vaste activa.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-4.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-4.

Tabel 12-11 Globalisatie van de balansen van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Tabel 12-12 Globalisatie van de resultatenstromen van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Globalisaties van de verschillende balansposten na winstverdeling van het geheel van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-2.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-2.

Inhoud :

Geglobaliseerde gegevens die overeenstemmen met de rubrieken van de resultatenrekeningen van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-3.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-3.

Tabel 12-13 Globalisatie van de investeringsstromen van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing van de jaarlijkse investeringsstromen van de ondernemingen uit de sector van de niet-financiële diensten volgens de aard van de vaste activa.

Berekeningswijze :

Zie tabel 12-4.

Kenmerken :

Voor de samenstelling van de sector, zie tabel 12-1 ; voor de overige gegevens, zie tabel 12-4.

Tabel 12-14 Faillissementen en gerechtelijke akkoorden

Eenheid : eenheden

Frequentie : jaarlijks

Bron : NIS, Jaarboek van de regionale statistieken

Inhoud :

Jaarlijks aantal aangiften van faillissementen en aanvragen van gerechtelijke akkoorden per gewest.

Berekeningswijze :

Globalisatie van de geregistreerde aanvragen van gerechtelijke akkoorden en van vonnissen van uitgesproken faillissementen, inclusief die van heropende faillissementen.

Kenmerken :

De indeling naar gewest steunt op de vestigingsplaats van de zetels van de handelsrechtbanken.

HOOFDSTUK 13 : FINANCIËLE REKENINGEN

INLEIDING

Naar het voorbeeld van de definities en criteria in het Europees stelsel van economische rekeningen (zie inleiding tot hoofdstuk I), verzamelt de NBB volgens een logisch patroon de informatie afkomstig van de in België bestaande financiële statistische reeksen en van de aanvullende gegevens die worden geput uit de balansen van bepaalde instellingen en uit de staten van diverse overheidsinstanties.

Dat logische patroon levert de financiële rekeningen van België op.

Algemene beginselen van de financiële rekeningen

In de ruime zin hebben de financiële rekeningen betrekking op het geheel van vorderingen, schulden, rechten en verplichtingen in de economie. Die rekeningen verschaffen inzicht in de wijze waarop de verschillende economische sectoren hun besparingen aanwenden en tonen aan bij welke sectoren zij de benodigde middelen aantrekken.

Door de diverse activa volgens hun liquiditeits- of illiquiditeitsgraad te klasseren, verstrekken de financiële rekeningen tevens informatie die het mogelijk maakt de liquiditeit van de verschillende sectoren te beoordelen. In dit stadium kan men reeds de twee samenstellende delen van de financiële rekeningen onderscheiden, nl. een nomenclatuur van de economische sectoren en een nomenclatuur van de financiële instrumenten.

De economische sectoren zijn gedefinieerd als groeperingen van institutionele eenheden met een analoog economisch gedrag. Op het hoogste aggregatieniveau kunnen aldus de volgende sectoren worden onderscheiden : de gezinnen, de ondernemingen, de overheid, de financiële instellingen en het buitenland.

De financiële instrumenten, die gedefinieerd kunnen worden als de financieringsvormen voor de financiële operaties tussen de verschillende sectoren, worden hier gerangschikt op basis van twee hoofdcriteria :

- hun liquiditeit, die zelf afhankelijk is van hun handelbaarheid, dat wil zeggen de mogelijkheid die de houder van een vordering heeft om

die vordering aan een andere houder over te dragen (effecten of kredieten), en van hun looptijd (instrumenten op korte of lange termijn) ;

- de wijze van vergoeding (instrumenten met vaste of veranderlijke vergoeding).

De financiële rekeningen kunnen worden opgesteld in termen van brutostromen (som van de nieuwe activa en de nieuwe financiële verplichtingen), nettostromen (algebraïsch verschil tussen, enerzijds, de nieuwe activa en de nieuwe verplichtingen en, anderzijds, de tegeldemakingen van activa en de terugbetalingen van schulden), of hoeveelheden (uitstaande bedragen van financiële activa en verplichtingen op een bepaalde datum).

Wat de stromen betreft, worden in de financiële rekeningen waarvan hier sprake is enkel de nettowijzigingen in financiële activa en passiva opgetekend. Die registratiemethode in termen van nettostromen is een statistische noodzaak, want in de meeste gevallen beschikt men niet over de gegevens die benodigd zijn om de brutoveranderingen in de vorderingen en de verplichtingen in de economie te berekenen.

Eveneens om statistische redenen bevat dit hoofdstuk enkel gegevens met betrekking tot de stromen en niet met betrekking tot de uitstaande bedragen. Voor sommige bedragen, inzonderheid de vorderingen op en de verplichtingen tegenover het buitenland, zijn er immers nog grote problemen wat de waardebepaling betreft. Enerzijds moet voor de berekening van die uitstaande bedragen worden uitgegaan van gecumuleerde stromen, wat problemen doet rijzen wanneer die bedragen moeten worden geherwaardeerd, met name om rekening te houden met de wisselkoerswijzigingen. Anderzijds wordt een gedeelte van de in het buitenland uitgezette activa, nl. dat afkomstig van de niet-gerepatrieerde inkomsten, helemaal niet opgetekend.

Integratie van de reële en de financiële rekeningen

De financiële rekeningen zijn geen apart statistisch instrument, maar passen in het geheel van de overige fundamentele macro-economische statistieken van de nationale rekeningen.

Aldus gaat iedere uitgave (consumptie, investering) of herverdeling (inkomens en overdrachten) die in de nationale rekeningen in aanmerking wordt genomen, doorgaans met een financiële operatie, een

geldbeweging, gepaard. Zo vergoeden de ondernemingen de arbeid en de kapitaalbreng die de gezinnen te hunner beschikking hebben gesteld. In de « reële » economie komt dat tot uiting in de betaling van bezoldigingen en interesten, alsook in de uitkering van dividenden. In de « financiële » sfeer neemt die beweging de vorm aan van een financiële overdracht van de ondernemingen aan de particulieren (vermindering van de financiële activa van de ondernemingen of vermeerdering van hun schuldenlast; vermeerdering van de financiële activa van de particulieren of vermindering van hun schuldenlast). In die zin kan men stellen dat de financiële operaties in de economie de tegenhanger vormen van de in de reële sfeer opgetekende transacties.

Het zijn de begrippen financieringsbehoefte en -vermogen die de scharnierfunctie tussen de reële en de financiële rekeningen vormen. Als een sector een financieringsbehoefte laat optekenen, houdt dat in dat zijn uitgaven hoger zijn uitgekomen dan de inkomsten die hij van de overige sectoren heeft ontvangen. Dat is uiteraard enkel mogelijk als ten minste een van die overige sectoren een financieringsvermogen heeft geboekt. In de financiële sfeer komt het financieringsvermogen van de sectoren met een overschot tot uiting in een aanleg van financiële activa die hun vorming van nieuwe verplichtingen te boven gaat. De positieve financiële saldi waarborgen de financiering van de sectoren met een tekort, die zelf nieuwe verplichtingen zullen moeten aangaan voor een bedrag dat groter is dan hun vorming van financiële activa.

Aangezien het verschil tussen de verandering van de financiële activa en de verandering van de financiële verplichtingen van een sector per definitie gelijk is aan zijn netto financiële besparingen, kan worden gesteld dat het financieringsvermogen van een sector uiteindelijk gelijk is aan zijn netto financiële besparingen. Dat bewijst dat de reële en de financiële operaties aan elkaar gelijk zijn.

De opeenvolgende wijzigingen in financiële activa en verplichtingen vormen stromen die periodiek worden samengeteld en aldus de uitstaande bedragen van de vorderingen en de schulden, die de diverse sectoren geleidelijk hebben geaccumuleerd, doen toe- of afnemen.

De statistische behandeling van de sector van de financiële instellingen, die in de economie een belangrijk financieringskanaal uitmaakt, behoeft enige toelichting. Die sector treedt in feite op als tussenpersoon tussen de subjecten met een overschot en de subjecten met een tekort: hij zorgt ervoor dat de financiële besparingen van de eerste afvloeien naar de tweede ter dekking van hun finan-

cieringsbehoeften. Als de financiële operaties tussen sectoren via de sector van de financiële instellingen verlopen, heeft men het over geïntermideerde financiering, in tegenstelling tot de directe financiering, die kenmerkend is voor de financiële transacties tussen de overige sectoren. Het hoofdkenmerk van de financiële sector is dat hij enkel in zijn louter bemiddelende rol wordt beschouwd, wat inhoudt dat de som van de geleende activa precies overeenstemt met de som van de ingezamelde middelen die voorkomt op het passief van de balans van die sector. In de praktijk is zulks niet het geval omdat sommige middelen gebruikt worden om reële activa, bijvoorbeeld gebouwen, te financieren. Bovendien kunnen sommige financiële activa gegenereerd zijn door inkomens die de financiële instellingen verwerven uit hun activiteit als onderneming. Bijgevolg wordt ervan uitgegaan dat de « reële » activiteit van de sector van de financiële instellingen (uitgaven, inkomsten) vervat zit in de reële operaties van de sector van de niet-financiële ondernemingen en wordt in de financiële rekeningen enkel zijn zuiver financiële bemiddelingsfunctie in aanmerking genomen. Derhalve heeft die sector per definitie noch een financieringsvermogen noch een financieringsbehoefte; zijn financiële besparingen zijn dan ook gelijk aan nul.

Voorstelling van de tabellen betreffende de mid-delenstromen

De tabellen in dit hoofdstuk zijn tabellen met een dubbele ingang, waarbij het aantal sectoren met een overschot (voorkomend op de lijnen) gelijk is aan het aantal sectoren met een tekort (voorkomend in de kolommen).

De tabellen zijn in hoofdzaak bedoeld om onmiddellijk inzicht te verwerven in de intersectorale financieringen binnen de economie. Het voordeel ervan is dat zij een coherente synthese van de financiële operaties geven; per definitie stemt iedere wijziging in de activa van een sector immers precies overeen met een wijziging in de passiva van een andere sector. Die tabellen maken het mogelijk de wijze waarop de verschillende sectoren hun financiële besparingen aanwenden, aanschouwelijk voor te stellen, de sectoren met een tekort aan te duiden en na te gaan hoe zij dat tekort hebben gedekt, door middel van welke technieken en bij welke sectoren.

In tegenstelling tot de meeste buitenlandse rekeningen, bevat de statistiek die voor de Belgische economie de wijzigingen in de vorderingen en de verplichtingen weergeeft, niet enkel de intersectorale financieringen. Ook intrasectorale financierin-

gen worden opgetekend, dat wil zeggen de wijzigingen in de vorderingen (verplichtingen) van economische eenheden van een bepaalde sector op (tegenover) andere economische eenheden van diezelfde sector.

Aangezien deze statistiek supplementaire informatie verschaft doordat zij bepaalde financiële verhoudingen tussen de economische eenheden van een zelfde sector weergeeft, schiet zij het hoofdoel van de nationale financiële rekeningen — nl. het beschrijven van de financieringen tussen de sectoren onderling — enigszins voorbij.

Bibliografie

Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen (Eurostat)

- Europees stelsel van economische rekeningen (ESER), 1979

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België; januari 1993, oktober 1993

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 13-1 Middelenstromen per sector

Eenheid :	miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks
Bron :	NBB

Inhoud :

De tabel geeft een algemeen overzicht van de belangrijkste financieringskanalen in de economie. Daarbij worden enkel de jaarlijkse saldi van de intersectorale operaties, op het hoogste aggregatieniveau, in aanmerking genomen.

Berekeningswijze :

De gegevens in deze tabel zijn een synthese van de informatie die wordt verstrekt in de hoofdstukken 11, 15 en 16. Zo is de rubriek « vorderingen van de particulieren en vennootschappen », onder voorbehoud van de statistische aanpassingen die het mogelijk maken deze tabel in evenwicht te brengen, gelijk aan de in tabel 15-3 opgetekende totale vorming van financiële activa. De rubriek « vorderingen van de overheid » is gelijk aan de vorming van financiële activa door de overheid, die opgenomen is in de rubriek « nieuwe verplichtingen van en vorming van financiële activa door de overheid » van tabel 11-6. De rubriek « geheel van de vorderingen van de overheid » is gelijk aan de vorming van nieuwe verplichtingen door de overheid, die eveneens is opgenomen in diezelfde tabel 11-6. De rubriek « geheel van de vorderingen op de particulieren en vennootschappen », ten slotte, is gelijk aan het totaal van tabel 16-1. Er zijn uiteraard ook andere punten van overeenkomst mogelijk met meer gedetailleerde rubrieken in de tabellen van deze verschillende hoofdstukken.

Er kan overigens op worden gewezen dat, net als in die andere hoofdstukken, de verzekeringsmaatschappijen, de instellingen voor collectieve belegging, de portefeuillemaatschappijen en de overige instellingen als « doorzichtig » worden beschouwd : hun financiële verplichtingen tegenover hun crediteuren (die vrijwel uitsluitend uit particulieren en vennootschappen bestaan) worden niet opgetekend ; men beperkt er zich toe enkel de activa te registreren die deze instellingen zelf aanhouden,

door ze als activa van de particulieren en de niet-financiële vennootschappen te beschouwen.

Kenmerken :

Het criterium op basis waarvan de economische sectoren zijn ingedeeld, is in principe de homogeniteit van de financiële gedragingen van de entiteiten die er deel van uitmaken. Rekening houdend met de beschikbare statistische informatie, zijn er op die algemene regel evenwel een aantal uitzonderingen. De in aanmerking genomen sectorisering levert in deze tabel de volgende sectoren en subsectoren op :

Particulieren en vennootschappen

Deze sector verenigt in feite twee sterk verschillende sectoren, die voor de beschouwde periode spijtig genoeg niet van elkaar kunnen worden onderscheiden.

Volgens de definitie van het ESER omvat de sector van de vennootschappen de ondernemingen die over een eigen rechtspersoonlijkheid beschikken en waarvan de belangrijkste taak erin bestaat niet-financiële verhandelbare goederen en diensten voort te brengen.

Krachtens die definitie zouden de instellingen die financiële operaties verrichten theoretisch van deze sector moeten uitgesloten zijn en beschouwd worden als financiële instellingen. Deze laatste oplossing heeft men in een aantal gevallen niet kunnen toepassen, hetzij omdat de informatie onvoldoende vaak wordt ingewonnen, hetzij bij gebrek aan informatie. In deze tabel worden dus met niet-financiële vennootschappen gelijkgesteld :

- de verzekeringsmaatschappijen, excl. de tak « arbeidsongevallen » die ondergebracht is bij de sociale zekerheid. Deze subsector groepeerde de institutionele entiteiten waarvan de hoofdactiviteit erin bestaat te verzekeren, dat wil zeggen entiteiten die individuele risico's omzetten in collectieve risico's door het vormen van technische verzekeringsreserves, en waarvan de voornaamste financiële middelen afkomstig zijn van contractuele premies. Voor zover zij kunnen worden geregistreerd, zijn de bovenwettelijke pensioenfondsen, die hun werkmiddelen hoofdzakelijk halen uit vrijwillige bijdragen van de gezinnen, in deze sector vervat ;
- de instellingen voor collectieve belegging. Deze instellingen zamelen bij het publiek fondsen in met de bedoeling een collectief kapitaalbeheer te verzekeren, wat een betere risicospreiding mogelijk maakt ;
- de portefeuillemaatschappijen ;

- de overige financiële instellingen die geen kredietinstellingen zijn. Tot deze subsector behoren de ondernemingen die als hoofdactiviteit kredietverlening, leasing en factoring hebben, als ook de beursvennootschappen.

Er zij overigens opgemerkt dat de openbare nutsbedrijven vervat zijn in deze sector en niet in de overheidssector, aangezien het economische criterium van producent van verhandelbare goederen en diensten wordt toegepast ongeacht het juridische statuut van de houder van het kapitaal van de ondernemingen.

De sector van de particulieren omvat de gezinnen, de eenmanszaken die niet over een eigen rechtspersoonlijkheid beschikken (de zelfstandigen), als ook de verenigingen zonder winstoogmerk.

Overheid

Tot de overheidssector behoren alle institutionele entiteiten die, als voornaamste taak, niet-verhandelbare diensten produceren ten behoeve van de gemeenschap en/of operaties uitvoeren in het vlak van de herverdeling van de inkomens en de vermogens van de maatschappelijke geledingen die zij vertegenwoordigen en waarvan de voornaamste middelen afkomstig zijn van verplichte, directe of indirecte stortingen door de entiteiten die deel uitmaken van andere sectoren. In de inleiding tot hoofdstuk 11 wordt deze sector meer gedetailleerd beschreven.

Rest van de wereld

Het onderscheid tussen ingezetenen en buitenlanders wordt in principe gemaakt op basis van de

hoofdverblijfplaats van het economische subject. In het geval van rechtspersonen wordt de hoofdzetel in aanmerking genomen.

Financiële instellingen

Tot de sector van de financiële instellingen behoren uitsluitend :

- het Muntfonds, het Bestuur der Postchecks, het Rentenfonds en het Herdiscontering- en Waarborginstituut. Die instellingen zijn met specifieke opdrachten belaste openbare organen die nauwe betrekkingen onderhouden met de centrale bank : het eerste geeft chartaal geld uit, net als de Bank ; het tweede speelt samen met de Bank de rol van Rijkskassier ; de laatste twee zijn regulerende organen, respectievelijk van de secundaire markt van de speciaal voor de particulieren bestemde staatsobligaties, en van de secundaire markt van het handelspapier ;
- de kredietinstellingen. Hun activiteit bestaat erin van het publiek deposito's of andere terugbetaalbare fondsen te ontvangen en voor eigen rekening kredieten te verstrekken. Deze sector is zelf onderverdeeld in drie subsectoren : de banken, de spaarbanken, inclusief de bedrijven die onder hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 vallen, en de kredietinstellingen van de overheidssector, waarvan uitsluitend deel uitmaken de Algemene Spaar- en Lijfrentekas-Bank, het Gemeentekrediet van België, de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet, de Nationale Kas voor Beroepskrediet, het Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet, en de door deze laatste twee instellingen erkende kredietmaatschappijen en deposito- en kredietkas-

Tabel 13-2 Wijzigingen in de vorderingen en verplichtingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Behalve een volledige sectorale opsplitsing, bevat deze tabel een gedetailleerde indeling van de jaarlijkse wijzigingen per financieel instrument.

Berekeningswijze :

Deze tabel is een uitgebreide versie van tabel 13-1. Het verschil in het totaal van de intersectorale stromen tussen beide tabellen komt voort uit het niet consolideren van de transacties tussen de financiële instellingen (zoals die in tabel 13-1 gedefinieerd staan), uit het niet consolideren van de wijziging in de vorderingen en verplichtingen, andere dan die in de vorm van aandelen en obligaties, van de sector van de particulieren en vennootschappen tegenover de verzekeringsmaatschappijen, de instellingen voor collectieve belegging en de overige financiële instellingen, alsook uit het niet consolideren van de operaties tussen deze laatste drie sectoren onderling.

De financiële rekeningen van de overheid worden opgesteld op basis van gegevens afkomstig van diverse overheidsinstellingen. Die gegevens worden getoetst aan andere, door de Bank verzamelde informatie.

De financiële rekening van de rest van de wereld is het financiële gedeelte van de Belgische betalingsbalans, dat is opgesteld voornamelijk op basis van door het BLWI verzamelde gegevens die, wat Luxemburg betreft, gecorrigeerd werden door onder meer bij het Institut Monétaire Luxembourgeois ingewonnen informatie.

De belangrijkste informatiebron aangaande de Belgische kredietinstellingen zijn de boekhoudkundige staten welke die instellingen de Bank iedere maand doen geworden (zie hoofdstuk 14).

Bij de Controledienst voor de Verzekeringen en bij de Commissie voor het Bank- en Financiewezen

worden respectievelijk een- en tweemaal per jaar gegevens verzameld teneinde de operaties van de verzekeringsmaatschappijen en van de instellingen voor collectieve belegging afzonderlijk te kunnen beschouwen.

Bepaalde financiële operaties kunnen worden geregistreerd aan de hand van meerdere informatiebronnen, vermits iedere vordering van een sector theoretisch overeenstemt met een verplichting van een andere sector. Het naast elkaar bestaan van verschillende informatiebronnen is uiteraard oorzaak van talrijke statistische afwijkingen.

Bij gebrek aan informatie over het geheel van de intrasectorale vorderingen en verplichtingen, zoals de vorderingen voortvloeiend uit het goederen- en dienstenverkeer, wordt binnen de sector van de particulieren en de vennootschappen de registratie beperkt tot de thesauriebewijzen, de aandelen en de obligaties, wat leidt tot een onderschatting van de omvang van de totale, binnen deze sector verrichte financieringsoperaties. Die gegevens worden, wat de aandelen¹ betreft, geregistreerd op basis van informatie afkomstig van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen en, wat de obligaties betreft, op basis van informatie van diezelfde Commissie en van de Balanscentrale van de Bank.

Kenmerken :

De sector van de particulieren en de vennootschappen omvat de portefeuillemaatschappijen.

De sector van de instellingen voor collectieve belegging bevat de instellingen naar Belgisch en Luxemburgs recht die in België emitteren en waartussen geen onderscheid wordt gemaakt, want vanuit macro-economisch oogpunt is het doorslaggevende criterium het criterium van de collectieve belegging, dat eigen is aan de beide groepen van instellingen, en niet hun respectieve nationale juridische statuut. Aan dit zuiver institutionele onderscheid liggen trouwens historische redenen ten grondslag : het is precies omdat er voor de Bevek's geen wettelijk juridisch kader bestond dat de Luxemburgse Sicav's in België tot ontwikkeling zijn gekomen, aangezien hun deelbewijzen door de Belgische financiële instellingen op dezelfde wijze werden verhandeld als de deelbewijzen van de instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht. Dit type van statistische verwerking is een uitzondering op het principe van de hoofdverblijfplaats of de hoofdzetel als criterium om een onderscheid te maken tussen ingezetenen en buitenlanders.

¹ Enkel de openbaar uitgegeven aandelen worden opgetekend.

Van de « spaarbanken » maken deel uit de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is.

Wat de overige financiële instellingen betreft, zijn voor de in deze publikatie beschouwde periode enkel gegevens beschikbaar voor de openbare huisvestingsmaatschappijen en voor de woningfondsen van de Bond van Grote Gezinnen.

De classificatie van de financiële instrumenten stoelt vooral op hun min of meer liquide aard. Zo worden in dit hoofdstuk de volgende rubrieken onderscheiden : financieel goud en BTR, chartaal geld en zichtdeposito's, overige deposito's, waardepapier op korte termijn, krediet op korte termijn, commerciële kredieten tegenover het buitenland, obligaties en kasbons voor meer dan een jaar, aandelen, krediet op lange termijn, technische verzekeringsreserves, diversen en aanpassingen.

De rubriek « financieel goud en BTR » bevat, enerzijds, het goud dat niet voor industriële doeleinden wordt gebruikt en dat wordt beschouwd als een verbintenis van de rest van de wereld en als een belegging voor de ingezetenen en, anderzijds, de bijzondere trekkingsrechten, die vorderingen zijn van België op het IMF.

De rubriek « chartaal geld en zichtdeposito's » omvat het fiduciaire geld en de overdraagbare zichtdeposito's waarover onbeperkt kan worden beschikt door middel van cheques, overschrijvingen of welk ander analoog betaalmiddel ook.

De rubriek « overige deposito's » omvat het geheel van de overige, bij binnen- en buitenlandse financiële instellingen geplaatste deposito's, zonder onderscheid qua termijn : vrije of gereglementeerde spaardeposito's, termijndeposito's.

De rubriek « waardepapier op korte termijn » bevat het geheel van de instrumenten die worden belichaamd door effecten, waarvan de looptijd ten hoogste een jaar belooft : schatkistcertificaten, thesauriebewijzen, depositobewijzen, door de kredietinstellingen uitgegeven kasbons.

Met uitzondering van het uitvoerkrediet, dat is ingedeeld volgens de contractuele looptijd (ten hoogste een jaar, meer dan een jaar), is de opsplitsing van het krediet over de rubrieken « krediet op korte termijn » en « krediet op lange termijn » gebaseerd op de vorm van het krediet. Zo omvat het eerste het kas-, disconto- en acceptkrediet, de persoonlijke leningen en het krediet op afbetaling ; het tweede omvat het investeringskrediet, de leasing en het hypothecaire krediet.

In de rubriek « commerciële kredieten » komen enkel de netto-operaties met het buitenland voor. De meeste operaties tussen de ingezeten vennootschappen — waaronder de commerciële vorderingen — zijn immers, bij gebrek aan beschikbare informatie, niet in de financiële rekeningen opgenomen.

De rubriek « obligaties en kasbons voor meer dan een jaar » omvat de vastrentende effecten met een contractuele looptijd van meer dan een jaar.

De rubriek « aandelen » bevat de effecten met een variabele opbrengst die een eigendomsrecht vormen op het kapitaal en de winsten van de vennootschappen ; ermee gelijkgesteld, zijn de vastgoedcertificaten, de participatiecertificaten, de deelbewijzen uitgegeven door de instellingen voor collectieve belegging die geen rechtspersoonlijkheid hebben en de deelnemingen in buitenlandse vennootschappen.

De rubriek « technische verzekeringsreserves » omvat de wiskundige reserves voor lopende risico's, de premiereserves, de uitkeringsreserves die de verzekeringsmaatschappijen samenstellen om het hoofd te kunnen bieden aan toekomstige schadevergoedingen alsook de reserves jegens verzekeren in het kader van winstdeling.

De rubriek « diversen en aanpassingen » omvat in de eerste plaats bepaalde operaties die niet thuishoren in de overige categorieën van vorderingen en verplichtingen. Dat geldt b.v. voor het saldo van de mutaties in de vorderingen en de schulden van de financiële instellingen en voor de vergissingen en weglatingen in de betalingsbalans van België. Die beide saldi worden beschouwd als deel uitmakend van de nettovorming van financiële activa van de particulieren en de vennootschappen en, daartegenover, als een vorming van verplichtingen, respectievelijk voor de financiële instellingen en de rest van de wereld. In het eerste geval vloeit de methodologische keuze voort uit de scheiding tussen de « reële » en de « financiële » activiteit van de instellingen. Zo wordt het saldo van de mutaties in de vorderingen en de schulden van deze laatste, als gevolg van onder meer hun winst, toegeschreven aan hun activiteit als onderneming, veeleer dan als financiële instelling, en derhalve gelijkgesteld met een nettomutatie in de vorderingen van de niet-financiële vennootschappen. In het tweede geval is de registratie van het kapitaalverkeer tussen enkel maar België en het geheel van de vreemde landen vast en zeker onvolledig wegens de moeilijkheid om voor België en Luxemburg afzonderlijke betalingsbalansen op te stellen. De vergissingen en weglatingen in de betalingsbalans van België zijn daar wellicht in hoge mate een gevolg van ; daarom

zijn zij gelijkgesteld met niet geregistreerd kapitaalverkeer en toegeschreven aan de nettowijziging in de vorderingen van de particulieren en de vennootschappen. In de tweede plaats staan in de rubriek « diversen en aanpassingen » alle afwijkingen die een gevolg zijn van het met elkaar in overeenstemming brengen van de verschillende statistische reeksen, meer bepaald de afwijkingen die voortvloeien uit het gebruik van verschillende statistische bronnen bij het optekenen van de operaties. Door die aanpassingen kunnen de vorderingen en de verplichtingen met elkaar in evenwicht worden gebracht.

HOOFDSTUK 14 : FINANCIËLE INSTELLINGEN

INLEIDING

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de balansposten, per einde jaar, van de verschillende financiële instellingen, met uitzondering evenwel van de commerciële kredietinstellingen van de overheidssector. Die instellingen, waarvan de ASLK, het Gemeentekrediet en de NMKN de belangrijkste zijn, hebben de structuur van hun balans in de loop van het decennium immers grondig gewijzigd. Omdat de balansposten geen continuïteit vertonen, zijn weinig homogene gegevens niet gepubliceerd.

Het overzicht start met de balans van de Nationale Bank en de staat van haar goud- en deviezenreserves (tabellen 14-1 en 2). Dan volgen de algemene staten van de kredietinstellingen uit de particuliere sector : banken, spaarbanken en ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is (tabellen 14-3 tot 6). Het is bekend dat hoewel de ASLK in 1980 het bankstatuut kreeg, zij niet opgenomen is in de algemene staat van de banken noch in die van de spaarbanken. Deze laatste categorie omvat in feite de privé-spaarkassen, een benaming die in 1986 is afgeschaft.

Nadien komen de boekhoudkundige staten van drie instellingen uit de overheidssector : het Bestuur der Postchecks (tabel 14-6), het Rentenfonds (tabel 14-7) en het Herdiscontering- en Waarborginstituut (tabel 14-8). Dan volgt de samenstelling van de dekkingswaarden van de belangrijkste institutionele beleggers, namelijk de levensverzekeringsmaatschappijen (tabel 14-9). Het hoofdstuk eindigt met de opsplitsing per einde jaar van de biljetten en munten in omloop (tabel 14-10).

Bibliografie

Belgisch Staatsblad

- Algemene staat der banken en der spaarbanken (maandelijks)
- Bestuur der Postchecks (maandelijks)

Commissie voor het Bank- en Financiewezen

- Jaarverslag
- Wetten, besluiten en reglementen (delen I en II), 1988

NBB

- Jaarverslag
- Tijdschrift van de NBB

Belgische Vereniging van Banken

- Jaarverslag
- Aspecten en documenten
- Statistisch vademecum

Belgische Spaarbankenvereniging

- Jaarverslag

Controledienst voor de Verzekeringen

- Jaarverslag

Rentenfonds

- Jaarverslag

HWI

- Jaarverslag

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 14-1 Balansen van de Nationale Bank van België

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in duizenden franken
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is wekelijks
Bron : NBB

Inhoud :

De tabellen geven de waarde van de balansposten weer op datum van 31 december van ieder jaar. In de beschouwde balansen evenals in de toelichting per tabel is geen rekening gehouden met de wijzigingen die zijn voortgevloeid uit de wetgeving na 1990.

Berekeningswijze :

Voor de NBB, opgericht bij de wet van 5 mei 1850, gelden thans de bepalingen van het koninklijk besluit nr. 29 van 24 augustus 1939, betreffende de bedrijvigheid, de inrichting en de bevoegdheden der NBB, genomen ter uitvoering van de wet van 1 mei 1939, bekrachtigd en gewijzigd door de wet van 16 juni 1947 en gewijzigd door de wetten van 28 juli 1948, 12 april 1957 en 19 juni 1959, door het koninklijk besluit nr. 42 van 4 oktober 1967, genomen ter uitvoering van de wet van 31 maart 1967, en door de wetten van 9 juni 1969, 11 april 1975 en 23 december 1988.

Volgens artikel 31 van de organieke wet stuurt de Gouverneur aan de Minister van Financiën een vergelijkende staat over de stand van de NBB voor de lopende en de vorige week. Die staat, waarvan de vorm aan de Minister van Financiën ter goedkeuring wordt voorgelegd, wordt in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De balans, de winst- en verliesrekening en de staat van de resultaatverwerking sedert 1851 afgesloten op 31 december van elk jaar, worden langs dezelfde weg bekendgemaakt.

De hiernavolgende beschrijving per rubriek bevat informatie over de toegepaste boekhoudkundige overeenkomsten.

Kenmerken :

ACTIVA

Goudvoorraad

Het goudbezit (baren en munten) van de NBB dat, hetzij in België, hetzij in het buitenland wordt aangehouden.

In de balansen staat de goudvoorraad geboekt tegen 54.752,8184 frank per kilogram fijn goud, wat overeenstemt met de definitie van de Belgische munteenheid in artikel 1, 1 van de wet van 3 juli 1972 betreffende de muntpariteit, dat is 0,0182639 gram fijn goud per Belgische frank. Hoewel die muntpariteit sinds de wet van 23 december 1988 niet meer gedefinieerd wordt, blijft de boeking van goud gedurende de hele beschouwde periode tegen dezelfde prijs gebeuren.

Internationaal Monetair Fonds : deelneming

Het bedrag dat in deze rubriek is vermeld, vertegenwoordigt de tegenwaarde van het bedrag, in bijzondere trekkingsrechten (BTR), van de reservetranche van België, dat wil zeggen de rechten die de Belgische Staat als lid van het IMF bezit uit hoofde van het gedeelte van zijn quotum in het Fonds dat de tegoeden in Belgische franken van het Fonds te boven gaat.

Op 31 december 1990 bedroeg het quotum van België in het IMF 2.080,4 miljoen BTR. De resolutie van de Raad van Gouverneurs, de dato 28 juni 1990, heeft het quotum van België verhoogd tot 3.102,3 miljoen BTR, maar die beslissing werd pas op 17 juni 1991 in de Belgische wetgeving opgenomen.

De boekingskoers van het BTR bedraagt 48,65724 frank.

Internationaal Monetair Fonds : leningen

Deze rubriek bevat de vorderingen van de Belgische Staat op het IMF, die voortvloeien uit de toepassing van de Algemene Leningsovereenkomsten (beslissing van 5 januari 1962 van de Raad van Beheer van het IMF), waarbij de Lid-Staten van de Groep van Tien zich ertoe verbonden hebben aan het Fonds middelen te verstrekken in de gevallen vermeld in die overeenkomsten. Het totale bedrag van die operaties mag ten hoogste 595 miljoen BTR belopen. De rubriek omvat bovendien alle vorderingen die de Bank zou hebben ten gevolge van leningen die ze voor eigen rekening aan het Fonds zou hebben verstrekt.

Internationaal Monetair Fonds : bijzondere trekkingsrechten

De bijzondere trekkingsrechten die door het IMF aan België zijn toegewezen, alsmede de bijzondere trekkingsrechten die België anderszins heeft verworven.

Op het ogenblik dat de toewijzingen geschieden, moet er bij het IMF geen enkele storting worden gedaan.

Tijdens de periode 1980-1990 vonden toewijzingen plaats in januari 1980 en in januari 1981. De gecumuleerde toewijzingen bedroegen eind 1990 23.610,7 miljoen frank (zie rubriek op het passief) op basis van de boekingskoers van 48,65724 frank voor een bijzonder trekkingsrecht.

Deze rubriek omvat eveneens de bijzondere trekkingsrechten verkregen van deelnemende lidstaten of van andere houders van bijzondere trekkingsrechten in ruil voor werkelijk inwisselbare geldsoorten. Het gebruik dat België van de bijzondere trekkingsrechten maakt, heeft een tegenovergestelde uitwerking.

De tegenpost van de aan België toegewezen bijzondere trekkingsrechten komt voor op het passief onder de rekening met onbepaalde termijn « IMF : bijzondere trekkingsrechten, netto cumulatieve toewijzing ».

Te ontvangen ecu's

Het betreft de tegenwaarde van de ecu's die de Bank heeft teruggekocht in het kader van « swap »-krediettransacties met het Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking (EFMS) of met Derdehouders van ecu's.

Ecu's

De resolutie van 5 december 1978 van de Europese Raad waarbij het EMS werd ingevoerd, beschikt dat een Europese munteenheid, ecu genaamd, het centrale bestanddeel van het EMS zal vormen. In het akkoord van 13 maart 1979 onder de tot het EMS toetredende centrale banken van de Lid-Staten van de EG wordt de werkwijze van het EMS vastgelegd (zie ook inleiding tot hoofdstuk 10).

In dat akkoord wordt bepaald dat de centrale banken die deelnemen aan het in het kader van het EMS opgezette wisselkoersmechanisme, bij het EFMS inbreng doen van 20 pct. van hun goudvoorraad en van hun brutotegoeden in US-dollars. De inbreng is van voorlopige aard en gebeurt in de

vorm van « swap »-kredieten op drie maanden van ecu's tegen goud en tegen US-dollars.

De voor de « swap »-kredieten in aanmerking genomen koersen zijn gebaseerd op de marktnoteringen van het goud en de US-dollar.

Bedoelde « swap »-kredieten geven aanleiding tot boekingen onder de volgende balansposten :

- wat de contantoperaties betreft : op het actief, « ecu's », tegen de spilkoers van de ecu ; « goudvoorraad » en « vreemde valuta's », tegen boekingskoersen ;
- wat de termijnoperaties betreft, die geschieden op grond van dezelfde koersen als de contantoperaties : op het actief, « te ontvangen vreemde valuta's en goud », tegen de boekingskoersen van het goud en de dollar ; op het passief, « ecu's te leveren aan het EFMS », tegen de spilkoers van de ecu.

De ecu's kunnen worden gebruikt voor intracommunautaire vereffeningen binnen de grenzen vastgelegd in het voormelde akkoord van 13 maart 1979, alsook voor onderlinge cessies tussen de Lid-Staten tegen vreemde valuta's, goud en andere monetaire activa. De ecu's kunnen ook geruild worden met andere centrale banken en met sommige internationale monetaire instellingen, aan dewelke het EFMS het statuut van Derde-houder heeft toegekend.

Vreemde valuta's

De tegoeden van de NBB in vreemde valuta's zijn in de balansen opgenomen voor de tegenwaarde ervan tegen de spilkoers, wat de valuta's betreft van de landen die deelnemen aan het EMS en, wat de overige valuta's aangaat, tegen de vroegere spilkoers, in voorkomend geval gewijzigd overeenkomstig de monetaire aanpassingen aangekondigd door de landen in kwestie.

Te ontvangen vreemde valuta's en goud

De tegenwaarde in Belgische franken, op basis van de boekingskoers, van de deviezen en het goud die in het kader van termijnoperaties door de verkopers ervan aan de NBB moeten worden geleverd.

Sinds 1979 komen in de subrubriek « Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking » het goud en de US-dollars voor die in het kader van de « swap »-kredieten waarbij 20 pct. van de goudvoorraad en van de bruto dollarreserves van de NBB in het EFMS worden ingebracht, op termijn van het EFMS zijn teruggekocht.

De tegenpost op het passief voor de « swap »-kredieten met het EFMS luidt « ecu's te leveren aan het EFMS ».

De tegenpost van de overige termijn aankopen van goud en deviezen is de passief rubriek « te leveren vreemde valuta's en goud ».

Internationale akkoorden

Vorderingen in Belgische franken op de landen buiten de EG waarmee België betalingsakkoorden heeft gesloten.

Bedoelde vorderingen vallen onder toepassing van de overeenkomst van 15 juni 1972 tussen de Staat en de NBB, waarbij aan de NBB de staatswaarborg wordt verleend voor elk verlies dat uit de uitvoering van de internationale betalingsakkoorden voor de NBB zou kunnen voortspruiten.

Voorschotten aan het IMF

Volgens akkoorden gesloten met het IMF en goedgekeurd door de Belgische regering heeft de NBB deelgenomen aan de financiering van door het IMF in het leven geroepen aanvullende kredietfaciliteiten.

De eerste daarvan was de « oliefaciliteit » die in 1975 gecreëerd werd ten gunste van lidstaten van het IMF die financieringsmoeilijkheden ondervonden in verband met het invoeren van petroleum. Het voorschot werd in 1983 volledig afgelost.

De tweede faciliteit, de « aanvullende financieringsfaciliteit » geheten, werd door het IMF in 1979 ingesteld met de bedoeling bijstand te verlenen aan landen met een deficitaire betalingsbalans. De laatste terugbetaling had plaats in 1987.

Een derde faciliteit was de inwerkingstelling in 1981 van de verruimde toegankelijkheid tot de middelen van het Fonds. Zij eindigde in 1988.

Deposito bij het IMF in het kader van de USAF

In deze rubriek is de tegenwaarde opgenomen van de BTR die de Bank op een bijzondere deposito-rekening bij het IMF heeft gestort naar aanleiding van de Belgische deelneming in de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (USAF). Die faciliteit werd door het IMF opgezet als aanvulling op de structurele aanpassingsfaciliteit (SAF) en is bestemd om de inspanningen te steunen van ontwikkelingslanden met een gering inkomen die

structurele en macro-economische aanpassingsprogramma's opstarten. De hier gehanteerde boekingskoers is dezelfde als die in de rubrieken « Internationaal Monetair Fonds » en « voorschotten aan het IMF ».

Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking

Het EFMS is opgericht krachtens een reglement van 3 april 1973 van de EG-Raad.

Het werd in eerste instantie onder meer belast met het beheer van de financiering op zeer korte termijn, zoals bepaald was in het akkoord van 10 april 1972 onder de centrale banken van de verruimde Gemeenschap. De inhoud en de werking van het akkoord werden herzien in de overeenkomst van 13 maart 1979 tot vaststelling van de werkwijze van het EMS, gewijzigd bij overeenkomst van 10 juni 1985, en het Basel-Nyborg akkoord van 8 september 1987 betreffende de maatregelen ter versterking van de werking van het EMS.

In de rubriek « Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking » die zowel op het actief als op het passief voorkomt, boekt de NBB de vorderingen op en de verplichtingen jegens het EFMS voortvloeiend uit de toepassing van voormeld akkoord voor zover die vorderingen en verplichtingen, wegens een verschillende vervaldag, niet voor onderlinge compensatie in aanmerking komen.

Sinds de inwerkingtreding van het EMS in 1979 zijn de vorderingen uitgedrukt in ecu's.

EG : Financiële bijstand op middellange termijn

Het betreft de boekingen in verband met operaties ter uitvoering van verordening nr. 1969/88 van 24 juni 1988 houdende de instelling van een geïntegreerd mechanisme voor financiële ondersteuning op middellange termijn van de betalingsbalansen van de Lid-Staten. Die verordening vervangt, door samensmelting, de beschikkingen nr. 71/143 van 21 maart 1981 en nr. 682/81 van 16 maart 1981. Het optreden van de Bank, voor rekening van de Staat, wordt geregeld in een overeenkomst tussen de Bank en de Staat van 23 maart 1989.

Debiteuren wegens termijnverkoop van vreemde valuta's en goud

In deze rubriek worden de vorderingen geregistreerd die de Bank heeft op kopers om op termijn vreemde valuta's of goud te leveren tegen betaling in Belgische franken.

Handelspapier

De portefeuille handelspapier bestaat uit gediscoonteerd, in België betaalbaar papier. De techniek voor kredietverlening aan kredietinstellingen via handelspapier is in maart 1989 gewijzigd. De kredieten in de vorm van cessies-retrocessies van handelspapier worden verleend via tenderinschrijvingen. De rubriek bestaat derhalve uit :

- handelspapier aangekocht via tenders ;
- Creditexport-papier betreffende uitvoer naar niet-EG-landen, aangekocht tegen de rentetarieven van de bewuste kredieten ;
- overig handelspapier.

Voorschotten op onderpand

Deze rubriek bevat de gewone voorschotten in rekening-courant alsmede de beleningen tegen onderpand van overheidspapier. Dit laatste systeem is in maart 1989 ingevoerd. De beleningen worden, net als de cessies-retrocessies van handelspapier, verleend via tenderinschrijvingen.

Overheidseffecten

De voorwaarden waaraan de in deze rubriek geboekte effecten moeten voldoen, zijn bepaald in verscheidene overeenkomsten tussen de Staat en de NBB (Artikel 20 van de statuten - Overeenkomsten van 14 september 1948, 15 april 1952, 30 maart 1968, 23 juli 1974 en 15 juli 1977).

Het maximumbedrag van de portefeuille die de NBB bezit ten gevolge van operaties verricht overeenkomstig artikel 11, 3° en 9° van haar organieke wet, werd opgevoerd van 16.533 miljoen frank in 1968 tot 21.303 miljoen frank vanaf 1 augustus 1974 en tot 38.250 miljoen frank vanaf 18 juli 1977.

Bij dit laatste cijfer is een kredietmarge inbegrepen van 1.250 miljoen frank die door de NBB ter beschikking van de Luxemburgse Staat is gesteld.

Bijzondere bijstand aan het Rentenfonds

De overeenkomst van 15 juli 1977 tussen de Belgische Staat en de NBB, waarbij het maximumbedrag werd vastgelegd van de portefeuille overheidseffecten die de NBB mag aanhouden, werd aangevuld door een protocol van dezelfde datum tussen de Minister van Financiën en het Rentenfonds om dit laatste in staat te stellen aanvullende middelen aan de Staat te verschaffen ter dekking van seizoengebonden en onvoorziene tekorten boven de kredietmarge waarover hij bij de NBB beschikt.

Die bijzondere bijstand wordt verleend in de vorm van een bijzondere voorschottenlijn waarover het Rentenfonds naast zijn gewone voorschottenlijn kan beschikken.

Het maximumbedrag van de bijzondere bijstand aan het Rentenfonds is veranderlijk. Het wordt vastgesteld met het akkoord van de Regentenraad en ter kennis gebracht van het publiek in de vorm van een noot op de keerzijde van de weekstaat van de NBB. Eind 1990 bedroeg het plafond 110 miljard frank.

Deel- en pasmunt

Incasso van de NBB in thesauriebiljetten en metaalgeld die voor rekening van de Schatkist in omloop worden gebracht.

De maximumgrens van dat incasso, die op 700 miljoen frank was vastgesteld, is krachtens een overeenkomst tussen de Minister van Financiën en de NBB opgevoerd tot 5 pct. (februari 1980) en tot 10 pct. (januari 1983) van de op 31 december van het voorgaande jaar in omloop zijnde biljetten en munten.

Tegood bij het Bestuur der Postchecks

Het tegoed dat de NBB op haar gewone rekening bij het BCH aanhoudt, wordt beperkt tot onbelangrijke bedragen.

Sinds 1976 stort de NBB, op verzoek van de Schatkist, op een bijzondere postrekening, rekening B genaamd, de tegenwaarde van de bedragen ingeschreven op in haar boeken geopende rekeningen ten name van de centrale bank of van de regering van de landen die financiële bijstand genieten in het kader van door de Staat gesloten bilaterale leenakkoorden. Het gaat om bedragen die reeds door de Openbare Schatkist zijn gestort, maar nog niet door de begunstigde landen worden gebruikt.

Geconsolideerde vordering op de Staat

Artikel 3, b van de wet van 28 juli 1948 betreffende de sanering van de balans van de NBB bepaalt dat de schuld van de Staat jegens de NBB ten belope van 35 miljard wordt omgezet in geconsolideerde schuld.

Door opnemingen op het jaarlijkse aandeel van de Staat in de winst van de NBB werd de schuld in de daaropvolgende jaren teruggebracht tot 34 miljard.

Ze werd op dat cijfer gehandhaafd ter uitvoering van artikel 3, b van de wet van 19 juni 1959 waardoor de terugbetaling voorgeschreven bij artikel 3, b van de wet van 28 juli 1948 werd vermindert van 5 tot 1 miljard.

Voorlopige aanpassing naar aanleiding van de wet van 3 juli 1972

Op 31 december 1973 werd in deze rubriek een bedrag geboekt van 3.450,4 miljoen frank, dat het saldo vertegenwoordigde van de minderwaarden voortvloeiend uit de opwaardering van de Belgische frank ten gevolge van de beslissingen genomen tijdens de monetaire conferentie van 18 december 1971 te Washington en bekrachtigd bij de wet van 3 juli 1972 betreffende de pariteit van de frank. Het bedrag van die rubriek werd teruggebracht tot 3.420,9 miljoen frank in 1987, 3.225,5 miljoen frank in 1989 en 3.223,9 miljoen frank in 1990 ten gevolge van de aanzuivering van de minderwaarden die betrekking hebben op het goud, in verhouding tot de hoeveelheid goud die aan de Koninklijke Munt van België werd verkocht voor het slaan van in ecu's luidende munten of die geruild werd voor vreemde valuta's.

Te innen waarden

De « te innen waarden » bestaan hoofdzakelijk uit te ontvangen bedragen als tegenpost van verkopen van vreemde valuta's, uit cheques, te innen coupons en terugbetaalbare effecten en te incasseren facturen en creditnota's.

Overheidsfondsen

Overheidsfondsen en andere effecten die door de NBB worden verworven krachtens de artikelen 18 en 21 van haar statuten.

De portefeuille die de NBB uit dien hoofde mag bezitten, is beperkt tot het bedrag van het kapitaal en het reservefonds, dat is samengesteld uit de statutaire reserve, de buitengewone reserve en de afschrijvingsrekening van gebouwen, materieel en meubelen.

Gebouwen, materieel en meubelen

Boekwaarde van de terreinen en de gebouwen in België en het Groothertogdom Luxemburg.

De waarde van de gebouwen is volledig afgeschreven en op de passiefrekening opgenomen in de rubriek « afschrijvingsrekening voor gebouwen, materieel en meubelen ». Het materieel en de meubelen

worden in de rubriek enkel pro memorie vermeld.

Overgangsrekeningen

In deze rubriek zijn opgenomen :

- te vorderen rente op de tegoeden op het buitenland, op de overheidsfondsen verworven krachtens de statuten, op voorschot- en beleeningsoperaties ;
- voorraden voor de Drukkerij, voor de diensten van de NBB en drukwerken in uitvoering ;
- de waarden van het Fonds van de Honderdste Verjaring en van de Verzamelingen waarvoor ook tegenposten bestaan in de overgangsrekeningen op het passief ;
- de uitgedrukte en niet-gerealiseerde koersverschillen : bij aankoop van vreemde valuta's wordt het verschil tussen de aankoop- en de boekingskoers opgenomen in de rubriek « uitgedrukte en niet-gerealiseerde koersverschillen » zolang de aankoop niet definitief is, dat wil zeggen zolang de vreemde valuta's niet te gelde zijn gemaakt. Hetzelfde geldt voor de koersverschillen die worden geboekt naar aanleiding van de interventies op de valutamarkt die het mechanisme tot vereffening of financiering in het kader van het EMS in werking stellen, vermits die koersverschillen slechts definitief gerealiseerd zijn na terugkoop van de ecu's aangewend ter dekking van de interventies of na aanzuivering van de uit de interventies voortvloeiende debetpositie tegenover het EFMS. Zijn eveneens opgenomen in de rekening « uitgedrukte en niet-gerealiseerde koersverschillen », de omrekeningsverschillen voortvloeiend uit de wijzigingen in de spelkoersen binnen het EMS en uit de monetaire aanpassingen die door de autoriteiten van de bewuste landen werden aangekondigd.

PASSIVA

Biljetten in omloop

Bedrag van de biljetten uitgegeven door de NBB (coupures van 100, 500, 1.000 en 5.000 frank), verminderd met het bedrag van de biljetten die zich in kas bevinden.

Rekeningen-courant en diversen : Schatkist, gewone rekening

Op deze rekening worden de lopende uitgaven van de Schatkist geboekt, die de NBB in haar hoedanigheid van Rijkskassier doet.

Sinds de inwerkingtreding van de overeenkomst van 15 juli 1977 en van het aanvullende protocol dat dezelfde dag tussen de Minister van Financiën, het Rentenfonds en de NBB werd gesloten, wordt een eventueel tekort op de gewone rekening van de Schatkist gedekt door middel van een cessie van schatkistcertificaten aan het Rentenfonds, dat voor de financiering ervan een beroep kan doen op een speciale kredietlijn die de NBB met dat doel ter beschikking stelt. Een beroep op die kredietlijn komt tot uiting in de actiefpost « bijzondere bijstand aan het Rentenfonds ».

Voor de overige rekeningen wordt een onderscheid gemaakt tussen :

- financiële instellingen, ondernemingen en particulieren ;
- banken in het buitenland en internationale instellingen.

Te betalen waarden

De rubriek omvat in hoofdzaak de nog te betalen tegenwaarde van aankopen van vreemde valuta's, de aan de Staat toekomende koerswinsten die op een speciale rekening op naam van de Schatkist geboekt staan alsook het gedeelte van het aandeel van de Staat in de opbrengsten van de Bank dat aan het begin van het volgende boekjaar moet worden vereffend.

Staan er overigens nog onder vermeld, diverse in Belgische franken luidende verbintenissen, zoals dividenden, te betalen belastingen en facturen, aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid te storten bedragen, terug te storten waarborgen en diverse lopende transacties die later moeten worden vereffend.

Internationale akkoorden : financiële bijstandsakkoorden

In deze rubriek worden de bedragen opgenomen die ingeschreven zijn op rekeningen ten name van de centrale banken en van de regeringen van de landen die financiële bijstand genieten in het kader van door de Staat gesloten bilaterale leningsakkoorden, en waarvan de tegenwaarde gestort wordt op een ten name van de Bank geopende postrekening (zie rubriek op het actief).

IMF : bijzondere trekkingsrechten, netto cumulatieve toewijzing

Tegenpost van de aan België toegewezen bijzondere trekkingsrechten waarvan sprake was in de toelichting bij de actiefrekening « IMF : bijzondere trekkingsrechten ».

Het saldo van de rekening vertegenwoordigt de tegenwaarde van de bijzondere trekkingsrechten die aan het IMF zouden moeten gerestitueerd worden indien een einde zou worden gemaakt aan de bijzondere trekkingsrechten of indien België zou beslissen zich uit het Fonds terug te trekken.

Het verschil tussen de bedragen uitstaand op de actiefrekening « IMF : bijzondere trekkingsrechten » en de passiefrekening « IMF : bijzondere trekkingsrechten, netto cumulatieve toewijzing » geeft de positie weer van België in het stelsel van de bijzondere trekkingsrechten.

Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking

Zie de gelijknamige rubriek opgenomen op het actief van de balans.

Aan het Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking te leveren ecu's

Het gaat om de ecu's die op termijn wederverkocht zijn aan het EFMS in het kader van de « swap »-kredieten gebruikt om bij deze instelling 20 pct. van de goudvoorraad en van de bruto dollarreserves in te brengen, alsook de transacties met Derdehouders. Zie ook de rubriek « ecu's » op het actief.

Monetaire reserve

De wet van 28 december 1973 betreffende de begrotingsvoorstellen voor 1973-74, gewijzigd door de wet van 23 december 1988, voorziet er onder meer in dat de Bank aanbevelingen kan verstrekken in verband met het vormen bij de NBB van bijzondere, al dan niet rentende deposito's in Belgische franken of deviezen, waarvan het bedrag bepaald is op grond van de bestanddelen of van het verloop van de bestanddelen die zij vaststelt. Die aanbevelingen richten zich tot banken, spaarbanken, ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is, de verschillende categorieën van financiële instellingen van de overheidssector en tot de verschillende categorieën van instellingen die bij wet verplicht zijn wiskundige reserves aan te leggen.

In de beschouwde periode werd in 1981 voor korte tijd en voor onbeduidende bedragen een aanbeveling uitgevaardigd.

Te leveren vreemde valuta's en goud

Bevat de tegenwaarde van vreemde valuta's aan derden afgestaan of voor hun rekening ontvangen en die de Bank op haar rekeningen bij buitenlandse correspondenten aanhoudt, in afwachting van de betaling of van de instructies voor de aanwending ervan.

De rubriek bevat bovendien de tegenwaarde van de vreemde valuta's door de Bank te leveren in het kader van haar deelneming aan het mechanisme betreffende de mobilisering van ecu's.

Onbeschikbare reserve meerwaarde op goud

In deze rubriek worden de meerwaarden geboekt die de Bank realiseert naar aanleiding van arbitrage-transacties van goud tegen andere externe reservebestanddelen. Ter uitvoering van artikel 14 van de wet van 23 december 1958, worden die gerealiseerde meerwaarden op een bijzondere onbeschikbare reserverekening geboekt; zij zijn vrijgesteld van elke belasting en in geval van vereffening van de Bank wordt het saldo van die bijzondere rekening aan de Staat toegekend.

Overgangsrekeningen

Deze rekeningen omvatten :

- de vooruit ontvangen rente op handelspapier, op overheidseffecten en op beleggingen in het buitenland ;
- de te betalen rente op verplichtingen tegenover het buitenland ;
- het Fonds van de Honderdste Verjaring en de Verzamelingen, die een tegenpost hebben in de overgangsrekeningen op het actief ;
- de uitgedrukte en niet-gerealiseerde koersverschillen die het gevolg zijn van de boeking van de tegoeden op het buitenland tegen boekingskoersen die verschillend zijn van de marktkoersen ;
- diverse voorzieningen.

Kapitaal

Het kapitaal van de Nationale Bank van België bedraagt 400 miljoen frank, verdeeld in 400.000 aandelen van elk 1.000 frank ; daarvan zijn er 200.000 ingeschreven op naam van de Belgische Staat.

Reservefonds : statutaire reserve

Artikel 15 van de statuten bepaalt dat voor de reserve een afhouding van 10 pct. op de nettowinst boven 6 pct. 's jaars wordt gedaan.

Reservefonds : buitengewone reserve

Deze reserve wordt gestijfd met de toewijzing waarin jaarlijks wordt voorzien bij de door de Algemene Raad geregelde winstverdeling. Het bedrag van die toewijzing omvat het gedeelte van de winst dat, krachtens de artikelen 34, 36 en 105 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen, fiscale vrijdom geniet, mits het onbeschikbaar blijft, en dat verwezenlijkt werd op de verkoop en de inning van effecten uit de portefeuille overheidsfondsen, alsmede op de verkoop van oude gebouwen en van afgedankt meubilair en materieel.

Reservefonds : afschrijvingsrekening voor gebouwen, materieel en meubelen

Deze rekening wordt enkel gebruikt voor de boeking van de afschrijving van de gebouwen. Het verschil tussen het bedrag van de actiefpost « gebouwen, materieel en meubelen » en dat van de afschrijvingsrekening komt overeen met de boekwaarde van de terreinen.

Te verdelen nettowinst

De te verdelen nettowinst bestaat uit het saldo van de resultatenrekening, na de toewijzing aan de reserves en aan de voorzieningsrekeningen.

Tabel 14-2 Netto goud- en deviezenreserves à contant van de Nationale Bank van België

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel hergroepeert, per einde jaar, de rubrieken uit de balans van de NBB die de netto goud- en deviezenreserves beïnvloeden, alsmede de maandelijke veranderingen die worden genoteerd tegen de wisselkoersen van de transacties.

Berekeningswijze :

De rubrieken zijn gewaardeerd tegen de boekingskoersen die gehanteerd worden in de officiële balans van de NBB (zie tabel 14-1), met uitzondering van de « veranderingen tegen de wisselkoersen van de transacties » (zie verderop). Eventuele tegoeden op en verplichtingen tegenover het Groothertogdom Luxemburg zijn niet inbegrepen bij de goud- en deviezenreserves.

Kenmerken :

Goudvoorraad

Zie beschrijving van deze rubriek in tabel 14-1.

Tegoeden bij het IMF

Omvatten, enerzijds, de rechten die de Belgische Staat bezit als lid van het IMF, en die de NBB, krachtens de wet van 9 juni 1969, in haar boekhouding mag opnemen als eigen tegoeden op voorwaarde dat zij de verplichtingen van de Belgische Staat ter zake op zich neemt en, anderzijds, de voorschotten die de NBB voor haar eigen rekening verleende aan het IMF binnen de « oliefaciliteit », de « aanvullende kredietfaciliteit », de « verruimde toegankelijkheid » en de « deposito's bij het IMF in het kader van de USAF », krachtens met het IMF gesloten en door de regering goedgekeurde overeenkomsten.

EG

Omvatten de ecu's alsmede de vordering op het EFMS in het kader van de financiering op zeer korte termijn van intracommunautaire interventies en de financiële bijstand op middellange termijn verleend door de Belgische Staat en voor rekening van deze laatste door de NBB gefinancierd.

Internationale akkoorden

Zie beschrijving van deze rubriek in tabel 14-1.

Buitenlandse valuta's

Omvatten de voorschotten in Belgische franken toegestaan krachtens betalingsakkoorden die België heeft gesloten met niet-EG-landen en waarvan de uitvoering onder toepassing valt van de overeenkomst van 15 juni 1972 tussen de Staat en de NBB.

Direct opvraagbare brutoverplichtingen à contant

Omvatten de bedragen ingeschreven op rekeningen van de centrale banken of van de regeringen van landen die financiële bijstand genieten in het kader van de door de Staat afgesloten bilaterale leningsakkoorden, de overige verplichtingen van de NBB in Belgische franken tegenover het buitenland, inzonderheid tegenover de centrale banken en de Europese instellingen, alsmede de direct opvraagbare verplichtingen in buitenlandse valuta's.

Brutoverplichtingen à contant met onbepaalde vervaldag

Omvat de netto cumulatieve toewijzing van BTR.

Veranderingen tegen de wisselkoersen van de transacties

Niet inbegrepen de boekhoudkundige veranderingen die wisselkoerswijzigingen eventueel teweeg hebben gebracht in de tegenwaarde in Belgische franken van de bedragen in vreemde valuta's. Bovendien is rekening gehouden met een aanpassing waardoor transacties die in een bepaalde periode hebben plaatsgehad, maar in diezelfde periode nog niet afgewikkeld waren, toegewezen worden aan de daaropvolgende periode.

Tabel 14-3 Algemene balansstaat van de banken

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Per 31 december van elk jaar geglobaliseerde balans van het geheel der banken volgens het rapporteringsschema dat is opgesteld conform de regels vastgelegd door de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Sommige subrubrieken uit het rapporteringsschema zijn samengevoegd.

Berekeningswijze :

Deze balans is de som van de balansen die door de afzonderlijke banken zijn meegedeeld.

Het wettelijke statuut van de banken wordt bepaald in het koninklijk besluit nr. 185 van 9 juli 1935 op de bankcontrole en de emissiewijze van titels en effecten. De verzameling « Wetten, Besluiten en Reglementeringen - Toepassingsmaatregelen » van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen bevat met name de officieuze coördinatie van dat koninklijk besluit, rekening houdend met alle wijzigingen die er sedert 1935 in zijn aangebracht.

De financiële instellingen die aan deze wettelijke definitie van « bank » beantwoorden, zijn verplicht zich bij de Commissie voor het Bank- en Financiewezen te laten inschrijven. De lijst van die instellingen en alle wijzigingen die er in de loop van het jaar in zijn aangebracht, worden in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Enkel de op die lijst voorkomende instellingen zijn gerechtigd de naam « bank » te gebruiken.

De tegoeden en verplichtingen in vreemde valuta's worden gewaardeerd tegen de wisselkoers op de datum van de balans. De effecten worden meestal gewaardeerd tegen de marktprijs. Er bestaan evenwel uitzonderingen, onder meer voor de financiële activa die kunnen worden geboekt tegen de aankoopprijs. In principe omvatten de vastrentende effecten de pro rata interesten.

Kenmerken :

ACTIVA

Kas, Nationale Bank, Postrekening, NKBK

Biljetten en muntstukken van de Schatkist, biljetten van de NBB, vreemde munten en bankbiljetten voor zover zij als vlot realiseerbaar kunnen worden beschouwd, tegoeden in rekening-courant bij de NBB en het BCH alsmede de dadelijk opvraagbare tegoeden bij de NKBK van de door deze instelling erkende banken.

Daggeld

In deze rubriek worden, behalve de operaties op de officiële daggeldmarkt, alle uitzettingen ingeschreven die worden verricht :

- met als tegenpartij banken of andere kredietinstellingen ;
- hetzij voor een vaste termijn van een of twee bankwerkdagen, eventueel hernieuwbaar, hetzij onder beding van een vooropzeg van een of twee bankwerkdagen ;
- tegen vergoeding van een interest die wordt bepaald ofwel bij de aanvang van elke termijn, ofwel onder verwijzing naar een dagelijks fluctuerende marktprijs.

Bankiers

In deze rubriek mogen geen activa worden opgenomen die thuishoren in de rubrieken « kas, Nationale Bank van België, Postrekening, NKBK », « daggeld », « moedermaatschappij, succursalen en filialen », « andere te innen waarden op korte termijn », « wissels », « effecten » en « participaties ». Onder voorbehoud van wat voorafgaat, worden niet enkel activa op banken ingeschreven, maar ook activa op kredietinstellingen van de overheidssector en op spaarbanken. Hier worden zowel buitenlandse als Belgische financiële instellingen bedoeld.

Moedermaatschappij, succursalen en filialen

Vergelijkbaar met de rubriek « bankiers », maar met een tegenpartij die moedermaatschappij, succursaal of filiaal is.

Andere te innen waarden op korte termijn

De termijn mag de dertig dagen niet overschrijden. Deze rubriek bevat de coupons en uitkeerbare effecten met inbegrip van post- en fiscale zegels, de incassodienst en de overnemers van wissels ter incasso.

Wissels : overheidspapier

Effecten voor ten hoogste een jaar door de Belgische Staat of onder zijn waarborg uitgegeven, ongeacht of die in Belgische franken of in vreemde valuta's luiden en ongeacht of zij bij de oorsprong werden verworven of van een cederende instelling werden overgenomen in het kader van een mobilisatie-operatie.

Wissels : handelswissels

- herdisconteerbare wissels : handelswissels en warrants, herdisconteerbaar bij de NBB of, krachtens vaste overeenkomsten, bij kredietinstellingen van de overheidssector of nog, wissels die vlot mobiliseerbaar zijn op de voornaamste buitenlandse markten ;
- niet-herdisconteerbare wissels : handelspapier en warrants die niet herdisconteerbaar zijn en facturen gediscoteerd overeenkomstig de wet van 25 oktober 1919, gewijzigd door de wet van 31 maart 1958 ;
- door de bank geaccepteerde wissels : bankaccepten in disconto genomen door de acceptant.

De rubriek omvat niet de bij de NBB en andere kredietinstellingen van de overheidssector geherdisconteerde wissels, noch de wissels « en pension » bij de kredietinstellingen van de overheidssector. De desbetreffende bedragen worden vermeld in een voetnoot op de actiefzijde van de algemene staat.

Prolongaties en voorschotten op effecten

De voorschotten op effecten zijn volledig door effecten gewaarborgde voorschotten die wegens het onderpand aan effectenmakelaars of hiermee gelijk te stellen beroepen verleend worden of volledig door effecten gewaarborgde niet-commerciële voorschotten die krachtens het onderpand aan particularieren worden toegestaan.

Debiteuren wegens verstrekte accepten

Rechten van de banken op begunstigden van door hen verleende acceptkredieten. De tegenwaarde van deze rubriek komt voor op het passief in de rubriek « wissels geaccepteerd ». Het in disconto nemen door banken van hun eigen accepten heeft geen invloed op die rechten.

Diverse debiteuren

Vooral voorschotten op korte, half lange of lange termijn (kaskredieten en wentelkredieten) aan zowel de particuliere sector als de overheid ; tevens

alle schuldvorderingen, in welke vorm ook, op financiële vennootschappen en alle kredieten, in welke vorm ook, aan personen die beheerder, zaakvoerder of directeur van de bewuste banken zijn alsmede de debiteuren wegens hypotheek. Onder financiële vennootschappen moet worden verstaan, de vennootschappen waarvan de activiteit voornamelijk bestaat uit het beheer, de uitgifte of de verhandeling van effecten of participaties van handelsvennootschappen.

Effecten

Effecten die niet tot de rubrieken « belegde wettelijke reserve » of « participaties » behoren en die eigendom zijn van de bank.

Belgische overheidsfondsen : Staatsleningen

Obligaties of aandelen gewaarborgd door de Staat : de staatswaarborg in de enge betekenis van het woord, waar het hier over gaat, is die welke geldt voor de uitkering van de interesten (of wanneer het, uitzonderlijk, aandelen betreft, van een dividend) alsmede voor de terugbetaling van het kapitaal.

Andere Belgische overheidsfondsen : obligaties of aandelen uitgegeven of gewaarborgd door Belgische openbare diensten andere dan de Staat en zonder dat de waarborg van deze laatste eraan verbonden is.

Uit te geven Belgische overheidsfondsen : effecten waarvan de plaatsing in feite wordt voortgezet na de officiële afsluiting van een openbare uitgifte, en die gedurende maximaal drie maanden na die datum in deze subrubriek ingeschreven blijven.

Overige leningen :

Beleggingseffecten : dat zijn effecten andere dan die welke voorkomen in de rubriek « participaties » en die met het oog op hun rendement als geldbelegging werden verworven. Zowel buitenlandse overheidsfondsen als leningen van particuliere vennootschappen of instellingen zijn in deze rubriek opgenomen, alsmede de leningen van internationale instellingen.

Te emitteren of te verkopen effecten : effecten die voorlopig, met de bedoeling ze aan derden te verkopen, verworven werden of die bestemd zijn om aan derden te worden overgedragen (te emitteren effecten, de effecten verworven met de bedoeling ze in particuliere handen te beleggen, de effecten ex-schuldvorderingen en overige te realiseren effecten).

Aandelen en deelbewijzen :

Net als in de voormelde rubriek « overige leningen », worden hier eveneens beleggingseffecten en uit te geven effecten opgenomen.

Overige effecten :

Alle effecten die niet elders in de rubriek « effecten » konden worden ingeschreven, namelijk die welke op basis van hun kwalificatie bezwaarlijk opgenomen kunnen worden bij de « Belgische overheidsfondsen », de « overige leningen » en de « aandelen en deelbewijzen ». Daartoe behoren met name de deelbewijzen in onverdeelde gemeenschappelijke fondsen en de vastgoedcertificaten.

Belegde wettelijke reserve

De banken opgericht in de vorm van kapitaalvennootschappen zijn krachtens artikel 13 van het koninklijk besluit nr. 185 verplicht hun wettelijke reserve te plaatsen in fondsen uitgegeven hetzij door de Staat, de provincies en de gemeenten, hetzij onder hun waarborg.

Participaties

De aandelen of deelbewijzen in vennootschappen, instellingen, verenigingen of organen van welke aard ook, waarvan het duurzaam bezit voor de activiteit van de bank nuttig of nodig is, ongeacht het rendement van die effecten.

De participaties in vastgoedfilialen worden niet in deze rubriek, maar wel bij de « participaties in filialen voor immobiëlen » vermeld.

Oprichtings- en eerste inrichtingskosten

Kosten van oprichting en eerste inrichting, alsook alle soortgelijke kosten, zoals die voor verlenging, fusie, wijziging in de statuten.

Gebouwen

Gebouwen bestemd voor het uitoefenen van het bedrijf en andere, in gebruik of te verkopen.

Diversen

Activa die niet onder enige andere actiefrubriek vallen.

PASSIVA

Schuldeisers gedekt door zakelijke zekerheden

De subrubriek « schuldeisers gewaarborgd door voorrechten » bevat de te betalen taksen en belastingen alsmede de schulden ontstaan ten gevolge van de sociale wetgeving. De subrubriek « schuldeisers bij overeenkomst door zakelijke zekerheden gewaarborgd » omvat alle schuldeisers bij overeenkomst gewaarborgd door een zakelijke zekerheid, dat wil zeggen een pand of een hypotheek.

Daggeld

Zie de gelijknamige rubriek op het actief.

Bankiers en moedermaatschappij, succursalen en filialen

Zie de gelijknamige rubriek op het actief.

Wissels geaccepteerd

Verplichtingen van de banken voortvloeiend uit door hen geaccepteerde wissels.

Andere te betalen waarden op korte termijn

Evenmin als bij de overeenstemmende rubriek op het actief mogen de waarden een looptijd hebben van meer dan 30 dagen.

Crediteuren wegens wissels ter incasso

Het gaat hier om tegenwaarden van de aan banken ter incasso afgegeven wissels (zie toelichting bij de rubriek op het actief « andere te innen waarden op korte termijn »).

Deposito's en crediteuren

De termijndeposito's worden in de vermelde subrubrieken ingeschreven volgens de contractuele termijn, dat wil zeggen volgens de termijn waarvoor ze oorspronkelijk werden toevertrouwd en niet volgens de resterende looptijd tot de vervaldag, op het ogenblik dat de staat wordt opgemaakt. De subrubriek « voor meer dan een jaar » bevat het totaal van de ingeschreven deposito's voor een vaste termijn van een jaar en deposito's met een vooropzeg van een jaar. De notarisrekeningen, die onder artikel 4 van het KB van 14 december 1935 vallen, moeten worden ingeschreven in de subrubriek « dadelijk opvraagbaar ».

De subrubriek « bankboekjes » heeft betrekking op de deposito's geregeld door het KB van 29 december 1983. Voorheen betrof het deposito's ingeschreven in boekjes met beperkingen inzake opeisbaarheid.

De subrubriek « andere op boekjes ingeschreven deposito's » bevat de op boekjes ingeschreven deposito's die niet voldoen aan het KB van 29 december 1983.

Obligaties en kasbons

Betreft de schuld in een van deze vormen aangaan en met een looptijd van meer dan twee jaar.

Diversen

Elementen op het passief die in geen enkele andere rubriek konden worden opgenomen.

Achtergestelde passiva

Achtergestelde converteerbare obligatieleningen, gewone achtergestelde obligatieleningen, andere gewone achtergestelde leningen, andere achtergestelde leningen en achtergestelde voorschotten in rekening die vanwege hun aard (lening of voorschot) tot de opvraagbare passiva zouden behoren indien er geen clause van achterstelling of ondergeschiktheid zou bestaan. Door die clause aanvaarden de schuldeisers van deze speciale leningen of voorschotten, evenals de vennoten op de tweede rang na de overige schuldeisers te worden geplaatst in geval van vereffening van de bank.

Kapitaal

Het kapitaal van een individuele bank moet krachtens artikel 8 van het KB nr. 185 (gewijzigd door artikel 38 van de wet van 30 juni 1975) ten minste 50 miljoen frank bedragen en volgestort zijn.

Wettelijke reserve

Zie de toelichting bij de rubriek op het actief « belegde wettelijke reserve ».

Reservefonds

Deze rubriek mag slechts worden gecrediteerd door het debet van de overeenstemmende rubriek op de winst- en verliesrekening. Ze mag slechts worden gedebiteerd door het credit van de rubriek « overboeking van het reservefonds » op de winst- en verliesrekening.

Tabel 14-4 Algemene balansstaat van de spaarbanken

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De op 31 december van elk jaar geglobaliseerde balans van het geheel van de spaarbanken volgens het door de Commissie voor het Bank- en Financieuzen opgelegde rapporteringsschema. Bepaalde subrubrieken uit dat schema zijn samengevoegd.

Berekeningswijze :

Het wettelijke statuut van de spaarbanken wordt geregeld door de gecoördineerde bepalingen van 23 juni 1967 betreffende het toezicht op de privé-spaarkassen. Die bepalingen werden onder meer door de wet van 30 juni 1975 gewijzigd. De spaarbanken zijn ingezetenen op de lijst van de CBF en uitsluitend zij zijn gerechtigd de benaming « spaarbank » te voeren.

Sinds januari 1986 mogen de privé-spaarkassen de naam « spaarbanken » voeren. De Bank gebruikt sindsdien deze benaming.

Wat de boekhoudkundige waarderingsregels betreft, zie tabel 14-3.

Kenmerken :

ACTIVA

Kas, NBB, Postrekening

Biljetten en munten van de Schatkist, biljetten van de NBB, vreemde munten en bankbiljetten voor zover zij als vlot realiseerbaar kunnen worden beschouwd.

Daggeld

Daggeld uitgezet op de markt van het gewaarborgde daggeld en ander.

Tegoeden bij financiële instellingen

Tegoeden, op zicht en op termijn, bij Belgische en buitenlandse instellingen.

Schuldvorderingen en waarden op korte termijn (maximaal een maand)

Onder meer debetsaldi in rekening-courant van de agenten, vervallen coupons en vorderingen, uitkeerbare effecten.

Handelspapier en facturen

Als belegging verworven ter financiering van rechtstreekse kredieten (inclusief Creditexport).

Acceptdebiteuren

Accepten in omloop, accepten in portefeuille en geherdisconteerde accepten.

Voorschotten, kredietopeningen en leningen zonder hypothecaire waarborg

Voorschotten op handelspapier, op warrants of Belgische overheidsfondsen, leningen aan leden-vennoten van de spaarkas, opgericht in de vorm van een coöperatieve vereniging, leningen op afbetaling en persoonlijke leningen, leningen met bankaval, kaskredieten, girorekeningen met een debetsaldo al dan niet toegestaan, overige leningen op korte of lange termijn.

Effectenportefeuille en participaties

De tabel geeft een duidelijke indeling.

Hypothecaire leningen en hypothecaire kredietopeningen

Door aflossing of door reconstitutie, met levensverzekering, op vaste termijn of in rekening-courant.

Aandeelhouders of leden-vennoten

Nog niet volgestort maatschappelijk kapitaal.

Diverse debiteuren

Leasingoperaties op roerende en onroerende goederen, voorschotten op belastingen en alle schuldvorderingen van welke aard ook die niet uitdrukkelijk bedoeld worden in de hierboven vermelde rubrieken of in de rubriek « diversen ».

Diversen

Schuldvorderingen die voortspruiten uit de activiteiten bedoeld in artikel 15, paragrafen 1 tot 4 van de gecoördineerde bepalingen, vorderingen op levensverzekeringsagenten en herverzekeraars. Lenin-

gen met tussenkomst of wedersamenstellende derde, leningen met solidaire verbintenissen en andere nader te omschrijven vorderingen.

Wettelijk verplichte borgstellingen

Spaarkassen die zich vóór 30 juni 1972 inlieten met levensverzekerings-, kapitalisatie- of vastgoedoperaties of leningen met tussenkomst of wedersamenstellende derde moeten een door de wet verplichte borgstelling deponeren om de goede afloop van die operaties te waarborgen.

Overgangsrekeningen

Rubrieken die tot doel hebben aan het einde van een activiteitsperiode de aanpassing van de resultaten voor die periode mogelijk te maken. Inclusief de resultaatrekeningen (pro rata interesten, regularisatieboekingen en wachtrekeningen).

Beleggingen bij voorrecht

Het bedrag van de beleggingen die onderaan afzonderlijk worden vermeld, zijn de toegestane beleggingen van de spaarfondsen, opgesomd in artikel 12 van de gecoördineerde bepalingen, die bij bijzonder voorrecht worden aangewend voor de betaling van fiscale of strafrechterlijke geldboeten en voor de terugbetaling van de spaarfondsen die bedoeld worden in artikel 1 van de gecoördineerde bepalingen.

Nuttige pandwaarde

Waarde na aftrek van de passiva betreffende deze beleggingen.

PASSIVA

Spaarfondsen

De spaarfondsen worden ingedeeld naar oorspronkelijke looptijd.

Technische reserves

In hoofdzaak de wiskundige reserves van de spaarkassen die ook levensverzekeringen — meestal gebonden aan het hypothecaire krediet dat zij toestaan — en kapitalisatietransacties doen.

Reconstitutiefondsen

Betreft de annuïteiten die door de opnemers van hypothecaire leningen worden gestort om het kapitaal samen te stellen dat zij aan het einde van de lening volledig terugbetalen en die door de maatschappijen worden gekapitaliseerd.

Schuldeisers gedekt door zakelijke zekerheden

Wettelijk en contractueel bevoorrechte schuldeisers.

Leningen

De privé-spaarkassen mogen op de daggeldmarkt, bij de NBB of bij andere financiële instellingen fondsen opnemen, doch enkel om een tijdelijk tekort aan kasgeld te verhelpen teneinde de uitkering mogelijk te maken van spaarfondsen waarvan de terugbetaling onverwacht wordt aangevraagd, en waardoor het evenwicht wordt verbroken tussen de liquiditeitsgraad van diverse categorieën beleggingen en de opeisbaarheidsgraad van de ingezamelde spaarfondsen.

Het mag derhalve slechts om toevallige en bijkomstige operaties gaan.

Herdisconteerders

Geherdisconteerd handelspapier, warrants, accepten en Creditexport-effecten, die voorkomen in de rubriek op het actief « handelspapier en facturen ».

Mobilisering van activa

Mobilisering van kredieten en leningen met of zonder hypothecaire waarborg, die voorkomen op het actief.

Andere verbintenissen voor ten hoogste een maand

Verbindenissen die, in principe, voor de spaarkas onmiddellijke uitbetalingen tot gevolg kunnen hebben of die volgens hun graad van opeisbaarheid gerangschikt kunnen worden tussen de schulden terugbetaalbaar binnen 30 dagen (creditsaldo van de lopende rekeningen der agenten, te betalen commissielonen, vervallen dividenden).

Diverse crediteuren

Nog te storten op effecten en participaties, vervroegde stortingen door aandeelhouders of leden-vennoten, waarborgen op leasingoperaties en alle schulden jegens derden die niet in elders vermelde posten voorkomen, met uitzondering van de schulden die voortspruiten uit levensverzekeringen of kapitalisatie alsook die welke het gevolg zijn van een door de Commissie voor het Bank- en Financiewezen uitdrukkelijk toegestane activiteit.

Voorzieningen voor lasten

Deze voorzieningen hebben betrekking op lasten van het lopende boekjaar, maar zullen pas tijdens het volgende boekjaar aanleiding geven tot een uitbetaling (onder meer de fiscale voorzieningen).

Diversen

Zie toelichting bij de gelijknamige post op het actief.

Eigen middelen

- Kapitaal : maatschappelijk kapitaal. Het nog te storten bedrag staat in de rubriek « aandeelhouders of leden-vennoten » op het actief.
- Wettelijke reserve : samengesteld volgens de voorschriften van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, door onttrekking aan de nettowinsten van ten minste een twintigste en dat ten minste tot de reserve een tiende van het maatschappelijk kapitaal bereikt heeft.
- Andere reserves : omvatten de herschattingsreserves, de statutaire reserves, de vrije reserves en andere buitengewone reserves. De reserves mogen slechts bij de eigen middelen worden opgenomen als zij werkelijk en definitief verwezenlijkte winsten vertegenwoordigen.

Actiefrechtzettingen

Voorzieningen voor waardevermindering van de effectenportefeuille of de kredieten, die gevormd worden ten gevolge van een raming van de vastgestelde of vermoede waardeverminderingen.

Overgangsrekeningen

Rubrieken die de tegenwaarde vormen van lasten die tijdens de afgesloten boekhoudperiode zijn ontstaan, maar pas in een latere boekhoudperiode verschuldigd zullen zijn (bijvoorbeeld niet vervallen renteschuld van de spaarfondsen) en rubrieken die opbrengsten vertegenwoordigen die reeds tijdens de afgesloten boekhoudperiode werden geboekt, maar gedeeltelijk op een latere boekhoudperiode betrekking hebben. Inclusief de resultaatrekeningen.

Tabel 14-5 Algemene balansstaat van de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Tabel 14-6 Bestuur der Postchecks

Eenheid : rekeningen, duizenden eenheden

bedragen, miljarden franken
transacties zonder gebruik van
chartaal geld, procenten

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : BCH

Inhoud :

Algemene balansstaat per 31 december van elk jaar van het geheel van de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is, volgens het rapporteringsschema opgelegd door de Commissie voor het Bank- en Financieuzen. Bepaalde subrubrieken uit dat schema zijn samengevoegd.

Berekeningswijze :

Zie tabel 14-3 voor de boekhoudkundige waarderingsregels.

Kenmerken :

Over de beschouwde periode zijn de bedoelde ondernemingen qua belang en aantal fors teruggelopen. De meeste onder hen hebben het statuut van spaarbank aangenomen of werden opgeslorpt door andere kredietinstellingen. Deze gegevens bestaan slechts vanaf 1983.

Voor de boekhoudkundige waarderingsregels, zie tabel 14-3.

Voor de bespreking van de balansposten wordt verwezen naar tabel 14-4.

Inhoud :

Deze tabel bevat diverse inlichtingen betreffende het BCH. Het gaat om maandgemiddelden van dagelijkse gegevens, behalve wat de rekeningen betreft waar het om een cijfer per einde jaar gaat.

Berekeningswijze :

Het tegoed in rekening van de « particulieren » is gelijk aan het gezamenlijke tegoed verminderd met het tegoed van de Rijksrekenplichtigen. Het vertegenwoordigt de schuld van het BCH, dat wil zeggen een deel van de officiële schuld van de Schatkist (zie tabel 11-1). De inlichtingen over de beweging van de tijdens de maand uitgevoerde operaties hebben niet enkel betrekking op de beweging van de tegoeden van de « particulieren » doch eveneens op die van de Rijksrekenplichtigen die over een postrekening beschikken.

Deze tegoeden zijn maandgemiddelden per einde dag, al dan niet werkdagen. Indien geen werkdag, wordt het tegoed van de vorige werkdag genomen.

Kenmerken :

De tegoeden van de particulieren per einde periode omvatten tevens de tegoeden op postrekening van de geldscheppende instellingen, de Europese instellingen, de instellingen van de sociale zekerheid en de lagere overheid.

Bij de « transacties » worden eerst de stortingen en diverse creditoperaties beschouwd. Die omvatten :

- de stortingen in contanten ten bate van houders van postrekeningen, gedaan bij het BCH te Brussel en in alle postkantoren van het Rijk ;
- de opbrengst van de incassering van ontvangkaarten ;
- de cheques op bankiers ingeschreven bij de Verrekenkamer en geïnd door bemiddeling van het BCH ;

- de assignaties en postwissels ter inning bij het BCH ingediend ;
- de opbrengst van de incassering van kwijtingen en handelswissels.

De rubriek « cheques en diversen » omvat de cheques aan toonder, dat wil zeggen de cheques die aan de loketten van het BCH te Brussel voor directe betaling worden aangeboden en de cheques op naam, dat wil zeggen de cheques gestuurd aan het BCH of aan huis betaald door de brievenbestellers ; zij omvat daarenboven de « diversen », dat wil zeggen de onkosten waarvoor de aangeslotenen gedebiteerd worden : verscheidene leveringen, taken op de operaties, enz.

De giro's komen in de boekingen van het BCH tweemaal voor, op het debet en het credit, en voor dezelfde bedragen.

Het percentage van de « transacties uitgevoerd zonder gebruik van chartaal geld » heeft als teller :

- de postgiro's op debet en credit ;
- de giro's gedaan per assignatie en postwissel ;
- de door de post aangenomen stortingsbulletins in de verrekenkamers ;
- de stortingen gedaan per bankcheques, accreditieven en betalingsorders ;
- de cheques zonder betaling in contanten, uitgegeven door de rekenplichtigen der posterijen voor de afhaling van gelden geboekt op hun lopende postrekening wegens de postgiro's aangenomen door de postkantoren voor de betaling van wissels, kwijtingen, ontvangkaarten, aankoop van zegels, enz. ;
- de cheques waarvoor de aangeslotenen gedebiteerd worden en waarvan het bedrag door het BCH omgezet wordt in postwissels betaalbaar in het buitenland.

Tabel 14-7 Rentenfonds

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : Rentenfonds

Inhoud :

De tabel bevat de belangrijkste balansposten per einde jaar van het Rentenfonds.

Berekeningswijze :

De « genoteerde waarden » omvatten de overheidsfondsen, dat wil zeggen leningen uitgegeven door of voor de Staat, door de Staat gewaarborgde leningen, leningen van het Gemeentekrediet van België en leningen van de provincies, steden en gemeenten.

Kenmerken :

Het Rentenfonds, opgericht bij besluitwet van 18 mei 1945, is een openbare instelling met rechts-persoonlijkheid, waarvan de verplichtingen zijn gewaarborgd door de Staat.

Tot in 1959 bestond zijn opdracht erin de markt van het overheidspapier op middellange en lange termijn door aan- en verkopen te reguleren. Door de wet van 19 juni 1959 werd zijn werkingssfeer verruimd : het Rentenfonds dat sedert 1957 optrad op de markt van de certificaten op korte termijn, maar enkel als emittent, kon van dan af ook optreden als koper en werd aldus gemachtigd openmarkttransacties te verrichten.

Voorts heeft de reorganisatie van de daggeldmarkt (protocol van 16 november 1959) de toegang van het Rentenfonds tot die markt, als kredietverstrekker, vergemakkelijkt en het met name in staat gesteld bij de sluiting van de verrekening als regulerende instelling op te treden.

Ten slotte zij aangestipt dat het Rentenfonds gaandeweg een rol is gaan spelen in de financiering van de Schatkist, door in te tekenen op schatkistcertificaten gefinancierd door voorschotten bij de NBB. In 1977 beslisten de Minister van Financiën en de NBB eenstemmig die financiering van de Staat door de NBB via het Rentenfonds doorzichtiger te maken. Er werd formeel bepaald dat het Rentenfonds, om onvoorziene of seizoengebonden tekorten van de Schatkist te dekken, op schatkist-

certificaten kan inschrijven of ze rechtstreeks bij de Schatkist kan kopen, na — indien zijn gewone middelen daartoe ontoereikend zijn — de benodigde middelen te hebben aangetrokken bij de NBB, die te dien einde bijzondere voorschotten kan toestaan (zie tabel 14-1).

De middelen waarover het Rentenfonds kan beschikken ter financiering van zijn activiteiten bestaan uit :

- eigen middelen : een dotatie van 2,8 miljard frank vanwege de Schatkist (volgens artikel 9 van de wet van 19 juni 1959), de overgedragen resultaten, de rente- en transactiekosten, verminderd met de betaalde interesten en de exploitatiekosten ;
- kredietopnemingen op de daggeldmarkt ;
- certificaten voor 4 maanden, verkrijgbaar, via wekelijkse toewijzing, door de banken, de spaarbanken en een aantal parastatale instellingen ;
- voorschotten op onderpand bij de NBB ;
- een bijzondere voorschottenlijn bij de NBB bestemd voor de financiering van de Schatkist.

Tabel 14-8 HWI

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : HWI

Inhoud :

De belangrijkste actief- en passiefposten van de balans per einde jaar van het HWI.

Berekeningswijze :

Boekhoudkundige staat van het HWI.

Kenmerken :

Het HWI, opgericht bij koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935, is een instelling van openbaar nut, met rechtspersoonlijkheid. Het kapitaal werd onderschreven door de banken en, sinds 1976, de spaarbanken ; de verbintenissen worden door de Staat gewaarborgd ten belope van een wettelijk vastgelegd plafond (27,5 miljard frank in 1970, in de loop der jaren verhoogd tot 100 miljard eind 1980 en tot 120 miljard in maart 1984).

Het HWI heeft tot doel « aan de banken, de private spaarkassen en aan de nijverheids-, handels- en landbouwondernemingen zijn medewerking te verlenen om, binnen de mate waarin het algemeen nut zulks wenselijk maakt, in de mobilisatie van hun schuldvorderingen en in de voldoening van hun speciale kredietbehoeften te voorzien ».

Het Instituut mag de volgende operaties op korte en halflange termijn verrichten :

- alle handelseffecten, wissels, promessen, orderbiljetten en alle andere effecten die verband houden met nijverheids-, handels- of landbouwoperaties disconteren of op de markt aankopen ;
- zich doen subrogeren in alle schuldvorderingen die verband houden met nijverheids-, handels- of landbouwoperaties ; ze zich doen overdragen of in pand afgeven ;
- aan derden alle gediscoconteerde of aangekochte effecten herdisconteren, deze in pand afgeven, de goede afloop van die effecten of van de desbetreffende disconto- en voorschotoperaties waarborgen ; derden in zijn schuldvorderingen subrogeren ; deze overdragen of in pand afgeven, de goede afloop ervan waarborgen ;

- handelseffecten accepteren of avaleren ; zijn bemiddeling aanbieden voor de plaatsing van die effecten ;
- alle krediet-, kredietverstrekking- of kredietopnemingstransacties met financiële instellingen waarbij de deviezentransacties niet hoger mogen liggen dan een door de Minister van Financiën vastgelegd plafond ;
- verwerven of overdragen van overheidspapier en van alle andere, door de overheid uitgegeven schuldbewijzen ; zijn bemiddeling aanbieden voor de plaatsing van die waarden.

Het HWI neemt niet alleen het secretariaat van Creditexport op zich, maar speelt ook een rol in de financiering van de export voor ten hoogste een jaar, ter aanvulling van het creditexportsysteem. Sinds november 1978 verleent het HWI op verzoek van de depositobanken discontoverbintenissen en -beloften, of principieel advies in verband met exportfinanciering met een duur begrepen tussen een en twee jaar. Er zij hierbij aangestipt dat het HWI reeds lang, en onder dezelfde voorwaarden als Creditexport, kleine uitvoertransacties (minder dan 25 miljoen in 1980) op middellange en lange termijn voor zijn rekening neemt.

Het HWI beheert de afzonderlijke beschermingsfondsen voor deposito's bij de banken en de spaarbanken die vanaf 1985 de in 1975 gecreëerde Buitengewone Interventiereserve vervangen. Anders dan bij de BIR participeren nu ook de succursalen in de beschermingsfondsen.

De interventie is beperkt tot 500.000 frank per deponent of tot de beschikbare middelen van het fonds in kwestie.

De rubrieken op het actief omvatten :

Aandeelhouders

Deel van het kapitaal waarop door de depositobanken en de spaarbanken is ingeschreven en dat nog niet is gestort, dat is 80 pct. van het kapitaal.

Belegde reserve

Tegenwaarde van de wettelijke reserve ; zij bestaat in hoofdzaak uit door de Belgische Staat uitgegeven of door deze laatste gewaarborgde obligaties die tegen aankoop prijs geboekt zijn.

Portefeuille Belgische overheidsfondsen

Deze portefeuille, eveneens samengesteld uit door de Staat uitgegeven of door deze laatste gewaarborgde obligaties, stemt vooral overeen met het gestorte deel van het kapitaal (20 pct.) en het Speciaal Reservefonds.

Portefeuille handelswissels

De omvang van deze portefeuille is natuurlijk afhankelijk van het volume netto financieringsmiddelen die het HWI zich heeft kunnen verschaffen. Hij bevat zowel bankabel als niet-bankabel papier, dat is papier met betrekking tot bijstandskredieten bij liquidatie van depositobanken, papier met betrekking tot opnemingen van herdiscontokredieten, kortlopend handelspapier en middellang papier.

Uitgezette daggeldleningen

Het gedeelte van het kapitaal dat het HWI vóór « veiling » opnam en uitzette op de gewaarborgde daggeldmarkt, om er de rentestijging te drukken en aldus bij te dragen tot de regulering ervan.

Kredieten geopend aan diversen en niet opgenomen, volledig opneembaar

De geopende herdiscontokredieten, die voor een zelfde bedrag op het passief voorkomen en voor de begunstigden onmiddellijk beschikbaar zijn.

Diversen

Deze rubriek omvat alle andere rubrieken op het actief.

De rubrieken op het passief omvatten :

Kapitaal en reserves

Het kapitaal waarop door de depositobanken en de spaarbanken is ingeschreven, de wettelijke reserve en het Speciaal Reservefonds aangelegd sinds 1947 ter dekking van de risico's die eigen zijn aan de activiteiten van het HWI.

Daggeldleningen

Leningen op de interbankenmarkt, die het HWI sinds 1974 heeft aangegaan, om zijn portefeuille niet-bankabel papier te financieren met middelen die qua looptijd beter geschikt zijn dan daggeld.

Kredieten geopend aan diversen en niet opgenomen, volledig opneembaar

Zie de gelijknamige rubriek op het actief.

Diversen

Deze rubriek bevat alle overige rubrieken op het passief.

Tabel 14-9 Levensverzekeringsmaatschappijen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : Controledienst voor de Verzekeringen

Inhoud :

Samenvattende opgave per 31 december van de dekkingswaarde van de reserves alsmede het incasso en de technische provisies rechtstreekse zaken van de levensverzekeringsmaatschappijen.

Berekeningswijze :

Krachtens de wet van 9 juli 1975 zijn de levensverzekeringsmaatschappijen onderworpen aan de daartoe opgerichte Controledienst voor de Verzekeringen. Deze verzamelt en globaliseert hun boekhoudkundige staten.

Kenmerken :

De tabel bevat een overzicht, per grote categorie, van de aard en de waarde van de technische reserves, die de tegenwaarde vormen van de verzekerde risico's.

Tabel 14-10 Biljetten en munten in omloop

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing naar nominale waarde van de biljetten en munten in omloop per 31 december van elk jaar.

Berekeningswijze :

Dagelijkse staat van de uitstaande bedragen in omloop.

Kenmerken :

De NBB alleen heeft het recht bankbiljetten van 100 frank en meer uit te geven.

Het totaal stemt overeen met de rubriek « biljetten in omloop » op het passief van de balans van de NBB (zie tabel 14-1).

De rubriek « incasso NBB » komt eveneens op de balans van de NBB voor, maar op het actief onder de rubriek « deel- en pasmunt ».

HOOFDSTUK 15 : FINANCIËLE ACTIVA

INLEIDING

Hoofdstuk 15 is gewijd aan de financiële activa in het bezit van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken. Deze gegevens zijn opgenomen in de financiële rekeningen van België, waarvan de methodologie beschreven staat in de inleiding tot hoofdstuk 13. Geïnteresseerde lezers worden daarnaar verwezen voor meer details in verband met onder andere de definitie van de sectoren of de hervorming van de statistieken.

Er zij evenwel aan herinnerd dat het momenteel beschikbare statistische materiaal het niet mogelijk maakt na te gaan hoe de financiële activa verdeeld zijn onder de particulieren en de vennootschappen, economische subjecten met soms sterk uiteenlopende financiële gedragingen. Bij gebrek aan statistische gegevens omvat de sector van de vennootschappen en de particulieren bovendien een aantal financiële instellingen die als « doorzichtig » worden beschouwd. Concreet betekent zulks dat de financiële activa die de vennootschappen en de particulieren in de enge betekenis bij die instellingen hebben gevormd, niet expliciet vervat zijn in de statistieken van de financiële activa. De beleggingen daarentegen, welke die instellingen dank zij de aldus verzamelde middelen hebben gedaan, zijn er wel in opgenomen voor zover het gaat om activa die traditioneel worden opgetekend. Die activa worden aldus beschouwd als rechtstreeks in het bezit van vennootschappen en particulieren. Tot slot is het niet mogelijk op basis van de beschikbare statistische informatie de vorderingen te registreren die de vennootschappen en de particulieren op elkaar hebben : dat betekent dat met uitzondering van enkele gevallen, voornamelijk obligaties, aandelen en thesauriebewijzen, de intrasectorale financiële operaties niet zijn opgenomen.

De door de Bank opgestelde statistieken steunen hoofdzakelijk op de balansen van de kredietinstellingen, maar ook op vele andere bronnen, onder meer de balansen van de andere financiële en niet-financiële ondernemingen, de betalingsbalans, de statistieken van de overheidsschuld en van de uitgaven van aandelen en obligaties. Zij zijn, zoals

reeds aangestipt in de inleiding tot hoofdstuk 13, niet helemaal vergelijkbaar met de statistieken die in de vorige uitgave werden gepubliceerd. De hervorming van de statistieken van financiële activa is uiteengezet in het Tijdschrift van de Nationale Bank van België van juli-augustus 1988. Vergelijkbare reeksen werden herberekend vanaf december 1979 voor de uitstaande bedragen en vanaf 1980 voor de stromen. Bovendien doet zich in 1984 een lichte breuk voor ten gevolge van met name een wijziging in de boekhoudkundige gegevens met betrekking tot de lokale overheid en de intercommunale organisaties.

In de tabellen 15-1 en 2 wordt aandacht besteed aan de monetaire aggregaten. De activa die ingegrepen zijn bij de monetaire aggregaten worden enkel in aanmerking genomen voor zover ze worden aangehouden door ingezeten particulieren en vennootschappen. In de tabellen 15-3 tot 8 worden de financiële activa in het bezit van de vennootschappen en particulieren verder opgesplitst volgens diverse criteria. Wat de indeling naar looptijd betreft, wordt steeds de oorspronkelijke looptijd in aanmerking genomen. Een volledige reeks tabellen bestaat enkel voor de stromen, die gedefinieerd worden als de algebraïsche som van de operaties gedurende een periode ; voor een aantal financiële activa beschikt men immers enkel over de in de loop van de periode gevormde of afgestoten activa. In sommige gevallen worden de stromen gemeten op basis van de veranderingen van de uitstaande bedragen, die dan worden gecorrigeerd om de louter boekhoudkundige invloed uit te schakelen van de wijzigingen in de evaluatie ten gevolge van wisselkoersschommelingen. Als het statistische materiaal het mogelijk maakt, volgt op de tabel met de stromen onmiddellijk een tabel met de uitstaande bedragen die, althans gedeeltelijk, volgens hetzelfde schema is opgesteld (15-5 en 8).

Bibliografie

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, juli-augustus 1988, juni 1991, januari 1993

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 15-1 Monetaire aggregaten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
Frequentie : driemaandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat de monetaire aggregaten aan het einde van elk kwartaal zoals die voor het geheel van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschap op geharmoniseerde wijze worden berekend.

Berekeningswijze :

Tot het aggregaat M_1 behoren de biljetten en de muntstukken die worden uitgegeven door de Nationale Bank van België en het Muntfonds, alsmede de zichtdeposito's in franken welke bij die instellingen alsook bij het Bestuur der Postchecks en de nationale kredietinstellingen worden aangehouden. Het aggregaat M_3 bevat, behalve de activa in M_1 , de overige activa in franken en in vreemde valuta's voor ten hoogste een jaar die worden uitgegeven door de nationale kredietinstellingen. Het aggregaat M_4 , ten slotte, stemt overeen met het aggregaat M_3 vermeerderd met de schatkistcertificaten en de thesauriebewijzen voor ten hoogste een jaar.

Kenmerken :

Voor de drie aggregaten zijn de in aanmerking genomen activa die welke worden aangehouden door ingezeten particulieren en vennootschappen. De activa in het bezit van de overheid, de kredietinstellingen en de niet-ingezetenen maken er derhalve geen deel van uit.

Tabel 15-2 Opsplitsing van M_1

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing van het monetaire aggregaat M_1 naar zijn verschillende componenten aan het einde van elk jaar.

Berekeningswijze :

De rubriek « chartaal geld » bevat het totaal van de munten en biljetten uitgegeven door het Muntfonds en de Nationale Bank van België, na aftrek van het bedrag aan deze munten en biljetten dat in het bezit is van de financiële instellingen. Er zij aangestipt dat, bij gebrek aan statistische gegevens, de chartale geldhoeveelheid in handen van niet-ingezetenen — onder meer de Belgische biljetten in het bezit van ingezetenen van het Groot-hertogdom Luxemburg, waarvan het monetaire bestel gedeeltelijk berust op het Belgische chartale geld — niet kan worden afgezonderd.

Het girale geld groepeerde de zichttegoeden in Belgische franken die nationale vennootschappen en particulieren aanhouden bij drie categorieën van nationale financiële instellingen : de Nationale Bank van België, het Bestuur der Postchecks en de kredietinstellingen (banken, spaarbanken en kredietinstellingen van de overheidssector).

Kenmerken :

De ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is, zijn samengevoegd met de spaarbanken.

Zie ook tabel 15-1.

Voor de samenstelling van de biljetten en munten in omloop, zie tabel 14-10.

Tabel 15-3 Wijzigingen in de financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Synthese

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een indeling van de wijziging, van het ene jaareinde tot het andere, in de financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren op basis van de munt waarin ze luiden (Belgische franken of vreemde valuta's) en de oorspronkelijke looptijd (voor ten hoogste een jaar of voor meer dan een jaar).

Berekeningswijze :

Zie inleiding.

De rubriek « handelsvorderingen op het buitenland » omvat de netto handelsvorderingen ontstaan

naar aanleiding van goederenverkeer tussen België en het buitenland. De cijfers zijn in de mate van het mogelijke aangepast teneinde de transacties van het Groothertogdom Luxemburg met het buitenland uit te schakelen.

De rubriek « andere activa », waarvoor de indeling in Belgische franken en in vreemde valuta's niet bekend is of geen zin heeft, is onderverdeeld in drie subrubrieken :

- financieel goud. Het betreft de netto-invoer van financieel goud ;
- andere activa op het buitenland. Deze rubriek omvat hoofdzakelijk de directe investeringen van de vennootschappen in het buitenland ;
- diversen. Deze rubriek omvat diverse, per saldo berekende activa op de financiële instellingen, alsook de « vergissingen en weglatingen » uit de betalingsbalans van België. Deze laatste zijn geraamd op basis van betalingsbalansgegevens van de BLEU die worden aangepast om de transacties van enkel België met het buitenland te verkrijgen.

Kenmerken :

De financiële activa in Belgische franken en in vreemde valuta's — ingedeeld volgens hun looptijd — worden in detail besproken in de tabellen 15-4 en 6.

Tabel 15-4 Wijzigingen in de financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Niet-monetaire activa voor ten hoogste een jaar

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks
 Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een opsplitsing van de wijzigingen, van het ene jaareinde tot het andere, in de niet-monetaire financiële activa voor ten hoogste een jaar in Belgische franken, enerzijds, en in vreemde valuta's, anderzijds, respectievelijk gevormd bij nationale financiële instellingen en bij nationale niet-financiële sectoren of in het buitenland. Voor de activa in Belgische franken geeft de tabel bovendien een indeling naar vorm.

Berekeningswijze :

De deposito's op gewone boekjes zijn spaardeposito's die een bijzonder fiscaal statuut genieten, namelijk een gedeeltelijke vrijstelling van roerende voorheffing voor de rente-inkomsten uit dergelijke spaardeposito's. In de deposito's op termijn zijn tevens vervat de andere spaardeposito's die niet

vrijgesteld zijn van roerende voorheffing en de door instellingen voor collectieve belegging naar Luxemburgs recht gevormde deposito's in Belgische franken bij Belgische banken. Aangenomen mag worden dat deze laatste vooral gevormd worden door middel van fondsen afkomstig van Belgische particulieren en vennootschappen. Bijgevolg worden die deposito's beschouwd als een financieel actief van de particulieren en vennootschappen. De rubriek « diversen » bevat voornamelijk vervallen kasbons en termijndeposito's.

In de rubriek « schatkistcertificaten » zijn tevens de door de overheid uitgegeven thesauriebewijzen vervat. De rubriek « thesauriebewijzen » bevat dus uitsluitend de effecten uitgegeven door niet-financiële vennootschappen. De rubrieken « schatkistcertificaten » en « thesauriebewijzen » bevatten niet enkel de certificaten of bewijzen die rechtstreeks door de vennootschappen en particulieren worden aangehouden, maar tevens die welke verworven zijn door de Luxemburgse instellingen voor collectieve belegging, om dezelfde reden als die welke hierboven is vermeld voor de deposito's in Belgische franken bij Belgische banken.

Kenmerken :

Het bedrag van de rubriek « totaal » in Belgische franken is gelijk aan dat in de rubriek « andere activa voor ten hoogste een jaar » in Belgische franken van tabel 15-3.

Het bedrag in de rubriek « totaal » in vreemde valuta's is gelijk aan dat in de rubriek « activa voor ten hoogste een jaar » in vreemde valuta's van tabel 15-3.

Tabel 15-5 Financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Niet-monetaire activa voor ten hoogste een jaar bij de nationale financiële instellingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Tabel 15-6 Wijzigingen in de financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Activa voor meer dan een jaar

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat de uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, van de niet-monetaire activa voor ten hoogste een jaar in Belgische franken en in vreemde valuta's gevormd bij de nationale financiële instellingen. Voor de activa in Belgische franken geeft de tabel een indeling naar de vorm.

Berekeningswijze :

Zie inleiding.

Kenmerken :

Zie tabel 15-4.

Inhoud :

De tabel geeft, van het ene jaareinde tot het andere, de wijzigingen weer in de financiële activa voor meer dan een jaar in Belgische franken, enerzijds, en in vreemde valuta's, anderzijds, ingedeeld naar de vorm. Voor de financiële activa in Belgische franken hebben de verschillende vormen betrekking op kasbons en obligaties, op door Belgische vennootschappen openbaar uitgegeven aandelen, op deposito's en op andere activa.

Berekeningswijze :

Bij de kasbons en obligaties in Belgische franken zijn ook de obligaties in Luxemburgse franken inbegrepen, voor zover die konden worden opgetekend.

Wat de aandelen in Belgische franken betreft, gaat het hier enkel om de openbaar uitgegeven aandelen, na aftrek van de netto-aankopen, door niet-ingezetenen, van nieuwe of reeds vroeger uitgegeven Belgische aandelen.

De rubriek « deposito's » bevat de termijndeposito's met een looptijd van meer dan een jaar, gevormd bij de nationale financiële instellingen.

De rubriek « overige activa » omvat de hypothecaire kredieten van de openbare huisvestingsmaatschappijen alsmede de lange-termijnvoorschotten die deze maatschappijen aan de overheid verlenen.

De cijfers betreffende de vorming van activa in vreemde valuta's betreffen de netto-aankopen van roerende waarden zoals ze zijn opgetekend in de betalingsbalans, dat wil zeggen de obligaties en aandelen verworven door het geheel van de ingezetenen van de BLEU ; de fout die aldus wordt gemaakt, is niet belangrijk want het aandeel van de Luxemburgse besparingen in die aankopen is

vrij gering. Bij de beleggingen in aandelen worden tevens de netto-aankopen van deelbewijzen in gemeenschappelijke beleggingsfondsen buiten de BLEU gevoegd.

Kenmerken :

Het bedrag van de rubriek « totaal » in Belgische franken is gelijk aan dat van de rubriek « activa voor meer dan een jaar » in Belgische franken van tabel 15-3.

Het bedrag van de rubriek « totaal » in vreemde valuta's is gelijk aan dat van de rubriek « activa voor meer dan een jaar » in vreemde valuta's van tabel 15-3.

Tabel 15-7 Wijzigingen in de financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Activa in Belgische franken en in vreemde valuta's bij de nationale financiële instellingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een opsplitsing van de wijzigingen, van het ene jaareinde tot het andere, in het geheel van de zowel monetaire als niet-monetaire financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren bij de verschillende categorieën van nationale financiële instellingen, volgens hun oorspronkelijke looptijd.

Berekeningswijze :

Zie inleiding en berekeningswijze van de vorige tabellen.

Kenmerken :

De beschouwde financiële instellingen zijn de Nationale Bank van België, het Muntfonds, het Bestuur der Postchecks, het Rentenfonds, het Herdiscontering- en Waarborginstituut en het geheel van de kredietinstellingen dat wordt gevormd door de banken, de spaarbanken en de kredietinstellingen van de overheidssector.

Tabel 15-8 Financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren - Activa in Belgische franken en in vreemde valuta's bij de nationale financiële instellingen

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat de uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, van het geheel van de zowel monetaire als niet-monetaire financiële activa in het bezit van vennootschappen en particulieren bij de verschillende categorieën van nationale financiële instellingen, ingedeeld volgens hun oorspronkelijke looptijd.

Berekeningswijze :

Zie tabel 15-7.

Kenmerken :

Zie tabel 15-7.

HOOFDSTUK 16 : VERPLICHTINGEN VAN DE VENNOOTSCHAPPEN EN DE PARTICULIEREN

INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft een zo volledig mogelijk beeld van de verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken. De intrasectorale verbintenissen worden evenwel niet geregistreerd, met uitzondering van de openbaar uitgegeven aandelen en de obligaties.

De indelingen in hoofdstuk 16 zijn op diverse criteria gebaseerd. Zo is er een eerste indeling naar debiteurensector, nl. enerzijds de verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken en anderzijds de verplichtingen van de particulieren. Die indeling is in de meeste gevallen gebaseerd op de aard van de verplichting en is derhalve approximatief. Bij de door de financiële instellingen verleende kredieten wordt ook het buitenland als debiteurensector gevoegd. Een tweede opsplitsing gebeurt naar crediteurensector. Meer in het bijzonder de sector van de financiële instellingen wordt onderverdeeld in institutionele categorieën. Ten derde wordt een opsplitsing gemaakt volgens de aard van het financiële instrument : er wordt bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt tussen obligaties en kredieten. Deze laatste zijn nog verder onderverdeeld naargelang van de kredietvorm. Voor zover mogelijk worden de verplichtingen tevens ingedeeld volgens de munteenheid waarin ze luiden (Belgische franken of deviezen). Voor de samenstelling van de sector particulieren, vennootschappen en eenmanszaken wordt verwezen naar hoofdstuk 13.

Tabel 16-1 is een samenvattende tabel en vormt het eerste niveau van een coherente reeks tabellen. De gegevens in die tabellen zijn voornamelijk gebaseerd op de boekhoudkundige staten van de kredietinstellingen en op de betalingsbalans.

Daarna volgen tabellen betreffende de verplichtingen bij de nationale financiële instellingen en

tegenover het buitenland, die het tweede niveau vormen. De eerstgenoemde zijn opgenomen in tabel 16-2. Bij overeenkomst worden alle verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken tegenover het buitenland aan de vennootschappen toegewezen en in tabel 16-11 vermeld.

Een derde niveau, ten slotte, wordt gevormd door tabel 16-3 en de tabellen 16-7 tot 10, die nadere bijzonderheden bevatten over de verplichtingen die overwegend zijn aangegaan door enerzijds de particulieren en anderzijds de vennootschappen en eenmanszaken.

Daarnaast worden een aantal statistische reeksen opgenomen die geen samenhang vertonen met het hierboven beschreven systeem, omdat ze afkomstig zijn van andere statistische bronnen. Die aanvullende informatie is verstrekt door onder meer het Nationaal Instituut voor de Statistiek, het Belgisch Staatsblad, de beroepsverenigingen en de Risicocentrale en de Verbruikskredietcentrale van de Nationale Bank van België. De tabellen 16-4 tot 6 verschaffen supplementaire informatie over de verplichtingen van de particulieren. De tabellen 16-11 en 12 geven een overzicht van de geopende en opgenomen kredieten : tabel 16-11 bevat een indeling naar bedrijfstak van de kredieten van fr. 1 miljoen en meer die door de banken en een deel van de kredietinstellingen van de overheidssector aan ingezetenen werden toegekend ; tabel 16-12 geeft een geografisch overzicht van gelijksoortige kredieten die door dezelfde groep van financiële instellingen aan niet-ingezetenen werden verleend.

Bibliografie

NBB

— Tijdschrift van de Nationale Bank van België, mei 1978, juli-augustus 1986, juli-augustus 1991

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 16-1 Verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : driemaandelijks en jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Samenvattende tabel van de driemaandelijkse en jaarlijkse wijzigingen in de verplichtingen van de particulieren, enerzijds, en van de vennootschappen en eenmanszaken, anderzijds.

Berekeningswijze :

Deze tabel bevat gegevens afkomstig uit diverse bronnen : boekhoudkundige schema's van de kredietinstellingen en documenten toegestuurd aan het BLWI, de Risicocentrale en het HWI. De rangschikking bij de sector van de particulieren of bij die van de vennootschappen en eenmanszaken berust hoofdzakelijk op de aard van de toegekende kredieten. De in de tabel opgenomen bedragen betreffen veranderingen, omdat het soms gaat om gegevens uit de betalingsbalans die alleen in de vorm van bewegingen zijn opgetekend. De daaropvolgende tabellen bevatten uitstaande bedragen, behalve wat betreft de verplichtingen tegenover het buitenland.

Kenmerken :

De verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken zijn opgesplitst in

twee subsectoren. De vennootschappen en eenmanszaken omvatten de overheids- en particuliere bedrijven, met uitzondering van de kredietinstellingen.

De gegevens in de rubriek « aandelen » betreffen de openbare netto-uitgiften van aandelen door de vennootschappen. De statistische rapportering maakt het niet mogelijk de intrasectorale stromen (netto-inschrijvingen op aandelen en obligaties door andere vennootschappen) af te zonderen.

De obligaties in de rubriek « overheidsbedrijven » omvatten eveneens de certificaten voor ten hoogste een jaar.

De rubriek « overige verplichtingen » bevat de nieuwe verplichtingen tegenover de overheid en het buitenland, behalve de openbaar uitgegeven aandelen en de obligaties. Het geheel van de nieuwe verplichtingen van de vennootschappen tegenover het buitenland — die volgens overeenkomst de eventuele verplichtingen van de particulieren en de eenmanszaken tegenover niet-ingezetenen bevatten — is nader toegelicht in tabel 16-11.

De totale wijziging in de verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken wordt, in de mate van het mogelijke, in Belgische franken en in deviezen opgesplitst. De tegenwaarde in Belgische franken van de verplichtingen in deviezen is gecorrigeerd voor de louter boekhoudkundige invloed van de wisselkoersschommelingen. Het verschil tussen de totale wijziging in de verplichtingen en de som van de veranderingen in de verplichtingen in Belgische franken en in deviezen is gelijk aan de bewegingen van de verplichtingen tegenover het buitenland waarvan de indeling in Belgische franken en vreemde valuta's niet bekend is of geen zin heeft (bijvoorbeeld de aankoop van bedrijfsgebouwen door het buitenland).

Tabel 16-2 Verplichtingen van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken bij de nationale financiële instellingen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Indeling van de aan het einde van het jaar uitstaande bedragen van de verplichtingen tegenover de nationale financiële instellingen, aangegaan door de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-1.

Kenmerken :

Bij de gegevensinterpretatie dient er rekening mee te worden gehouden dat het aantal banken en spaarbanken mettertijd wijzigingen heeft ondergaan. Zo hebben sommige spaarbanken ten gevolge van fusies het bankstatuut overgenomen. Voor de overige gegevens, zie tabel 16-1.

Tabel 16-3 Verplichtingen overwegend door particulieren aangegaan

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Indeling naar crediteur van de per einde jaar uitstaande bedragen van de verplichtingen van de particulieren.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-1.

Kenmerken :

Deze tabel bevat naast de verplichtingen van de particulieren bij de nationale financiële instellingen tevens een rubriek « hypothecaire kredieten aangegaan bij de sector van de sociale zekerheid » en een rubriek pro memorie « hypothecaire kredieten aangegaan bij de overige financiële instellingen ». In tegenstelling tot de cijfers betreffende de verplichtingen bij de financiële instellingen sensu stricto, zijn die gegevens fragmentarisch en bevatten ze onder meer de hypothecaire kredieten bij de voornaamste verzekeringsmaatschappijen, de pensioenfondsen en de hypotheek- en kapitalisatiemaatschappijen. Wegens de beperkte statistische informatie over deze groep van instellingen worden ze buiten de sector van de eigenlijke financiële instellingen gehouden.

De cijfers over de spaarbanken bevatten tevens de gegevens over de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is.

De hypothecaire kredieten in de rubriek « sociale zekerheid - huisvestingsmaatschappijen » zijn die welke verstrekt zijn door de sociale-huisvestingsmaatschappijen en door de wettelijke pensioenfondsen en de instellingen voor verzekering tegen arbeidsongevallen.

De rubriek « overige financiële instellingen » omvat voornamelijk verzekeringsmaatschappijen (inclusief ASLK-Verzekeringen, met uitsluiting van het gedeelte sociale zekerheid), pensioenfondsen — andere dan de wettelijke — en hypotheek- en kapi-

talisiemaatschappijen die niet bij de financiële instellingen zijn opgenomen. Bij de verzekeringsmaatschappijen betreft het kredieten met een vaste looptijd die geen rekening houden met de reconstitutie ervan in de vorm van een gemengde levensverzekering. Anders dan in de overige rubrieken betreft het uitstaande brutobedragen per jaar.

Tabel 16-4 Verkopen op afbetaling, persoonlijke leningen, bank- en kredietkaarten

Eenheid : bedragen, miljarden franken
aantal contracten, duizenden

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks

Bron : NIS

Inhoud :

De tabel bevat gegevens over het volume van de in de loop van het jaar toegekende nieuwe kredieten, uitstaande bedragen van kredieten en het aantal contracten aan het einde van het jaar.

Berekeningswijze :

Deze cijfers komen voort uit een halfjaarlijkse enquête van het NIS bij alle door het Ministerie van Economische Zaken erkende kredietverstrekkers. De gegevens houden geen rekening met de achterstallige betalingen of de geschillen.

Kenmerken :

De tabel bevat naast gegevens over de verkopen op afbetaling ook statistieken met betrekking tot de persoonlijke leningen, behalve die voor beroepsdoeleinden, de bankkaarten en de kredietkaarten. Deze gegevens zijn afkomstig van het NIS. De gegevens uit tabel 16-4 stemmen niet overeen met die uit tabel 16-3 omdat beide tabellen niet op dezelfde rapporteringsgroep betrekking hebben. De NIS-statistieken bevatten de consumptieve kredieten toegekend door alle door het Ministerie van Economische Zaken erkende kredietverstrekkers, terwijl de gegevens in tabel 16-3 enkel de bij de kredietinstellingen aangegane of door deze laatste gefinancierde consumptieve kredieten bevatten.

Tabel 16-5 Hypothecaire-kredietaanvragen
bij de belangrijkste financiële
instellingen

Eenheid : aantallen, duizenden
bedragen, miljarden franken
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke fre-
quentie is driemaandelijks
Bron : NBB

Tabel 16-6 Hypotheekinschrijvingen

Eenheid : miljarden franken
Frequentie : jaarlijks en driemaandelijks ; de
oorspronkelijke frequentie is
maandelijks
Bron : Belgisch Staatsblad

Inhoud :

Indeling, naar bestemming, van de hypothecaire-
kredietaanvragen per jaar.

Berekeningswijze :

Resultaten van een enquête bij de kredietinstellin-
gen van de overheidssector, de voornaamste ban-
ken, de spaarbanken en een aanzienlijke groep van
verzekeringsmaatschappijen en maatschappijen
voor hypothecair krediet.

Kenmerken :

De in de jaren zeventig opgestelde enquête had
aanvankelijk enkel betrekking op de aanvragen van
krediet voor het bouwen van nieuwe woningen,
maar sedert 1983 is zij uitgebreid tot de kredieten
voor verbouwingswerken en voor aankoop met of
zonder renovatie.

Inhoud :

Waarde van de hypotheekinschrijvingen per kwar-
taal. Het betreft jaarlijkse en driemaandelijks ge-
middelden van maandelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

Het bedrag van de hypotheekinschrijvingen is ge-
raamd door het bedrag van de inschrijvingsrechten
te vermenigvuldigen met 500. Die berekening is
een gevolg van het feit dat het inschrijvingsrecht
2 per duizend bedraagt.

Kenmerken :

De vernieuwingen na vijftien jaar, die ongeveer
1,5 pct. van het totaal bedragen, zijn bij de cijfers
inbegrepen, maar de wettelijke hypotheek zijn niet
in aanmerking genomen.

Tabel 16-7 Verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de nationale financiële instellingen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing, naar categorie, van de verplichtingen per einde jaar van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de nationale financiële instellingen.

Berekeningswijze :

De gegevens in deze tabel zijn in principe de som van de overeenkomstige gegevens in de drie tabellen 16-8, 16-9 en 16-10. Het verschil dat daarbij kan optreden, stemt overeen met de verplichtingen aangegaan bij de Nationale Bank van België, het Muntfonds, het Bestuur der Postchecks, het Rentenfonds en het Herdiscontering- en Waarborginstituut. Het geringe belang van die verplichtingen rechtvaardigt het niet opsplitsen ervan in de aanvullende gedetailleerde tabellen. Zie ook tabel 16-1.

Kenmerken :

Zie tabel 16-1.

Tabel 16-8 Verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de banken

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing, naar categorie, van de verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de banken, per einde jaar.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-7.

Kenmerken :

Zie tabel 16-3 voor de definitie van « banken ». Voor de overige gegevens, zie tabel 16-7.

Tabel 16-9 Verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de spaarbanken en de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing, naar categorie, van de verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de spaarbanken en bij de ondernemingen waarop hoofdstuk I van de wet van 10 juni 1964 van toepassing is, per einde jaar.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-7.

Kenmerken :

De financieringshuur wordt opgenomen bij de « investeringskredieten » en de exportkredieten bij de « overige kredieten ».

Voor de overige gegevens, zie tabel 16-7.

Tabel 16-10 Verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de kredietinstellingen van de overheidssector

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing, naar categorie, van de verplichtingen van de vennootschappen en de eenmanszaken bij de kredietinstellingen van de overheidssector, per einde jaar.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-7.

Kenmerken :

Zie tabel 16-9.

Tabel 16-11 Verplichtingen van de vennootschappen tegenover het buitenland

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Opsplitsing, naar categorie, van de verplichtingen die jaarlijks door vennootschappen tegenover het buitenland zijn aangegaan.

Berekeningswijze :

De gegevens in deze tabel zijn overgenomen uit de betalingsbalans van de BLEU en, in de mate van het mogelijke, gecorrigeerd zodat ze alleen de verplichtingen van Belgische ingezetenen bevatten. Zij zijn tevens geschoond voor eventuele wisselkoersschommelingen (zie ook tabel 16-1). Tot de wijzigingen in de in deze tabel opgenomen verplichtingen tegenover het buitenland behoren de aankopen en cessies, door het buitenland en gedurende een welbepaalde periode, van voorheen door de vennootschappen uitgegeven effecten.

Kenmerken :

De gegevens inzake de verplichtingen tegenover het buitenland zijn alleen beschikbaar in de vorm van veranderingen en niet als uitstaande bedragen.

Tabel 16-12 Disconto-, voorschotten- en acceptkredieten bij hun oorsprong verleend door de banken, de ASLK, de NMKN en de NKBK

Indeling naar de bedrijfstak van de Belgische ingezetene begunstigde

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel vermeldt zowel de toegekende als de opgenomen bedragen, aan het einde van het jaar, van de disconto-, voorschotten- en acceptkredieten verleend door de banken, de ASLK, de NMKN en de NKBK en waarvan de begunstigde een Belgische ingezetene is, opgesplitst naar de bedrijfstak van de begunstigde.

Berekeningswijze :

Samenvoeging van de door de bewuste kredietinstellingen aan de Risicocentrale meegedeelde gegevens. De statistiek heeft enkel betrekking op kredieten van fr. 1 miljoen of meer en omvat ook de kredieten die specifiek investeringen in vaste activa financieren.

De indeling van de kredieten waarvan de begunstigde een Belgische ingezetene is, is over het algemeen gebaseerd op de aard van de belangrijkste economische activiteit van die begunstigde zoals ze in de mededeling van de eerste kredietopening aan de NBB is vermeld. De indeling volgens bedrijfstakken is gebaseerd op de door het NIS gehanteerde nomenclatuur van de activiteiten.

Kenmerken :

Als begunstigde wordt beschouwd : de onderneming of de particulier die de kredietopening heeft verkregen en die aldus het initiatief heeft om er gebruik van te maken, een initiatief dat hij kan uitoefenen ofwel door zelf schulden aan te gaan tegenover de financiële instelling, ofwel door zijn handelsvorderingen af te staan. Uit die definitie volgt dat de begunstigde van het krediet niet noodzakelijk de debiteur is. Deze tabel heeft alleen betrekking op Belgische ingezetene begunstigten (zie tabel 16-13 voor de niet-ingezetene begunstigten).

De vermelde bedragen bevatten noch de persoonlijke leningen en de kredieten ter financiering van verkopen op afbetaling, noch de door de ASLK aan de loon- en salaristrekkingen toegekende hypotheekleningen. Zij omvatten evenmin de kredieten die de NKBK verleent via de door haar erkende kredietinstellingen.

De « financiële diensten » omvatten onder meer de portefeuille- en financieringsmaatschappijen. Bij de « overige diensten aan de bedrijven » zijn onder meer de factoring-, financieringshuur- en reclamebedrijven alsmede studie- en organisatiebureaus inbegrepen. De « overige diensten aan de particulieren » omvatten onder meer de instellingen voor geneeskundige verzorging en de vrije beroepen.

Tabel 16-13 Disconto-, voorschotten- en acceptkredieten bij hun oorsprong verleend door de banken, de ASLK, de NMKN en de NKBK

Indeling naar de geografische zone waar de niet-ingezetenen begunstigde gevestigd is

Eenheid : miljarden frank

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel vermeldt zowel de toegekende als de opgenomen bedragen, per einde jaar, van de disconto-, voorschotten- en acceptkredieten verleend door de banken, de ASLK, de NMKN en de NKBK, ingedeeld naar de geografische zone waar de niet-ingezetenen begunstigde gevestigd is.

Berekeningswijze :

Zie tabel 16-12.

Kenmerken :

De geografische opsplitsing van de kredieten waarvan de begunstigde een niet-ingezetene is, berust op de indeling die het IMF gebruikt in zijn publicatie « International Financial Statistics ».

Voor de overige gegevens, zie tabel 16-12.

HOOFDSTUK 17 : KAPITAALMARKT

INLEIDING

In dit hoofdstuk zijn de gegevens over de markt van het langlopende kapitaal samengebracht.

Met « kapitaalmarkt » wordt bedoeld : het geheel van de primaire (uitgifte van nieuwe effecten) en secundaire markten (transacties inzake bestaande effecten) van effecten voor meer dan een jaar, voornamelijk obligaties, kasbons en aandelen. De informatie heeft vooral betrekking op ofwel de (bruto- en netto-)stromen (som van de transacties die tijdens een bepaalde periode zijn opgetekend), ofwel de uitstaande bedragen (overzichten van op een gegeven ogenblik uitgegeven of aangehouden effecten), ofwel de « prijzen » van de transacties (rentetarieven, koersen, enz.).

Na de tabellen met informatie over de beursactiviteit en het verloop van de aandelenkoersen (de tabellen 17-1 en 2), volgen verscheidene tabellen gewijd aan de uitgaven van obligaties en kasbons (de tabellen 17-3 tot 7), alsmede een tabel (17-8) over de aanbestedingen van lineaire obligaties, het nieuwe langlopende financieringsinstrument van de Schatkist dat aan het einde van het decennium is ingevoerd.

De laatste tabellen van dit hoofdstuk hebben betrekking op de aandelenemissies (17-9) en op de activiteit van de instellingen voor collectieve belegging (17-10 en 11).

Wat de rentetarieven en de rendementspercentages betreft, zij ook verwezen naar hoofdstuk 19,

waar de kasbonrente en de rendementspercentages van de overheidsobligaties worden vermeld. De gegevens over de stromen en de uitstaande bedragen, van hun kant, kunnen o.m. worden vergeleken met statistieken betreffende de totale financiële verplichtingen van de overheid (hoofdstuk 11) en van de particulieren, de vennootschappen en de eenmanszaken (hoofdstuk 16) of betreffende de totale financiële activa in het bezit van de ingezeten niet-financiële sectoren (hoofdstuk 15).

Bibliografie

NBB

- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, april 1992

Effectenbeursvennootschap van Brussel

- De indexcijfers van de Beurs van Brussel, mei 1993
- Contante en termijntransacties op de Brusselse Beurs

NIS

- Statistisch Tijdschrift

Kredietbank

- Weekberichten van 23 augustus 1985 en 6 april 1994

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 17-1 Samenvattende tabel van de beursactiviteit

Eenheid : omzet per beursdag, miljoenen franken
aandelenkoersen, indexcijfers 1970 = 100
rendementspercentages van de aandelen, procenten per jaar

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : omzet per beursdag en beurskapitalisatie, Effectenbeursverenootschap van Brussel
aandelenkoersen, NIS
rendementspercentages, Kredietbank

Inhoud :

Deze tabel bevat diverse indicatoren van de Belgische beursactiviteit : de omzet per beursdag, het koersverloop van de ter beurze genoteerde aandelen en hun gemiddelde rendementspercentages ; het betreft het jaargemiddelde van maandgegevens.

Berekeningswijze :

Onder gemiddelde beursactiviteit of omzet per beursdag te Brussel verstaat men het gemiddelde van het per beursdag verhandelde kapitaal in de vorm van aandelen en obligaties van vennootschappen (exclusief de obligaties van overheidsbedrijven die op de rentenmarkt worden verhandeld). Het verhandelde kapitaal is gelijk aan de effecten die op de contant- en de termijnmarkt van eigenaar veranderen en hebben slechts betrekking op één

deel van de transactie, aangezien tegenover iedere verkoop uiteraard een aankoop staat.

De indexcijfers van de aandelenkoersen zijn het gemiddelde van de indexcijfers van de aandelenkoersen die op de 10de en de 25ste van iedere maand of op de eerstvolgende beursdag op de contantmarkt van Brussel en Antwerpen worden genoteerd.

Het rendementspercentage van de aandelen is de verhouding tussen de som van de nettodividenden van de beschouwde aandelen en de kapitalisatie van die aandelen.

Kenmerken :

De selectie van de ondernemingen die voor de berekening van het rendementspercentage in aanmerking zijn genomen, is gebaseerd op de representativiteit van een onderneming op de beurs. Die representativiteit wordt bepaald op grond van 3 criteria :

- een minimale beurskapitalisatie (aantal bestaande aandelen vermenigvuldigd met de respectieve beurskoers) ;
- de notering op de beurs van ten minste een derde van de bestaande aandelen ;
- een minimale gemiddelde omloopsnelheid.

Sedert 1985 wordt de selectie jaarlijks herzien op basis van geactualiseerde selectiecriteria. Eind 1989 bestond de selectie uit 59 ondernemingen die samen 89,5 pct. van de totale beurskapitalisatie vertegenwoordigden.

Bij de door het NIS opgestelde indexcijfers van de aandelenkoersen omvatten de industriële vennootschappen ook de vennootschappen uit de energie-sector ; bij de rendementspercentages van de aandelen is dat niet het geval.

Tabel 17-2 Koersindexcijfers der Belgische aandelen

Eenheid : indexcijfers, 1 januari 1980 = 1000

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : Effectenbeursvennootschap van Brussel

Inhoud :

Indexcijfers van de koers en de return van alle Belgische aandelen op de contantmarkt van de Brusselse beurs, per einde maand.

Berekeningswijze :

Bij de berekening zijn alle Belgische aandelen in aanmerking genomen die op de contantmarkt genoteerd zijn. Bij iedere introductie van een aandeel wordt dit laatste vanaf zijn eerste noteringsdag in het indexcijfer opgenomen. Bij de schrapping van een aandeel wordt het op de dag van de schrapping uit het indexcijfer verwijderd.

De aandelen die in dit indexcijfer zijn opgenomen, zijn gewogen op basis van hun beurskapitalisatie, d.w.z. het totale aantal bestaande effecten in de genoteerde categorie vermenigvuldigd met de dagkoers. Hoe hoger de beurskapitalisatie van een effect, hoe groter zijn gewicht in het indexcijfer.

Het indexcijfer I_t wordt berekend aan de hand van de volgende formule :

$$I_t = \frac{\sum_{i=1}^n P_{ti} \times Q_{ti}}{\sum_{i=1}^n P_{oi} \times Q_{oi}} \cdot 1000$$

waarin

n = het aantal op de contantmarkt genoteerde Belgische aandelen ;

P_{ti} = koers van aandeel i op berekeningsdag t ;

Q_{ti} = gewicht van aandeel i op berekeningsdag t ;

P_{oi} = koers van aandeel i op de referentiedag ;

Q_{oi} = gewicht van aandeel i op de referentiedag.

De beurskapitalisatie van 1 januari 1980 werd dus als basiskapitalisatie gekozen en het indexcijfer is vastgesteld op 1.000. Het wordt eenmaal per dag berekend op basis van de eerste koersen op de contantmarkt. Dit indexcijfer is beschikbaar vanaf 15 u.

Het return-indexcijfer houdt niet alleen rekening met de financiële transacties, maar ook met de uitbetaling van nettodividenden.

De basis van dit indexcijfer wordt dus aangepast om te voorkomen dat het indexcijfer instort op de dag dat een coupon afgeknipt wordt (ten gevolge van de daling van de koers van een aandeel ex-coupon).

Zo weerspiegelen de return-indexcijfers wat de belegger in totaal op zijn beleggingen heeft gewonnen. Zij worden soms ook « herbeleggingsindexcijfers » genoemd, aangezien men veronderstelt dat de aandeelhouder het bedrag dat hij als dividend uitgekeerd krijgt opnieuw ter beurze belegt.

Het indexcijfer wordt aangepast bij elke financiële transactie die een wijziging van het aantal aandelen van een vennootschap teweegbrengt (kapitaalverhoging of -verlaging, inschrijving, fusie van vennootschappen, samenvoeging van aandelen, introductie of schrapping van een aandeel, ...).

Na het afsluiten van de beurshandel op de dag die voorafgaat aan de dag van de financiële transactie die de bestaande effecten van een vennootschap wijzigt en vóór de opening van de handel de volgende dag, past men de beurskapitalisatie dienovereenkomstig aan.

Kenmerken :

Deze indexcijfers worden berekend vanaf 1 januari 1980. De Effectenbeursvennootschap van Brussel berekent ook sectorale return-indexcijfers. De in het algemene indexcijfer opgenomen vennootschappen zijn in 17 economische sectoren onderverdeeld, waarbij de holdings die zich op één sector in het bijzonder toespitsen in die bewuste sector zijn ondergebracht.

Er bestaat tevens een Cats Belgian index (Belgische aandelen op de termijnmarkt), een Cats foreign index (buitenlandse aandelen op de termijnmarkt) en een BEL-20-index (de twintig belangrijkste Belgische aandelen op de termijnmarkt).

Tabel 17-3 Obligaties in Belgische franken voor meer dan een jaar, uitgegeven door de overheid

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel verstrekt informatie over de jaarlijkse bruto- en netto-uitgiften door de overheid van obligaties in Belgische franken voor meer dan een jaar en de uitstaande bedragen aan het einde van het jaar.

Berekeningswijze :

Het volume van de netto-uitgiften is gelijk aan dat van de bruto-uitgiften na aftrek van de schuldrugbetalingen. Bovendien zou het volume van de netto-uitgiften moeten overeenstemmen met de verandering in het uitstaande schuldbedrag, die in het onderste gedeelte van de tabel voorkomt. Doordat de nationale overheid schulden van de andere overheidsinstanties overneemt, is de verandering in haar uitstaande schulden doorgaans nochtans groter dan het volume van haar netto-uitgiften ; voor de andere overheidsinstanties geldt uiteraard precies het tegenovergestelde.

De tabel heeft alleen betrekking op de door de overheid uitgegeven effecten, zodat, anders dan in de soortgelijke tabellen in de vorige uitgave, de effecten die door de overheidsbedrijven en de kredietinstellingen van de overheidssector zijn uitgegeven, er niet in voorkomen. De overheid wordt op dezelfde wijze in subsectoren onderverdeeld als bij de statistieken over de overheidsfinanciën (zie hoofdstuk 11). De schulden die niet in de officiële staat van de schuld van de Schatkist, de gemeenschappen en de gewesten zijn opgenomen, maar

waarvan die entiteiten wel de kapitaal- en rentelasten moeten dragen, zijn in de rubriek « overige nationale, communautaire of regionale administraties » opgetekend.

De veranderingen in de uitstaande bedragen zijn niet noodzakelijkerwijze gelijk aan het volume van de netto-uitgiften van de overeenstemmende periode wegens onderlinge schuldovernamen binnen de overheidssector en regularisaties van gekapitaliseerde interesten.

Kenmerken :

In tegenstelling tot deposito's en kredieten, zijn effecten financiële instrumenten bestemd voor circulatie. Er dient evenwel een onderscheid te worden gemaakt tussen de voor alle beleggers toegankelijke effecten en die welke dat niet zijn. Eerstgenoemde zijn effecten die, de facto of de jure, niet voorbehouden zijn voor één persoon, één instelling of een beperkt aantal personen of instellingen, maar die daarentegen door om het even wie verkregen kunnen worden, hetzij direct bij de uitgifte, hetzij later omdat zij ter beurse verhandelbaar zijn of geregeld verhandeld worden op een buiten de officiële beurs georganiseerde markt. Tot de tweede categorie van effecten behoren bijvoorbeeld de schatkistcertificaten voor meer dan een jaar of de effecten die de Staat krachtens een bilaterale overeenkomst bij de kredietinstellingen plaatst.

Wat de nationale overheid betreft, zijn de lineaire obligaties in een afzonderlijke rubriek opgenomen (zie ook tabel 17-8). Die obligaties, die in 1989 werden gecreëerd met de bedoeling het beheer van de overheidsschuld te moderniseren, de beleggingen in overheidspapier voor buitenlanders aantrekkelijker te maken en de secundaire markt voor overheidsfondsen te ontwikkelen, brachten in zekere zin een segmentatie teweeg van de markt van de door de overheid uitgegeven obligaties. Zo is zich naast het segment van de klassieke leningen, die vooral voor particuliere beleggers zijn bestemd, geleidelijk een segment voor lineaire obligaties gaan ontwikkelen, dat vooral op de institutionele beleggers is afgestemd.

Tabel 17-4 Obligaties en kasbons in Belgische franken voor meer dan een jaar per uitgiftesector

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een opsplitsing per emittent van de jaarlijkse netto-uitgiften van in Belgische franken luidende kasbons en obligaties voor meer dan een jaar en van de uitstaande bedragen aan het einde van het jaar.

Berekeningswijze :

Deze tabel is een aanvulling van tabel 17-3, daar zij betrekking heeft op het geheel van emittenten en zij volgens dezelfde principes is opgesteld ; bij gebrek aan voldoende gegevens komen de bruto-emissies er evenwel niet in voor. De door de banken en de spaarbanken uitgegeven effecten zijn overwegend doorlopend uitgegeven kasbons.

Kenmerken :

De gegevens over de door niet-ingezetenen uitgegeven effecten zijn wellicht meer benaderend ; zij bevatten de in Luxemburgse franken luidende obligaties, voor zover die konden worden opgetekend.

Tabel 17-5 Obligaties en kasbons in Belgische franken voor meer dan een jaar - Netto-uitgiften en -verwervingen door de particulieren en de vennootschappen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is driemaandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

In deze tabel komen de jaarlijkse netto-uitgiften voor van in Belgische franken luidende kasbons en obligaties voor meer dan een jaar per emittent en het deel ervan dat door de particulieren en de vennootschappen is verworven.

Berekeningswijze :

Deze tabel bevat statistische gegevens over de netto-aankopen van effecten door de particulieren en de vennootschappen, andere dan de kredietinstellingen, die als de belangrijkste « finale houders » worden beschouwd. Deze cijfers betreffende de kasbons en de obligaties in het bezit van de particulieren en de vennootschappen zijn per saldo opgesteld en bevatten in principe de effecten in het bezit van alle ingezeten entiteiten, exclusief de overheid en de kredietinstellingen.

Het totaal van deze tabel stemt overeen met het totaal van de netto-uitgiften in tabel 17-4. Zie ook tabel 17-6.

Kenmerken :

De sectorale hergroeperingen gebeurden op een meer algemeen niveau dan in tabel 17-4 teneinde een beknopter overzicht te verschaffen van de ontwikkelingen op de markt van in franken luidende obligaties en kasbons.

Tabel 17-6 Obligaties en kasbons in Belgische franken voor meer dan een jaar - Indeling naar emittent en naar houder

Eenheid : miljarden franken
 Frequentie : jaarlijks
 Bron : NBB

Inhoud :

De tabel geeft een kruisgewijze indeling naar emittent en naar houder van de uitstaande bedragen aan kasbons en obligaties aan het einde van ieder jaar.

Berekeningswijze :

Voor zover de gegevens beschikbaar zijn, wordt in de portefeuille van de particulieren en de vennootschappen — die per saldo wordt geraamd — de sector van de verzekeringsmaatschappijen afgezonderd (alle bedrijfstakken door elkaar genomen, met uitzondering van die welke onder de sociale zekerheid ressorteren).

Kenmerken :

Het totaal van deze tabel stemt overeen met het totale uitstaande bedrag in tabel 17-4.

Het totaal van de rubriek « particulieren en vennootschappen » is consistent met de in tabel 17-5 vermelde veranderingen in die rubriek.

Tabel 17-7 Openbare uitgiften, door de overheidssector, van in Belgische franken luidende obligaties voor meer dan een jaar

Eenheid : nominaal tarief en rendement, procenten per jaar
 uitgiftekoers, procenten
 uitgegeven bedrag, miljarden franken
 Frequentie : uitgiftedatum
 Bron : Belgisch Staatsblad

Inhoud :

De tabel bevat informatie over de openbare uitgiften van obligaties door de overheid.

Berekeningswijze :

Het rendementspercentage is het actuariële bruto-rendement voor de houder die bij de intekening op de emissie de uitgiftekoers betaalt en die op de eindvervaldag of de tussentijdse vervaldag wordt terugbetaald. Bij die berekening is derhalve geen rekening gehouden met de eventuele call- of put-opties die aan sommige leningen verbonden zijn.

Het uitgegeven bedrag is het nominale bedrag. Zijn er twee nominale tarieven vermeld, dan is het eerste van kracht tot de tussentijdse vervaldag en wordt het tweede toegepast vanaf die vervaldag.

Kenmerken :

Niet alleen de emissies door de overheid, maar ook de uitgiften door de overheidsbedrijven en de kredietinstellingen van de overheidssector komen hier voor.

Wat de Staat betreft — die de jongste jaren geleidelijk de enige kredietnemer is geworden —, gaat het sedert 1990 in feite om uitgiften van inzonderheid voor particuliere beleggers bestemde leningen.

Tabel 17-8 Aanbestedingen van lineaire obligaties

Eenheid : miljoenen franken
Frequentie : aanbestedingsdatum
Bron : NBB

Inhoud :

De tabel verschaft informatie over de maandelijkse aanbestedingen van lineaire obligaties.

Berekeningswijze :

De gegevens over de lineaire obligaties — ook OLO's genaamd — zijn per OLO en voor iedere « lijn » per aanbestedingstranche vermeld. Bij iedere aanbesteding dienen de beleggers offertes in, die melding maken van het bedrag aan lineaire obligaties waarop zij wensen in te schrijven en van de prijs die zij voor die belegging wensen te krijgen. Net als bij de schatkistcertificaten wordt van de « Amerikaanse » tendertechniek gebruik gemaakt, d.w.z. dat de offertes tegen de verschillende, door de inschrijvers voorgestelde prijzen worden toegewezen.

De tabel bevat het totaal van de aangeboden bedragen, de geboden minimum- en maximumprijzen, het bedrag van de toegewezen offertes en de door de Schatkist in aanmerking genomen laagste prijs, de gewogen gemiddelde prijs van de aanbesteding en het actuariële rendement dat met die prijs overeenstemt, alsook het bedrag waarvoor tijdens de aanbestedingen buiten mededinging is ingeschreven en de bedragen in omloop.

Kenmerken :

Voor informatie over de secundaire markt van de lineaire obligaties, zie hoofdstuk 18.

Tabel 17-9 Uitgiften van aandelen

Eenheid : miljarden franken
Frequentie : jaarlijks
Bronnen : Belgisch Staatsblad en NBB

Inhoud :

De tabel geeft een overzicht van de primaire aandelenmarkt.

Berekeningswijze :

De gegevens hebben betrekking op de naamloze vennootschappen en de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, met inbegrip van de eenpersoonsvennootschappen en de coöperatieve vennootschappen, m.a.w. de vennootschappen die verplicht zijn hun activiteiten in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad te publiceren.

Het totale bedrag van de bruto-uitgiften van aandelen wordt ingedeeld volgens de inbrengen die het kapitaal van de nieuw opgerichte vennootschappen vertegenwoordigen en de inbrengen naar aanleiding van een kapitaalverhoging.

Het beginkapitaal van de vennootschap wordt ingedeeld naargelang het werd samengesteld door een inbreng in contanten of door een inbreng in natura. Bepaalde vennootschappen eisen evenwel niet noodzakelijkerwijze van hun aandeelhouders dat zij het kapitaal waarop zij bij de oprichting intekenden, ook volstorten; het te storten bedrag is het kapitaal waarop werd ingetekend, maar dat nog niet is gestort. Ten slotte konden, bij gebrek aan voldoende duidelijke gegevens in het Belgisch Staatsblad, sommige bedragen niet in de verschillende categorieën van kapitaalbreng worden opgesplitst.

Wat de kapitaalverhogingen betreft, m.a.w. de uitgiften van nieuwe aandelen door bestaande vennootschappen, komen naast deze vier categorieën van kapitaalbreng nog twee andere soorten van kapitaalbreng voor : enerzijds, de aandelenuitgiften die het gevolg zijn van een conversie van elementen van het eigen vermogen — een herwaarderingsmeerwaarde, een uitgiftepremie of welke andere reserve ook — en van hun opneming in het kapitaal van de vennootschap; anderzijds, de aandelenemissies die voortvloeien uit een schuldconversie, ongeacht of het gaat om een achtergestelde of een andere schuld.

Deze tabel verschaft eveneens informatie over kapitaalverminderingen. Het betreft hier kapitaalverminderingen ten gevolge van de terugbetaling van de inbreng aan de aandeelhouders, de aanzuivering van verliezen, of iedere andere factor die leidt tot een inkrimping van het volume van de in omloop zijnde aandelen.

Er worden nog twee andere gegevens vermeld die in de statistieken van de financiële stromen kunnen worden opgenomen omdat zij, in tegenstelling tot de overige uitgitevormen, met werkelijke middenstromen overeenstemmen: het totaal van de emissies die in ruil voor een contante inbreng plaatsvonden en het gedeelte van die emissies waarvoor de emitterende vennootschap gebruik heeft gemaakt van de procedure van het openbare beroep op spaargelden, onder toezicht van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Door gaans zijn dat aandelen waarvoor doorlopend een georganiseerde secundaire markt bestaat.

Kenmerken :

In 1987 deden zich bepaalde breuken in de statistische reeksen voor. Tot in 1986 werden de gegevens weinig gedetailleerd opgetekend op basis van de bekendmakingen die de vennootschappen in het Belgisch Staatsblad publiceerden. Vanaf 1987 werd het inzamelen van die gegevens toevertrouwd aan de Balanscentrale van de Bank en sommige inlichtingen die tot dan toe niet werden verwerkt, werden vanaf dat ogenblik in de tellingen opgenomen, inzonderheid de gegevens betreffende het nog te storten kapitaal en de kapitaalverminderingen.

Tabel 17-10 Openbare uitgiften in België van deelbewijzen of aandelen van instellingen voor collectieve belegging

Eenheid : miljarden franken
Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks
Bron : Commissie voor het Bank- en Financiewezen

Inhoud :

De tabel geeft een bondig overzicht van de jaarlijkse bruto- en netto-emissies van de instellingen die zich met collectieve belegging op de Belgische markt bezighouden.

Berekeningswijze :

Samenvoeging van de individuele gegevens door de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, die belast is met het toezicht op de Belgische instellingen voor collectieve belegging. In die hoedanigheid zamelt zij bij deze laatste boekhoudkundige en statistische informatie in betreffende o.m. het volume van de uitgegeven deelbewijzen, de inschrijvingsprijs, de inventariswaarde, de transacties en de portefeuillestructuur. Om de drie maanden wordt een gedetailleerde staat van de portefeuille verstrekt, de overige informatie is halfjaarlijks.

Wat de buitenlandse beleggingsinstellingen — dus inclusief de Luxemburgse — betreft, bepaalt de reglementering dat zij een Belgische intermediair moeten aanduiden die verantwoordelijk is voor het op de markt brengen van die beleggingen in België. Die intermediair is eveneens verplicht boekhoudkundige en statistische informatie aan de CBF te verstrekken.

Kenmerken :

De instellingen zijn gerangschikt volgens het nationale juridische stelsel dat erop van toepassing is : instellingen naar Belgisch recht, instellingen naar Luxemburgs recht en overige instellingen naar buitenlands recht.

De instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht zijn in vier subcategorieën onderverdeeld : de gemeenschappelijke beleggingsfondsen erkend in het kader van het koninklijk besluit nr. 15

van 9 maart 1982, dat belastingverminderingen toestond aan de natuurlijke personen die in de loop van de jaren 1982 tot 1985 aandelen aankochten, de fondsen erkend in het kader van het koninklijk besluit van 22 december 1986 tot invoering van een stelsel van derde-leeftijdsparen of pensioensparen, de overige Belgische beleggingsfondsen waaraan geen fiscale voordelen verbonden zijn en, ten slotte, de beleggingsvennootschappen (met veranderlijk kapitaal « BEVEK's » of met vast kapitaal « BEVAK's ») opgericht krachtens de wet van 4 december 1990. In tegenstelling tot de gemeenschappelijke beleggingsfondsen hebben de beleggingsvennootschappen een andere rechtspersoonlijkheid dan hun inschrijvers.

De Luxemburgse instellingen voor collectieve belegging die in België openbaar aandelen uitgeven, worden eveneens opgesplitst in instellingen die niet en wél over een onderscheiden rechtspersoonlijkheid beschikken, respectievelijk de gemeenschappelijke beleggingsfondsen en de beleggingsvennootschappen.

De laatste categorie van instellingen betreft de overige instellingen naar buitenlands recht die in België fondsen inzamelen.

De formule van de collectieve belegging is in België gebaseerd op de wet van 27 maart 1957 betreffende de gemeenschappelijke beleggingsfondsen. Ofschoon deze formule relatief oud is, is ze pas vanaf de jaren tachtig echt tot ontwikkeling gekomen, toen overheidsmaatregelen de beleggers ertoe aanzetten op dit soort van financieel instrument een beroep te doen. De wet van 4 december 1990 op de financiële transacties en de financiële markten heeft die maatregelen aangevuld door het juridische kader waarin de Belgische of de buitenlandse instellingen voor collectieve belegging in België opereren, te vernieuwen en uit te breiden.

Tabel 17-11 Aantal en inventariswaarde van de instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht

Eenheid :	aantal, eenheden bedrag, miljarden franken
Frequentie :	jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is halfjaarlijks
Bron :	Commissie voor het Bank- en Financiewezen

Inhoud :

De tabel vermeldt voor iedere categorie van instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht het aantal instellingen en hun gezamenlijke inventariswaarde aan het einde van het jaar.

Berekeningswijze :

Zie tabel 17-10.

Kenmerken :

Zie tabel 17-10.

HOOFDSTUK 18 : GELDMARKT

INLEIDING

De uitdrukking « geldmarkt » heeft verschillende algemeen aanvaarde betekenissen. In de enge zin kan men er de markt mee bedoelen waarop de depositobanken « centrale-bankgeld » van of aan elkaar lenen. In de ruime zin kan ze verwijzen naar het geheel van kredietverstrekkingen en -opnemingen op korte termijn, althans die van een bepaalde omvang, waarvoor de rentetarieven nauw aansluiten bij die op de geldmarkt in de enge betekenis van het woord.

In dit hoofdstuk wordt met geldmarkt bedoeld de markt van de kredietverstrekkingen en -opnemingen in Belgische franken voor ten hoogste een jaar waarop de Belgische en Luxemburgse kredietinstellingen, de Schatkist, het Rentenfonds en het Herdiscontering- en Waarborginstituut actief zijn en waarop de Nationale Bank van België intervenueert.

In dit hoofdstuk worden met betrekking tot die markt gegevens inzake uitstaande bedragen verstrekt (gemiddelden of per einde periode). Voor de erop geldende rentetarieven wordt verwezen naar hoofdstuk 19.

De informatie betreft, enerzijds, de uitstaande bedragen van de vorderingen en de schulden op de

verschillende « segmenten » van de geldmarkt - markt van het daggeld (tabel 18-1), markt van het overheidspapier voor ten hoogste een jaar (tabellen 18-2 en 3), interbankenmarkt (tabel 18-4) en markt van het handelspapier en van de bank-accepten (tabel 18-5) — en, anderzijds, de interventie van de Nationale Bank op die markt in verschillende vormen — herdisconto en voorschotten (tabellen 18-6 tot 8), certificering (tabel 18-9) en aanbestedingen van kredieten (tabel 18-10).

Bibliografie

NBB

- Jaarverslag
- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, januari 1971, september 1977

Rentenfonds

- Jaarlijks verslag

HWI

- Jaarverslag

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 18-1 Op de daggeldmarkt verhandeld kapitaal

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De bedragen in deze tabel geven het op de daggeldmarkt verhandelde kapitaal weer. Indeling naar het type van kredietverstrekkers of kredietnemers. Het betreft jaargemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

De bedragen die in deze tabel zijn opgenomen, omvatten het kapitaal dat verhandeld is op de markt van het daggeld, zowel dat wat verhandeld is binnen het protocol van 30 april 1969 inzake de markt van het gewaarborgde daggeld, als dat wat verhandeld is buiten dat protocol. Dit laatste kapitaal dat wordt verstrekt door een aantal instellingen die over een rekening-courant bij de NBB beschikken, en dat wordt opgenomen hetzij door het HWI, hetzij, wat minder vaak voorkomt, door het Rentenfonds, maakt slechts een zeer klein gedeelte van die markt uit.

Op de markt van het gewaarborgde daggeld worden liquiditeiten geplaatst die niet langer dan één dag mogen worden uitgeleend. Krachtens het protocol — de NBB moet toezien op de naleving ervan — is de deelname aan de markt voorbehouden aan de financiële instellingen die middelen aantrekken in de vorm van zichtrekeningen, deposito- of spaarboekjes, of tegoeden op termijnen van ten hoogste drie maanden, alsmede aan het HWI en het Rentenfonds.

Teneinde ervoor te zorgen dat de financiële instellingen op deze markt slechts een beroep zouden doen om tijdelijke kastekorten te dekken, zijn de deelnemers verplicht de volgende voorschriften in acht te nemen :

- berekend per kalenderkwartaal dienen hun uitgeleende bedragen aan daggeld op de gewaarborgde markt ten minste gelijk te zijn aan de bedragen die ze op die markt hebben opgenomen, en zelfs een overschot te vertonen dat in overeenstemming is met de omvang en de aard van hun verplichtingen. Die regel vervangt vanaf april 1987 het principe — dat sedert 1969 van kracht was — volgens hetwelk er zowel op de markt van het gewaarborgde daggeld als op de totale daggeldmarkt (gewaarborgd en niet gewaarborgd) per kwartaal een evenwicht moest bestaan tussen de kredietverstrekkingen en de kredietopnemingen ;
- in principe dienen alle daggeldtransacties in Belgische franken tussen de ondertekenaars van het protocol op de gewaarborgde daggeldmarkt te worden afgewikkeld.

Die voorschriften, die bedoeld zijn om de goede werking en het evenwicht van de daggeldmarkt op een juist rentepeil te waarborgen, gelden evenwel niet voor het HWI en het Rentenfonds welke op die markt een regulerende functie vervullen.

De opgenomen middelen moeten gedekt zijn :

- hetzij door staatswaarborg ;
- hetzij door een reële waarborg. Die waarborg kan bestaan uit :
 - een bijzondere inpandgeving van overheids-papier bij de NBB, uitsluitend ter dekking van de opnemingen van « call money » ;
 - een pand in overheidspapier dat als onderpand voor een voorschottenrekening wordt gedeponneerd bij de NBB onder aftrek, voor de duur van de daggeldopnemingen, van de kredietopening.

Kenmerken :

Deze reeks is beschikbaar vanaf 1947. Krachtens de hervorming van 29 januari 1991 is de markt van het gewaarborgde daggeld afgeschaft.

Tabel 18-2 Schatkistcertificaten in Belgische franken en certificaten van het Rentenfonds - Indeling naar de soort van effecten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bronnen : NBB en Ministerie van Financiën

Inhoud :

Type-indeling van het bedrag, aan het einde van het jaar, van de kortlopende leningen in Belgische franken aangegaan door de Schatkist en het Rentenfonds via de uitgifte van certificaten.

Berekeningswijze :

Registratie van de nominale uitstaande bedragen, in omloop aan het einde van ieder jaar.

Kenmerken :

De markt van het overheidspapier is enkel toegankelijk voor de Belgische en Luxemburgse banken, de spaarbanken, de openbare kredietinstellingen en sommige overheidsbedrijven.

Uitgiften door de Schatkist

De Schatkist geeft drie soorten van certificaten uit :

- de doorlopende uitgiften van schatkistcertificaten op zeer korte termijn (1, 2 en 3 maanden). Die certificaten worden dagelijks uitgegeven op verzoek van de inschrijvers ; de NBB treedt op als bemiddelaar : zij bepaalt de rente en kan het uitgiftevolume beperken ;
- de uitgiften in de vorm van maandelijks aanbestedingen van certificaten voor 6, 9 en 12 maanden. De schriftelijke aanbiedingen van de inschrijvers worden aan de NBB overhandigd en bekendgemaakt in aanwezigheid van een af-

gevaardigde van het Ministerie van Financiën. De in aanmerking genomen rente en de toegevoegde bedragen worden eenstemmig bepaald door het Ministerie van Financiën en de NBB. Die aanbestedingen hebben plaats op de tweede dinsdag van iedere maand ;

- de « speciale » certificaten die de Schatkist rechtstreeks op de markt uitgeeft, zonder interventie van de NBB. Het betreft certificaten waarvan de kenmerken (tussentijdse vervaldag, ...) niet beantwoorden aan de uitgiftecriteria die op de hierboven beschreven markten gelden. Zij worden meer bepaald uitgegeven bij wijze van vooruitfinanciering van staatsleningen.

De rubriek « speciale certificaten » omvat eveneens de niet op de markt uitgegeven effecten waaraan directe en indirecte voorschotten van de NBB aan de Schatkist ten grondslag liggen.

Ten slotte worden in Belgische franken luidende en niet rentende schatkistcertificaten bij diverse internationale instellingen geplaatst (IMF, Internationale Ontwikkelingsassociatie, Aziatische Ontwikkelingsbank, Afrikaans Ontwikkelingsfonds, Aziatisch Ontwikkelingsfonds, Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, Internationaal Ontwikkelingsfonds voor de Landbouw, Gemeenschappelijk Fonds voor de Basisproducten). Die certificaten zonder vooraf bepaalde termijn maken het voor die instellingen mogelijk om, indien nodig, onmiddellijk de Belgische franken te mobiliseren die de Belgische Staat heeft ingebracht bij wijze van bijdrage aan hun kapitaal. Het in omloop zijnde bedrag van die certificaten is opgenomen in de rubriek « diverse certificaten ». In diezelfde rubriek komen eveneens de rentende schatkistcertificaten voor waarop is ingeschreven door een of andere buitenlandse officiële instelling.

Uitgiften door het Rentenfonds

De certificaten van het Rentenfonds worden via wekelijkse aanbestedingen uitgegeven voor vier maanden (iedere dinsdag). Aangezien het Fonds onder paritair beheer staat van het Ministerie van Financiën en de NBB, heeft deze laatste het recht advies uit te brengen over het bedrag en de rente van de door het Fonds uit te geven certificaten.

Tabel 18-3 Schatkistcertificaten in Belgische franken en certificaten van het Rentenfonds - Indeling naar de inschrijvers

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks

Bronnen : NBB en Ministerie van Financiën

Inhoud :

Indeling, naar categorie van inschrijvers, van het aan het einde van het jaar uitstaande bedrag van de in Belgische franken luidende schatkist- en Rentenfondscertificaten.

Berekeningswijze :

Registratie van de aan het einde van ieder jaar in omloop zijnde nominale uitstaande bedragen.

Kenmerken :

De banken, de spaarbanken, de kredietinstellingen van de overheidssector en bepaalde overheidsbedrijven mogen inschrijven op schatkistcertificaten.

Het Rentenfonds is eveneens gemachtigd schatkistcertificaten aan te houden, die het dient te financieren hetzij met eigen middelen, hetzij door, in het kader van de bijzondere bijstand van de NBB, bij deze laatste een beroep te doen op voorschotten. De NBB heeft overigens schatkistcertificaten in haar bezit ten belope van het beroep van de Schatkist op de directe voorschotten van de NBB.

De bedragen, ten slotte, die zijn opgenomen in de rubriek « internationale instellingen » zijn precies dezelfde als die in de rubriek « diverse certificaten » van tabel 18-2. Het totaal van tabel 18-3 stemt overeen met het eindtotaal van tabel 18-2.

Deze statistiek is beschikbaar vanaf 1970.

Tabel 18-4 Interbankenvorderingen en -schulden in Belgische franken van de Belgische kredietinstellingen

Eenheid : miljarden franken

Frequentie : jaarlijks

Bron : NBB

Inhoud :

Deze tabel bevat het uitstaande bedrag, aan het einde van ieder jaar, van de in Belgische franken luidende vorderingen en schulden van de Belgische kredietinstellingen ten opzichte van Belgische en buitenlandse kredietinstellingen.

Berekeningswijze :

De bedragen in deze tabel omvatten het op de interbankenmarkt verhandelde kapitaal, behalve het daggeld. De informatie is afkomstig van de maandelijkse boekhoudkundige schema's van de kredietinstellingen. De vorderingen en schulden zijn opgetekend op basis van het passief van die schema's.

Kenmerken :

De interbankenmarkt is de niet-gereguleerde markt waarop de kredietinstellingen aan elkaar kortlopende middelen lenen, zonder garantiestelling. De transacties kunnen rechtstreeks tussen de bewuste instellingen plaatshebben ofwel via makelaars.

Tabel 18-5 Houderschap van het door de depositobanken gediscoteerde handelspapier en van de bank-accepten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
 Bron : NBB

Tabel 18-6 Herdiscontoplafonds en maandelijks quota's van voorschotten in rekening-courant bij de Nationale Bank van België - Banken

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken
 Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks
 Bron : NBB

Inhoud :

Indeling, naargelang van het houderschap, van het opgenomen bedrag disconto- en acceptkredieten in Belgische franken die bij hun oorsprong door de depositobanken werden toegestaan aan de bedrijven en particulieren en aan het buitenland. Het betreft jaargemiddelden.

Berekeningswijze :

Voor de berekening van de gemiddelden zijn het nominale bedrag aan het begin en aan het einde van de periode eenmaal, en de uitstaande bedragen aan het einde van de tussenliggende maanden tweemaal in aanmerking genomen.

Kenmerken :

De eerste drie rubrieken van de tabel geven de indeling weer van het handelspapier en van de bankaccepten die ondergebracht zijn op de markt van het privaatdisconto, dat wil zeggen, niet bij de NBB. De tweede rubriek omvat niet het deel van de portefeuille van het HWI dat gefinancierd wordt door een beroep te doen op het herdisconto van de NBB, maar uitsluitend het deel dat gefinancierd wordt door opnemingen op de daggeldmarkt of op de interbankenmarkt. De derde rubriek geeft een overzicht van de portefeuille in het bezit van de volgende instellingen : de niet-geldscheppende financiële instellingen van de overheidssector — met uitzondering van het HWI —, de spaarbanken, de kredietinstellingen van de overheidssector, de verzekeringsmaatschappijen, de holdingmaatschappijen, de hypotheek- en kapitalisatiemaatschappijen, de buitenlandse en de internationale instellingen. De vierde rubriek omvat het bij de NBB geherdiscoteerde papier alsmede, vanaf 1989, het papier dat via het HWI aan de NBB is afgestaan in het kader van de wekelijkse aanbestedingen van kredieten.

Deze statistiek is beschikbaar vanaf 1963.

Inhoud :

Deze tabel bevat verschillende uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, betreffende het herdisconto- en voorschottenstelsel van de NBB, dat van toepassing is op de banken.

Berekeningswijze :

De eerste rubriek geeft het bedrag weer, aan het einde van het jaar, van het totaal van de individuele herdiscontoplafonds. Het bedrag dat aan het einde van ieder jaar op deze plafonds in mindering wordt gebracht, is opgenomen in de tweede rubriek. De derde rubriek geeft het verschil weer tussen de eerste twee rubrieken, nl. de marges waarover op de plafonds kan worden beschikt. Die beschikbare marges geven de bedragen aan ten belope waarvan de financiële instellingen hun herdisconto — bij de NBB of op de door het HWI gehouden markt van het privaatdisconto — van papier dat aan de door de NBB vastgestelde kwalitatieve normen voor herdiscontering voldoet, nog zouden kunnen verhogen. Aangezien bepaalde financiële instellingen niet over voldoende soortgelijk papier beschikken, overschatten de beschikbare marges derhalve de bedragen ten belope waarvan de financiële instellingen in hun geheel in de praktijk intensiever gebruik kunnen maken van hun plafonds.

De vierde rubriek geeft het bedrag weer, aan het einde van het jaar, van het totaal van de afzonderlijke maandelijks voorschottenquota's in rekening-courant, die in mindering worden gebracht tegen het normale tarief, en waarop de financiële instellingen een beroep kunnen doen.

De hierna beschreven stelsels zijn zowel van toepassing op de spaarbanken (tabel 18-7) als op de kredietinstellingen van de overheidssector (tabel 18-8).

Kenmerken :

Stelsel van de herdiscontoplafonds

Sedert 2 november 1977 past de NBB een methode toe waarbij het totale bedrag van de herdiscontoplafonds onder de financiële instellingen verdeeld wordt volgens een enkele berekeningsformule, of het nu gaat om banken, spaarbanken of openbare kredietinstellingen.

In principe worden de herdiscontoplafonds aan de financiële instellingen toegekend om het hoofd te kunnen bieden aan seizoengebonden of toevallige kastekorten, maar traditioneel dienen zij ook voor de financiering van een deel van de opgenomen bedragen van de kredieten aan de ondernemingen en particulieren.

Het eerste motief om de plafonds te gebruiken, met name het dekken van de kasbehoeften, houdt verband met het illiquiditeitsrisico dat de financiële instellingen lopen, hetzij wegens opvragingen van kortlopende middelen die hun door de cliënteel zijn toevertrouwd, hetzij wegens opnemingen op kredieten die zij eerder hebben geopend en die de begunstigten nog niet hebben opgenomen.

Het in aanmerking nemen van het tweede criterium, te weten de uitstaande bedragen van de opgenomen kredieten aan de bedrijven en particulieren, was verantwoord uit hoofde van de tradities van de Belgische markt. Het was eveneens gerechtvaardigd omdat het gebruik van de plafonds ter financiering van de kredieten gedurende bepaalde periodes noodzakelijk kan zijn.

De herdiscontoplafonds zijn berekend door de volgende percentages toe te passen op de diverse elementen die in aanmerking worden genomen voor de bepaling ervan :

- maandgemiddelde van de in Belgische franken luidende deposito's op gewone boekjes : 1,3 pct. ;
- maandgemiddelde van de overige, in Belgische franken luidende deposito's van de cliënteel voor minder dan een jaar : 2,5 pct. ;
- kwartaalgemiddelde van de niet-opgenomen bedragen van de kortlopende kredieten toegestaan aan de bedrijven en particulieren : 3,3 pct. ;
- kwartaalgemiddelde van de uitstaande bedragen van de opgenomen kredieten die bij hun oorsprong aan de bedrijven en particulieren werden verleend (exclusief de voorschottenrekeningen in vreemde valuta's aan het buitenland) :
 - op korte termijn : 5,3 pct. ;
 - op lange termijn : 0,6 pct.

Het gebruik van de plafonds is enkel toegestaan op voorwaarde dat het aangeboden papier volgens de door de NBB vastgestelde criteria in aanmerking komt voor discontering. Aldus worden volgens een van die criteria enkel de wissels gedisconteerd waaraan handelstransacties ten grondslag liggen, die gewaarborgd zijn door drie solvabele handtekeningen en waarvan de resterende looptijd tot in 1989 maximaal 120 dagen en vanaf 1989 ten hoogste een jaar belooft. Als het om gecertificeerde « Creditexport »-wissels gaat, belooft de voor herdiscontering bij het HWI toegestane termijn maximaal een jaar. De minimale levensduur van het papier dat rechtstreeks bij de NBB voor herdiscontering wordt aangeboden, bedraagt 7 werkdagen. Als het bij het HWI wordt aangeboden, is dat 10 werkdagen indien het papier geherdisconteerd wordt tot op de reële vervaldag en 15 kalenderdagen als het tot op een conventionele vervaldag geplaatst wordt. Aan het papier dat het HWI aan de NBB aanbiedt, wordt inzake looptijd geen enkele beperking opgelegd.

De individuele herdiscontoplafonds worden in principe aangepast aan het begin van de maanden maart, juni, september en december, op basis van de gemiddelde uitstaande bedragen van iedere financiële instelling voor de twaalfmaandsperiode die aan het einde van het voorgaande burgerlijk kwartaal ten einde loopt.

Stelsel van de maandelijkse quota's van voorschotten in rekening-courant, in mindering gebracht tegen het gewone tarief

Tot eind februari 1980 werden de maandelijkse voorschottenquota's bepaald op basis van de werkmiddelen (gemiddeld uitstaand bedrag, tijdens de afgelopen twaalf maanden, van de eigen middelen en van de in Belgische franken luidende verplichtingen tegenover de niet-bancaire cliënteel in de vorm van deposito's, kasbons en obligaties) die werden opgetekend voor de berekening van de herdiscontoplafonds zoals dat gebeurde vóór de hervorming van het stelsel van de herdiscontoplafonds in november 1977.

Vanaf 1 maart 1980 krijgt iedere financiële instelling een voorschottenquotum dat gelijk is aan het drievoudige van het met de kasbehoeften verbonden gedeelte van haar herdiscontoplafond. Dat gedeelte wordt als volgt berekend :

- gemiddelde van de tijdens de basisperiode aan het einde van de maand uitstaande bedragen :
 - van de in Belgische franken luidende deposito's op gewone boekjes : 1,3 pct. ;

- van de overige, in Belgische franken luidende deposito's van de cliënteel voor minder dan een jaar : 2,5 pct.
- gemiddelde van de tijdens de basisperiode aan het einde van het kwartaal uitstaande bedragen :
 - van de niet opgenomen bedragen van het kortlopende krediet aan bedrijven en particulieren : 3,3 pct. ;
 - van de uitstaande bedragen van het opgenomen lange-termijnkrediet aan bedrijven en particulieren : 0,2 pct.

Bovendien heeft iedere financiële instelling de mogelijkheid haar herdiscontoplafond om te zetten in een supplementair quotum, doch enkel in de mate dat haar portefeuille herdisconteerbaar papier kleiner is dan haar herdiscontoplafond. Dat supplementair quotum is gelijk aan driemaal het bedrag van het herdiscontoplafond dat niet wordt opgebruikt.

De quota's worden in principe om de drie maanden herzien op basis van de ontwikkeling van de elementen die in aanmerking worden genomen voor de berekening van het gedeelte « thesaurie » van de herdiscontoplafonds.

De gebruikswijze van de voorschotten op de quota's is als volgt :

- de dagelijkse opnemingen (debetsaldi aan het einde van de dag), die het bedrag van het geopende krediet niet te boven mogen gaan, worden in chronologische volgorde cumulatief op het quotum in mindering gebracht. Aan het begin van iedere maand kan opnieuw het oorspronkelijke bedrag van het quotum worden gebruikt ;
 - zodra het quotum is opgebruikt, worden de dagelijkse opnemingen boven dat quotum in mindering gebracht tegen een dagelijks door de NBB bepaald bijzonder tarief. Het spreekt vanzelf dat slechts in laatste instantie een beroep mag worden gedaan op de voorschotten van de NBB ;
 - het staat de financiële instellingen vrij het bedrag van hun kredietopening aan te passen indien zij dat nuttig achten en op voorwaarde dat zij het onderpand wijzigen. Dat mag evenwel
- niet méér dan tweemaal per jaar gebeuren en met een tijdsinterval van zes maanden ;
 - de voorschotten in rekening-courant worden verstrekt op onderpand van :
 - overheidspapier dat is uitgegeven of gewaarborgd door de Belgische of de Luxemburgse Staat, door het Gemeentekrediet van België of door internationale financiële instellingen die zijn ingesteld overeenkomstig akkoorden door België onderschreven ;
 - papier dat is uitgegeven door instellingen waarvan de verbintenissen door de Belgische of door de Luxemburgse Staat worden gewaarborgd ;
 - ter beurse genoteerde effecten van leningen van gemeenten en provincies alsmede van openbaar uitgegeven preferente aandelen van de NMBS.

Als onderpand worden echter enkel effecten en papier aan toonder aanvaard. Het bedrag dat op grond van de als onderpand ingediende effecten kan worden opgenomen, wordt berekend op basis van de eventueel tot het pari beperkte nominale of beurswaarde van het effect en rekening houdend met de volgende quotiteiten :

- 95 pct. voor de schatkistcertificaten, de Rentenfondscertificaten en de voor maximaal 374 dagen uitgegeven kasbons van parastatale instellingen ;
- 80 pct. — in maart 1989 opgetrokken tot 95 pct. — voor het andere overheidspapier en de andere overheidsfondsen.

Vanaf maart 1989, het tijdstip waarop met de aanbestedingen van start werd gegaan (zie tabel 18-10), heeft de NBB het geheel van de herdiscontoplafonds bevroren op het totale bedrag dat ze op 1 december 1988 vertegenwoordigden. Het totale bedrag van de voorschottenquota's heeft ze vastgelegd op het peil van 1 december 1988. Op voorwaarde dat de aldus bepaalde bedragen voor het geheel van de financiële instellingen in acht worden genomen, blijft evenwel de mogelijkheid bestaan om de individuele herdiscontoplafonds en de individuele voorschottenquota's tweemaal per jaar te herzien (aan het begin van de maanden juni en december) op basis van een op de vroegere berekeningswijze gesteunde verdeelsleutel.

Tabel 18-7 Herdiscontoplafonds en maandelijkse quota's van voorschotten in rekening-courant bij de Nationale Bank van België - Spaarbanken

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Tabel 18-8 Herdiscontoplafonds en maandelijkse quota's van voorschotten in rekening-courant bij de Nationale Bank van België - Kredietinstellingen van de overheidssector

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Deze tabel bevat verschillende uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, betreffende het herdisconto- en voorschottenstelsel van de NBB, dat van toepassing is op de spaarbanken.

Berekeningswijze :

Zie tabel 18-6.

Kenmerken :

Zie tabel 18-6.

Inhoud :

Deze tabel bevat verschillende uitstaande bedragen, aan het einde van het jaar, betreffende het herdisconto- en voorschottenstelsel van de NBB, dat van toepassing is op de kredietinstellingen van de overheidssector.

Berekeningswijze :

Zie tabel 18-6.

Kenmerken :

Zie tabel 18-6.

Tabel 18-9 Uitstaand bedrag van de gevisseerde of gecertificeerde accepten

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen

Frequentie : jaarlijks ; de oorspronkelijke frequentie is maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Tabel 18-9 bevat het uitstaande bedrag, aan het einde van het jaar, van de belangrijkste financieringsvormen van in- en uitvoer, waarop het stelsel van visum of certificering van toepassing is geweest.

Berekeningswijze :

Registratie van het nominale uitstaande bedrag, aan het einde van het jaar, van de gevisseerde of gecertificeerde accepten.

Kenmerken :

De NBB heeft steeds geëist dat de wissels die ze herdisconteert, aan bepaalde kwaliteitsnormen beantwoorden. Voor de wissels betreffende uit- of invoer betekent de certificering dat zij aan die normen voldoen. Deze procedure is ingevoerd op 1 juni 1970 en heeft geleidelijk die van het visum vervangen. Dit laatste is op 1 april 1974 voorgoed opgeheven. De certificering waarborgt dat de wissels beantwoorden aan de door de NBB gestelde herdisconteringsvoorwaarden maar, in tegenstelling tot het visum, betekent zij geen formele verbintenis van de NBB.

De gecertificeerde handels- en bankaccepten worden op de markt, van het privaatdisconto gefinancierd tegen bijzonder gunstige voorwaarden. Als het invoer betreft, gebeurt die herfinanciering meestal bij het HWI. Wissels waaraan uitvoer ten grondslag ligt, worden doorgaans gediscoteerd hetzij door het HWI, hetzij door Creditexport, naar-

gelang hun looptijd korter of langer is dan twee jaar. Bovendien is overeengekomen dat transacties onder een bepaald bedrag (25 miljoen, in september 1983 verhoogd tot 35 miljoen) door het HWI zelf worden gefinancierd voor looptijden langer dan twee jaar.

Wat de uitvoer betreft, zijn de gecertificeerde kredieten in hoofdzaak cliëntendiscontokredieten, acceptkredieten en promessen, te weten :

- handelsaccepten door een Belgisch exporteur getrokken en door zijn buitenlandse cliënt geaccepteerd, en door de eerste gemobiliseerd in het kader van een te zijnen gunste geopend cliëntendiscontokrediet ;
- bankaccepten door een Belgisch exporteur getrokken op zijn bankier in het kader van een acceptkrediet, dat wil zeggen een krediet waardoor een bank de begunstigde van dat krediet machtigt, onder bepaalde voorwaarden en tot een bepaald maximumbedrag, op haarzelf wissels te trekken en er zich meteen ook toe verbindt die wissels te accepteren. De begunstigde van het krediet van zijn kant verbindt er zich toe op de vervaldag de vereiste dekking te bezorgen ;
- promessen die meestal opgesteld zijn in het kader van koperskredieten of van financiële kredieten, dat wil zeggen van door een bank toegestane kredieten, hetzij rechtstreeks aan de buitenlandse cliënt, hetzij aan een buitenlandse bank welke voor die cliënt optreedt.

Voor de invoer kan de financiering met handelspapier geschieden :

- ofwel door middel van handelsaccepten die de buitenlandse verkoper trekt op de Belgische invoerder die accepteert en de wissels eventueel bij zijn bank mobiliseert op basis van een op zijn naam geopend leveranciersdiscontokrediet. Theoretisch kan die mobilisering ook gebeuren op basis van een cliëntendiscontokrediet geopend op naam van de buitenlandse verkoper, maar dat is dan wel een uitzondering ;
- ofwel door middel van bankaccepten die de Belgische invoerder op zijn bankier trekt in het kader van een acceptkrediet.

Deze statistiek is beschikbaar vanaf 1951.

Tabel 18-10 Aanbestedingen van kredieten door de Nationale Bank van België

Eenheid : miljarden franken ; de oorspronkelijke gegevens luiden in miljoenen franken

Frequentie : wekelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat de door de NBB toegewezen bedragen alsmede het uitstaande bedrag van de bewuste kredieten.

Berekeningswijze :

Sedert maart 1989 verstrekt de NBB, via aanbestedingen, voorschotten met vaste looptijd op onderpand van overheidspapier en verricht zij cessies-retrocessies van handelspapier. De kredietinstellingen die bij de Bank over een herdiscontoplafond of over een kredietopening in het stelsel van de voorschottenquota's in rekening-courant beschikken, mogen deelnemen aan de offertes voor voorschotten met vaste looptijd en voor cessies-retrocessies. Ook het HWI mag een offerte doen voor voorschotten met vaste looptijd.

Op de dag van de aanbesteding dienen de gegaagde financiële instellingen uiterlijk om 11.00 u. bij de NBB een offerte in waarbij ze voor elke kre-

dietvorm (voorschotten met vaste looptijd of cessies-retrocessies) het gewenste kredietbedrag vermelden alsook de rente die ze daarvoor willen betalen. Na de offertes te hebben onderzocht en overeenkomstig de monetaire-beleidsdoelstellingen, stelt de Bank, per kredietvorm, het totale kredietbedrag vast dat ze toewijst en de rente die ze daarbij toepast (« Hollandse » rentetender).

Twee werkdagen na het afsluiten van de operatie worden de toewijzingen in de verrekenkamer afgewikkeld. De uitstaande bedragen die in de tabel voorkomen, zijn die op de dag van de afwikkeling (valutadatum) en niet die op de vermelde dag van de toewijzing (transactiedatum).

Kenmerken :

De voorschotten met vaste looptijd worden verstrekt op onderpand van overheidspapier. De in pand gegeven effecten moeten voldoen aan de voorwaarden die zijn gesteld voor de voorschotten in rekening-courant van de Bank.

Voor de cessies-retrocessies komt in aanmerking het handelspapier dat de kredietinstellingen kunnen herdisconteren in het kader van de herdiscontoplafonds.

De toegewezen bedragen worden niet in mindering gebracht op de herdiscontoplafonds of op de voorschottenquota's van de inschrijvende instellingen.

In 1989 en 1990 organiseerde de NBB één aanbesteding per week. De verstrekte kredieten hadden een looptijd van 14 dagen.

HOOFDSTUK 19 : RENTETARIEVEN

INLEIDING

Dit hoofdstuk over de rentetarieven bestaat uit drie delen. Het eerste deel betreft de tarieven op de geldmarkt zoals die in de inleiding tot hoofdstuk 18 is gedefinieerd. Daarin zijn bijgevolg de tarieven van de Nationale Bank van België opgenomen (de tabellen 19-1 tot 3), gevolgd door de tarieven in de diverse segmenten van de geldmarkt, nl. de daggeldmarkt (tabel 19-4), de markt voor handelspapier (tabel 19-5), de markt voor schatkistcertificaten (de tabellen 19-6 en 7), de interbankenmarkt (tabel 19-8) en de euromarkt (tabel 19-9).

Daarna volgen twee tabellen over de tarieven op de markt voor effecten op middellange en lange termijn (de tabellen 19-10 en 11). Andere gegevens over de lange rente komen voor in de tabellen 17-7 en 8.

Het laatste deel handelt over de verschillende credit- (de tabellen 19-12 tot 14) en debetrentetarieven (de tabellen 19-15 en 16) die de kredietinstellingen voor hun cliënteel toepassen.

Alle tarieven zijn uitgedrukt in procenten per jaar, zonder rekening te houden — tenzij anders vermeld — met enige bronheffing. Zonder dieper op de belastingreglementering in te gaan, zij erop gewezen dat normaliter iedereen die inkomsten geniet uit kasbons, obligaties en vastrentende effecten, gewone deposito's, grote deposito's en, vanaf een bepaalde drempel, gewone spaardeposito's, daarop roerende voorheffing dient te betalen, behalve de parastatale sociale-zekerheidsinstellingen en de daarmee gelijkgestelde instellingen en, in de

regel, de financiële instellingen. Het tarief van de roerende voorheffing is in de loop van het decennium meermaals gewijzigd (zie tabel 19-10).

De tabellen hebben uitsluitend betrekking op de tarieven in Belgische frank; de lezer die geïnteresseerd is in de reeksen over de tarieven in vreemde valuta's, wordt verwezen naar de in de bibliografie vermelde publikaties van de internationale instellingen.

Bibliografie

NBB

- Jaarverslag
- Tijdschrift van de Nationale Bank van België, juli-augustus 1985, mei 1991

Rentenfonds

- Jaarverslag

HWI

- Jaarverslag

OESO

- Financiële statistieken - methodologisch supplement

IMF

- Internationale Financiële Statistieken

TOELICHTING PER TABEL

Tabel 19-1 Rentetarieven van de Nationale Bank van België

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : data van wijziging

Bron : NBB

Inhoud :

Tabel 19-1 bevat de discontovoet, de rente op de voorschotten in rekening-courant en het speciale tarief van de NBB die op de data van wijziging van toepassing zijn.

Berekeningswijze :

Wat de discontovoet betreft, zijn de interesten vooraf betaalbaar gesteld en worden zij berekend op basis van een jaar van 360 dagen. Wanneer wissels rechtstreeks aan de NBB worden afgestaan, wordt het disconto bovendien berekend op basis van een termijn waarin een « bankdag » voorkomt en die dan ook tegelijkertijd de dag omvat waarop de wissel geherdisconteerd wordt en de dag waarop hij vervalt. Het minimum is tien dagen.

Hoewel de interesten op voorschotten in rekening-courant (binnen en buiten de quota's) op grond van de dagelijkse opnemingen worden berekend, zijn zij slechts halfjaarlijks betaalbaar; de rekeningen worden afgesloten op 30 juni en op 31 december. De interesten worden berekend op basis van een jaar van 360 dagen.

Kenmerken :

Discontovoet

Op de Belgische geldmarkt kunnen de financiële instellingen hun handelspapier herdisconteren bij de NBB of bij het HWI. Hoewel dat in de praktijk doorgaans bij het HWI gebeurt, blijft de discontovoet van de NBB toch een belangrijke indicator omdat het HWI dit rentetarief met een korting toepast.

De discontovoet van de NBB mag alleen worden toegepast op de wissels die voor discontering in aanmerking komen en die op de herdiscontopla-fonds kunnen worden aangerekend. Bovendien moeten de wissels waaraan export- en importtrans-acties ten grondslag liggen, gecertificeerd zijn.

Tot 1988 werden alleen wissels met een looptijd van ten hoogste 120 dagen rechtstreeks bij de NBB geherdisconteerd. Nadien werd de resterende looptijd tot de vervaldag verlengd tot één jaar. Voor de gecertificeerde Creditexport-wissels werd de toegestane maximumtermijn voor herdiscontering bij het HWI op één jaar gehandhaafd.

Zie ook tabel 18-6.

Rente op de voorschotten in rekening-courant

De rente op de voorschotten in rekening-courant is het tarief van de voorschotten tegen onderpand van overheidspapier die worden toegekend aan banken, spaarbanken en kredietinstellingen van de overheidssector binnen het maandelijkse quotum dat de Nationale Bank hun heeft toegewezen. Het systeem van de voorschottenquota, alsook de in onderpand aanvaarde wissels staan beschreven in de toelichting bij tabel 18-6.

Speciaal tarief van de Nationale Bank

Met speciaal tarief van de Nationale Bank wordt het tarief bedoeld van de voorschotten die buiten het aan de banken, de spaarbanken en de kredietinstellingen van de overheidssector toegekende maandelijkse quotum worden verstrekt. Zodra de dagelijkse aanwending van de voorschotten die dag na dag cumulatief op het maandelijkse quotum worden aangerekend dat quotum overtreft, maakt de kredietinstelling die op deze faciliteit een beroep doet, gebruik van een andere, speciale faciliteit : de voorschotten buiten het maandelijkse quotum. Die speciale voorschotten worden verstrekt tegen een bijzonder tarief dat dagelijks door de NBB wordt vastgesteld.

De discontovoet en het voorschottentarief zijn beschikbaar sedert 1851. De reeks met de tarieven van de voorschotten buiten het maandelijkse quotum begint op 8 juli 1974, de datum waarop dit nieuwe monetaire-beleidsinstrument is ingevoerd.

Tabel 19-2 Gewogen gemiddeld rentetarief van de Nationale Bank van België

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De verschillende tarieven van de NBB worden synthetisch voorgesteld door het gewogen gemiddelde rentetarief, dat wil zeggen de gemiddelde prijs die de financiële instellingen moeten betalen voor hun beroep op de NBB. Het betreft een tarief aan het einde van de maand.

Berekeningswijze :

Het gewogen gemiddelde tarief wordt becijferd door het gemiddelde te berekenen van de verschillende tarieven van de Nationale Bank die zijn gewogen met het bedrag van de financieringen die de financiële instellingen tegen die tarieven hebben verkregen. Het geeft een beeld van de ontwikkeling van zowel de herfinancieringskosten als de kwantitatieve beperkingen op de toegang tot een of andere voor de financiële instellingen voordeliger vorm van herfinanciering.

Tijdens de beschouwde periode is dit tarief het gewogen gemiddelde van de volgende tarieven van de Nationale Bank :

- officiële discontovoet (tabel 19-1) ;
- tarief van toepassing op wissels met een looptijd van ten hoogste één jaar afkomstig van de Pool Creditexport (sinds 1 december 1981) ;
- tarief van de herdisconteringsfaciliteit van het HWI voor de mobilisering van papier dat niet op de herdiscontoplafonds wordt aangerekend ;
- rente op de voorschotten in rekening-courant binnen het maandelijks quotum (tabel 19-1) ;
- rente op de voorschotten buiten het maandelijks quotum (tabel 19-1) ;
- tarief van de voorschotten aan het Rentenfonds tegen de daggeldrente.

Kenmerken :

Dit tarief wordt eveneens iedere maandag berekend. De reeks is beschikbaar van juli 1974 tot februari 1989. Sinds maart 1989 maakt de Bank immers gebruik van een tendersysteem om voorschotten aan de kredietinstellingen te verstrekken (zie tabel 18-10).

Tabel 19-3 Rente op de via aanbestedingen
verstrekte kredieten van de Na-
tionale Bank van België

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : wekelijks

Bron : NBB

Inhoud :

Tarieven die bij iedere aanbesteding door de NBB worden vastgesteld voor de cessies-retrocessies van handelspapier en de beleningen met vaste looptijd tegen onderpand van overheidspapier.

Berekeningswijze :

Zie tabel 18-10.

Kenmerken :

Zie tabel 18-10.

Tabel 19-4 Daggeldrente

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke
frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat het rentetarief op de gewaarborgde daggeldmarkt. Het betreft een maandgemiddelde van dagtarieven dat is gewogen met het dagelijks opgenomen kapitaal.

Berekeningswijze :

De markt van het gewaarborgde daggeld wordt iedere dag afgesloten met een veiling, die in de namiddag wordt gehouden aan het einde van de vergadering van de Verrekenkamer van Brussel. De veiling leidt tot de vaststelling van één enkel tarief voor alle transacties van de dag.

Het rentetarief op de gewaarborgde daggeldmarkt wordt bepaald op basis van een jaar van 360 dagen en de interest is betaalbaar na vervallen termijn.

Deze tabel bevat het rentetarief op de gewaarborgde daggeldmarkt. Het betreft een gewogen gemiddelde van dagelijkse rentetarieven. Bij de weging wordt rekening gehouden met het dagelijks op de daggeldmarkt geleende kapitaal.

Het gemiddelde van de dagtarieven wordt berekend op basis van het aantal kalenderdagen dat de maand telt (met inbegrip van zaterdagen, zonen feestdagen, waarvoor het rentetarief van de voorgaande dag geldt).

Kenmerken :

Op de markt van het gewaarborgde daggeld wordt uitsluitend « overnight money » verhandeld, dat wil zeggen transacties tot de volgende dag. Deze markt is gecentraliseerd in de NBB, die als overeengekomen derde de waarborgen — overheidspapier of -fondsen — tot dekking van de leningen in bewaring neemt.

Deze markt is alleen toegankelijk voor de financiële instellingen die zichtdeposito's, inlagen op deposito- of spaarboekjes of deposito's op termijnen van minder dan 3 maanden inzamelen — te weten banken, spaarbanken en kredietinstellingen van de

overheidssector —, alsook voor het HWI en het Rentenfonds.

Zie ook tabel 18-1.

Deze tarieven zijn beschikbaar vanaf 1926.

Tabel 19-5 Rentetarieven van het Herdiscontering- en Waarborginstituut

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : data van wijziging

Bron : HWI

Inhoud :

In deze tabel worden de tarieven vermeld die het HWI op de data van wijziging toepast bij de aankoop van bankabel papier.

Berekeningswijze :

Bankabel papier is papier dat beantwoordt aan de criteria die de Nationale Bank hanteert voor de herdiscontering ervan — voor de wissels waaraan in- of uitvoertransacties ten grondslag liggen, blijkt de overeenstemming met de criteria uit de certificering door de NBB — en dat, in geval van afgifte bij het HWI, wordt aangerekend op de door de NBB aan de financiële instellingen toegekende herdiscontoplafonds of, vanaf 1 december 1981, op een speciaal aan het HWI toegekend plafond voor Creditexport-papier voor ten hoogste één jaar.

Het betreft door de NBB gecertificeerde wissels voor korte-termijnfinanciering van exporttransacties « buiten de EG », wissels met een looptijd van ten hoogste één jaar die onder het Creditexport-systeem ressorteren en gewoon bankabel papier.

De tarieven die het HWI bij de aankoop van bankabel papier hanteert, zijn vooraf betaalbaar en worden vastgesteld op basis van een jaar van 360 dagen. Het disconto wordt berekend op basis van een aantal dagen waarin een bankdag begrepen is, behalve wanneer het papier op een conventionele vervaldag wordt verhandeld.

Kenmerken :

Sedert juli 1985 is het rentetarief dat het HWI bij de aankoop van gewoon bankabel papier toepast — ook nog lijsttarief genoemd — een maximumtarief. De statistieken zijn beschikbaar vanaf april 1945.

Tabel 19-6 Rentetarieven voor schatkistcertificaten op zeer korte termijn

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De rentetarieven voor eenmaands, tweemaands en driemaands schatkistcertificaten die in de tabel voorkomen, zijn daggemiddelden per maand die zijn berekend op basis van het aantal werkdagen.

Berekeningswijze :

De interest op de certificaten is betaalbaar door de Schatkist na vervallen termijn. Hij wordt bepaald door het aantal kalenderdagen dat de termijn van het onderschreven certificaat telt, te delen door 360 dagen.

Tijdens het beschouwde decennium werden deze effecten doorlopend uitgegeven door de NBB voor rekening van de Schatkist. De NBB stelt de rentetarieven van die effecten vast ; de uitgifte ervan geschiedt per tranche van fr. 1 miljoen.

Kenmerken :

De NBB tekent a pari op die certificaten in, voor zover zij deze op de markt kan plaatsen. De instellingen waaraan de NBB deze effecten kan afstaan, zijn de Belgische en Luxemburgse banken, de spaarbanken, de kredietinstellingen van de overheidssector en bepaalde overheidsbedrijven.

De rentetarieven van de schatkistcertificaten zijn beschikbaar vanaf maart 1926.

Zie ook de tabellen 18-2 en 3.

Tabel 19-7 Rentetarieven voor speciale schatkistcertificaten en certificaten van het Rentenfonds

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is wekelijks voor de certificaten van het Rentenfonds

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel vermeldt het rentetarief van de maandelijksse toewijzing van certificaten voor 6, 9 en 12 maanden en het maandgemiddelde van de tarieven van de wekelijkse toewijzingen van certificaten van het Rentenfonds.

Berekeningswijze :

De interest op de certificaten is betaalbaar door de Schatkist of het Rentenfonds na vervallen termijn. Hij wordt bepaald door het aantal kalenderdagen dat de termijn van het onderschreven certificaat omvat, te delen door 360 dagen.

Kenmerken :

Rentetarieven van schatkistcertificaten voor 6, 9 en 12 maanden.

De schatkistcertificaten voor 6, 9 en 12 maanden worden bij toewijzing en per tranche van fr. 1 miljoen uitgegeven : de maandelijksse toewijzing vindt plaats op de tweede dinsdag van de maand in de lokalen van de NBB.

De bidders kunnen Belgische en Luxemburgse banken, spaarbanken, kredietinstellingen van de overheidssector en bepaalde overheidsbedrijven zijn.

De toewijzing verloopt volgens de Hollandse tendertechniek : het tarief van de laatste tranche die door de NBB en een vertegenwoordiger van het Ministerie van Financiën wordt aanvaard, wordt toegepast op alle tegen een lager tarief ingediende offertes en op alle of een deel van de offertes die tegen dat tarief zelf werden ingediend.

Rentetarieven van de certificaten van het Rentenfonds

Iedere dinsdag organiseert het Rentenfonds een toewijzing van viermaands certificaten. Daarbij wordt dezelfde tendertechniek gehanteerd als voor de bij toewijzing uitgegeven schatkistcertificaten.

Het rentetarief wordt bepaald in overleg tussen de vertegenwoordigers van de NBB en het Ministerie van Financiën.

De rentetarieven van de schatkistcertificaten zijn beschikbaar vanaf maart 1926, die van de certificaten van het Rentenfonds vanaf november 1957.

Eind 1989 en in de loop van 1990 werden geen toewijzingen van schatkistcertificaten voor 6, 9 en 12 maanden gehouden.

Zie ook de tabellen 18-2 en 3.

Tabel 19-8 Rentetarieven op de interbankenmarkt

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel bevat de op basis van het aantal werkdagen berekende daggemiddelden per maand van het driemaands rentetarief op de interbankenmarkt.

Berekeningswijze :

De rentetarieven op de interbankenmarkt zijn het gemiddelde van de minimum- en maximumtarieven die iedere morgen door de « collectieve » van de vier grote banken worden vastgesteld. Deze tarieven zijn berekend op basis van 365 dagen en de interesten zijn betaalbaar na vervallen termijn.

Het dagelijks berekende gemiddelde van de rentetarieven van de « collectieve » wijkt systematisch iets af van de gemiddelde marktrente. In de regel mag ervan worden uitgegaan dat de gemiddelde marktrente ongeveer 1/16 procentpunt lager ligt dan het gemiddelde van de rentetarieven van de vier grote banken.

Kenmerken :

De interbankenmarkt is de markt waarop de in de BLEU gevestigde financiële instellingen onderling kortlopende financiële transacties in Belgische franken verrichten. Die transacties worden ofwel rechtstreeks tussen de kredietinstellingen, ofwel via makelaars afgehandeld.

Zie eveneens tabel 19-9.

Tabel 19-9 Rente van de euro-Belgische frank

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel vermeldt de rentetarieven voor deposito's in euro-Belgische franken voor termijnen van 1, 3, 6 en 12 maanden. Het gaat om maandgemiddelden van dagelijkse gegevens.

Berekeningswijze :

De rentetarieven voor deposito's in euro-Belgische franken zijn het gemiddelde van de bied- en laatrentetarieven die aan het begin van de morgen op de markt van Brussel worden opgetekend. Zij worden berekend op basis van een jaar van 365 dagen en de interest is verschuldigd na vervallen termijn.

Tot maart 1990, de datum waarop het stelsel van de dubbele valutamarkt werd afgeschaft, ging het om deposito's in financiële euro-Belgische franken, dat wil zeggen de deposito's die ressorteerden onder de vrije valutamarkt.

Kenmerken :

De markt van de deposito's in euro-Belgische franken is de markt waarop de kortlopende deposito's in Belgische franken worden verhandeld tussen financiële instellingen gevestigd in de BLEU en die gevestigd buiten de BLEU of uitsluitend tussen deze laatste.

Het rentetarief dat op de deposito's in financiële euro-Belgische franken wordt toegepast, verschilt nauwelijks van het tarief dat op de interbankenmarkt geldt (tabel 19-8).

Voor de termijn van 12 maanden zijn geen statistieken van vóór 1971 voorhanden.

Tabel 19-10 Rendementspercentages op lange termijn op de secundaire markt

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : Rentenfonds

Inhoud :

De tabel bevat het per maand berekende daggemiddelde van de gemiddelde rendementspercentages, zowel vóór als na roerende voorheffing, van de langlopende overheidsleningen in Belgische franken op de secundaire markt van Brussel.

Berekeningswijze :

De door het Rentenfonds gevolgde methode voor de berekening van het gemiddelde brutorendement valt uiteen in drie fasen : de berekening van het rendementspercentage per lening, de samenstelling van stalen en de berekening van het gemiddelde rendement.

Het rendementspercentage van een lening zonder optie is het actuariële brutorendement voor de houder, berekend tot de eindvervaldag. Er wordt derhalve geen rekening gehouden met de beurskosten. Voor een lening met een terugbetalingsoptie wordt een zelfde berekening verricht, maar tot de vervaldag die na onderzoek van de opties in aanmerking is genomen. Naargelang het om een « call »- of een « put »-optie gaat, wordt de vervaldag van de optie in aanmerking genomen als de marktrente voordeliger uitvalt voor respectievelijk de kredietnemer of de kredietgever.

Het staal bevat alle voor iedereen toegankelijke en door het Rentenfonds genoteerde leningen van de overheidssector met een resterende looptijd — eventueel rekening houdend met de lichte van de optie — van meer dan vijf en een half jaar, ongeacht de debiteur (Staat, stad, Wegenfonds, ...). De leningen waarvan het uitstaande bedrag lager ligt dan fr. 10 miljard en de leningen met speciale voorwaarden (lotenleningen, leningen met fiscale voordelen, ...) zijn evenwel buiten beschouwing gelaten. Daar de lineaire obligaties niet voor alle beleggers toegankelijk zijn, zijn zij niet in het staal opgenomen.

Het gemiddelde rendement is het rekenkundige gemiddelde van de rendementspercentages van de leningen, gewogen met het relatieve belang binnen het staal van de uitstaande bedragen van die leningen.

Het gemiddelde nettorendement wordt op dezelfde wijze berekend, maar daarbij wordt rekening gehouden met de inhouding van de roerende voorheffing bij de inning van de coupons.

Vanaf april 1990 zijn in het staal dat voor de berekening van het gemiddelde nettorendement wordt gebruikt, alleen nog de leningen opgenomen waarop een voorheffing van 10 pct. van toepassing is.

Kenmerken :

Tot eind 1983 bedroeg het tarief van de roerende voorheffing voor alle bestaande effecten 20 pct. Van begin 1984 tot maart 1990 beliep het 25 pct. Het werd vervolgens teruggebracht tot 10 pct., maar die vermindering gold uitsluitend voor de vanaf maart 1990 uitgegeven leningen.

Er zij op gewezen dat deze reeksen verschillen van die welke in tabel 19-9 van de vorige uitgave werden gepubliceerd, omdat bij de bepaling van het rendementspercentage van iedere lening destijds rekening werd gehouden met de theoretische aflossingstabel en niet, zoals nu het geval is, met een volledige terugbetaling op de vervaldag. Voor nadere bijzonderheden, zie het artikel in het Tijdschrift van de Nationale Bank van België van mei 1991.

Tabel 19-11 Rentetarieven van de kasbons en de obligaties uitgegeven door de kredietinstellingen van de overheidssector

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : data van wijziging

Bron : NBB

Inhoud :

De tabel vermeldt de op iedere datum van wijziging geldende nominale rentetarieven voor kasbons en obligaties uitgegeven door de kredietinstellingen van de overheidssector en bestemd voor niet-institutionele beleggers.

Berekeningswijze :

Staat met de rentewijzigingen.

Kenmerken :

Deze kasbons en obligaties worden doorlopend en soms ook via openbare uitgften op de markt gebracht. De rentetarieven zijn die van de doorlopen- de uitgften. Daar die effecten vrijwel steeds a pari worden uitgegeven en afgelost en de interesten jaarlijks worden gestort, valt de nominale rente samen met het actuariële rendement. Bij het rentetarieff wordt geen rekening gehouden met eventuele kortingen die aan het loket worden toegekend.

De tariefwijzigingen worden voorgelegd aan de Raad voor Openbare Kredietinstellingen. De kasbontarieven van de banken en de spaarbanken stemmen over het algemeen overeen met die van de kredietinstellingen van de overheidssector.

Tabel 19-12 Rente op gewone spaardeposito's

Eenheid : procenten per jaar
Frequentie : data van wijziging
Bronnen : ASLK, NBB

Inhoud :

De nominale rente en de componenten ervan die op iedere datum van wijziging op de gewone spaardeposito's van toepassing zijn, alsook het fictieve brutotarief.

Berekeningswijze :

Staat met de door de ASLK toegepaste tariefwijzigingen voor de basisrente en de getrouwheidspremie. Het fictieve brutotarief wordt opgesteld door de NBB zodat het met andere creditrentetarieven kan worden vergeleken. Dit tarief is het brutotarief dat, na aftrek van de roerende voorheffing, een netto-interest zou opleveren die gelijk is aan de netto-opbrengst van gewone spaardeposito's.

Zie tabel 19-10 voor de tarieven van de roerende voorheffing.

Kenmerken :

Een gewoon spaardeposito geniet een speciaal statuut. Het wordt gekenmerkt door een beperkte opeisbaarheid op korte termijn van de tegoeden en door een fiscale vrijstelling van roerende voorheffing op de interesten ten belope van een bepaald bedrag, nl. fr. 30.000 van 1980 tot 1984, fr. 50.000 van 1984 tot 1989 en fr. 52.000 in 1990.

Dit tarief bestaat uit een basistarief en een getrouwheidspremie die wordt toegekend op het minimumsaldo dat gedurende 12 maanden op de rekening blijft uitstaan. De interesten worden aan het einde van ieder jaar gekapitaliseerd. Oorspronkelijk was de vrijstelling niet afhankelijk van het rentepeil, maar vanaf de inwerkingtreding van het KB van 13 maart 1986 was dit gunstige belastingstelsel uitsluitend van toepassing op deposito's met een vergoeding (basistarief + getrouwheidspremie) beneden een toegestaan maximum. De minimumgetrouwheidspremie is die welke wordt toegekend door de ASLK, de marktleider voor dit type van financiële activa.

Tabel 19-13 Rente op gewone deposito's bij de banken

Eenheid : procenten per jaar
Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks
Bron : BVB

Inhoud :

De tabel vermeldt de per maand berekende dag-gemiddelden van de nominale rentetarieven die gelden voor bankdeposito's van minder dan fr. 1 miljoen naargelang van de beleggingstermijnen.

Berekeningswijze :

Indicatieve rentetarieven vastgesteld door de Belgische Vereniging van Banken.

Kenmerken :

De tarieven kunnen pas worden gewijzigd nadat daarover binnen het Overlegcomité voor de creditrentetarieven een akkoord is bereikt tussen de NBB en de Belgische Vereniging van Banken.

Voor de termijndeposito's worden de interesten gestort op de vervaldag. Voor de zichtdeposito's bedraagt de rente tijdens de hele beschouwde periode 0,5 pct. en wordt de interest pas aan het einde van het jaar betaald, op voorwaarde dat de gemiddelde saldi over het hele jaar toereikend zijn.

Tabel 19-14 Rentetarieven voor grote deposito's

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : BVB

Inhoud :

De opgenomen tarieven zijn de per maand berekende daggemiddelden van de nominale rentetarieven die worden toegekend voor bankdeposito's van fr. 5 tot 20 miljoen, volgens de belangrijkste beleggingstermijnen.

Berekeningswijze :

Indicatieve rentetarieven vastgesteld door de Belgische Vereniging van Banken.

Kenmerken :

De creditrentetarieven voor deposito's van fr. 5 tot 20 miljoen zijn gekoppeld aan de rentetarieven van de interbankenmarkt verminderd met een marge waarvan de omvang schommelt naargelang van de gekozen termijn. Deze tarieven variëren dagelijks.

Er bestaan eveneens reeksen van rentetarieven voor deposito's van fr. 1 tot 3 miljoen, van fr. 3 tot 5 miljoen en eveneens voor deposito's van meer dan fr. 20 miljoen. In dit laatste geval is de marge tegenover de interbankenmarkt zeer klein.

Tabel 19-15 Lijsttarieven van toepassing op kortlopende kredieten bij de grote banken

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : maandelijks ; de oorspronkelijke frequentie is dagelijks

Bron : BVB

Inhoud :

De vermelde tarieven zijn per maand berekende daggemiddelden van de nominale lijsttarieven die de kredietnemer betaalt naargelang van het soort van krediet dat hij opnam.

Berekeningswijze :

Gemiddelde van de lijsttarieven van de vier grote banken, meegedeeld door de Belgische Vereniging van Banken.

Kenmerken :

Destijds waren de lijsttarieven van de grote banken leidinggevend voor de hele markt. Met de deregulering van de financiële sector moeten zij thans veeleer als indicatieve rentetarieven worden beschouwd.

Het rentetarief voor discountkredieten is van toepassing op gewone wissels voor ten hoogste 120 dagen. Het omvat naast het basistarief ook een endossementspremie.

Het rentetarief voor acceptkredieten geldt voor de import- en exportwissels waarop een handtekening voorkomt, en omvat naast het basistarief ook een acceptprovisie.

In tegenstelling tot de vorenvermelde kredietvormen bestaat het rentetarief voor het kaskrediet alleen uit een basistarief, waaraan nog marges en commissies dienen te worden toegevoegd.

Bij iedere kredietvorm kunnen de financiële instellingen indien nodig hun marges nog verhogen, ten einde rekening te houden met de aan de debiteur verbonden specifieke risico's.

Tabel 19-16 Debetrentetarieven op lange termijn

Eenheid : procenten per jaar

Frequentie : data van wijziging

Bronnen : NBB, ASLK, NMKN

Inhoud :

De tabel vermeldt de nominale rentetarieven op iedere wijzigingsdatum die door de diverse instellingen voor lange-termijnkredieten worden gehanteerd.

Berekeningswijze :

Staat met rentewijzigingen.

Kenmerken :

Bij hypothecaire kredieten gaat het om het door de ASLK toegepaste tarief voor leningen met een vast of een semi-vast rentetarief en een looptijd van meer dan of gelijk aan 15 jaar gekoppeld aan een schuldsaldoverzekerings. Het betreft het rentetarief aangerekend aan « nieuwe » cliënten. Aan « goede » cliënten kunnen kortingen worden toegestaan. Bij semi-vaste rentetarieven is iedere vijf jaar een renteherziening mogelijk. De terugbetaling geschiedt via constante halfjaarlijkse stortingen.

De rentetarieven voor investeringskredieten zijn die welke de NMKN aanrekent aan Belgische handels- en nijverheidsondernemingen. De interesten zijn halfjaarlijks betaalbaar en het kapitaal is meestal in gelijke tranches terugbetaalbaar.

De VZW Creditexport kent voor de betaling van geëxporteerde uitrustingsgoederen kredieten op middellange en op lange termijn toe voor transacties ten belope van een bepaald bedrag. De rentetarieven zijn die welke worden toegepast op door de NBB gecertificeerde kredieten met een looptijd van ten hoogste 12 jaar.

Voor alle kredietvormen betreft het tarieven exclusief de kosten voor kredietopening en de dossierkosten.

BIJLAGE : BELANGRIJKSTE TELLINGEN EN ONDERZOEKINGEN TIJDENS DE PERIODE 1980-1990

Volks- en woningtelling op 1 maart 1981

Bij koninklijk besluit van 24 december 1980 is de datum van 1 maart 1981 vastgesteld om de 14de volkstelling van België te houden. Het betreft evenwel de eerste op Europees niveau geharmoniseerde telling. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek organiseert de inzameling van de gegevens, zorgt voor de verwerking ervan en publiceert de resultaten. Vanaf 1982 zijn twee reeksen publikaties verschenen : de algemene resultaten en de gedetailleerde resultaten.

Algemene resultaten

- 1 - Leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, nationaliteit en gezinnen
- 2 - Woningen
- 3 - Beroepsbevolking
- 4 - Schoolbevolking en onderwijsniveau

Gedetailleerde resultaten

Deel 1 - Bevolkingscijfers

Deel 2 - Woningtelling : Rijk, gewesten, provincies en arrondissementen

Deel 3 - Geboorteplaats en woonmobiliteit

Deel 4 - Bevolking naar nationaliteit

- A. Rijk, gewesten, provincies en arrondissementen
- B. Gemeenten

Deel 5 - Bevolking naar burgerlijke staat en leeftijd

- A. Rijk, gewesten, provincies en arrondissementen
- B. Gemeenten

Deel 6 - Gezinnen en familiekeren

- A. Rijk, gewesten, provincies en arrondissementen
- B. Gemeenten

Deel 7 - Vruchtbaarheid, echtparen

Deel 8 - Beroepsbevolking : Rijk, gewesten, provincies en arrondissementen

Deel 9 - Geografische mobiliteit van de arbeidskrachten

Gezinsbudgetonderzoek 1987/1988

Bij dit door het NIS georganiseerde onderzoek werd een representatief staal van willekeurig geselecteerde gezinnen verzocht een volledige opsomming te geven van hun uitgaven en ontvangsten gedurende 12 maanden. Van die enquête werden slechts bepaalde resultaten gepubliceerd :

Samenstelling van de gezinsbudgetten met indeling naar het sociaal gezinsstatuut

- 1 - Koninkrijk
- 2 - Vlaams Gewest
- 3 - Waals Gewest
- 4 - Brussels Gewest

Input-outputtabellen

De input-outputtabellen maken deel uit van het Europees stelsel van economische rekeningen (ESER) ; zij bevatten de kruiselingse stromen tussen de verschillende bedrijfstakken van de economie tijdens een gegeven jaar.

Voor iedere tak vermelden zij, enerzijds, de inputs, d.w.z. de (ingevoerde of nationale) goederen en diensten welke voor de produktie van de branche in kwestie vereist zijn alsmede de bestanddelen van de toegevoegde waarde van die branche en, anderzijds, de outputs, d.w.z. de leveringen van diezelfde branche aan de overige branches en de leveringen bestemd voor de finale vraag.

Met betrekking tot de input-outputtabellen zijn twee NIS-publikaties verschenen :

- Input-outputtabel van België voor 1980, Statistische Studiën nr. 84 ;
- Input-outputtabel Energie van België voor 1980, Statistische Studiën nr. 87.

Kadastrale statistieken

Deze statistieken zijn tot stand gebracht dank zij de samenwerking tussen het NIS en de Administratie van het Kadaster. Het is de bedoeling ge-

gegevens te verschaffen inzake het bodemgebruik of met betrekking tot de belangrijkste kenmerken van de gebouwen (ouderdom, type, uitrusting, ...). De gegevens zijn overgenomen uit de kadastrale matrixen waarvan de inhoud vanaf 1984 is genormaliseerd en geautomatiseerd. Die informatie gaf aanleiding tot de volgende drie publikaties :

- Statistiek van de bodembezetting op 1 januari 1980
- Kadastrale statistiek van de gebouwen op 1 januari 1983
- Kadastrale statistiek van het gebouwenbestand op 1 januari 1989

EG-onderzoeken

Sedert de jaren '60 heeft het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen (Eurostat) verschillende enquêtes op sociaal gebied geharmoniseerd door een aantal aanbevelingen te doen aan de nationale instanties van de Lid-Staten bevoegd op het gebied van de statistiek, in dit geval het NIS.

De geharmoniseerde resultaten van die enquêtes worden door Eurostat gepubliceerd.

- Onderzoek naar de verdiensten in de industrie (halfjaarlijks) ;
- Onderzoek naar de arbeidskosten in de industrie, de handel, de banken en de verzekeringen (1981, 1984, 1988) ;
- Onderzoek naar de arbeidskrachten (jaarlijks vanaf 1983).

Inventaris van het vermogen van de Staat op 31 december 1986

De wet van 28 juni 1963 voorziet in de periodieke opmaak van een inventaris van de samenstellende elementen van het vermogen van de Staat. Onder Staat dient te worden verstaan : de nationale centrale overheid exclusief de gemeenschappen en de gewesten. Deze inventaris, die is opgesteld door een in 1987 daartoe in het leven geroepen Commissie, is de tweede die werd verricht ; de eerste werd op 31 december 1966 uitgevoerd. Het eindrapport werd in 1993 gepubliceerd door het Ministerie van Financiën.

Drukkerij
Van de Nationale Bank van België
De Berlaimontlaan 14 - 1000 Brussel

De Departementschef
M. Salade

D / 1994 / 0210 / 10